

BELGIE - BELGIQUE
P.B.
GENT X
3/2032

Kansen en voorwaarden voor verweving voor natuur en milieu

DEEL II STUDIEDOCUMENT

30 juni 2009

2009|v

Milieu- en Natuurraad van Vlaanderen

Kansen en voorwaarden voor verweving voor natuur en milieu

DEEL II JURIDISCHE AANBEVELINGEN

Studie van 30 juni 2009 in opdracht
van de Minaraad uitgevoerd door

Karin De Roo

Peter De Smedt

Pieter-Jan Defoort

Hendrik Schoukens

Wannes Thyssen

2009|v

D/2009/7080/sv
Overname wordt verwelkomd, mits bronvermelding
© 2009 Milieu- en Natuurraad van Vlaanderen

ACHTERGRONDDOCUMENT JURIDISCHE AANBEVELINGEN

JURIDISCHE ANALYSE VAN DE INSTRUMENTEN TOT VERWEVING, CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

Auteurs

Karin DE ROO
Peter DE SMEDT
Pieter-Jan DEFORT
Hendrik SCHOUKENS
Wannes THYSSEN

INLEIDING

In dit onderzoekslijk wordt nader ingegaan op de analyse van het juridisch instrumentarium dat inzetbaar is bij het realiseren van de verwevingsdoelstelling(en). In het algemeen is de verwevingsdoelstelling waaraan het project refereert, de *verweving van natuur in andere bestemmingen of de verweving van natuur met andere functies*. Het betreft meer specifiek de vraag naar de mogelijkheden om op het terrein te komen tot natuurverweving of hoe de bestaande natuurverweving kan worden versterkt.

De *beleidsmatige kernvraag* waarbinnen deze opdracht zich situeert, is hoe men verweving kan realiseren zonder verwevingsgebieden. Bedoeling is dus te onderzoeken welke (juridische) instrumenten op een dynamische wijze inzetbaar zijn voor het realiseren van natuurverweving, zonder gebruik te (moeten) maken van het (in de praktijk moeizaam gebleken) instrument van de afbakening van verwevingsgebieden. Dit laatste instrument kan worden beschouwd als een meer statische wijze waarop natuurverweving kan worden gerealiseerd.

Een **eerste deel van dit onderzoekslijk** bespreekt de geselecteerde instrumenten.

Die juridische analyse gebeurt op basis van *drie instrumentengroepen*, met name deze uit het *ruimtelijke ordeningsrecht*, deze uit het *sectoraal milieuhygiëne en -beheerrecht*, waarbij een verdere opdeling werd gemaakt in algemene instrumenten uit het milieurecht (aangeduid als 'milieu algemeen', landschap, natuur, water), en de *privaatrechtelijke instrumenten*. Deze laatste groep van instrumenten gaat terug op technieken die in wezen steunen op de vrijwilligheid van de actoren in kwestie, vaak met financiële ondersteuning van de overheid en al dan niet gekoppeld aan voorlichtingscampagnes. In het kader van de privaatrechtelijke instrumenten zullen dan ook economische en sociale instrumenten aan bod komen als flankerende maatregel.

Binnen het bestek van dit project kan de analyse *geen exhaustief overzicht* geven van alle mogelijke instrumenten die op één of andere wijze kunnen bijdragen tot de realisatie van de verwevingsdoelstelling. Het juridisch team heeft ervoor geopteerd om een selectie te maken van die instrumenten die in de rechtspraak vaak worden gebruikt en/of significant kunnen bijdragen tot natuurverweving en daarom als relevant worden aangemerkt. Zo werd blijkbaar de milieuvergunning weerhouden omdat het in de praktijk een vaak voorkomend instrument blijkt te zijn en er bovendien diverse sectorale toetsen (natuurtoets, watertoets, passende beoordeling, stedenbouwkundige toets, enz.) samenkommen. Deze toetsen werden eveneens weerhouden omdat deze in de praktijk een substantiële bijdrage (kunnen) leveren bij het realiseren/versterken van de verwevingsdoelstelling, zeker wanneer zij een horizontaal toepassingsgebied hebben en dus niet zijn gebonden aan één of andere planologische clausule.

Omwille van de uniformiteit wordt gewerkt met een *fichesysteem* waarbij voor elk instrument één fiche wordt opgemaakt die een antwoord biedt op een reeks standaardvragen. Er wordt daarbij gewerkt in drie kolommen:

- De eerste kolom gaat nader in op de inhoud van het instrument.

Naast een korte *omschrijving met rechtsbraaanduiding* wordt ook aangegeven of het instrument *passief* dan *wel actief* is. ‘*Actief*’ zijn die instrumenten die aan rechtsonderhorigen en overheden rechtstreeks werkende verplichtingen opleggen (bijv.: het Bermbesluit legt een reeks rechtstreeks werkende verplichtingen op aan de publiekrechtelijke rechtspersonen). ‘*Passief*’ zijn de instrumenten die pas worden ingezet naar aanleiding van een voorgenomen handeling (bijv.: van een milieuvergunning en de toepassing van de daarin te betrekken beoordelingskaders is maar sprake indien een milieuvergunningsplichtige inrichting wordt opgestart, gewijzigd of hernieuwd). De inzetbaarheid van actieve instrumenten lijkt van belang in het licht van de te onderzoeken vraag omdat deze op het terrein een effectiever/sneller resultaat kunnen bereiken. Er wordt verder ook aangegeven of het instrument een *gebiedsgericht (bestemmingsgebonden)* dan wel een *horizontaal (niet-bestemmingsgebonden)* toepassingsbereik heeft. Er wordt verwacht dat een horizontaal instrument meer kansen biedt voor het realiseren van natuurverweving. Het aangegeven onderscheid is dan ook relevant in het kader van dit onderzoek. Dit geldt ook voor de vraag naar de *afdwingbaarheid* van het betrokken instrument. Tenslotte wordt ook de *relatie met de ruimtelijke ordening* besproken. In dit kader wordt ingegaan op mogelijke knelpunten. De hoofdvraag daarbij is of de ruimtelijke ordening belemmerend werkt op de verwevingsmogelijkheden die het sectorinstrument in kwestie biedt, of, omgekeerd, het sectorinstrument belemmerend werkt op de mogelijkheden die binnen de ruimtelijke ordening worden geboden. Die fricties zijn beslist niet denkbeeldig. Zo werden sectorale toetsen vaak in het leven geroepen omdat de sectorale aanspraken niet of te weinig werden meegenomen in de ruimtelijke beleidsafweging. Omgekeerd werden sommige van die toetsen op die manier ontworpen dat ze als echte ‘breukijzers’ inwerken op de ruimtelijke ordening¹. Omdat die fricties de realisatie van de verwevingsdoelstelling (kunnen) verstoren, wordt daarop eveneens ingegaan. Finaal wordt bij elk besproken instrument een korte conclusie geformuleerd die ingaat op de mogelijke potenties van het instrument voor de realisatie van verwevingsdoelstellingen.

- In de tweede kolom wordt aangegeven tot welke (*potentiële*) doelgroep het besproken instrument (vooral) is gericht.

Die vraag wordt geijkt op de planologische bestemmingen. Er wordt ook ingegaan op de vraag of het instrument (vooral) een *ruimtelijke dan wel functionele verweving* (afgekort: RV en FV) mogelijk maakt. Een ander wordt aangegeven aan de hand van een of meerdere kruisjes (waarbij het aantal kruisjes het groter belang aangeeft).

- In een derde kolom wordt tenslotte ingegaan op de vraag naar de ‘functies natuur’ waarop het instrument in kwestie (vooral) is betrokken. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen de functie biodiversiteit, gemengde (multifunctionele) natuur en ecosysteemdiensten.

¹ DE SMEDT, P. en STEENBRUGGE, A., ‘Ruimtelijke ordening: strijdperk van de sectoren? De impact van sectorale effectenbeoordelingen op de ruimtelijke planning en stedenbouwkundige vergunningverlening’, T.R.O.S. – Ruimte & Planning, Bijzonder nummer ‘Over ruimte plannen en uitvoeren’, 2007, 16-26.

Er moet echter nu reeds worden aangegeven dat de koppeling van de instrumenten aan de criteria, vermeld in de tweede en derde kolommen, vaak erg moeilijk verloopt. Het juridische instrumentarium is vaak niet zodanig (genuanceerd) ontworpen dat dit onderscheid duidelijk kan worden gemaakt. Het juridisch team is zich ervan bewust dat die koppeling in zekker opzicht arbitrair verloopt.

Het tweede deel van dit onderzoeksstuk verzamelt de algemene conclusies en aanbevelingen.

Die conclusies en aanbevelingen worden meer specifiek gevormd op basis van de volgende vragen. Dragen de onderzochte (sectorale) instrumenten bij tot de mogelijkheid om op het terrein te komen tot/versterken van 'natuurverweving'? Zo neen, welke juridische knelpunten worden vastgesteld? Welke verbeterpunten kunnen worden geformuleerd? Is daartoe een wettelijke ingreep vereist?

Tenslotte wordt in dit onderzoekonderdeel ook de link gelegd met het doelgroepenoverleg. In dit verband is de vraag aan de orde of de besproken instrumenten bruikbaar zijn in het licht van de voorstellen van de doelgroepen.

OPMERKING OVER DE STATUS VAN DIT RAPPORT

Het voorliggende document wordt opgevat als een werkdocument dat wordt gebruikt bij de opmaak van het definitieve studierapport en de daarin opgenomen conclusies. Als dusdanig wordt het niet opgenomen als bijlage bij de eindrapportage en behoort het formeel niet tot de op te leveren documenten. Het wordt als achtergrondinformatie bij dit rapport aangeboden aan de opdrachtgever.

- I. ANALYSESCHEMA'S**
 - A. RUIMTELIJKE ORDENING**
 - B. SECTORWETGEVING**
 - C. PRIVAATRECHTELijke INSTRUMENTEN**

A. RUIMTELIJKE ORDENING

RECHTSGBIED ORDENING	INSTRUMENTEN	DOELGROEPEN (BESTEMMINGEN)	VOORNAAMSTE POTENTIES VOOR NATUUR																					
RUIMTELIJKE ORDENING	<p>INSTRUMENT 1: STEDENBOUWKUNDIGE VERGUNNING EN MELDING</p> <p>1. WAT? Handelingen die aan vergunningsplicht of meldingsplicht onderworpen zijn.</p> <p>2. KORTÉ OMSCHRIJVING EN RECHTSBRON</p> <ul style="list-style-type: none"> - Art. 4.2.1 Codex RO²: vergunningsplichtige handelingen, o.a. optrekken of plaatsen van een constructie, ontbossen, vellen van hoogstambomen, reliëfwijzigingen, aanleg van recreatieve terreinen, enz. - Art. 4.2.2 Codex RO: meldingsplichtige handelingen: de Vlaamse Regering bepaalt de lijst van de meldingsplichtige handelingen. Het CBS neemt akte van de meldingen en schrijft ze in in het vergunningenregister. Meldingsplicht kan niet worden ingevoerd in een ruimtelijk kwetsbaar gebied. - Opleggen van voorwaarden en lasten: art. 4.2.19-4.2.20 Codex RO. - Beoordelingsgronden: art. 4.3.1-4.3.4 Codex RO (o.a. goede RO, decretale beoordelingselementen, art. 8, § 1 DIWB, direct werkende normen uit andere beleidsvelden). - Afwijkingsmogelijkheden (afwijken van stedenbouwkundige voorschriften): <ul style="list-style-type: none"> • in alle bestemmingen kunnen afwijkingen pro natuur: art. 4.4.5 “medegebruik inzake natuurschoon”. • in bestemmingen natuur (RKG) kunnen volgende afwijkingen: <ul style="list-style-type: none"> ✓ sociaal-cultureel of recreatief medegebruik: art. 4.4.4 Codex RO. ✓ handelingen van algemeen belang: art. 4.4.7 Codex RO. ✓ handelingen in beschermd landschappen (bijv. verbouwen, herbouwen, uitbreiden, functiewijziging) & ontsluiting van een beschermd monument: art. 4.4.6 Codex RO. ✓ stabiliteitswerken: art. 4.4.2 Codex RO. ✓ verbouwen zonevriemde woning: art. 4.4.12 Codex RO. ✓ verbouwen zonevreemde constructie/ bedrijf: art. 4.4.16 Codex RO. ✓ herstelwerken aan vernietigde of beschadigde woning: art. 4.4.21 Codex RO. 	<table border="1"> <tr> <td>Landbouw</td><td>xx</td><td>RV</td></tr> <tr> <td>Industrie</td><td>x</td><td>RV</td></tr> <tr> <td>Wonen</td><td>x</td><td>RV</td></tr> <tr> <td>Recreatie</td><td>xx</td><td>RV-FV</td></tr> <tr> <td>Bos</td><td>xx</td><td>RV-FV</td></tr> </table>	Landbouw	xx	RV	Industrie	x	RV	Wonen	x	RV	Recreatie	xx	RV-FV	Bos	xx	RV-FV	<table border="1"> <tr> <td>Biodiversiteit</td><td>x</td></tr> <tr> <td>Gemeengde Natuur</td><td>xx</td></tr> <tr> <td>Ecosysteemdiensten</td><td>x</td></tr> </table>	Biodiversiteit	x	Gemeengde Natuur	xx	Ecosysteemdiensten	x
Landbouw	xx	RV																						
Industrie	x	RV																						
Wonen	x	RV																						
Recreatie	xx	RV-FV																						
Bos	xx	RV-FV																						
Biodiversiteit	x																							
Gemeengde Natuur	xx																							
Ecosysteemdiensten	x																							

	<p>✓ herstelwerken aan vernietigde of beschadigde constructie/bedrijf: art. 4.4.22 Codex RO.</p> <p>✓ ‘clichering’: art. 4.4.9 Codex RO.</p>
	<p>Afwijkingsmogelijkheden ten voordele van natuurverweving</p> <p><u>Algemeen</u></p> <p>Volgens artikel 4.4.5 Codex RO kunnen “<i>in alle bestemmingsgebieden</i>” ook handelingen worden vergund die gericht zijn op “<i>de instandhouding, de ontwikkeling en het herstel van de natuur en het natuurlijk milieu en van landschapswaarden, voor zover ze door hun beperkte impact de verwezenlijking van de algemene bestemming niet in het gedrang brengen.</i>” Dit geldt voor alle bestemmingsgebieden, dus zowel voor de gewestplannen als voor de BPA’s, APA’s en RUP’s.</p> <p><u>Mogelijkheden voor natuurverweving</u></p> <p>Die bepaling biedt dus een rechtsgrond voor de grondeigenaar om op basis van vrijwilligheid werken met het oog op natuurverweving uit te voeren in om het even welk bestemmingsgebied.</p> <p>In combinatie met instrumenten tot stimulering van eigenaars om natuurverweving te realiseren op hun terreinen (subsidies e.d.), biedt dit de mogelijkheid om in alle gebieden initiatieven van natuurverweving te ontgooien, voor zover het gaat om initiatieven met ‘beperkte impact’ en als de algemene bestemming niet in het gedrang wordt gebracht.</p> <p><u>Afwijkingsmogelijkheden in natuur-, reservaat- en bosgebieden</u></p> <p><u>Algemeen</u></p> <p>Op basis van het DRO waren er enkel zeer beperkte mogelijkheden om in ruimtelijk kwetsbaar gebied (behalve parkgebied) af te wijken van de bestemmingsvoorschriften. Op basis van de Codex RO zijn er nu ook in de gebiedscategorieën ‘bos’ en ‘reservaat en natuur’ tal van afwijkingsmogelijkheden. Naast de reeds bestaande afwijkingsmogelijkheden voor werken van algemeen belang en stabiliteitswerken aan vergunde woningen, biedt het nieuwe decreet ook de mogelijkheid om zonevriemde woningen en bedrijven te verbouwen in natuur-, reservaat- en bosgebied. Het is zelfs mogelijk om een zonevriemde woning of zonevriemd bedrijf te herbouwen, uit te breiden en de functie ervan te wijzigen, wanneer het in (definitief of voorlopig) beschermd landschap gelegen is en voor zover de administratie bevoegd voor onroerend erfgoed dit gunstig adviseert. Ook is het mogelijk om in bijv. natuurgebied een weg aan te leggen naar een beschermd monument dat nog geen rechtstreekse ontsluitingsweg heeft (bijv. molen). In parkgebieden en gemengde openruimtegebieden zijn de afwijkingsmogelijkheden ruimer</p>

	<p>en kunnen o.a. zonevriemde woningen herbouwd worden en uitgebreid tot 1000 m³.</p> <p>Mogelijkheden voor natuurverweving De besproken afwijkingssregeling geeft geen aanleiding tot natuurverweving maar kan, indien slecht toegepast, de bestaande natuur of natuurverweving bedreigen.</p> <p>Clichering</p> <p><u>Algemeen</u></p> <p>Art. 4:4:9 Codex RO voorziet dat een vergunningverlenend orgaan bij het verlenen van een vergunning in een gebied dat ressorteert onder de voorschriften van een plan van aanleg (gewestplan, BPA, APA) mag afwijken van de bestemmingsvoorschriften indien het aangevraagde kan worden vergund op grond van de voor de vergelijkbare categorie of subcategorie van gebiedsaanduiding bepaalde standaardtypebepalingen vermeld in de bijlage bij het Besluit van de Vlaamse Regering van 11 april 2008 tot vaststelling van nadere regels met betrekking tot de vorm en de inhoud van de ruimtelijke uitvoeringsplannen. De parlementaire voorbereiding noemt dit de techniek van de 'clichering' van de standaardtypebepalingen voor RUP's. Het komt er op neer dat de mogelijkheden die voorzien zijn in een standaardtypebepaling voor de gewestelijke RUP's ook mogelijk zijn voor een aanvraag die wordt beheerst door het gewestplan, een BPA of APA indien het gaat om een vergelijkbare categorie of subcategorie van gebiedsaanduiding.</p> <p>Mogelijkheden voor natuurverweving Deze clichering kan voor natuurverweving van belang zijn voor o.a. de recreatiegebieden en de agrarische gebieden volgens het gewestplan, aangezien de standaardtypebepalingen voor RUP's voor deze gebieden uitdrukkelijk bepaalt dat in de gebiedsaanduidingen 'recreatie' en 'landbouw' werken, handelingen en wijzigingen zijn toegelaten met het oog op "<i>de instandhouding, het herstel en de ontwikkeling van de natuur en het natuurlijk milieu en van de landschapswaarden</i>". De clichering biedt m.a.w. een rechtsgrond voor de grondeigenaar om <u>op basis van vrijwilligheid</u> in de gebieden die door de gewestplannen zijn bestemd als recreatiegebied of als agrarisch gebied werken met het oog op natuurverweving uit te voeren.</p> <p>Opleggen van vergunningsvooraarden en beoordelingsgronden</p> <p><u>Algemeen</u></p>
--	---

	<p>Artikel 4.2.19 Codex RO bepaalt dat de vergunningverlenende overheid voorwaarden kan opleggen bij het verlenen van een vergunning. De voorwaarden moeten voldoende precies zijn, ze moeten redelijk zijn in verhouding tot de vergunde handelingen, ze moeten kunnen worden verwezenlijkt door toedoen van de aanvrager en ze mogen niet afhankelijk zijn van een bijkomende beoordeling door de overheid.</p> <p>Het begrip 'goede ruimtelijke ordening' wordt in het aanpassings- en aanvullingsdecreet voor het eerst decretaal omschreven (artikel 4.3.1, § 2 Codex RO). Het eerste beginsel van de goede ruimtelijke ordening wordt als volgt omschreven: "<i>het aangevraagde wordt, voor zover noodzakelijk of relevant, beoordeeld aan de hand van aandachtspunten en criteria die betrekking hebben op de functionele inpasbaarheid, de mobiliteitsimpact, de schaal, het ruimtegebruik en de bouwduichtheid, visueel-vormelijke elementen, cultuurhistorische aspecten en bodemrelief, en op hinderaspecten, gezondheid, gebruiksgenoeg en veiligheid in het algemeen, in het bijzonder met inachtneming van de doelstellingen van artikel 1.1.4.</i>".</p> <p>Hoewel 'natuurontwikkeling' niet uitdrukkelijk staat opgenomen in artikel 4.3.1, § 2 Codex RO, bevat het artikel wel een aantal criteria die het mogelijk maken om voorwaarden op te leggen die in natuurverweving kunnen resulteren: ruimtegebruik en bouwduichtheid, visuele elementen, bodemrelief, hinderaspecten, gezondheid, gebruiksgenoeg. Ook de verwijzing naar de doelstellingen van artikel 1.1.4 Codex RO is in die optiek van belang, aangezien dit de doelstellingen van het ruimtelijk beleid omschrijft, onder andere "de gevolgen voor het leefmilieu" en het streven naar "ruimtelijke kwaliteit".</p> <p>Art. 4.3.3 Codex RO bepaalt verder dat een vergunning geweigerd wordt wanneer de aanvraag strijdig is met direct werkende normen uit andere beleidsvelden. Art. 4.3.4 Codex RO bepaalt dat de vergunning <i>kan</i> worden geweigerd wanneer uit een verplicht in te winnen advies blijkt dat de aanvraag in strijd is met doelstellingen en zorgplichten uit andere beleidsvelden. De vergunningverlenende overheid kan ook vergunningsvoorraarden opleggen om de naleving van de sectorale wetgeving te verzekeren. Dit zal blijken uit de adviezen die worden ingewonnen over een aanvraag (bijv. op basis van de verplichte adviezen van het ANB in bepaalde gebieden). <i>Aandachtspunt:</i> art. 4.3.4 Codex RO is enkel van toepassing in geval van verplicht in te winnen advies. In heel wat bestemmingsgebieden is er echter geen verplicht in te winnen advies.</p> <p>Voorbeelden:</p> <ul style="list-style-type: none">- Uit het advies van het ANB blijkt dat een aanvraag in strijd is met art. 36ter DNB (SBZ) of art. 16 DNB (vermijdbare schade aan natuur): toepassing art. 4.3.3 Codex RO: de aanvraag wordt geweigerd.- Uit het advies van het ANB of de gemeentelijke milieudienst blijkt dat een aanvraag in strijd is met het standstill-beginsel m.b.t. de kwantiteit en kwaliteit van de natuur (art. 8 DNB), tenzij wordt gecompenseerd bijv. door nieuwe aanplantingen: de aanvraag kan	9
--	--	---

	<p>worden geweigerd, of er kunnen vergunningsvooraarden worden opgelegd. De overheid kan ook de vergunning verlenen, zonder voorwaarden op te leggen.</p> <p><u>Mogelijkheden tot natuurverweving</u></p> <p>Uit wat voorafgaat blijkt dat deze voorwaarden kunnen worden opgelegd met het oog op het in overeenstemming brengen van een aanvraag met "het recht en de goede ruimtelijke ordening". Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan het opleggen van een vorm van natuurverweving als voorwaarde van 'goede ruimtelijke ordening'.</p> <p>Opleggen van lasten</p> <p><u>Algemeen</u></p> <p>Artikel 4.2.20 Codex RO voorziet dat de vergunningverlenende overheid lasten kan opleggen in het kader van het verlenen van een vergunning. Deze bepaling wordt in de praktijk vooral toegepast bij het verlenen van verkavelingsvergunningen, maar kan even goed worden ingezet bij het verlenen van stedenbouwkundige vergunningen. De lasten moeten redelijk zijn in verhouding tot de vergunde handelingen.</p> <p>De lasten vinden hun oorsprong in het voordeel dat de begunstigde van de vergunning uit de vergunning haalt, en in de bijkomende taken die de overheid door de uitvoering van de vergunning op zich dient te nemen.</p> <p><u>Mogelijkheden voor natuurverweving</u></p> <p>Een last kan onder meer betrekking hebben op de verwezenlijking van groene ruimten. Een last kan ook inhouden dat aan de overheid gratis, vrij en onbelast de eigendom wordt overgedragen van die in de vergunningsaanvraag vermelde groene ruimten.</p> <p>Voorbeeld:</p> <p>Stedenbouwkundige vergunning voor de aanleg van een golfterrein, voor de renovatie van een privaat kasteelpark, voor een groot woningbouwproject, ... : overdracht van een groene ruimte of ecologische verbinding aan de overheid.</p> <p>3. PASSIEF</p> <p>Afhankelijk van het indienen van een aanvraag voor stedenbouwkundige vergunning of een melding.</p> <p>4. BESTEMMINGSGEBONDEN (GEBIEDSGERICHT), MET DECRETAAL VOORZIENE MOGELIJKHEDEN TOT AFWIJKING.</p>
--	--

<p>5. AFDWINGBAARHEID Strafsancties (art. 6.1.1-6.1.3 Codex RO), herstelmaatregelen (6.1.41-6.1.44 Codex RO), minnelijke schikking (6.1.51-6.1.54 Codex RO).</p> <p>Conclusies:</p> <ul style="list-style-type: none">• Afwijkingsmogelijkheden: de Codex RO voorziet tal van mogelijkheden om af te wijken van bestemmingsvoorschriften, veelal ten nadele van de gemengde openruimtegebieden en ruimtelijk kwetsbare gebieden (vnl. bestendiging zonevreemde constructies en functiewijzigingen). De afwijkingsbepalingen kunnen echter ook voor vrijwillige natuurverweving worden ingezet, dit in alle bestemmingsgebieden.• Opleggen van vergunningsvoorraarden en beoordelingsgronden: art. 4.2.19 en 4.3.1-4.3.4 Codex RO voorzien de mogelijkheid voor de vergunningverlenende overheid om aan een vergunning voorwaarden van natuurverweving te koppelen met het oog op een goede ruimtelijke ordening. De vergunningverlenende overheid kan de particulier zo dwingen tot het realiseren van natuurverweving.• Opleggen van lasten: art. 4.2.20 Codex RO voorziet de mogelijkheid voor de vergunningverlenende overheid om aan een vergunning een last op te leggen, bijvoorbeeld om kosteloos een stuk grond aan de overheid af te staan voor de realisatie van natuurverweving/openbaar groen. De vergunningverlenende overheid kan de particulier aldus dwingen tot het bijdragen aan de realisatie van natuurverweving. <p>Hoewel het instrument geldt in alle bestemmingsgebieden, zal het als instrument voor natuurverweving vooral een functie hebben in gebieden bestemd voor landbouw, bos en recreatie en zal het voornamelijk nuttig kunnen worden ingezet voor het creëren van gemengde (multifunctionele) natuur en voor vormen van ruimtelijke verweving.</p>		

RECHTSGEBOED ORDENING	INSTRUMENTEN	DOELGROEPEN (BESTEMMINGEN)	VOORNAAMSTE POTENTIES VOOR NATUUR
<p>1. WAT?</p> <p>Vergunning voor het verdelen van grond in twee of meer kavels met het oog op overdracht van minstens één kavel voor woningbouw of oprichting van constructies.</p> <p>Een verkavelingsvergunning wordt over het algemeen aangevraagd voor het verdelen van gronden voor de verkoop van één of meerdere loten voor woningbouw. Ook in recreatiegebieden met mogelijkheid tot bouwen van weekendverblijven kan een verkavelingsvergunning verleend worden. In principe zijn ook verkavelingen voor bedrijventerreinen mogelijk, maar deze komen in de praktijk niet vaak voor.</p> <p>2. KORTE OMSCHRIJVING EN RECHTSBRON</p> <ul style="list-style-type: none"> – Art. 4.2.15-4.2.18 en 4.2.19-4.3.4.Codex RO. – Opleggen van voorwaarden en lasten: art. 4.2.19-4.2.20 Codex RO. – Beoordelingsgronden: art. 4.3.1-4.3.4 Codex RO (o.a. goede RO, decretale beoordelingselementen, art. 8, § 1 DIWB, direct werkende normen uit andere beleidsvelden, doelstellingen en zorgplichten uit andere beleidsvelden). – Projectvergaderingen: art. 5.3.2 Codex RO. <p>Opleggen van voorwaarden en lasten, beoordelingsgronden</p> <p><u>Algemeen</u></p> <p>Naar aanleiding van de besprekking van de stedenbouwkundige vergunning werd hierop al ingegaan. Aan verkavelingsvergunningen kunnen lasten worden verbonden zoals de kosteloze overdracht aan de overheid van groene ruimten.</p> <p><u>Mogelijkheden voor tijdelijke bijsturing van een verkavelingsontwerp en natuurverweving</u></p> <p>Verkavelingsvergunningen kunnen betrekking hebben op een beperkte oppervlakte die niet interessant is vanuit het oogpunt van natuurverweving (bijv. deel van bestaande kavel wordt afgesplitst, gelegen in een volledig bebouwde woonwijk), maar kan ook betrekking hebben op uitgestrekte terreinen die onbebouwd zijn gebleven en waar waardevolle landschapselementen of andere interessante natuurwaarden te vinden zijn of die grenzen aan een waardevol gebied. In dat laatste geval heeft de vergunningverlenende overheid de</p>			

	<p>mogelijkheid om het ontwerp van verkaveling reeds van vóór de fase van indienen van de aanvraag te sturen.</p> <p>Art. 5.3.2 Codex RO voorziet dat voorafgaand aan belangrijke (bouw- of) verkavelingsprojecten een projectvergadering kan worden belegd op vraag van de initiatiefnemer met de vergunningverlenende overheid en de adviesinstanties, dit o.a. met het oog op tijdige projectbijsturing. De Vlaamse Regering kan nadere regels bepalen voor de organisatie van een projectvergadering. Voor zover in het gebied nog geen verkavelingsverordening van kracht is (zie instrument 3: stedenbouwkundige verordeningen), is het de taak van de vergunningverlenende overheid en de adviesinstanties om in te staan voor een tijdige bijsturing van een verkavelingsproject, o.a. door het formuleren van voorwaarden inzake natuurverweving zoals het behoud van bestaande landschapselementen, voorwaarden inzake waterhuishouding, aanleg van groene ruimten e.d.</p> <p>Inspiratie voor de inrichting van 'groene verkavelingen' is te vinden in publicaties, o.a.</p> <ul style="list-style-type: none">• <i>Dichter Wonen, voorbeeldenboek</i>, 2002, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap.• <i>Kwalitatief Verkavelen, Perspectieven en bouwstenen om kwaliteit te waardeer en in te bouwen in het concept</i>, 2008, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. <p>Zie www.ruimtelijkeordening.be of www2.vlaanderen.be/ruimtelijk/publicaties/index.html, of nog, http://duurzaambouwen.senterNovem.nl/publicaties</p> <p>Inspiratie voor 'groene bedrijventerreinen' is te vinden in o.a: <i>Bedrijven in het groen, 12 voorbeelden van groene bedrijventerreinen voor gemeenten, projectontwikkelaars en ontwerpers</i>, Utrecht, Landschapsbeheer Nederland, 2005, 28 p.</p> <p>3. PASSEF Afhankelijk van het indienen van een aanvraag voor verkavelingsvergunning.</p> <p>4. BESTEMMINGSGEBONDEN (GEBIEDSGERICHT) Verkavelingsvergunningen voor woningbouw kunnen enkel worden verleend in de gebiedscategorie 'wonen'.</p> <p>5. AFDWINGBAARHEID Strafsancties (art. 6.1.1-6.1.3 Codex RO), herstelmaatregelen (6.1.41-6.1.44 Codex RO), minnelijke schikking (6.1.51-6.1.54 Codex RO).</p>
--	---

Conclusie: Aan een verkavelingsvergunning kunnen voorwaarden en lasten verbonden worden die natuurverweving op het terrein mogelijk maken. Het kan daarbij gaan om een grondafstand voor de inrichting van een groene ruimte, een collectief waterbergings- of waterzuiveringssysteem (rietveld), enz. De vergunningverlenende overheid beschikt over de mogelijkheid om het verkavelingsontwerp bij te sturen vooraleer de aanvraag wordt ingediend. Het instrument is niet inzetbaar in gebieden bestemd voor landbouw of bos en zal vooral nuttig kunnen worden gebruikt voor het creëren van gemengde (multifunctionele) natuur en dus voor ruimtelijke verweving.	

RECHTSGEBIED ORDENING	INSTRUMENTEN	DOELGROEPEN (BESTEMMINGEN)	VOORNAAMSTE POTENTIES VOOR NATUUR
<p>1. WAT?</p> <p>Verordeningen op Vlaams, provinciaal en/of gemeentelijk niveau die stedenbouwkundige voorschriften bevatten m.b.t. de 'fraaiheid' en esthetische waarde van gebouwen en constructies en hun omgeving, de 'schoonheid van de weg en de omgeving ervan', het ruimtelijk begrenzen van milieuhinder, het waarborgen van een adequate waterhuishouding, de aanleg van groen en beplantingen. Verordeningen kunnen onder meer betrekking hebben op reliëfwijzigingen. Verordeningen kunnen de vergunningsplichtige handelingen aanvullen, meldingsplichtige handelingen vergunningsplichtig maken en vrijgestelde handelingen meldingsplichtig maken.</p> <p>2. KORTE OMSCHRIJVING EN RECHTSBRON</p> <p>- Art. 2.3.1.-2.3.3 en 4.2.5 Codex RO.</p> <p><u>Algemeen</u> Zie hierboven.</p> <p><u>Mogelijkheden voor natuurverweving</u> Een bestaande verordening op gewestelijk niveau die kan bijdragen aan 'natuurverweving' is de gewestelijke stedenbouwkundige verordening voor hemelwater (Besluit van de Vlaamse Regering van 1 oktober 2004 houdende vaststelling van een gewestelijke stedenbouwkundige verordening inzake hemelwaterputten, infiltratievoorzieningen, buffervoorzieningen en gescheiden lozing van afvalwater en hemelwater); stimuleren van de aanleg van groendaken.</p> <p>Via een stedenbouwkundige verordening kan de reglementerende overheid (op drie niveaus) de vergunningverlenende overheid en de particulier ertoe dwingen om natuurverweving te realiseren volgens de modaliteiten en normen die zijn opgelegd in de verordening (bijv. via groennormen/groenindexen). Verordeningen kunnen zo bijdragen aan 'ruimte voor natuur' door voorschriften te stellen m.b.t. versnippering en verstening.</p> <p>Voorbeelden:</p> <p>a. aanleg groene ruimtes in verkavelingen (bijv. uitgedrukt in verplicht % aanleg van</p>			

	<p>b. behoud van natuurlijke waterlopen in verkavelingen (niet verleggen, beperkt overwelven, integreren in groene ruimte, ...);</p> <p>c. voorschriften voor aanleg/inrichting bedrijventerreinen: voorschrijven die verplichten tot de aanleg groene ruimtes (bijv. uitgedrukt in verplicht %), behoud of herstel van waterlopen en andere landschapselementen (hagen, bomenrijen, poelen, bermen, enz.) ... bij aanleg van een bedrijventerrein;</p> <p>d. voorschriften voor inrichting van recreatiegebieden met weekendverblijven (cf. verkavelingen);</p> <p>e. aanleg van groen langs wegen: verplichting voor overheid om bij openbare werken bepaalde groennorm te behouden/bereiken.</p> <p>Er moet wel met de volgende aandachtspunten rekening worden gehouden:</p> <ul style="list-style-type: none"> - hogere verordeningen kunnen lagere verordeningen opheffen, maar een lagere verordening kan ook een hogere verordening verfijnen (bijv. basisverordening op gewestelijk niveau, uitwerking via provinciale en/of gemeentelijke verordeningen). - geen 'sectorale' voorschriften mogelijk m.b.t. behoor van groen/aanplantingen/natuur in stedenbouwkundige verordening (wel mogelijk via DNB cf. Bernbesluit). - opleggen van verplichte groennorm (%) in verkavelingen en bedrijventerreinen heeft prijsverhogend effect (verhoging prijs van verkoopbare kavels).
	<p>3. ACTIEF/PASSIEF</p> <p>Vooral passief: de uitvoering op het terrein kan pas gebeuren na vergunningverlening (of melding). Toch kan een verordening ook een actief instrument zijn, met name wanneer gebodsbeperkingen worden opgelegd (bijv. verplichte groenanleg in bepaalde gebieden).</p> <p>4. AL DAN NIET BESTEMMINGSGEBONDEN (GEBIEDSGERICHT/HORIZONTAAL)</p> <p>Verordeningen kunnen worden opgemaakt voor het gehele grondgebied van het betrokken niveau (gewest/provincie/gemeente) of voor een deel ervan.</p> <p>5. AFDWINGBAARHEID</p> <p>Strafsancties (art. 6.1.1 Codex RO). Werken die in strijd met die verordeningen zijn uitgevoerd kunnen ook het voorwerp uitmaken van herstellmaatregelen (6.1.41-6.1.44 Codex RO).</p> <p>Bijkomend, in verkavelingen met wegeaanleg: de aanleg van groene ruimten, uit te voeren</p>

	<p>door verkavelaar, kan worden verbonden aan de oplevering van de wegeaanleg (art. 4:6:2, § 2 Codex RO).</p> <p>Conclusie: Stedenbouwkundige verordeningen bieden ruime mogelijkheden om stedenbouwkundige voorschriften m.b.t. natuurverweving op te stellen, voornamelijk met betrekking tot 'aanleg van groen en beplantingen' en 'het waarborgen van een adequate waterhuishouding'.</p> <p>Een verordening kan bovendien als een <u>actief</u> instrument worden ingezet, met name wanneer gebodsbepalingen worden opgelegd (bijv. verplichte groenaanleg in bepaalde gebieden).</p> <p>Hoewel verordeningen inzetbaar zijn in (nagenoeg) alle bestemmingsgebieden zullen ze vooral nuttig bruikbaar zijn als verwevingsinstrument in gebieden bestemd voor wonen, industrie en recreatie. Zij kunnen zowel ruimtelijke als functionele verwerving dienen en zullen eerder potenties creëren voor gemengde natuur en ecosysteemdiensten.</p>
--	---

RECHTSGEBOED	INSTRUMENTEN	DOELGROEPEN (BESTEMMINGEN)	VOORNAAMSTE POTENTIES VOOR NATUUR																									
RUIMTELIKE ORDENING	<p><u>INSTRUMENT 4: RUIMTELIJK UITVOERINGSPLAN (RUP)</u></p> <p>1. WAT? Een gewestelijk, provinciaal of gemeentelijk plan ter uitvoering van het corresponderende structuurplan en de toegewezen taakstellingen uit het hogere structuurplan.</p> <p>Een RUP bevat verordende stedenbouwkundige voorschriften m.b.t. bestemming, inrichting en/of beheer.</p> <p>Een stedenbouwkundig voorschrift van een RUP dient te allen tijde te sorteren onder 1 van de 10 decretaal bepaalde categorieën van gebiedsaanduiding (eventueel een subcategorie): 'wonen', 'bedrijvigheid', 'recreatie', 'landbouw' (o.a. subcategorie 'bouwvrij agrarisch gebied'), 'bos', 'overig groen' (subcategorieën 'gemengd openruimtegebied' en 'parkgebied'), 'reservaat en natuur', 'lijninfrastructuur', 'gemeenschapsvoorzieningen en nutsvoorzieningen', 'ontgraving en waterwinning'.</p> <p>2. KORTE OMSCHRIJVING EN RECHTSBRON</p> <ul style="list-style-type: none"> - Art. 2.2.1-2.2.18 Codex RO. <p><u>Algemeen</u> Het Besluit van de Vlaamse Regering van 11 april 2008 houdende de vaststelling van de nadere regels met betrekking tot de vorm en de inhoud van de ruimtelijke uitvoeringsplannen bevat een lijst met typebepalingen voor (gewestelijke) RUP's. De mogelijkheden voor verweving kunnen in algemene voorschriften of in gebiedsspecifieke voorschriften worden opgenomen.</p> <p><u>Algemene voorschriften</u>, zoals opgenomen in de typebepalingen van het Besluit van de Vlaamse Regering van 11 april 2008:</p> <ul style="list-style-type: none"> - De standaardtypebepalingen voor 'recreatie', 'landbouw' en 'bos' bepaaien uitdrukkelijk dat werken en handelingen zijn toegelaten met het oog op <i>"de instandhouding, het herstel en de ontwikkeling van de natuur en het natuurlijk milieu en van de landschapswaarden"</i>. - De standaardtypebepalingen van de subcategorieën 'gemengd openruimtegebied' en 'parkgebied' (subcategoryën van 'overig groen') bepalen dat natuurbehoud, bosbouw, landschapszorg, landbouw en recreatie nevenschikte functies zijn. 	<table border="1"> <tr> <td>Landbouw</td><td>xx</td><td>RV-FV</td><td>Biodiversiteit</td><td>x</td></tr> <tr> <td>Industrie</td><td>x</td><td>RV</td><td>Gemengde Natuur</td><td>x</td></tr> <tr> <td>Wonen</td><td>x</td><td>RV</td><td>Ecosysteemdiensten</td><td>x</td></tr> <tr> <td>Recreatie</td><td>xx</td><td>RV-FV</td><td></td><td></td></tr> <tr> <td>Bos</td><td>xx</td><td>RV-FV</td><td></td><td></td></tr> </table>	Landbouw	xx	RV-FV	Biodiversiteit	x	Industrie	x	RV	Gemengde Natuur	x	Wonen	x	RV	Ecosysteemdiensten	x	Recreatie	xx	RV-FV			Bos	xx	RV-FV			
Landbouw	xx	RV-FV	Biodiversiteit	x																								
Industrie	x	RV	Gemengde Natuur	x																								
Wonen	x	RV	Ecosysteemdiensten	x																								
Recreatie	xx	RV-FV																										
Bos	xx	RV-FV																										

	<ul style="list-style-type: none"> - De standaardtypebepaling voor 'lijninfrastructuur' (wegen/spoorwegen/ waterwegen) bepaalt dat werken en handelingen zijn toegelaten met het oog op o.a. 'buffers en ecologische verbindingen'. - De standaardtypebepaling voor 'gebied voor zeehaven- en watergebonden bedrijven' (subcategory van 'bedrijvigheid') bepaalt dat "de ontwikkeling, het herstel en de instandhouding van tijdelijke ecologische infrastructuur" toegelaten is. - Voor de categorieën 'recreatie', 'landbouw', 'bos' en 'overig groen' is een overdruk natuurverweving mogelijk. Het betreft gebieden die deel uitmaken van het IVON. De standaardtypebepaling bepaalt dat de functie natuurbehoud nevengeschat is. De voor de functie 'recreatie'/ 'landbouw'/'bos'/'overig groen' vermelde werken en handelingen zijn toegelaten voor zover de natuurwaarden in stand gehouden worden. Het oprichten van gebouwen en gelijkaardige constructies is niet toegelaten (uitz: gebouwen nodig voor natuurbeheer). In deze gebieden is het vastgesteld natuurrichtplan bepalend voor de inrichting en het beheer van het gebied. - Voor de categorieën 'bos', 'overig groen' en 'reservaat en groen' is een overdruk GEN of GENO mogelijk. In deze gebieden is het vastgesteld natuurrichtplan bepalend voor de inrichting en het beheer van het gebied. - Typebepalingen die toepasbaar zijn voor alle bestemmingscategorieën: typebepaling voor werken die in overeenstemming zijn met of aangewezen in een passende beoordeling voor SBZ's, een m.e.r. of een watertoets en een typebepaling voor beperkte werken van waterbeheer in of nabij valleien (het voorschrift bepaalt o.a. dat technieken van NTMB moeten worden gehanteerd). - De standaardtypebepalingen voor 'bos' en 'natuur' bepalen dat recreatief medegebruik een ondergeschikte functie is. <p>Gebiedsspecifieke voorschriften: het RUP kan naast de algemene voorschriften, ook gebiedsspecifieke voorschriften 'op maat' bevatten. In de lijst van de typebepalingen zijn enkele voorbeelden van gebiedsspecifieke bepalingen opgenomen, o.a. mogelijkheden voor verbouwen en herbouwen van zonevrieme woningen in natuurgebied, allerhande functiewijzigingen in landbouwgebied (bijv. manège, tuinaanlegbedrijf, opslag van materialen of materieel, enz.), overgangsbepalingen voor landbouw in bosgebied, e.d. Bij de opmaak van een RUP kunnen ook gebiedsspecifieke voorschriften worden geformuleerd om natuur te verweven in andere bestemmingen.</p> <p>Alle aangelegenheden die kunnen worden geregeld in een stedenbouwkundige verordening, kunnen ook het voorwerp uitmaken van een stedenbouwkundig voorschrift van een RUP (art. 2.2.2 Codex RO). Dit betekent dat RUP's onder meer voorschriften kunnen bevatten inzake het ruimtelijk begrenzen van milieuhinder, een adequate waterhuishouding en de aanleg van groen</p>
--	--

	<p>en beplantingen.</p> <p>Een RUP kan bovendien nog andere stedenbouwkundige voorschriften bevatten dan de limitatieve decretale lijst m.b.t. verordeningen. Op te merken valt dat een RUP drie soorten voorschriften kan bevatten: bestemmings-, inrichtings- en beheersvoorschriften. De memorie van toelichting bij het DRO omschrijft die begrippen als volgt:</p> <ul style="list-style-type: none">- 'Bestemming' houdt voorschriften in over het al dan niet toegelaten zijn van bepaalde functies en activiteiten in een gebied.- 'Inrichting' houdt voorschriften in over de 'ordening' van een gebied waar bepaalde functies en activiteiten toegelaten zijn, en voorschriften over 'morphologie en uitzicht (beeldwaarde)' van gebieden. Het aspect 'ordening' betekent onder meer dat via voorschriften de ruimtelijke voorwaarden kunnen worden gecreëerd voor een goede ontwikkeling van de functies en activiteiten die in een bepaald gebied toegelaten zijn. Voorbeelden hiervan zijn voorschriften over kavelgroottes, ontsluiting door wegeninfrastructuur, ecologische infrastructuur, buffering, bebouwingsvrij houden van bepaalde zones, ... Voorbeelden van voorschriften in verband met de aspecten 'morphologie en uitzicht (beeldwaarde)' zijn: voorschriften over het al dan niet toegelaten zijn van bebouwing, over het type van bebouwing, over reliefwijziging, esthetische voorschriften i.v.m. bouwmaterialen, plaatsing van gebouwen, volumes, enzovoort.- 'Beheer' houdt voorschriften in die gericht zijn op het behoud van de ruimtelijke voorwaarden voor het goede functioneren van functies en activiteiten die in een bepaald gebied zijn toegelaten. Het omvat ook voorschriften over de bewaring van ruimtelijk karakteristieke elementen of eigenschappen van een gebied. Voorbeelden zijn voorschriften over reliefwijziging, een algemeen voorschrift over de bewaring van het landschappelijk of architectonisch karakter, op lokaal niveau de bewaring van een beeldbepalend groenelement in een bebouwde omgeving, enzovoort. <p>Voorbeelden voor gebiedsspecifieke voorschriften: voorschriften m.b.t. het behoud en herstellen van specifieke (geïnventariseerde) landschapselementen in het plangebied (holle wegen, kreken, merkwaardige bomen, ...).</p>
--	--

Mogelijkheden voor natuurverweving
Natuurverweving kan worden gerealiseerd via de standaardtypebepalingen, die hiervoor voldoende ruimte bieden, maar de gebiedsspecifieke bepalingen lijken niettemin meer maatwerk toe te laten.

Voor het realiseren van natuurverweving komen de drie types van voorschriften in aanmerking.

	<p>In de rechtsliteratuur wordt opgemerkt dat het begrip 'beheer' de weg openstelt voor voorschriften die verder gaan dan een verbod of een verplichting om een bepaalde bestemming te realiseren. Beheervoorschriften kunnen de vorm aannemen van een positieve verplichting (bijv. de verplichting om wilgen te knotten, om een bepaalde waterstand op peil te houden, enz.) of van een gedoogplicht (bijv. toelaten dat een bewegwijzering wordt geplaatst, dat bepaalde diersoorten worden uitgezet, enz.). Hoewel het niet erg duidelijk is waar de grens ligt tussen 'stedenbouwkundige' beheervoorschriften en 'sectorale' beheervoorschriften, kunnen RUP's enkel de 'stedenbouwkundige' beheervoorschriften bevatten.</p> <p>3. ACTIEF/PASSIEF</p> <p>Vooral passief m.b.t. de bestemmingsvoorschriften: er is geen verplichting om de bestemming die voorzien is in het RUP te realiseren.</p> <p>Een RUP kan ook een actief instrument zijn, nl. wanneer beheervoorschriften worden opgelegd die een gebodsbevel inhouden (bijv. de verplichting om wilgen te knotten, om een bepaalde waterstand op peil te houden, ...). De plannende overheid (op drie niveaus) kan de vergunningverlenende overheid en de particulier er immers toe dwingen om natuurverweving te betrekken bij de vergunningverlening. De standaardtypebepalingen bieden een rechtsgrond aan de vergunningverlenende overheid om de grondeigenaar te verplichten een bepaalde mate van natuurverweving te realiseren volgens de modaliteiten en normen die zijn opgelegd in een RUP.</p> <p>Bepaalde standaardtypebepalingen bieden een rechtsgrond om op basis van vrijwilligheid werken met het oog op natuurverweving uit te voeren.</p> <p>4. BESTEMMINGSGEBONDEN (GEBIEDSGERICHT) Legt (nieuwe) bestemmingen vast.</p> <p>5. AFDWINGBAARHEID Strafsancties (art. 6.1.1-6.1.3 Codex RO). Werken die in strijd met de stedenbouwkundige voorschriften van een RUP zijn uitgevoerd kunnen ook het voorwerp uitmaken van een herstelvordering (6.1.41-6.1.44 Codex RO).</p>
--	--

Conclusie: De typebepalingen zoals voorzien in het Besluit van de Vlaamse Regering van 11 april 2008 bevatten reeds diverse mogelijkheden voor verweving.	<p>De Vlaamse Regering kan bijkomende subcategorieën van gebiedsaanduidingen bepalen. Bij de opmaak van een RUP kunnen de voorschriften worden aangevuld met gebiedsspecifieke stedenbouwkundige voorschriften. Deze voorschriften maken dat voor de realisatie of het versterken van natuurverweving meer maatwerk mogelijk is.</p> <p>RUP's kunnen niet alleen bestemmingsvoorschriften bevatten maar tevens inrichtings- en beheersvoorschriften, wat voor natuurverweving nuttige instrumenten lijken te zijn. Uit hun aard kunnen RUP's worden ingezet in functie van de beoogde natuurverweving in alle bestemmingscategorieën (uitgesproken in gebieden voor landbouw, recreatie en bos), zowel voor het creëren van ruimtelijke als functionele verweving en in functie van alle functies van natuur.</p>

RECHTSGEBIED ORDENING	INSTRUMENTEN	DOELGROEPEN (BESTEMMINGEN)			VOORNAAMSTE POTENTIES VOOR NATUUR
		Landbouw	x	RV-FV	
RUIMTELIJKE ORDENING	INSTRUMENT 5: RUIMTELIJK STRUCTUURPLAN (RSP)	Industrie	x	RV	Gemengde Natuur
	1. WAT? Een ruimtelijk structuurplan is een beleidsdocument dat het kader aangeeft voor de gewenste ruimtelijke structuur. Het geeft een langetermijnvisie op de ruimtelijke ontwikkeling van het gebied in kwestie. Het is erop gericht samenzang te brengen in de voorbereiding, de vaststelling en de uitvoering van beslissingen die de ruimtelijke ordening aanbelangen (art. 2.1.1 Codex RO).	Wonen	x	RV	Ecosysteemdiensten
		Recreatie	x	RV-FV	
		Bos	x	RV-FV	
	2. KORTE OMSCHRIJVING EN RECHTSBRON - Art. 2.1.1-2.1.19 Codex RO.				
		<u>Algemeen</u> Zie hoger.			
		<u>Mogelijkheden voor natuurverweving</u> Een structuurplan kan via taakstellingen de plannende overheden verplichten om in een RUP voorschriften op te nemen op het vlak van natuurverweving. Het RSV kan rechtstreeks taakstellingen opleggen voor RUP's van de drie overheidsniveaus.			
		Het bestaande RSV bevat een duidelijke taakstelling voor het Vlaamse gewest i.v.m. het afbakenen van natuurverwevingsgebieden. Daarnaast voorziet het RSV nog een aantal bepalingen met het oog op natuurverweving, die echter zeer vrijblijvend zijn opgesteld en in de praktijk dan ook weinig worden toegepast:			
		- Het RSV geeft een omschrijving van het begrip 'natuurverbindingssgebied' en het			

	<p>geeft een (vrijblijvende) taakstelling aan de provincie voor de opmaak van RUP's voor natuurverbindingsgebieden, voor zover de verbindende functie niet door een ander onderdeel van de natuurlijke structuur kan worden verzekerd (meestal door natuurverwevingsgebieden). Er moet worden vastgesteld dat de provincies deze taakstelling in de praktijk niet of nauwelijks uitvoeren.</p> <ul style="list-style-type: none">- Het RSV bepaalt dat op Vlaams niveau algemene ruimtelijke kwaliteitsobjectieven ten aanzien van de natuurlijke structuur, inclusief de ecologische infrastructuur, vastgesteld kunnen worden (bijv. behoud van minimale aanwezigheid van ecologische infrastructuur in industriegebieden, woongebieden, ...). Er moet worden vastgesteld dat de gewestelijke RUP's voor bijvoorbeeld de afbakening van de stedelijke gebieden geen algemene regels bevatten ontrent een minimale aanwezigheid van ecologische infrastructuur in de 'harde' bestemmingen.- Het RSV bepaalt dat het behoud en de ontwikkeling van de ecologische infrastructuur voornamelijk via het vergunningenbeleid worden gewaarborgd, via de bestaande of aan te passen groene bestemmingen in de bestaande plannen van aanleg en via verordeningen. Dit is een uiterst vage en volkomen vrijblijvende, zelfs inhoudsloze bepaling.
	<p>Structuurplannen vormen in principe geen beoordelingsgrond voor stedenbouwkundige vergunningen (artikel 2.1.2, § 7 Codex RO). Als dusdanig geeft een ruimtelijk structuurplan weinig (rechtstreekse) sturing aan de realisatie van verwettingsdoelen op het terrein. Dit absolute verbod lijkt te moeten worden genuanceerd, gezet op het artikel 4.3.1. Codex RO dat een omschrijving geeft van het beoordelingscriterium "de overeenstemming met de goede ruimtelijke ordening". In dit kader kan de vergunningverlenende overheid voortaan rekening houden met "<i>beleidsmatig gewenste ontwikkelingen</i>" met betrekking tot de algemene beoordelingscriteria, zoals visueel-vormelijke elementen, bodemrelief, hinderaspecten, gezondheid, ... Deze bepaling laat nog steeds niet toe om in een vergunningsbeslissing rechtstreeks en decisief te verwijzen naar een structuurplan als weigerings- of vergunningsgrondslag, maar het is wel mogelijk om bepaalde beleidsmatig gewenste ontwikkelingen die zijn ontwikkeld in het structuurplan als zelfstandig motief te hanteren in een vergunningsbeslissing, zonder formele verwijzing naar het structuurplan.</p> <p>3. PASSEF Een RSP dient te worden uitgevoerd door middel van RUP's en/of stedenbouwkundige verordeningen.</p>

	<p>4.ZOWEL HORIZONTAAL ALS GEBIEDSGERICHT</p> <p>Een RSP geeft het kader aan voor de gewenste ruimtelijke structuur volgens bepaalde gebiedsindelingen (wonen, bedrijvigheid, natuur, landbouw, lijninfrastructuur,...) en is in die zin gebiedsgericht voor wat betreft de toekomstige gebiedsbestemmingen. Het kan ook algemene, horizontale beginselen bevatten.</p>
<p>5. AFDWINGBAARHEID</p> <p>De richtinggevende en bindende bepalingen zijn bindend voor de overheid, zoals bepaald in art. 2.1.2 Codex RO. Het heeft geen verordende kracht en werkt in beginsel niet door in het vergunningenbeleid.</p>	<p>Conclusie</p> <p>Ruimtelijke structuurplannen kunnen de plannende overheid verplichten om maatregelen van natuurverweving te voorzien in RUP's en/of stedenbouwkundige verordeningen). Het RSV zou dit kunnen opleggen aan alle plannende overheden (gewest/provincies/gemeenten), ongeacht de ruimtelijke bestemmingen. Het RSV is dus een potentiel 'centraal' instrument voor het bepalen van natuurverwevingsdoelstellingen en -instrumenten.</p> <p>De bepalingen in het huidige RSV zijn – behoudens een kwantitatieve bepaling voor het afbakenen van 150.000 ha natuurnerwevingsgebied op Vlaams niveau – opvallend vrijblijvend geformuleerd en in die zin weinig efficiënt.</p> <p>Structuurplannen kunnen in principe geen rechtsgrond vormen om vergunningsaanvragen te beoordelen, zodat er voor wat betreft de realisatie/versterking van natuurverweving geen rechtsreeks sturing vanuit gaat op het vergunningenbeleid. Onrechtstreeks kan het gewenste beleid uit het structuurplan worden toegepast op vergunningsaanvragen, indien de motivering op zichzelf volstaat als beoordelingsgrond. Bovendien zal deze beleidsdoelstelling doorwerken in ruimtelijke uitvoeringsplannen en/of stedenbouwkundige verordeningen die wel een rechtstreekse toetsingsgrond vormen voor het vergunningenbeleid in de ruimtelijke ordening en de overige (sectorale) beleidsdomeinen, zoals het milieubeleid (bijv. milieuvergunningen).</p>

B. SECTORWETGEVING

RECHTSGBIED (NATUUR EN BOS)	INSTRUMENTEN	DOELGROEPEN (BESTEMMINGEN)	VOORNAAMSTE POTENTIES VOOR NATUUR																					
SECTORAAL INSTRUMENT 1: NATUURZORGPLICHT	<p>1. WAT? Direct werkende natuurzorgplichtbepaling voor eenieder.</p> <p>2. KORTE OMSCHRIJVING EN RECHTSBRON</p> <p>Artikel 14 Decreet Natuurbehoud.</p> <p><u>Algemeen</u></p> <p>Als gevolg van een recente uitspraak van het Grondwettelijk Hof (nr. 82/2008) was de decreetgever genoodzaakt over te gaan tot een herformulering van de natuurzorgplicht. Die luidt thans als volgt:</p> <p>§ 1. <i>Iedere natuurlijke persoon of rechtspersoon die manueel, met mechanische middelen of bestrijdingsmiddelen en met vaste of mobiele geluidsbronnen ingrijpt op of in de onmiddellijke omgeving van natuurlijke en deels natuurlijke habitats of ecosystemen, op waterrijke gebieden, op natuurlijke en halfnatuurlijke vegetaties, op wilde inheemse fauna of flora of trekkende wilde diersoorten of hun respectieve habitats of leefgebieden, of op kleine landschapselementen, en die weet of redelijkerwijze kan vermoeden dat deze habitats, ecosystemen, waterrijke gebieden, vegetaties, fauna, flora of kleine landschapselementen daardoor kunnen worden vernietigd of ernstig geschaad, is verplicht om alle maatregelen te nemen die redelijkerwijze van hem kunnen worden gevuld om de vernietiging of de schade te voorkomen, te beperken of indien dit niet mogelijk is, te herstellen.</i></p> <p><i>De bepaling van het vorige lid geldt eveneens ten aanzien van wie opdracht geeft tot de in dat lid bedoelde ingrepen.</i></p> <p>§ 2. <i>De Vlaamse Regering kan codes van goede natuurpraktijk voor de bescherming, het beheer of de inrichting van de in § 1 bedoelde habitats, ecosystemen, waterrijke gebieden, vegetaties, fauna, flora of kleine landschapselementen vaststellen.</i></p> <p><i>Deze codes zijn in beginsel vrijwillig toe te passen, doch kunnen een verplicht karakter krijgen door verwijzing eraan in bindende bepalingen, zoals in beheerverplichtingen oorgelegd door of ter uitvoering van dit decreet of het Bosdecreet, in natuurrichtplannen of in ter uitvoering</i></p>	<table border="1"> <tr> <td>Landbouw</td> <td>X</td> <td>RV-FV</td> </tr> <tr> <td>Industrie</td> <td>X</td> <td>RV-FV</td> </tr> <tr> <td>Wonen</td> <td>X</td> <td>RV-FV</td> </tr> <tr> <td>Recreatie</td> <td>X</td> <td>RV-FV</td> </tr> <tr> <td>Bos</td> <td>X</td> <td>RV-FV</td> </tr> </table>	Landbouw	X	RV-FV	Industrie	X	RV-FV	Wonen	X	RV-FV	Recreatie	X	RV-FV	Bos	X	RV-FV	<table border="1"> <tr> <td>Biodiversiteit</td> <td>X</td> </tr> <tr> <td>Gemengde Natuur</td> <td>XX</td> </tr> <tr> <td>Ecosysteemdiensten</td> <td>X</td> </tr> </table>	Biodiversiteit	X	Gemengde Natuur	XX	Ecosysteemdiensten	X
Landbouw	X	RV-FV																						
Industrie	X	RV-FV																						
Wonen	X	RV-FV																						
Recreatie	X	RV-FV																						
Bos	X	RV-FV																						
Biodiversiteit	X																							
Gemengde Natuur	XX																							
Ecosysteemdiensten	X																							

van dit decreet of het Bosdecreet opgestelde beheerplannen.

Mogelijkheden voor natuurverweving

Hoewel de passieve aard van de natuurzorgplicht tot gevolg heeft dat zij vooral dienst zal doen ter **ondersteuning van de bestaande functionele of ruimtelijke verweving** (bijv. in gebieden zonder groene bestemming), is het niet uitgesloten dat deze in bepaalde gevallen ook door overheden kan worden gebruikt als instrument tot het aanzetten van functionele en/of ruimtelijke verweving (bijv. herstel van haagkanten in landbouwgebied, onderhoud van een poel in woongebied).

Vooraf voor de sector van de landbouw – waar nog veel potentieel schadelijke handelingen buiten de reikwijdte van een duidelijk omschreven vergunningsplicht vallen – kan de overheid met behulp van de natuurzorgplicht natuurverwevingsdoelen beogen. Het lijkt overigens niet uitgesloten dat de overheid met een beroep op de codes, bedoeld in art. 14, §2 Decreet Natuurbehoud, ook kan overgaan tot het formuleren van bijv. verwevingsvoorwaarden bij verkavelingsprojecten, hoewel hiervoor even goed natuurlijk de natuuroets van art. 16 Decreet Natuurbehoud of de lasten en voorwaarden van een stedenbouwkundige vergunning of verkavelingsvergunning als rechtsgrond kunnen worden gehanteerd.

3. ACTIEF/PASSIEF

De natuurzorgplicht is in **beginsel een passief instrument** dat particulieren en/of overheden ervan dient te weerhouden bepaalde handelingen te stellen waarvan zij konden vermoeden dat deze nadelige effecten voor natuurelementen in de onmiddellijke omgeving zouden kunnen hebben. Ietegenstaande de herformulering ervan beoogt art. 14 Decreet Natuurbehoud nog steeds een groot aantal handelingen. Schade tobrengen aan de natuur door niets te doen, ontsnapt echter aan de reikwijdte van die zorgplicht. Er geldt dus **een onderhoudsplicht**, zoals die geldt in de wetgeving inzake landschappen. Wel zal de toepassing van de zorgplicht in bepaalde gevallen noodzakelijk tot het nemen van herstellen/of compenserende maatregelen. Dergelijke maatregelen kunnen wel degelijk in functie staan van ruimtelijke verweving (bijv. herstel haagkant) dan wel functionele (bijv. landbouwweide die tevens dienst doet als weidevoogdgebied).

Dat het **toepassingsgebied van de natuurzorgplicht** niet beperkt is tot bepaalde strikt beschermd soorten en/of biotopen vergroot haar potenties voor natuurverweving. Ook het feit dat de natuurzorgplicht rechtstreeks werkt naar zowel particulieren als overheden toe onderstreept de potenties ervan.

	<p>In vergelijking met de toetsingsinstrumenten (natuurtoets, watertoets) moet tevens worden vastgesteld dat de natuurzorgplicht een rechtstreeks werkende rechtsplicht inhoudt voor particulieren en overheden. De toepassing ervan is niet afhankelijk van het indienen van een vergunnings- en/of ontheffingsaanvraag.</p> <p>4. NIET-BESTEMMINGSGEBOONDEN</p> <p>De natuurzorgplicht is een horizontaal instrument dat niet onderhevig is aan de ruimtelijke planologische clausule van art. 9 Decreet Natuurbehoud. De natuurzorgplicht speelt dus evenzeer ter bescherming van natuurwaarden binnen industrie- en woongebieden.</p> <p>Doordat zij een horizontaal instrument vormt kan de natuurzorgplicht als instrument dienen ter ondersteuning van reeds bestaande verwerving.</p>
	<p>5. AFDWINGBAARHEID</p> <p>De afdwingbaarheid van de natuurzorgplicht was een knelpunt. De eerder vaag geformuleerde natuurzorgplicht en haar ruime materiële en territoriale toepassingsgebied maakt de strafrechtelijke afdwingbaarheid ervan niet evident. Het Grondwettelijk Hof oordeelde in een arrest van 28 mei 2008 (nr. 82/2008), dat de zorgplicht op gespannen voet staat met het rechtszekerheidsbeginsel in strafzaken. Met art. 125 van het decreet van 30 april 2009 tot wijziging van het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid en tot wijziging aan diverse bepalingen inzake de milieuhandhaving heeft men die rechtspraak weliswaar ondervangen door de zorgplicht op meer gedetailleerde wijze te formuleren.</p> <p>Sinds de inwerkingtreding van het genoemde decreet van 30 april 2009 (<i>BS</i> 25 juni 2009) wordt de bestuurlijke en strafrechtelijke handhaving verzekerd door het handhavingsinstrumentarium van het Milieuhandhavingsscreet. Uit haar aard geeft de natuurzorgplicht aanleiding tot een concreet gevarenzettingsdelict (art. 16:6.2 DABM).</p> <p>Belangrijk in dit kader is dat telkens een milieuovertraving tot schade leidt, de overtreder, in de mate van het mogelijke, de schade moet herstellen. Vandaar dat de rechter kan bevelen om de toestand in de oorspronkelijke staat te herstellen, om het strijdige gebruik te staken of om aanpassingswerkten uit te voeren. Dit herstel kan zelfs ambtshalve door de rechter worden opgelegd. Dit herstel of die staking kan in voorkomend geval ook in een vroegere fase worden opgelegd bij wijze van bestuurlijke maatregel of veiligheidsmaatregel.</p>

<p>In beginnel staat nergens in het Decreet Natuurbehoud dat de zorgplicht de realisatie van de stedenbouwkundige bestemming niet in de weg mag staan. De planologische clausule van art. 9 Decreet Natuurbehoud is niet van toepassing op de zorgplichtbepaling. Er speelt m.a.w. geen voorrangsclausule die verhindert dat de natuurzorgplicht kan dienen voor het bereiken van verwevingsdoelen buiten de traditionele groene en geelgroene bestemmingsgebieden. In de rechtspraak is nochtans onduidelijkheid ontstaan over de toepassing van de zorgplicht de realisatie van bestemmingsconforme werken kan verhinderen. De Raad van State liet in een arrest van 14 juni 2004 (RVS, nv Ronaco, nr. 132.388, 14 juni 2004) uitschijnen dat dergelijke bestemmingsconforme werken niet kunnen worden verboden, maar dit is geen algemeen aanvaarde stelling.</p>
<p>Conclusie Aangezien de natuurzorgplicht een rechtstreeks werkende zorgbepaling vormt is het niet uitgesloten dat deze als zelfstandig rechtsinstrument kan dienen ter realisatie van bepaalde verwevingsdoelstellingen. Het feit dat de zorgplicht een horizontaal instrument is met een ruim materieel en territoriaal toepassingsgebied, geeft aan dat er wel degelijk belangrijke potenties bestaan.</p> <p>Niettemin moet worden vastgesteld dat de nog steeds vage en passieve formulering van de natuurzorgplicht het gebruik ervan in functie van verweving praktisch gesproken in de weg kan staan. De zorgplicht lijkt dan ook vooral dienst te kunnen doen als instrument ter vrijwaring en/of het herstel van de bestaande verweving op het terrein. Op dit vlak bieden de op basis van art. 14, §2 Decreet Natuurbehoud op te stellen codes van goede natuurpraktijk meer mogelijkheden, al is de afdwingbaarheid ervan in beginsel klein omdat zij in principe slechts een vrijwillig karakter hebben.</p> <p>Vooral voor de sectoren van de landbouw, industrie, wonen en recreatie kan het instrument van de natuurzorgplicht wellicht functioneren als nuttige hefboom voor het bereiken van verwevingsdoelen. Overigens is de natuurzorgplicht inzetbaar voor alle functies van natuur, doch uitgesproken voor de gemengde natuur.</p>

RECHTSGEBIED (NATUUR EN BOS)	INSTRUMENTEN	DOELGROEPEN (BESTEMMINGEN)				VOORNAAMSTE POTENTIES VOOR NATUUR
		Landbouw	XX	Rv-FV	Biodiversiteit	
		Industrie	XX	Rv-FV	Gemengde Natuur	X
		Wonen	XX	Rv-FV	Ecosysteemdiensten	X
		Recreatie	XX	Rv-FV		
		Bos	XX	Rv-FV		
SECTORAAL (NATUUR EN BOS)	INSTRUMENT 2: NATUURTOETS					
	1. WAT? Een beoordelingsinstrument voor de vergunningverlende overheid om vermijdbare natuurschade te voorkomen, beperken of herstellen.					
	2. KORTE OMSCHRIJVING EN RECHTSBRON					
	Art. 16 Decreet Natuurbehoud.					
	<u>Algemeen</u> De natuurtoets van art. 16 Decreet Natuurbehoud verplicht elke vergunningverlenende overheid er zorg voor te dragen dat door het toelaten van een activiteit geen vermijdbare schade kan ontstaan, ongeacht de aard of het voorwerp van de vergunning. De natuurtoets kan aanleiding geven tot het opleggen van milderende dan wel herstelmaatregelen en, in het uiterste geval, de weigering van een vergunningsaanvraag noodzaken.					
		In tegenstelling tot de watertoets – waar sprake is van adviesverplichtingen, beoordelingsschema's en een strikte motiveringsverplichting – is de toepassing van de natuurtoets op dit punt iets vrijlijvender. Het is dan ook niet noodzakelijk om in elke mogelijke vergunning en/of ontheffing een natuurparagraaf op te nemen. Dit is enkel vereist indien sprake is van een ingreep die een mogelijk impact zal hebben op de aanwezige natuurwaarden.				
			Het materieel toepassingsgebied van de natuurtoets is ruim aangezien zij van toepassing is op alle mogelijke natuurwaarden en op elke mogelijke vergunningsaanvraag (in beginsel ook op meldingen).			
			<u>Mogelijkheden voor natuurverweving</u> Omdat de natuurtoets kan leiden tot het opleggen van milderende en/of herstelmaatregelen bij de vergunningverlening kan deze functioneren als kapstok voor het bereiken van zowel ruimtelijke als functionele verwettingsdoelstellingen. De volgende voorbereelden kunnen worden aangehaald: – opleggen aanleg nieuwe haagkant wanneer bebouwing terrein het verwijderen van			

<ul style="list-style-type: none"> - een deel van de haagkant impliqueert; - opleggen onderhoud en vrijwaring van een biologisch waardevolle poel in woongebied; - opleggen aanleg weidevogelgebied ter compensatie van het wegnehmen van een gebied in functie van industrieontwikkeling. <p>Laatstgenoemd voorbeeld wordt ook geïllustreerd door de aanwezige rechtspraak. Uit het arrest Belgicplant van de Raad van State van 7 december 2006 blijkt dat het ANB een aanvraag voor een milieuvergunning voor een serrecomplex, gelegen in broedvogelgebied (o.m. drie koppels grutto), maar in een agrarisch gebied volgens het gewestplan, gunstig adviseerde op voorwaarde dat de exploitant ofwel 5 ha weidevogelgebied aankoopt, ofwel 15 ha in het bezit van de exploitant als weidevogelgebied beheert (overigens werd in dit geval het advies van het ANB niet overgenomen door de vergunningverlenende overheid, maar werd de vergunning geweigerd). Het beheren van weidevogelgebied door een landbouwer kan worden aanzien als voorbeeld van functionele verwerving die wordt bewerkstelligd door de toepassing van de natuuroets.</p>	<p>3. ACTIEF/PASSIEF</p> <p>De natuuroets is een passief instrument aangezien het instrument enkel zal spelen bij de beoordeling van vergunningsplichtige (meldingsplichtige) activiteiten, hetgeen dus in de eerste plaats het indienen van een vergunningsaanvraag impliceert. Aangezien de toepassing van de natuuroets op zijn beurt wel kan leiden tot het opleggen en uitvoeren van milderende en/of compenserende of herstelmaatregelen gaat er op die manier wel een actieve sturing van uit, hoewel steeds in de context van een vergunnings- en/of ontheffingsprocedure.</p>	<p>4. NIET-BESTEMMINGSGEBONDEN</p> <p>De natuuroets vormt een horizontaal instrument, dat zowel binnen als buiten groene bestemmings- en beschermd gebieden kan spelen. De ruimtelijke voorrangsclausule uit art. 9 Decreet Natuurbehoud speelt niet bij toepassing van de natuuroets, die dus in beginsel wel degelijk de realisatie van de ruimtelijke bestemming kan verhinderen. Dit werd bevestigd door de Raad van State in een arrest omtrent de ontwikkeling van een industriegebied (RvS, Caignie, nr. 189.801, 27 januari 2009).</p>	<p>5. AFDWINGBAARHEID</p> <p>De natuuroets valt sinds de inwerkingtreding van het decreet van 30 april 2009 tot wijziging</p>
--	---	--	--

	<p>van het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid en tot wijziging aan diverse bepalingen inzake de milieuhandhaving (BS 25 juni 2009) onder het handhavingsinstrumentarium uit het Milieuhandhavingsdecreet. Indien de toepassing van de natuuroets heeft geleid tot het opleggen van beperkende dan wel compenserende vergunningsvoorraarden in de stedenbouwkundige vergunning of de verkavelingsvergunning, dan zal de handhaving ervan ook gebeuren conform de regelgeving waarvan het betrokken vergunningsstelsel deel uitmaakt (bijv. ruimtelijke ordening).</p> <p>6. RELATIE RUIMTELIJKE ORDENING</p> <p>Hoger is reeds benadrukt dat de natuuroets een horizontaal instrument vormt, dat in geen geval onderschikt is aan de ruimtelijke bestemming van een gebied.</p> <p>De inzetbaarheid van de natuuroets hangt echter voor een deel af van de invulling die men geeft aan het begrip 'vermijdbare schade'. In de parlementaire voorbereiding omschrijft men dit als "schade die vermeden kan worden door een activiteit op een andere wijze uit te voeren (bijv. met andere materialen of op een andere plaats)". De Raad van State is echter van oordeel dat de vermijdbaarheid van schade aan de natuur er niet in kan bestaan om de exploitatie op een andere locatie in te richten, aangezien dan ook onvermijdbare schade onder het toepassingsgebied van de natuuroets zou kunnen te vallen (zie o.m. RvS, bvba Belgicaplast, nr. 165.664, 7 december 2006). In de rechtsleer wordt overigens ook aangenomen dat bij toepassing van de natuuroets de vergunning enkel mag worden geweigerd wanneer er een natuurvriendelijker alternatief bestaat en de aanvrager dit niet wenst toe te passen.</p> <p>Ondanks de kanttekeningen die men kan maken bij de weerslag van de natuuroets op de ruimtelijke ordening, mag niet worden veronachtzaam dat de natuuroets hoe dan ook de vergunningverlenende overheid de verplichting geeft om dwingend rekening te houden met de vrijwaring van naturelementen. Dit zal niet steeds hoeven te leiden tot het weigeren van een vergunningsaanvraag, maar dit kan wel het geval zijn wanneer de exploitant of aanvrager niet bereid is maatregelen te nemen om de natuurschade te beperken. Illustratief kan worden verwiesen naar de feitenconstellatie uit het reeds vermelde arrest Belgicaplast waarin het ANB aanvankelijk de bouw van een serrecomplex in weidevogelgebied gunstig adviseerde mits het nemen van de nodige compenserende maatregelen, die sterk aanleunden bij een verwevingsdoel (<i>in casu</i> functionele verweving: inrichten van een weidevogelgebied).</p> <p>De doorwerking van de natuuroets naar de ruimtelijke ordening is in zekere zin wel beperkt</p>	32
--	--	----

	<p>omdat de natuurtoets in beginsel niet speelt bij de aanneming van ruimtelijke plannen. Deze lacune wordt gedeeltelijk opgevangen door de plan-MER.</p>
	<p>Conclusie Door zijn ruim toepassingsgebied kan de eerder passief opgevattte natuurtoets wel degelijk dienen als interessante hefboom voor verweving, met name door het opleggen van de nodige compenserende dan wel milderende maatregelen bij vergunningsaanvragen met een effect op de aanwezige natuurwaarden. Niettemin moet worden vastgesteld dat een deel van de (potentiële) kracht van dit instrument wordt gehypothekeerd door de beperkte interpretatie van wat nu juist kan worden aanzien als vermijdbare schade. In de praktijk staat dit echter het gebruik van de natuurtoets als instrument niet definitief in de weg.</p>

RECHTSGEBIED (NATUUR EN BOS)	INSTRUMENTEN	DOELGROEPEN (BESTEMMINGEN)	POTENTIES VOOR NATUUR VOORNAAMSTE																					
SECTORAAL (NATUUR EN BOS)	<p>INSTRUMENT 3: ONTHEFFING BESCHERMDE BIOTOPEN</p> <p>1. WAT? Het beschermingsregime voor zeldzame biotopen (moerasvegetatie, graslanden, enz.).</p> <p>2. KORTE OMSCHRIJVING EN RECHTSBRON</p> <p>Art. 7, § 1 Besluit Vlaamse Regering van 23 juli 1998 (hierna: Natuurbesluit).</p> <p>Het vernietigen van bepaalde typen biotopen is verboden. Het gaat meer bepaald om <i>holle wegen, graften, bronnen, historisch permanent grasland en poelen (gelegen in groengebieden, parkgebieden, buffergebieden en bosgebieden), vennen en heiden, moerassen en waterrijke vegetaties en duinvegetaties</i>. Van dit verbod kan worden afgeweken indien een ontheffing wordt verkregen bij de minister (art. 8 Natuurbesluit).</p> <p>3. ACTIEF/PASSIEF</p> <p><u>Algemeen</u></p> <p>Het biotoopbeschermingsregime is in wezen een passief instrument ter bescherming van bepaalde typen van biotopen over het ganse Vlaamse grondgebied. Het is wel zo dat niet alleen het direct verwijderen van vegetaties hierdoor wordt gegrepen (rooien, verbranden, ompleogen) maar eveneens het op een indirecte wijze wegnehmen van vegetaties (handelingen die een vegetatiwijziging als logisch gevolg hebben). Dit kan in de praktijk wellicht in bepaalde gevallen leiden tot een actieve instandhoudingsplicht van een bepaalde blijkbaar kunstmatige ontstane waterhuishouding, hoewel dergelijke actieve instandhoudingsplicht niet eenvoudig afwinstbaar zal zijn.</p> <p><u>Mogelijkheden voor natuurverweving.</u></p> <p>Hoewel er (ruimtelijke) beperkingen gelden (zie hierna, relatie met ruimtelijke ordening) kan het biotoopbeschermingsregime wel degelijk bijdragen tot de realisatie van verwevingsdoelstellingen.</p> <p>Het strikte beschermingsregime dat gepaard gaat met de aanwezigheid van beschermde biotopen schrikt echter heel wat grondeigenaars af om ook (spontane) natuurontwikkeling (al was het maar tijdelijk) toe te staan op hun terrein. Er wordt immers vaak gevreesd dat de</p>	<table border="1"> <tr> <td>Landbouw</td><td>XX</td><td>RV-FV</td></tr> <tr> <td>Industrie</td><td>XX</td><td>RV-FV</td></tr> <tr> <td>Wonen</td><td>XX</td><td>RV-FV</td></tr> <tr> <td>Recreatie</td><td>XX</td><td>RV-FV</td></tr> <tr> <td>Bos</td><td>XX</td><td>RV-FV</td></tr> </table>	Landbouw	XX	RV-FV	Industrie	XX	RV-FV	Wonen	XX	RV-FV	Recreatie	XX	RV-FV	Bos	XX	RV-FV	<table border="1"> <tr> <td>Biodiversiteit</td><td>XX</td></tr> <tr> <td>Gemengde Natuur</td><td>X</td></tr> <tr> <td>Ecosysteemdiensten</td><td>X</td></tr> </table>	Biodiversiteit	XX	Gemengde Natuur	X	Ecosysteemdiensten	X
Landbouw	XX	RV-FV																						
Industrie	XX	RV-FV																						
Wonen	XX	RV-FV																						
Recreatie	XX	RV-FV																						
Bos	XX	RV-FV																						
Biodiversiteit	XX																							
Gemengde Natuur	X																							
Ecosysteemdiensten	X																							

<p>stedenbouwkundige ontwikkeling door de creatie van tijdelijke biotopen definitief onmogelijk zou kunnen worden. De huidige biotoopbeschermingsregelgeving biedt dan ook te weinig stimulansen om verwevingsdoelen te behalen binnen 'harde' bestemmingsgebieden. In dit opzicht is het dan ook noodzakelijk om (meer) flexibiliteit in het afwijkingsregime te voorzien, die aan deze weerstand tegemoet komt.</p> <p>4. BEPERKT BESTEMMINGSGEBONDEN. Met uitzondering van de historisch permanente graslanden is het strikte beschermingsregime voor de hoger vermelde biotopen van toepassing over het gansse Vlaamse grondgebied. In zekere zin vormt dit regime dus een horizontaal beschermingsinstrument.</p> <p>Wel is het regime ondergeschikt aan de bescherming van de exploitatievrijheid en geldt er ook de voorrangsclausule uit de ruimtelijke ordening, voorzien in art. 9 Decreet Natuurbehoud. In de rechtspraak neemt men aan dat dit impliceert dat het beschermingsregime de realisatie van de betrokken bestemming op zich niet onmogelijk mag maken, maar wel onderhevig mag maken aan belangrijke beperkingen (R.v.St., WVI, nr. 84.904, 27 januari 2000).</p>
<p>5. AFDWINGBAARHEID De afdwingbaarheid van dit strikte biotoopbeschermingsregime wordt sinds de inwerkingtreding van het decreet van 30 april 2009 tot wijziging van het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid en tot wijziging aan diverse bepalingen inzake de milieuhandhaving (BS 25 juni 2009) gegarandeerd door het handhavingsinstrumentarium uit het Milieuhandhavingsdecreet. Met betrekking tot de veroorzaakte natuurschade kan een herstelmaatregel worden opgelegd.</p> <p>6. RELATIE MET RUIMTELIJKE ORDENING Het biotoopbeschermingsinstrumentarium kan de bebouwingsmogelijkheden van een bebouwbaar perceel beperken, maar kan op zich niet de realisatie van een ruimtelijke bestemming tegengaan (zie art. 9 Decreet Natuurbehoud).</p> <p>Er gaat dus een belangrijke potentiële sturing uit van het biotoopbeschermingsregime naar de ruimtelijke ordening, maar deze doorwerking is niet absoluut. Wel is deze sturing voldoende om de vrijwaring van bestaande verwerving te garanderen (bijv. vrijwaring moerasbiotoop binnen industriegebied, enz).</p>

	<p>Het feit dat er een integratiespoor bestaat tussen dit beschermingsregime en de stedenbouwkundige vergunning – de stedenbouwkundige vergunning kan onder bepaalde voorwaarden dienst doen als ontheffing – geeft in zekere zin ook verwevingspotenties aan. In dat geval is immers de toepassing van de natuuroets vereist, hetgeen kan leiden tot het opleggen van milderende en herstelmaatregelen. Dergelijke maatregelen kunnen ook verwevingsdoelen omvatten (zie hoger).</p> <p>Dit beschermingsregime is echter niet toepasselijk op huiskavels en bedrijfspercelen, zodat de inzetbaarheid ervan in gebieden bestemd voor wonen of industrie erg beperkt is.</p> <p>Conclusie De regelgeving inzake biotoopbescherming zou – mede gelet op haar horizontaal toepassingsgebied – een belangrijke stimulans kunnen bieden voor natuurverweving, zowel ruimtelijk als functioneel.</p> <p>Tot op vandaag beperkt haar rol zich echter voornamelijk tot het behouden van bestaande verweving en in bepaalde gevallen, via de op te leggen maatregelen bij ontheffingverlening, tot de creatie van nieuwe biotopen ter compensatie/herstel van de weggenomen biotopen. De actieve component van de biotoopbescherming is te weinig uitgewerkt in de regelgeving (lt.t. bijvoorbeeld het actieve soortenbehoud, zoals uitgewerkt in het Soortenbesluit (zie verder)). Op dit punt moet nog vooruitgang worden geboekt, zodanig dat ook vrijwillige initiatieven (bijv. tijdelijke biotoopontwikkeling in of langs industriegebieden) mogelijk worden gemaakt. Dergelijke initiatieven kunnen immers zowel functionele als ruimtelijke verwevingsdoelen behelzen.</p>
--	--

RECHTSGEBIED (NATUUR EN BOS)	INSTRUMENTEN	DOELGROEPEN (BESTEMMINGEN)		VOORNAAMSTE POTENTIES VOOR NATUUR
		Landbouw	Biodiversiteit	
	INSTRUMENT 4: NATUURVERGUNNING			
	1. WAT? Het natuurvergunningssregime voor het wijzigen van vegetatie en kleine landschapselementen binnen bepaalde gebiedscategorieën.			
	2. KORTE OMSCHRIJVING EN RECHTSBRON De natuurvergunningsplicht zit vervat in het Besluit van de Vlaamse Regering van 23 juli 1998 (hierna: het Natuurbesluit).			
	<u>Algemeen</u> Conform art. 10 Natuurbesluit is het wijzigen van vegetatie op zich (en historisch permanente graslanden) verboden, behoudens natuurvergunning binnen beschermde natuurgebieden en groene en gele groene bestemmingsgebieden. Art. 11 Natuurbesluit introduceert een gelijkaardig regime voor wat betreft het wijzigen van kleine landschapselementen (houtwallen, bomenrijen, enz.).			
		Op de natuurvergunningsplicht gelden een aantal uitzonderingen. Het beschermingsregime speelt niet op bedrijfs- en huiskavels, wanneer een regelmatige bouwvergunning voorligt, wanneer de betrokken werkzaamheden voorzien zijn in een beheerplan en voor zover sprake is van normale onderhoudswerken.		
		Er is daarnaast ook nog sprake van een natuurmeldingsplicht, namelijk in de gewone agrarische gebieden, maar deze lijkt weinig praktische relevantie voor verweving te bezitten wegens moeilijk afdwingbaar.		
		<u>Mogelijkheden tot natuurverweving</u> De natuurvergunningsplicht vormt in de eerste plaats een gebiedsgericht (zie verder) passief beschermingsinstrument voor vegetaties en kleine landschapselementen. Zij dient vooral ter vrijwaring van de bestaande ruimtelijke en/of functionele verweging op het terrein. Wel kunnen bij het afleveren van de natuurvergunning conform art. 13 Natuurbesluit milderende maatregelen worden opgelegd. De vergunningverlenende overheid dient immers rekening te houden met de maatregelen tot herstel en ontwikkeling van habitats en ecosystemen, maatregelen dewelke sowieso op basis van de natuuroets (art. 16 Decreet Natuurbehoud)		

	<p>kunnen worden opgelegd. Dergelijke maatregelen kunnen onder meer de creatie van nieuwe kleine landschapselementen of vegetatietypen omvatten, zodat zij in voorkomend geval ook verwevingsdoelen kunnen omvatten.</p> <p>3. PASSEF In beginnel vormt het natuurvergunningssregime een passief bescherms-instrumentarium voor waardevolle vegetatietypen en kleine landschapelementen.</p>
4. BESTEMMINGSGEBONDEN	<p>In tegenstelling tot het biotoopbeschermingsregime, is de natuurvergunningssregime gekoppeld aan de ruimtelijke bestemming van een gebied. In globo kan worden gesteld dat de natuurvergunning enkel speelt binnen de beschermde gebieden (speciale beschermingszones, Ramsar-gebieden) en binnen de groene en geelgroene bestemmingsgebieden op de ruimtelijke plannen. De natuurvergunningssregime voor het wijzigen van kleine landschapelementen speelt ook binnen landschappelijk waardevolle agrarische gebieden. De meldingsplicht speelt daarnaast ook in gewone agrarische gebieden, maar de praktische relevantie hiervan moet niet hoog worden ingeschat (moeilijke handhaafbaarheid, enz.).</p>
5. AFDWINGBAARHEID	<p>Door de link met de speciale beschermingszones – die op zich niet beperkt zijn tot groene of geelgroene gebieden op de gewestplannen – speelt de natuurvergunning echter ook wel in bepaalde gevallen binnen industrie- en woongebieden. Het is overigens opmerkelijk dat ook de natuurmeldingsplicht is uitgesloten binnen industrie- en woongebieden.</p> <p>Inzake verweving moet worden vastgesteld dat de natuurvergunning, buiten de Natura 2000-context, enkel een mogelijke rol kan spelen in geelgroene gebieden, waar zij enerzijds kan fungeren ter vrijwaring van bestaande vegetaties en/of kleine landschapselementen en anderzijds de hefboom kan zijn voor het opleggen van milderende en/of herstelmaatregelen ter compensatie van schadelijke ingrepen. Deze maatregelen kunnen dienen ter realisatie van bepaalde verwevingsdoelen. Het lijkt dan ook het meest vanzelfsprekend dat verweving zich in dergelijke gebieden vooral zal toespitsen op de doelgroep van de landbouw.</p>

gegarandeerd door het algemene handhavinginstrumentarium van het Milieuhandhavingssdecreet (strafsancties, administratieve dwangmaatregelen, gerechtelijke herstelvoerderingen). Het betreft een specifiek concreet gevaarzettingssdelict (art. 16:6.3ter DABM). In voorkomend geval kan de rechter ook herstelmaatregelen opleggen aan de overtredener.

6. RELATIE RUIMTELIJKE ORDENING

De invloed van de natuurvergunning op de ruimtelijke ordening is op zich minder ingrijpend dan het strikte biotoopbeschermingsregime, aangezien het toepassingsgebied *in se beperkt* is tot gebieden die **reeds van een beschermde statuut genieten dan wel groen of geelgroen zijn ingekleurd op het gewestplan**.

Ook hier dient melding te worden gemaakt van het **integratieSpoor** dat aanwezig is tussen de stedenbouwkundige vergunning en de natuurvergunning, teneinde een hinderlijke cumul te vermijden. Om een beroep te doen op deze integratiemogelijkheid dient wel toepassing te zijn gemaakt van de natuurtoets (hetgeen kan leiden tot het opleggen van milderende dan wel compenseerde maatregelen) en advies te worden gevraagd aan het ANB.

Het regime speelt overigens niet op huiskavels en bedrijfspervelen. Ook normale onderhoudswerken zijn ervan uitgesloten.

De ondergeschiktheid van de natuurvergunning aan de ruimtelijke bestemming van een gebied is decretaal vastgelegd (zie art. 9 Decreet Natuurbehoud). Dit impliceert echter *geenszins* dat via het regime van de natuurvergunning *geen* beperkingen aan de bebouwbaarheid van een perceel kunnen worden opgelegd.

Doordat het toepassingsgebied van de natuurvergunning sowieso reeds beperkt is tot beschermde gebieden en groene en geelgroene gebieden op het gewestplan is de betekenis ervan voor verweving wellicht niet zo groot. De rol van de natuurvergunning lijkt zich in hoofdzaak te beperken tot het vrijwaren van de bestaande waardevolle vegetaties en kleine landschapselementen en (eventueel) het opleggen van herstelmaatregelen ter compensatie van weggenomen natuurwaarden. Op beide manieren kunnen er verwettingsdoelen worden nagestreefd, maar dit kan echter enkel op een passieve manier, namelijk in de context van een vergunningsprocedure.

Conclusie

Doordat het ruimtelijk toepassingsgebied van het natuurvergunningssregime sterk beperkt is, gaat een deel van de mogelijkheden voor verweving (bijv. binnen industrie- en woongebieden) hier verloren. Bovendien is sprake van een passief beschermingsregime, dat echter wel kan fungeren als hefboom voor het opleggen van bepaalde maatregelen, o.m. inzake natuurontwikkeling. Op die manier kan de natuurvergunning wel de verweving ten goede komen, vooral dan tussen natuur en landbouw (namelijk in de geelgroene gebieden).

ldr

40

RECHTSGEBIED (NATUUR EN BOS)	INSTRUMENT <u>BESCHERMINGSREGIME SPECIALE BESCHERMINGSSZONE</u>	INSTRUMENT 5: HABITTOETS ('PASSENDE BEOORDELINGSPLICHT') EN	INSTRUMENTEN				VOORNAAMSTE POTENTIES VOOR NATUUR
			DOELGROEPEN (BESTEMMINGEN)				
			Landbouw	XX	Rv-FV		Biodiversiteit XX
			Industrie	XX	Rv-FV		Gemengde Natuur XX
			Wonen	XX	Rv-FV		Ecosysteemdiensten XX
			Recreatie	XX	Rv-FV		
			Bos	XX	Rv-FV		

1. WAT?

Beoordelingsinstrument voor de vergunningverlenende en planopnemende overheid om de effecten van een activiteit en/of plan op de Europees beschermde natuurwaarden binnen een speciale beschermingszone na te gaan.

Daarnaast geldt nog een actieve instandhoudingsplicht voor de overheden in de speciale beschermingszones.

2. KORTE OMSCHRIJVING EN RECHTSBRON

De habitattoets kan worden teruggevonden in art. 6, leden 3 en 4 van de Habitatrichtlijn en is geïmplementeerd in art. 36ter, § 4-6 Decreet Natuurbehoud.

Algemeen

Elke vergunningsplichtige activiteit en plan en programma dat, al dan niet in combinatie met andere activiteiten, plannen of programma's een betekenisvolle aantasting kan veroorzaken van de soorten en habitats waarvoor een speciale beschermingszone is aangeduid, moet worden onderworpen aan een passende beoordeling. Indien uit de passende beoordeling blijkt dat het project of het plan/programma in kwestie een betekenisvolle aantasting kan veroorzaken aan de soorten en habitats waarvoor de speciale beschermingszone is aangeduid, mag de betrokken overheid hiervoor geen toestemming of goedkeuring geven, tenzij sprake zou zijn van een dwingende reden van groot openbaar belang, geen minder belastend alternatief en indien de nodige compenserende maatregelen worden getroffen.

De habitattoets is dus **specifieker** dan de natuuroots, aangezien zij enkel en alleen effecten meeneemt op de Europees beschermde soorten en habitats. Wel dient zij samen te worden gelezen met een '**actieve instandhoudingspoot**', die de implementatie vormt van art. 6, leden 1 en 2 Habitatrichtlijn (geïmplementeerd in art. 36ter, § 1-2 Decreet Natuurbehoud). Ter invulling van dit actieve instandhoudingsbeleid fungeren in Vlaanderen o.m. de natuurrichtplannen.

Mogelijkheden voor natuurverweving

De (correcte) toepassing van de habitattoets kan als **hefboom** dienen voor het bereiken van

<p>zowel ruimtelijke als functionele verwevingsdoelstellingen, namelijk wanneer er milderende dan wel compenserende maatregelen moeten worden getroffen. Dit zal het geval zijn wanneer uit de doorgevoerde passende beoordeling op project- of planniveau blijkt dat sprake is of kan zijn (voorzorgsbeginsel) van een betekenisvolle aantasting van de soorten en habitats uit de betrokken speciale beschermingszone.</p> <p>De ontwikkeling van het natuurbeleid in de Antwerpse haven hangt bij voorbeeld voor een groot deel samen met de compensatieproblematiek die was gerezien door de verplichte toepassing van het regime van de habitatoets op de aanleg van het Deurganckdok (zie GRUP 'Waaslandhaven fase 1 en omgeving'). In dat verband is het belangrijk te benadrukken dat de compensatieplicht die zou kunnen spelen conform art. 6, lid 4 Habitatrichtlijn (art. 36ter, §5 Decreet Natuurbehoud) moet worden opgevat als een actieve compensatieplicht. Dit betekent dat de compensatie in beginsel een feit dient te zijn wanneer het betrokken gebied schade van het plan of project ondervindt.</p> <p>De invulling van deze compensatieplicht kan in bepaalde gevallen dus interessante opportuniteten voor verweving scheppen, zeker in hoogdynamische en economisch belangrijke gebieden (bijv. havengebieden, ontginningsgebieden). In een arrest uit januari 2007 heeft de Raad van State overigens ook haar (voorwaardelijke) goedkeuring gegeven aan het hanteren van tijdelijke compenserende maatregelen ter invulling van de compensatieplicht (RvS, Apers, nr. 166-439, 9 januari 2007). <i>In casu</i> ging het om tijdelijke compensatiegebieden die pas konden verdwijnen wanneer andere, gelijkwaardige compensatiegebieden werden aangesneden. Deze tijdelijke compensatiegebieden waren voor een deel ook gesitueerd binnen bestaande industrie- en landbouwgebieden, hetgeen het nut van de habitatoets voor het bereiken van verwevingsdoelstellingen goed aantonnt (zie GRUP 'Waastandhaven fase 1 en omgeving').</p> <p>Niettemin lijkt nog eerder het actieve instandhoudingsregime in bepaalde gevallen aanleiding te kunnen of moeten geven tot natuurverweving. Zo kan bijvoorbeeld worden gedacht aan het behouden van de broedvogelgebieden voor vogels uit Bijlage I Vogelrichtlijn in een landbouwgebied dat is aangeduid als een speciale beschermingszone (functionele én ruimtelijke verweving). Ook de rechtspraak van het Hof van Justitie gaat in die zin aangezien het Hof deze instandhoudingsplicht in hoofde van de lidstaat interpreert als een resultaatsverbintenis (zie HvJ 13 juni 2002, nr. C-117/00). Het is dus niet zo dat aan een speciale beschermingszone per definitie (in de feiten) een groene bestemming moet worden toegekend, landbouw en industrie blijven in bepaalde omstandigheden mogelijk, maar dan wel binnen scherp omlijnde voorwaarden én voor zover het bereiken van een goede staat</p>
--

	<p>van instandhouding niet onmogelijk wordt.</p> <p>Ruimer gesproken moet worden vastgesteld dat de gebiedsgerichte pijler van de Habitat- en Vogelrichtlijn alvast belangrijke potenties voor verweving bevat nu het de lidstaten verplicht om bepaalde instandhoudingsdoelen te bereiken voor bepaalde soorten en/of habitats binnen speciale beschermingszones. Doordat deze speciale beschermingszones in bepaalde gevallen ook binnen landbouw- en industriegebied zijn gelegen, zal de overheid verplicht zijn om in bepaalde gevallen ook een strikte ruimtelijke dan wel functionele verwevingsdoelen te behalen binnen deze gebieden, teneinde de gunstige staat van instandhouding voor bepaalde soorten en/of habitats te behalen (instandhoudingsplicht art. 36ter, § 1-2 Decret Natuurbehoud).</p> <p>De vraag in welke mate de habitattoets werkelijk kan fungeren als hefboom hangt vanzelfsprekend samen met de inhoudelijke kwaliteit van de uitgevoerde passende beoordeling. Op dit punt wil het immers nogal eens misgaan, zoals uit recente rechtspraak blijkt.</p>
3. ACTIEF/PASSIEF	<p>De habitattoets is een passief beschermingsinstrument aangezien het enkel en alleen in werking treedt wanneer een bepaalde vergunningsplichtige activiteit wordt aangevraagd en/of een plan/programma wordt opgesteld. Zolang dit niet gebeurt, speelt de habitattoets dus niet als een soort rechtstreeks werkende rechtsplicht in hoofde van de betrokken overheden.</p> <p>Dergelijke rechtstreeks werkende rechtsplicht kan men echter wel terugvinden in art. 6, lid 1 Habitatriktlijn – dat de lidstaten opdraagt de nodige instandhoudingsmaatregelen te treffen voor de aangeduide speciale beschermingszones – en art. 6, lid 2 Habitatriktlijn – dat de lidstaten verplicht om passende maatregelen te treffen om ervoor te zorgen dat de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten in de speciale beschermingszones niet verslechtert. De hoger vernoemde instandhoudingsmaatregelen kunnen onder meer de vorm aannemen van beheerovereenkomsten, ruimtelijke plannen, beheerplannen. De zorgplicht uit art. 6, lid 2 Habitatriktlijn – zoals geïmplementeerd in art. 36ter, § 2 Decret Natuurbehoud – verplicht alle administratieve overheden dan weer om de nodige maatregelen te treffen ten einde een verslechtering van de instandhouding van de betrokken soorten en habitats tegen te gaan.</p>

4.GEBIEDSGERICHT MAAR NIET-BESTEMMINGSGEBONDEN

	<p>De habitattoets is op zich een gebiedsgericht beoordelingsinstrument aangezien het vastgeklonken is aan de reeds aangeduid speciale beschermingszones in Vlaanderen. Hetzelfde geldt eigenlijk in belangrijke mate voor de overige instandhoudingsmaatregelen die worden voorgeschreven door het gebiedsgerichte kader uit de Vogel- en Habitatrichtlijn. Dit gebiedsgericht karakter dient echter op twee manieren te worden gerelativeerd: ook projecten en plannen/programma's die buiten een speciale beschermingszone zijn gelegen maar een impact kunnen hebben op de soorten en/of habitats binnen een speciale beschermingszone (extern effect) vallen onder het toepassingsgebied, terwijl bij de aanduiding van speciale beschermingszones zelf geen rekening kan worden gehouden met de ruimtelijke bestemming van een gebied, waardoor ook industrie- en woongebieden op de ruimtelijke plannen zijn aangeduid als speciale beschermingszone.</p> <p>Gelet op het feit dat de afbakening van de speciale beschermingszones niet onderschikt is aan de ruimtelijke bestemming van gebieden kan de habitattoets wel degelijk fungeren als hefboom voor de realisatie van verwevingsdoelstellingen in functie van bepaalde soorten en habitats in harde bestemmingen.</p> <p>5. AFDWINGBAARHEID De naleving van de habitattoets valt sinds het decreet van 30 april 2009 tot wijziging van het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid en tot wijziging aan diverse bepalingen inzake de milieuhandhaving (BS 25 juni 2009) onder het algemene handhavingssapparaat uit het Milieuhandhavingsdecreet (strafsancties, administratieve dwangmaatregelen, gerechtelijke herstelvoerderingen). Indien de niet-naleving van deze toets daadwerkelijk schade aan de habitats of leefgebieden heeft veroorzaakt kan de handeling in kwestie een specifiek concreet gevaarzettingsdelict (art. 16.6.3quater DABM) opleveren. In voorkomend geval kan in het kader van het strafgeding een herstelmaatregel worden uitgesproken.</p> <p>Indien de toepassing van de habitattoets heeft geleid tot het opleggen van beperkende dan wel compenseerde vergunningsvoorraarden, dan zal de handhaving ervan ook gebeuren conform de regelgeving waarvan het betrokken vergunningsstelsel deel uitmaakt (bijv. ruimtelijke ordening).</p> <p>6. RELATIE MET RUIMTELIJKE ORDENING De ruimtelijke voorrangsclausule van art. 9 Decreet Natuurbehoud speelt niet bij de toepassing van het beschermingsregime voor speciale beschermingszones, noch bij de toepassing van het instandhoudingsregime. Hoger is ook reeds opgemerkt dat de aanduiding</p>	
--	---	--

<p>van speciale beschermingszones geenszins ondergeschikt is aan de ruimtelijke bestemming van een gebied. Bijgevolg is het dan ook helemaal niet uitgesloten dat bijvoorbeeld de ontwikkeling van een woon- of industriegebied binnen of in de nabijheid van een speciale beschermingszone onmogelijk wordt door de toepassing van de habitattoets uit art. 36ter Decreet Natuurbehoud. Deze visie is ook reeds naar voren gekomen in de aanwezige rechtspraak (zie o.m. arrest Arbitragehof, nr. 31/2004, 3 maart 2004).</p> <p>Doordat de habitattoets ook zal spelen bij het opstellen van ruimtelijke structuur- en bestemmingsplannen is gegarandeerd dat de aanwezigheid van Europese beschermde natuurwaarden een dwingende rol zal spelen bij de ruimtelijke ontwikkeling van bepaalde gebieden. Op die manier wordt dus een striktere doorwerking van het natuurbehoud voorzien naar de sector van de ruimtelijke ordening, hetgeen ook ruimtelijke dan wel functionele verwevingsdoelen ten goede kan komen.</p> <p>Het is echter wel opmerkelijk dat de categorie van de speciale beschermingszones ook met de inwerkingtreding van het nieuwe DRO (Codex RO) niet wordt opgenomen in de lijst met ruimtelijk kwetsbare gebieden, waarbinnen een strikker vergunningenbeleid en striktere verjaringssregels spelen. Bepaalde stedenbouwkundige handelingen die in beginsel zijn vrijgesteld van de vergunningsplicht, zijn niettemin vergunningsplichtig gesteld binnen speciale beschermingszones. Op die manier wordt aan het kwetsbare karakter van de speciale beschermingszones wel (gedeeltelijk) uitdrukking gegeven.</p> <p>Conclusie Het beschermingsregime van de speciale beschermingszones wordt tot op heden op een nogal passieve wijze toegepast. Vooral de toepassing van de habitattoets vormt hiervan de meest bekende exponent. Dit beschermingsinstrument kan in bepaalde gevallen nochtans wel als nuttige heftboom functioneren om bepaalde functionele dan wel ruimtelijke verwevingsdoelen te halen, vnl. binnen hoogdynamische, economische gebieden.</p>

	<p>bepalen van deze doelstellingen wordt immers inspraak voorzien, zodat ook recreatieve of landbouwfuncties van een bepaald gebied kunnen worden benadrukt. Of <i>in concreto</i> zal worden overgaan tot ruimtelijke dan wel functionele verweving zal in grote mate afhangen van de impact van de te verweven functie op de gunstige staat van instandhouding van de betrokken soorten. Zo zal een verweving van natuur met een harde recreatiefunctie niet vanzelfsprekend zijn binnen een speciale beschermingszone.</p>

RECHTSGEBIED (NATUUR EN BOS)	INSTRUMENTEN	DOELGROEPEN (BESTEMMINGEN)	VOORNAAMSTE POTENTIES VOOR NATUUR										
SECTORAAL (NATUUR EN BOS)	INSTRUMENT 6: VEN-BESCHERMINGSREGIME	<p>1. WAT? Beschergingsregime voor de VEN-gebieden (Vlaams Ecologisch Netwerk).</p> <p>2. KORTE OMSCHRIJVING EN RECHTSBRON</p> <ul style="list-style-type: none"> - Art. 17 Decreet Natuurbehoud (aanwijzing) - Art. 18 en 25 Decreet Natuurbehoud (beschermingsmaatregelen) - Besluit van de Vlaamse Regering van 21 november 2003 houdende maatregelen ter uitvoering van het gebiedsgericht natuurbeleid (Maatregelenbesluit) - Art. 26bis Decreet Natuurbehoud (VEN-toets) <p><u>Algemeen</u> Het VEN geeft samen met het (nog grotendeels te realiseren) IVON (zie verder) vorm aan een ecologisch netwerk op Vlaams niveau. Natuur is de hoofdfunctie in de gebieden van het VEN, andere functies kunnen aanwezig zijn, maar zijn ondergeschikt.</p> <p>Het beschermingsregime dat van toepassing is op de reeds aangeduide VEN-gebieden zit enerzijds vervat in art. 18 en 25 Decreet Natuurbehoud en anderzijds in het Maatregelenbesluit uit 2003.</p> <p>Op de eerste plaats spelen er binnen het VEN een heleboel verbodsbeperkingen en voorschriften (zie art. 25, §3 Decreet Natuurbehoud), waarvan op zijn beurt kan worden afgewezen (ontheffing van rechtswege; individuele ontheffing; algemene ontheffing). De voorschriften zelf gaan van een verbod op het gebruik van meststoffen tot een verbod op reliëfwijziging of het wijzigen van grondwater.</p> <p>Daarnaast speelt er binnen VEN-gebieden ook een verscherpte natuuroets (VEN-toets), die stelt dat de overheid in beginsel geen toestemming of vergunning mag verlenen voor een activiteit die onvermijdbare en onherstelbare schade aan het VEN kan veroorzaken. In geval van een weigering kan de betrokken activiteit toch nog doorgang vinden indien een afwijkingsprocedure wordt doorlopen die inhoudelijk analoog is aan de afwijkingsprocedure uit de habitattoets (dwingende redenen groot openbaar belang; alternatieve afweging; compenserende maatregelen).</p>	<table border="1"> <tr> <td>Landbouw</td> <td>O (enkel geelgroene gebieden) RV-FV</td> </tr> <tr> <td>Industrie</td> <td>O (enkel ontginningsgebieden met nabestemming natuurgebied) RV-FV</td> </tr> <tr> <td>Wonen</td> <td>O (terzij zonevreemd)</td> </tr> <tr> <td>Recreatie</td> <td>O (terzij zonevreemd)</td> </tr> <tr> <td>Bos</td> <td>XX RV-FV</td> </tr> </table>	Landbouw	O (enkel geelgroene gebieden) RV-FV	Industrie	O (enkel ontginningsgebieden met nabestemming natuurgebied) RV-FV	Wonen	O (terzij zonevreemd)	Recreatie	O (terzij zonevreemd)	Bos	XX RV-FV
Landbouw	O (enkel geelgroene gebieden) RV-FV												
Industrie	O (enkel ontginningsgebieden met nabestemming natuurgebied) RV-FV												
Wonen	O (terzij zonevreemd)												
Recreatie	O (terzij zonevreemd)												
Bos	XX RV-FV												

	<p>Verder bevat art. 25, §1 Decreet Natuurbehoud ook het kader voor een actieve instandhoudingsplicht binnen het VEN. Deze instandhoudingsplicht is echter in de eerste plaats gericht naar de overheid (in natuurrichtplannen kunnen wel bindende maatregelen worden opgelegd naar particulieren toe).</p> <p><u>Mogelijkheden voor natuurverweving</u> De verwevingsmogelijkheden binnen het VEN zijn in beginsel beperkt. Natuur vormt immers duidelijk de hoofdfunctie binnen het VEN. Andere functies kunnen aanwezig zijn, maar dan ondergeschikt. Verweving binnen het VEN zal dan ook voornamelijk gericht zijn naar de verweving van landbouw, recreatie en bosbouw als ondergeschikte functies met een hoofdfunctie natuur.</p> <p>Interessant is de functieverweving die kan ontstaan bij een GENO (Grote Eenheden Natuur in Ontwikkeling). Het gaat bij GENO's immers om gebieden waar de natuur nog in ontwikkeling is, met één of meerdere kenmerken die decretaal zijn bepaald. In een GENO wordt beoogd om een overgang te realiseren van een feitelijke toestand met verschillende functies (natuur, bosbouw, ontginning, enz.) naar een toestand met hoofdfunctie natuur. Hier lijken meer potenties aanwezig te zijn voor verweving, temeer nu ook eerder economisch bestemmingscategorieën met een groene nabestemming hiervoor in aanmerking komen (bijv. ontginningsgebied met groene nabestemming).</p> <p>Daarnaast kan eventueel ook naar verweging (met nadruk op hoofdfunctie natuur) worden gestreefd binnen het VEN in de gebieden waar sprake is van zonevereerde activiteiten (bijv. landbouw in natuurgebied, zonevereerde bedrijventerreinen, enz.).</p> <p>3. ACTIEF/PASSIEF Het uitgewerkte beschermingsinstrumentarium voor de VEN-gebieden is in wezen passief van aard. Dit neemt niet weg dat art. 25, §1 Decreet Natuurbehoud wel degelijk ook de aanzet bevat voor een actief realisatie- en instandhoudingsbeleid binnen het VEN ten einde de natuur en het natuurlijke milieu te behouden, te herstellen en te ontwikkelen. Dit zal voor een deel vorm worden gegeven door de maatregelen en instrumenten die worden opgenomen in de natuurrichtplannen (zie verder, fiche i.v.m. natuurrichtplannen). Niettemin moet worden vastgesteld dat deze bepaling eerder moet worden aanzien als een kaderbepaling, zonder rechtstreekse werking voor particulieren. In het kader van de natuurrichtplannen zal hieraan een verdere uitwerking worden</p>
--	--

	<p>gegeven (zie verder, fiche i.v.m. natuurrichtplannen).</p> <p>Het ontheffingsregime lijkt bij uitstek een passief beschermingsinstrumentarium, maar dit neemt niet weg dat de voorschriften zelf een aanzet geven tot een actieve 'switch' aangaande het gebruik van meststoffen en bestrijdingsmiddelen binnen het VEN-gebied. Op die manier kan in de praktijk wellicht een grotere mate van ruimtelijke verwerving worden bereikt (bijv. natuur/landbouw: behoud en ontwikkeling van kleine landschapselementen binnen landbouwgebied).</p> <p>Ook de VEN-toets zal slechts spelen wanneer effectief vergunnings- en/of ontheffingsaanvragen worden ingediend en is dus in beginsel een passief instrument. De toepassing van de VEN-toets bij een vergunningsaanvraag kan wel leiden tot het opleggen van (actieve) milderende en/of compenserende maatregelen (bijv. inrichting nieuw natuurgebied ter compensatie teloorgang VEN-gebied). Op die manier kan ook de toepassing van de VEN-toets leiden tot actieve natuurontwikkeling, die ook in bepaalde gevallen kan worden gekadert in een verwevingsdoelensystematiek (bijv. verwerving natuur en landbouw in een VEN-gebied). In dit opzicht valt te betreuren dat de VEN-toets in beginsel niet verplicht is gesteld bij de opmaak van ruimtelijke plannen met een potentiële impact op het VEN.</p>	<p>4. BESTEMMINGSGEBONDEN Er is voorzien in een koppeling tussen de bestemming van de plannen van aanleg en ruimtelijke uitvoeringsplannen enerzijds en de afbakening van het VEN anderzijds. Gebieden die in aanmerking komen om als VEN-gebied te worden afgebakend, dienen niet alleen een aantal voor het natuurbehoud en -herstel belangrijke eigenschappen te hebben, maar ook aan de planologische vereisten van art. 20 Decreet Natuurbehoud te voldoen. Deze koppeling beperkt de contouren van het VEN in hoofdzaak tot de groene en geelgroene bestemmingsgebieden.</p> <p>Het VEN en het ermee gepaard gaande beschermingsregime is daarmee ondergeschikt aan de ruimtelijke ordening (zie ook verder). Hierdoor is de potentie van verwerving bij het VEN eerder beperkt te noemen, behoudens wat betreft de verwerving van landbouw/bosbouw en natuur en mogelijke verwevingspotenties in functie van andere zonevereende activiteiten binnen het VEN.</p>	<p>5. AFDWINGBAARHEID De afdwingbaarheid van het VEN-beschermingsregime valt sinds het decreet van 30 april</p>
--	--	---	--

	<p>2009 tot wijziging van het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid en tot wijziging aan diverse bepalingen inzake de milieuhandhaving (BS 25 juni 2009) onder het algemeen handhavingsapparaat uit het Milieuhandhavingssdecreet. Indien zonder ontheffing handelingen zijn gesteld die worden geviseerd door artikel 25, §3, 2° Decreet Natuurbehoud, wordt een specifiek concreet gevaarzettingssdelict gepleegd (art. 16.6.3quater DABM). In voorkomend geval kan in het kader van het strafgeding een herstelmaatregel worden uitgesproken.</p> <p>Indien de toepassing van de VEN-toets heeft geleid tot het opleggen van beperkende dan wel compenserende vergunningsvoorraarden, dan zal de handhaving ervan ook gebeuren conform de regelgeving waarvan het betrokken vergunningsstelsel deel uitmaakt (bijv. ruimtelijke ordening).</p> <p>6. RELATIE MET RUIMTELIJKE ORDENING Hoger is reeds aangebeeld hoe de afbakening van het VEN ondergeschikt is gemaakt aan de ruimtelijke ordening. Enkel natuurwaarden die zich bevinden binnen gebieden met een groene of geelgroene bestemming op het gewestplan kunnen immers worden aangeduid als VEN-gebied.</p> <p>Op deze principiële ondergeschiktheid dienen echter twee nuances te worden aangebracht. Op de eerste plaats kunnen bij de afbakening van het VEN in de tweede fase ook VEN-gebieden worden afgebakend in gebieden die geen actuele groene bestemming hebben. Dit vindt plaats via de opmaak van zogenaamde 'groene' ruimtelijke uitvoeringsplannen. Het betrokken gebied zal tegelijk met de groene bestemmingswijziging ook in overdruk worden aangeduid als GEN of GENO. Daarnaast is ook vermeldenswaardig dat een deel van de ontginningsgebieden met een VEN-waardige nabestemming eveneens zijn opgenomen in het Vlaams Ecologisch Netwerk, meer bepaald als GENO. GENO's omvatten onder meer terreinen met belangrijke mogelijkheden voor natuurontwikkeling, ongeacht of het nu gaat om terreinen die al dan niet door kunstmatige ingrepen tot stand zijn gekomen. Ook spontane natuur in ontginningsgebieden wordt hieronder gekwalificeerd.</p> <p>Op die manier lijkt het VEN wel degelijk ruimte te bieden voor een zekere mate van verwerving, die verder gaat dan de klassieke ruimtelijke verwerving tussen natuur en landbouw in geelgroene bestemmingsgebieden. Er kan bijvoorbeeld worden gestreefd naar functionele verwerving in ontginningsgebieden die zijn aangeduid als GENO. Wel zal dergelijke verwerving altijd dienen te gebeuren vanuit natuurbehoudsoogpunt, nu de</p>
--	--

	<p>natuur in beginsel de hoofdfunctie is binnen het VEN.</p> <p>Hoewel de VEN-toets in beginsel enkel kan spelen op stedenbouwkundig vergunningsniveau, is er toch ook een zekere (beperkte) doorwerking voorzien met de ruimtelijke planningsinstrumenten. Zo kan een VEN-afbakening teniet worden gedaan door de aanname van een (gewestelijk) RUP dat aan het betrokken gebied een niet-VEN-waardige bestemming geeft. Dergelijk RUP zal dan wel steeds de nodige compenserende of mitigerende maatregelen dienen te bevatten. Ook deze maatregelen kunnen de creatie van ruimtelijke en functionele verweving mogelijk maken. Deze opheffing kan ook plaatsvinden via een gemeentelijk of provinciaal RUP, maar dan enkel indien het gaat om zogenaamde grenscorrecties.</p>	<p>Conclusie</p> <p>Het VEN vormt in zekere zin de tegenhanger van het IVON (zie verder). Waar dit laatste instrument expliciet inzet op een verweving van neungelekte functies (bijv. recreatie en natuur), is binnen het VEN natuur de hoofdfunctie. Doordat het VEN bovendien nog eens gekoppeld is aan groene en geelgroene bestemmingengebieden en het actieve instandhoudingsbeleid nog niet echt van de grond lijkt te zijn gekomen, is de onmiddellijke relevantie van het VEN voor verweving nog eerder beperkt. Dit neemt echter niet weg dat er wel degelijk potenties bestaan, bijvoorbeeld voor verweving tussen natuur en landbouw of voor verweving binnen het GENO (bijv. ontginningsgebieden).</p>
--	--	--

RECHTSGERIJD (NATUUR EN BOS)	INSTRUMENTEN	DOELGROEPEN (BESTEMMINGEN)	VOORNAAMSTE POTENTIES VOOR NATUUR																					
SECTORAAL (NATUUR EN BOS)	<p>INSTRUMENT 7: IVON</p> <p>1. WAT? Het IVON (Integraal Verwevings- en Ondersteunend Netwerk) vormt samen met het VEN een onderdeel van het gebiedsgericht beleid zoals uitgewerkt in het Natuurbehoudsdecreet.</p> <p>2. KORTE OMSCHRIJVING EN RECHTSBRON Art. 27:31 Decree Natuurbeschouwing.</p> <p><u>Algemeen</u> Het IVON vormt een geheel van gebieden waarin de administratieve overheid binnen haar bevoegdheden zorg draagt voor het behoud van de aanwezige natuurwaarden, alsook stimulerende maatregelen neemt ter bevordering van de biologische diversiteit.</p> <p>Het IVON bevat twee verschillende categorieën van deelgebieden, met name natuurverwevingsgebieden en natuurverbindingssgebieden. Natuurverwevingsgebieden zijn aaneengesloten gebieden waarin verschillende functies voorkomen. Ze zijn gekenmerkt door de aanwezigheid van hoge natuurwaarden, waarvan de duurzaamheid kan worden bereikt door het realiseren van het standstillbeginsel, het instandhouden en herstellen van de structuurkenmerken van de waterlopen, het instandhouden en herstellen van de waterhuishouding, het reliëf en de bodem en het bevorderen van het onderhoud en de ontwikkeling van natuurwaarden. De natuurwaarden zijn verweven en verbonden met andere functies en activiteiten. Deze verweving kan tot uiting komen als een ruimtelijke afwisseling (bijv. landschapselementen tussen akkers en weiden) of als verweging op perceelsniveau (weidevogels). Het is de bedoeling de natuurgebieden en natuurwaarden te versterken zonder het functioneren van de andere activiteiten te hypothekeren.</p> <p><u>Mogelijkheden voor natuurverweving</u> Op zich zou de afbakening van IVON-gebieden een belangrijke stap kunnen vormen in het behalen van concrete verwevingsdoelen in functie van het natuurbehoud. In vergelijking tot de afbakening van het VEN (die overigens nog steeds niet volledig is</p>	<table border="1"> <tr> <td>Landbouw</td> <td>XX</td> <td>RV-FV</td> </tr> <tr> <td>Industrie</td> <td>O</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Wonen</td> <td>O</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Recreatie</td> <td>XX</td> <td>RV-FV</td> </tr> <tr> <td>Bos</td> <td>XX</td> <td>RV-FV</td> </tr> </table>	Landbouw	XX	RV-FV	Industrie	O		Wonen	O		Recreatie	XX	RV-FV	Bos	XX	RV-FV	<table border="1"> <tr> <td>Biodiversiteit</td> <td>X</td> </tr> <tr> <td>Gemengde Natuur</td> <td>XX</td> </tr> <tr> <td>Ecosysteemdiensten</td> <td>XX</td> </tr> </table>	Biodiversiteit	X	Gemengde Natuur	XX	Ecosysteemdiensten	XX
Landbouw	XX	RV-FV																						
Industrie	O																							
Wonen	O																							
Recreatie	XX	RV-FV																						
Bos	XX	RV-FV																						
Biodiversiteit	X																							
Gemengde Natuur	XX																							
Ecosysteemdiensten	XX																							

	<p>afgerond, zie www.natuurindicatoren.be), staat de afbakening van het IVON echter nog in haar kinderschoenen. Enkele jaren geleden is wel aanvang genomen met de opmaak van enkele uitvoeringsplannen waarin de afbakening van natuurnerwevingsgebieden 'in overdruk' is voorzien. Het meest bekende voorbeeld hiervan vormt het RUP 'gecontroleerd overstromingsgebied met natuurnerwevingsgebied' te Kruibeke.</p> <p>Ondanks de afbakening van enkele aanzienlijke gebieden natuurnerwevingsgebied, lijkt het weinig realistisch te denken dat de bedoelde oppervlaktedoelstelling van 150.000 ha uit het Decreet Natuurbehoud überhaupt zal worden gehaald, nu tot op heden slechts een 1000-tal ha is afgebakend. Het is dan ook twijfelachtig of het i.v.m. verweving nog zinvol is het IVON als een volwaardig uitvoeringsinstrument te beschouwen.</p> <p>3. PASSIEF In tegenstelling tot de VEN-gebieden is voor de IVON-gebieden een minder strikt beschermingsregime aanwezig in het Decree Natuurbehoud.</p> <p>Voor IVON-gebieden kunnen in beginsel slechts stimulerende maatregelen worden genomen door administratieve overheden. Deze maatregelen hebben onder meer het behoud van de kwaliteit van de habitats en de kwantiteit van de natuurwaarden tot doel. Hierop is echter een uitzondering voorzien, namelijk voor natuurverwevingsgebieden of verbindingsgebieden die gelegen zijn in speciale beschermingszones, Ramsar-gebieden en/of groen- of bosgebieden. Vanuit verwevingsoogpunt is het wellicht betrekenswaardig dat geen harde (bindende) eisen kunnen worden gesteld net binnen gebieden die tot op vandaag niet over een groene of geelgroene bestemming beschikken.</p> <p>De stimulerende dan wel bindende maatregelen die kunnen worden genomen binnen dergelijke verwevingsgebieden kunnen onder meer betrekking hebben op:</p> <ul style="list-style-type: none">- een natuurgerichte bosbouw en ecologisch verantwoerde bebossing;- het behoud van een voor de natuur gunstige waterhuishouding en het tegengaan van het risico van verdroging en van aantasting van reliëf en bodem, zonder dat dit disproportionele gevolgen heeft voor de overige functies;- binnen de groen-, park-, bos- en buffergebieden (en de daarmee vergelijkbare bestemmingen) het behoud van een voor de natuur gunstige	
--	---	--

	<p>waterhuishouding en het tegengaan van het risico van verdroging en van aantasting van reliëf en bodem alsook het herstel hiervan zonder dat dit disproportionele gevolgen heeft voor de omliggende gebieden;</p> <ul style="list-style-type: none">- de totstandkoming van een verenigbaar recreatief medegebruik (zie ook verder, fiche i.v.m. natuurrichtplannen). <p>Voor het beheer en de ontwikkeling van kleine landschapselementen in relatie tot het natuurrichtplan kunnen premies worden verleend door het Vlaamse gewest, de betrokken provincie(s) en de betrokken gemeente(n).</p>	
4. BESTEMMINGSGEBONDEN	<p>De gebiedscategorieën waarbinnen natuurverwevingsgebieden kunnen worden aangebakend stemmen grotendeels overeen met de groene en geelgroene bestemmingsgebieden waarbinnen ook VEN-gebieden kunnen worden aangeduid.</p> <p>De potentiële ruimtelijke reikwijdte van het IVON wordt wel aanzienlijk vergroot doordat ook landschappelijk waardevolle agrarische gebieden en recreatiegebieden kunnen worden aangeduid als natuurverwevingsgebied. Doordat echter geen werk wordt gemaakt van de afbakening van het IVON, blijft deze ruimere reikwijdte van het IVON in vergelijking tot het VEN voor het grootste deel dode letter.</p>	
5. AFDWINGBAARHEID	<p>De afdwingbaarheid van de eventueel bindende maatregelen in het IVON valt sinds de inwerkingtreding van het decreet van 30 april 2009 tot wijziging van het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid en tot wijziging aan diverse bepalingen inzake de milieuhandhaving (BS 25 juni 2009) onder het algemene handhavingsapparaat uit het Milieuhandhavingsdecreet. In voorkomend geval kunnen ook herstelmaatregelen worden opgelegd.</p>	
6. RELATIE MET RUIMTELIJKE ORDENING	<p>Gelet op de overwegend stimulerende aard van de maatregelen die kunnen worden getroffen in IVON-gebieden en de koppeling van de afbakening van natuurverwevingsgebieden aan groene of geelgroene bestemmingsgebieden, lijkt het IVON eerder ondergeschikt te zijn aan de ruimtelijke ordening.</p> <p>Het realiseren van de natuurverweving binnen deze gebieden zal hoe dan ook niet gauw op gespannen voet staan met de ruimtelijke bestemming van het gebied in</p>	

	<p>kwestie, nu het toch reeds voor een groot deel gaat over groene of geelgroene bestemmingsgebieden. In elk geval wordt in de natuurverwevingsgebieden bedoeld de reeds aanwezige natuurwaarden te versterken, zonder de andere activiteiten te hypothekeren. Waar natuur in het VEN dus duidelijk moet worden aanzien als hoofdfunctie is hier sprake van een twee of meerdere evenwaardige functies.</p> <p>Conclusie:</p> <p>De afbakening van het IVON had het verwevingsbeleid in Vlaanderen een belangrijke en noodzakelijke duw in de rug kunnen geven. Er moet echter worden vastgesteld dat de afbakening van het IVON – die bovendien is doorgeschoven naar de sector van de ruimtelijke ordening (opmaak verwevingsRUP's) – niet van de grond is gekomen. Op die manier worden de mogelijke potenties van het instrumentarium inzake natuurverwevingsgebieden slechts heel miniem gerealiseerd. Overigens dient ook te worden opgemerkt dat ook het IVON in belangrijke mate (weliswaar iets minder dan het VEN) is vastgeklonken aan groene en geelgroene bestemmingsgebieden en dat het realiseren van verweving in recreatiegebieden en landschappelijk waardevolle agrarische gebieden voornamelijk via stimulerende instrumenten zal dienen te gebeuren.</p>

RECHTSGEBIED (NATUUR EN BOS)	INSTRUMENTEN	DOELGROEPEN (BESTEMMINGEN)	VOORNAAMSTE POTENTIES VOOR NATUUR																									
	<p>INSTRUMENT 8: SOORTENREGELGEVING</p> <p>1. WAT? Beschermsregime voor bepaalde beschermde dier-, vogel- en plantensoorten.</p> <p>2. KORTE OMSCHRIJVING EN RECHTSBRON De soortenwetgeving zit nog steeds vervat in drie eerder verouderde KB's (KB Beschermd planten uit 1976, KB Beschermde dieren uit 1980, KB Beschermde vogels uit 1981). Het Decreet Natuurbehoud bevat echter wel een afdoende rechtsgrondslag voor de aanname van een nieuw (geïntegreerd) Soortenbesluit (zie hoofdstuk VI Decreet Natuurbehoud).</p> <p><u>Algemeen</u> Van dit nieuwe ontwerp-Soortenbesluit zijn reeds ontwerpteksten beschikbaar.</p> <p>Globaal genomen bevat de soortenregelgeving een aanzienlijk scala aan voorschriften ter bescherming van de beschermde soorten, zowel op individuiveau als op het niveau van de leefplaatsen. Zo is het verboden om nestplaatsen van vogels te verstoren en voortplantings- en rustplaatsen van soorten die voorkomen op Bijlage IV Habitatrichtlijn te vernietigen. Van deze strikte voorschriften kan wel worden afgeweken, mits voldaan aan de voorwaarden uit het afwijkingssregime (bepaalde inhoudelijke redenen (bijv. dwingende redenen van groot openbaar belang, ernstige schade aan gewassen, gecontroleerde vangst, natuurbehoud), alternatievenafweging, instandhoudingstoets). De toepassing van dit beschermingsregime heeft logischerwijs een belangrijke weerslag op het ruimtelijk beleid. Door de gebrekige handhaving is dit aspect echter lange tijd niet zichtbaar geweest op het terrein.</p> <p><u>Mogelijkheden tot natuurverweving</u> Het (eerder passieve) soortenbeschermingsregime dat thans van toepassing is, kan in de praktijk zowel ruimtelijke als functionele verweving noodzakelijk maken. Zo zal de toepassing van de soortenregelgeving in bepaalde gevallen het behoud van een poel met kamsalamanders in woongebied noordzaken (RV), terwijl het anderzijds ook het blijvend gebruik van een landbouw- of industrieterrein als weidevoeggebied kan</p>	<table border="1"> <tr> <td>Landbouw</td> <td>XX</td> <td>RV-FV</td> <td>Biodiversiteit</td> <td>XX</td> </tr> <tr> <td>Industrie</td> <td>XX</td> <td>RV-FV</td> <td>Gemengde Natuur</td> <td>XX</td> </tr> <tr> <td>Wonen</td> <td>XX</td> <td>RV-FV</td> <td>Ecosysteemdiensten</td> <td>X</td> </tr> <tr> <td>Recreatie</td> <td>XX</td> <td>RV-FV</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Bos</td> <td>XX</td> <td>RV-FV</td> <td></td> <td></td> </tr> </table>	Landbouw	XX	RV-FV	Biodiversiteit	XX	Industrie	XX	RV-FV	Gemengde Natuur	XX	Wonen	XX	RV-FV	Ecosysteemdiensten	X	Recreatie	XX	RV-FV			Bos	XX	RV-FV			
Landbouw	XX	RV-FV	Biodiversiteit	XX																								
Industrie	XX	RV-FV	Gemengde Natuur	XX																								
Wonen	XX	RV-FV	Ecosysteemdiensten	X																								
Recreatie	XX	RV-FV																										
Bos	XX	RV-FV																										

	noodzaken (FV).	<p>De huidige soortenregelgeving bevat echter te weinig actieve impulsen die het mogelijk moeten maken om op een flexibele manier aan verweving te doen. De toepassing van dergelijk strikt beschermingsregime schrikte nogal wat grondeigenaars af om een braakliggend industrieterrain deels (tijdelijk) in te richten als leefplaats voor deze beschermde soorten. Met de nieuwe soortenregelgeving (die op dit punt flexibeler instrumenten voorziet) lijkt meer ruimte voor het actief behalen van verwettingsdoelstellingen aanwezig (bijv. creatie leefplaatsen rugstreepad in industriegebied, enz.).</p> <p>Met het nieuwe kader inzake soortenbescherming wordt het wel weer mogelijk om verwettingsdoelstellingen na te streven inzake soortenbehoud (bijv. flexibel omgaan met tijdelijke natuurwaarden).</p>	<p>3. ACTIEF/PASSIEF</p> <p>Het soortenbeschermingsregime is in de eerste plaats een passief beschermingsregime voor de soorten die opgelijst staan in de resp. bijlagen bij de betrokken wetgeving. Zoals gezegd, bevat het in de eerste plaats een aantal verstoringsverboden waarvan in welbepaalde, strikt omschreven gevallen kan worden afgeweken.</p> <p>Het zou echter verkeerd zijn het soortenbeschermingsrecht te reduceren tot een louter passief beschermingsregime. Zo blijkt uit het Zeeschildpadden-arrest van het Hof van Justitie dat de soortenbepalingen uit de Habitatrijlijn de lidstaten er in beginsel toe verplicht alle mogelijke maatregelen te nemen teneinde de verstoring van de beschermde soorten tegen te gaan en op die manier de gunstige staat van instandhouding te bereiken (HvJ 30 januari 2002, C-103/00).</p> <p>In de ontwerpregelgeving bouwt men verder aan de actieve pijler van het soortenbehoud, zoals ook mogelijk is gemaakt door hoofdstuk VI Decreet Natuurbehoud. Afdeling 3 ontwerp-Soortenbesluit geeft expliciet uitdrukking aan deze actieve vorm van soortenbescherming (tot op heden was deze actieve pijler niet aanwezig in de bestaande KB's inzake soortenbescherming). Op basis van de nieuwe soortenregelgeving zullen soortenbehoudsmaatregelen kunnen worden genomen als dan niet in het kader van een soortenbeschermingsprogramma. Het is vooral dit soortenbeschermingsprogramma dat zal toelaten om op een actieve en flexibele</p>
--	-----------------	--	--

	<p>manier met soortenbehoud om te gaan. Het wordt omschreven als een programma van soortenbehoudsmaatregelen dat met name gericht is op het verkrijgen van de gunstige staat van instandhouding van een inheemse soort of een groep van soorten in een gebied waarop het programma van toepassing is. Dit soortenbeschermingsprogramma kan ook afwijkingen toestaan van het hoger vernoemde strikte beschermingsregime, waardoor het gebruik maakt van de marge die het Europese kader biedt voor een planmatige aanpak van het soortenbehoud. Dit kan vooral zijn nut hebben voor het omgaan met beschernde, dynamische soorten in gebieden met een economische bestemming (bijv. rugstreeppad in de Antwerpse haven). Op die manier kan het beschermingsregime planmatig worden benaderd, waardoor binnen industriegebieden kan worden overgegaan tot de creatie van tijdelijke leefplaatsen voor deze beschernde soort die dan bij de definitieve stedenbouwkundige ontwikkeling kunnen worden vervangen door andere compensatiegebieden. Zo wordt gegarandeerd dat op elk moment in de toekomst voldoende leefgebied voor een beschernde soort vorhanden is om de gunstige staat van instandhouding te behouden of te herstellen.</p>
	<p>4. BEPERKT BESTEMMINGSGEBONDEN</p> <p>Het soortenbeschermingsregime is in beginsel van toepassing over het hele Vlaamse grondgebied en is bijgevolg niet bestemmingsafhankelijk. Er is wel sprake van enige ondergeschiktheid van de soortenbescherming aan de ruimtelijke ordening (zie verder), maar dit is sowieso uitgesloten voor de soorten die genieten van een Europees beschermingsstatuut (Bijlage I Vogelrichtlijn, Bijlage II en IV Habitatrichtlijn). Het is dus een horizontaal beschermingsinstrument.</p>
	<p>Het feit dat het soortenbeschermingsregime in beginsel van toepassing is over het volledige Vlaamse grondgebied maakt het tot een nuttig instrument om concrete verwettingsdoelen te halen.</p> <p>5. AFDWINGBAARHEID</p> <p>De afdwingbaarheid van het soortenbeschermingsregime valt sinds de inwerkingtreding van het decreet van 30 april 2009 tot wijziging van het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid en tot wijziging aan diverse bepalingen inzake de milieuhandhaving (BS 25 juni 2009) onder het algemene handhavingsapparaat uit het Milieuhandhavingsdecreet. Indien de toepassing van de soortenregelgeving heeft geleid tot het opleggen van beperkende dan wel compenserende vergunnings-vervoerwaarden, dan zal de handhaving ervan ook</p>

gebeuren conform de regelgeving waarvan het betrokken vergunningsstelsel deel uitmaakt (bijv. ruimtelijke ordening). Belangrijk is op te merken dat in gevolge het genoemde decreet van 30 april 2009 er een specifiek concreet gevarzettingsdelict is gecreëerd voor o.a. het beschadigen of doden van beschermd in het wild levende dier- en plantensoorten, vermeld in de bijlagen II, III en IV Decreet Natuurbehoud (art. 16.6.3ter DABM). In de mate dat zulks überhaupt mogelijk zou zijn, kunnen ook herstelmaatregelen worden opgelegd.

6. RELATIE MET RUIMTELIJKE ORDENING

Doordat het bebouwen van een perceel waarop beschermde dier-, vogel- of plantensoorten voorkomen (bijv. aanwezigheid kamsalamander of rugstreeppad) meestal ook een verstoring ervan impliceert, zal deze regelgeving ook **doorwerken naar de ruimtelijke ordening**. In elk geval zal de regelgeving in beginsel cumulatief moeten worden toegepast met de stedenbouwwetgeving. Het feit dat een project stedenbouwkundig gezien vergunbaar is, neemt niet weg dat aspecten van soortenbehoud de uiteindelijke afgifte van een vergunning nog kunnen conditioneren.

Met de inwerkingtreding van het nieuwe Soortenbesluit wordt – in navolging van de ruimtelijke voorrangsclausule van art. 9 Decreet Natuurbehoud – deze ruimtelijke doorwerking **gerekriteerd** voor de louter regionaal beschermd soorten (bijv. bosmier, boomkikker). De verbodsbepalingen inzake soortenbescherming kunnen geen beperkingen inhouden die absoluut werken, of die handelingen verbieden of onmogelijk maken die overeenstemmen met de plannen van aanleg of de ruimtelijke uitvoeringsplannen van kracht in de ruimtelijke ordening. Deze voorrangsclausule is echter niet aanwezig voor de Europees beschermde soorten aangezien deze niet voorzien is in de Vogel- of Habitatrichtlijn. Art. 9 Decreet Natuurbehoud sluit immers nadrukkelijk de voorrang van de ruimtelijke ordening uit voor wat betreft maatregelen voor Europees beschermde soorten. Bovendien sluit deze voorrangsclausule geenszins uit dat de toepassing van de soortenregelgeving op het terrein kan leiden tot **ruimtelijke verweving** (behoud van een kolonie bosmieren als milderende maatregel op een deel van een bebouwbaar terrein).

Nu heel wat ruimtelijke ontwikkelingen kunnen conflicteren met het soortenbehoud komt het erop aan goed toepassing te maken van de afwijkingsmarges aanwezig in het soortenbeschermingsrecht. Hoger is in dat verband reeds verwezen naar het flexibele planmatige kader van het soortenbeschermingsprogramma. De regelgeving stelt echter geenszins een expliciete soortentoets in op plan- en vergunningenniveau, ook

	<p>niet in de toekomst. Het spreekt echter voor zich dat het soortenluik op planniveau wel degelijk reeds aan bod kan komen in de (eventueel) op te maken plan-MER. Het is bovendien vrij ondoordacht om geen aandacht te schenken aan de aanwezigheid van beschermde soorten bij de opmaak van een RUP, bijv. omdat het afleveren van vergunningen voor handelingen in strijd met de soortenwetgeving sowieso niet mogelijk zal zijn.</p>
Conclusie	<p>De soortenregelgeving kan als interessante hefboom dienen om te komen tot ruimtelijke (bescherming poel kamsalamander), dan wel functionele verwerving (beheer landbouw- of recreatiegebied als weidevogelgebied). Tot op heden schiet het soortenbeschermingsrecht op dit punt nog tekort doordat weinig aandacht is gegeven aan actieve maatregelen/instrumenten. Met de inwerkingtreding van het Soortenbesluit zal hierin verandering komen, waardoor ook een actieve verwevingspolitiek toegespitst op soortenbehoud (biodiversiteit) mogelijk wordt.</p>

RECHTSGEBIED (NATUUR EN BOS)	INSTRUMENTEN	DOELGROEPEN (BESTEMMINGEN)				VOORNAAMSTE POTENTIES VOOR NATUUR
		Landbouw	XX RV-FV	Biodiversiteit	XX	
		Industrie	O (tenzij SBZ en/of GENO) RV-FV	Gemengde Natuur	X	
		Wonen	O (tenzij SBZ/zonevreed) RV-FV	Ecosysteemdiensten	X	
		Recreatie	O (tenzij SBZ/zonevreed) RV-FV			
		Bos	XX RV-FV			

1. WAT?
Het planinstrument uit het Decreet Natuurbehoud om aan een actief realisatiebeleid te doen binnen beschermde gebiedscategorieën en binnen groene en/of geelgroene bestemmingsgebieden.

2. KORTE OMSCHRIJVING EN RECHTSBRON

- Art. 48-50 Decreet Natuurbehoud.
- Besluit van de Vlaamse Regering van 21 november 2003 houdende maatregelen ter uitvoering van het gebiedsgericht natuurbeleid (Maatregelenbesluit).

Algemeen

Een natuurrichtplan wordt door het Decreet Natuurbehoud omschreven als een plan dat aangeeft wat op het vlak van natuurbehoud voor een specifiek gebied wordt beoogd en waarin de instrumenten en (al dan niet bindende) maatregelen zijn opgenomen die al dan niet projectmatig verlopen, om de beoogde doelstellingen op het vlak van natuurbehoud te realiseren. Het plan komt tot stand en wordt uitgevoerd met medewerking van eigenaars of grondgebruikers.

Op basis van art. 48, §1 Decreet Natuurbehoud dient voor elke speciale beschermingszone en VEN-gebied (tweede fase) een gewestelijk natuurrichtplan te worden vastgesteld door de Vlaamse Regering. Voor de overige VEN-gebieden en andere groene en geelgroene gebieden kan een natuurrichtplan worden vastgesteld. Natuurrichtplannen voor natuurverbindingssgebieden die deel uitmaken van het IVON dienen te worden vastgesteld door de deputatie (provinciale natuurrichtplannen). Deze nieuwe opdeling is het gevolg van een recente wijziging van het Decreet Natuurbehoud. Voor zover het gaat om een gewestelijk natuurrichtplan dat betrekking heeft op een speciale beschermingszone gelden de **instandhoudingsdoelstellingen** voor de betrokken habitats en soorten als (bindende) gebiedsvisie. Deze strikte instandhoudingsdoelstellingen kunnen er in de praktijk toe leiden dat men stringenter maatregelen zal voorzien in het natuurrichtplan in kwestie.

	<p>De (potentiële) kracht van het natuurrichtplan wordt vandaag de dag echter onderuit gehaald door de zware totstandkenningsprocedure (veel inspraak, vetorechten). Dit verklaart ook waarom er tot op vandaag slechts een vijftal natuurrichtplannen zijn aangenomen.</p> <p>Mogelijkheden voor natuurverweving</p> <p>In het kader van een natuurrichtplan kunnen verwevingsdoelen worden vooropgesteld, hoewel er moet worden herhaald dat de natuurfunctie meestal een hoofdrol zal (moeten) spelen. Een ander zal natuurlijk afhangen van het concrete beschermingsstatuut of de bestemming van de betrokken gebieden.</p> <p>Omdat in een natuurrichtplan zowel voor administratieve overheden als voor particulieren bindende maatregelen kunnen worden opgenomen en de betrokken overheden er in beginsel ook rekening mee dienen te houden bij hun vergunningenbeleid, kan het wel fungeren als kapstok voor het bereiken van zowel ruimtelijke als functionele verweving binnen de bedoelde bestemmingsgebieden en beschermd gebieden. Nu het natuurrichtplan eerder een gebiedsgericht natuurbeleids-instrument is, zullen de sectoren van de industrie en wonen echter voor een groot deel uit de boot vallen.</p> <p>Een voorbeeld inzake ruimtelijke en functionele verweving kan worden teruggevonden in het NRP 'Duinen van de Middenkust tussen Oostende en Blankenberge'. Het optimaal structureren van recreatieve voorzieningen in de duinen (recreatief medegebruik) wordt er immers uitdrukkelijk meegenomen in de algemene gebiedsvisie.</p> <p>Het is opmerkelijk dat bij de verschillende aanwezige habitattypes (bijv. duin met droog grasland, moeras en struweel) expliciet bindende voorwaarden aan recreatief medegebruik worden gesteld ("Toeristisch-recreatieve initiatieven, infrastructuren en ontsluitingen worden geconcentreerd en/of hingeraight, wanneer dit een meerwaarde kan betekenen voor de lokale natuurwaarden en/of het landschap. Recreatieve infrastructuur dient op weloverwogen wijze te worden aangewend als instrument voor het structureren van het recreatief medegebruik in de duinen"). Ook voor andere zones worden voorschriften inzake recreatief medegebruik voorgesteld: "In deze zone kunnen geen recreatieve initiatieven plaatsvinden, uitgezonderd begelide of gegidste initiatieven met een natuurreducatief doel. De bestaande recreatieve infrastructuren kunnen enkel aangepast/opgewaardeerd worden als het een positieve bijdrage levert aan een betere structuring van het recreatief</p>
--	--

<p><i>medegebruik, rekening houdend met de ecologische draagkracht van het gebied (bijv. verplaatsen bestaand wandelpad naar de rand van het gebied, reduceren van twee stranddoorgangen tot één, enz.)."</i></p> <p>In het kader van deze opdracht werd slechts één natuurrichtplan geraadpleegd, zodat het moeilijk is reeds definitieve conclusies te trekken. Uit het natuurrichtplan 'Duinen van de Middenkust tussen Oostende en Blankenberge' blijkt alvast dat de nadruk sterk ligt op het recreatieve (zonevriende – cf. art. 145sexies DRO/art. 4.4.4 Codex RO) medegebruik.</p> <p>3. ACTIEF</p> <p>Met het instrument van het natuurrichtplan wil men een concrete invulling geven aan de instandhoudingsverplichtingen uit het beschermingsregime voor speciale beschermingszones (art. 36ter, § 1-2 Decreet Natuurbehoud) en de VEN-gebieden (art. 25, §1 Decreet Natuurbehoud).</p> <p>Art. 49, §2 Decreet Natuurbehoud maakt duidelijk dat het gewestelijk natuurrichtplan erop gericht is om, in functie van de instandhoudingsdoelen of gebiedsvisie, een specifieke bindende afstemming te bekomen tussen de verschillende reeds bestaande maatregelen en instrumenten die reeds voor het betrokken gebied gelden op basis van het Bosdecreet, het Landschapsdecreet, enzovoort (bijv. inrichtingsplannen, bosbeheerplannen, landschapsbeheerplannen). Het natuurrichtplan wordt hier ook uitdrukkelijk naar voren geschoven als afstemmingskader tussen de bestaande planinstrumenten voor het betrokken gebied.</p> <p>Een gewestelijk natuurrichtplan kan daarnaast ook nog specifieke maatregelen inzake algemeen natuurbehoud (art. 13 DNB), de instandhouding van de natuurwaarden in het VEN (art. 25 DNB), positieve maatregelen voor het bereiken van een gunstige staat van instandhouding (art. 36, §1 DNB) en soortenbouw bevatten (hoofdstuk VI DNB). Een vrij groot scala van maatregelen kan dus in beginsel worden genomen in het kader van een natuurrichtplan, hetgeen ook reeds aangeeft dat er potenties voor verwerving (RV-FV) zijn (hoewel natuurrichtplannen wel eerder gericht zijn naar reeds bestaande groene en geelgroene gebieden). De functie van het natuurrichtplan is dan ook niet noodzakelijk beperkt tot het creëren van bijkomende verbods- of (tegen vergoeding) gebodsbeperkingen voor een specifiek gebied en een omkadering van de bestaande instrumenten van toepassing in een</p>
--

		<p>gebied, maar kan ook dienen als kader voor de opmaak van nieuwe maatregelen in functie van het bereiken van bepaalde doelstellingen.</p> <p>Uit dit alles kan worden besloten dat het natuurrichtplan een actief (plan)instrument is.</p> <p>4. BESTEMMINGSGEBONDEN</p> <p>In tegenstelling tot bijvoorbeeld het soortenbeschermingsprogramma – dat een eerder horizontaal planinstrument vormt – moet worden vastgesteld dat het natuurrichtplan een gebiedsgericht planinstrument is dat enkel en alleen gericht is op beschermd natuurgebieden (VEN, speciale beschermingszones, IVON) en groene en geelgroene gebiedscategorieën. In de laatste groep is het opstellen van een natuurrichtplan bovenbieden enkel facultatief gemaakt.</p> <p>Inzake verwerving impliceert dit dat het natuurrichtplan vooral zal gericht zijn naar de traditionele sectoren die nogal te maken hebben met natuurbehoud (landbouw, recreatie, ...) en dan nog voor zover deze sectoren zich bevinden in de groene of geelgroene gebieden (dus m.a.w. in zekere zin als zonevrije activiteiten moeten worden aanziend). Hoewel slechts weinig natuurrichtplannen betrekking zullen hebben op niet-groen ingekleurde gebieden (agrarisch gebied, recreatiegebied) moet worden vastgesteld dat ook hier de potenties te beperkt zijn (cf. problematische afbakening IVON). Ook naar de sectoren industrie en wonen lijkt de meerwaarde voor verweving van een natuurrichtplan eerder beperkt te noemen, tenzij in de context van speciale beschermingszones die gelegen zijn in industrieën/of woongebied. Er moet echter worden vastgesteld dat net voor deze gebieden (hangende gebieden, industriegebieden) nog geen werk is gemaakt van de opmaak van natuurrichtplannen.</p> <p>5. AFDWINGBAARHEID</p> <p>De handhaving van de bindende maatregelen uit het natuurrichtplan valt sinds de inwerkingtreding van het decreet van 30 april 2009 tot wijziging van het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid en tot wijziging aan diverse bepalingen inzake de milieuhandhaving (BS 25 juni 2009) onder het algemene handhavingsapparaat uit het Milieuhandhavingsdecreet. Van belang is ook dat de codes van goede natuurpraktijk die op basis van artikel 14, §2 Decreet Natuurbehoud kunnen worden opgesteld een bindend karakter kunnen bekomen indien ze zijn opgenomen in die bindende maatregelen van het natuurrichtplan. Op</p>
--	--	---

	<p>die wijze komen deze codes ook onder het bereik van het handhavinginstrumentarium uit het Milieuhandhavings-decreet.</p> <p>Conform art. 50 Decreet Natuurbehoud dient er ook een overlegcommissie te worden ingesteld. Deze overlegcommissie kan de minister adviseren bij de twijfelingen inzake de uitvoering van een gewestelijk natuurrichtplan.</p> <p>6. RELATIE MET RUIMTELIJKE ORDENING</p> <p>Omdat het territoriale toepassingsgebied van het natuurrichtplan in de meeste gevallen beperkt is tot beschermde natuurgebieden en geelgroene of groene bestemmingsgebieden zal de invloed van het natuurrichtplan op de ruimtelijke ordening in zekere zin vrij beperkt zijn. Wel zullen natuurrichtplannen ook spelen buiten groene en geelgroene bestemmingsgebieden, voor zover het gaat om speciale beschermingszones die zijn aangeduid buiten deze bestemmingsgebieden en/of in het kader van bepaalde IVON-gebieden.</p> <p>In elk geval is het zo dat art. 4 Maatregelenbesluit de overheden verplicht om geen vergunningsplichtige of meldingsplichtige ingrepen toe te staan die in strijd zijn met de bindende bepalingen van een natuurrichtplan. Deze doorwerking speelt dus evenzeer naar het stedenbouwkundig vergunningssniveau. Het kan bijvoorbeeld een rol spelen voor de vergunbaarheid van infrastructuur voor recreatief medegebruik (art. 145sexies DRO/art. 4.4.4. Codex RO) binnen het VEN of speciale beschermingszones.</p> <p>Art. 3 Maatregelenbesluit bepaalt bovendien uitdrukkelijk dat beheer- of inrichtingsplannen niet mogen worden goedgekeurd door de administratieve overheid indien de bepalingen van dat plan in strijd zijn met de bindende bepalingen van een natuurrichtplan. Gelet op de definiering van deze begrippen, lijken ruimtelijke structuurplannen en ruimtelijke uitvoeringsplannen hier niet onder te vallen. In tegenstelling tot hetgeen voorzien is in het Decreet Integraal Waterbeleid aangaande de doorwerking van waterbeheerplannen naar ruimtelijke plannen, is dus geen regeling uitgewerkt die in de doorwerking van natuurrichtplannen naar de ruimtelijke ordening voorziet.</p> <p>Globaal gesproken kan dus worden gesteld dat het natuurrichtplan vooral dient ter optimalisatie van het natuurbeleid in gebieden die reeds een beschermd statuut genieten of groen of geelgroen zijn ingekleurd op het gewestplan. In zekere zin gaat</p>
--	---

	<p>door die strikte koppeling aan de reeds groene en geelgroene ingekleurde gebieden een deel van de potenties voor verweving verloren, temeer nu verder zal blijken dat het IVON – waarvoor ook natuurrichtplannen kunnen worden vastgesteld – maar niet van de grond komt.</p> <p>Conclusie</p> <p>Het natuurrichtplan kan als actief planinstrument een interessante hefboom betekenen voor concrete ruimtelijke en functionele verwevingsdoelen, weliswaar binnen de beperkte contouren van de groene en geelgroene gebieden en de beschermde gebieden. Dit geldt des temeer door de mogelijke koppeling van de codes van goede natuurpraktijk aan die plannen. Door die ruimtelijke koppeling is – in tegenstelling tot het soortenbeschermingsprogramma – geen sprake van een horizontaal planinstrument.</p> <p>Uit de consultatie van een reeds afgewerkt natuurrichtplan blijkt dat vooral verwevingsmaatregelen worden voorgesteld inzake recreatief medegebruik en minder voor wat betreft (eventueel zonevrije) landbouwfuncties. In de overige natuurrichtplannen is dit misschien anders. In elk geval moet worden vastgesteld dat de zware totstandkomingssprocedure ertoe heeft geleid dat slechts een vijftal natuurrichtplannen zijn afferond.</p> <p>Er moet bovendien worden vastgesteld dat het geen beleidsdoel lijkt te zijn om natuurrichtplannen in te schakelen voor multifunctionele, economische gebieden (bijv. speciale beschermingszones in havengebieden), waardoor een groot deel van de potentie voor natuurverweving (industrie/natuur) van dit instrument verloren gaat.</p>

RECHTSGERIJD (NATUUR EN BOS)	INSTRUMENTEN	DOELGROEPEN (BESTEMMINGEN) VOOR NATUURPOTENTIES												
	INSTRUMENT 10: BERMBESLUIT	<table border="1" data-bbox="379 163 554 480"> <tr> <td data-bbox="379 163 484 480">Biodiversiteit</td> <td data-bbox="484 163 554 480">XX</td> </tr> <tr> <td data-bbox="379 480 484 552">Gemengde Natuur</td> <td data-bbox="484 480 554 552">XX</td> </tr> <tr> <td data-bbox="379 552 484 624">Ecosysteemdiensten</td> <td data-bbox="484 552 554 624">X</td> </tr> </table>	Biodiversiteit	XX	Gemengde Natuur	XX	Ecosysteemdiensten	X						
Biodiversiteit	XX													
Gemengde Natuur	XX													
Ecosysteemdiensten	X													
	<p>1. WAT? Regime voor een natuurvriendelijk bermbeheer door overheden en publiekrechtelijke rechtspersonen.</p> <p>2. KORTE OMSCHRIJVING EN RECHTSBRON Besluit van de Vlaamse Regering van 27 juni 1984 houdende maatregelen inzake natuurbehoud op bermen beheerd door publiekrechtelijke rechtspersonen.</p> <p><u>Algemeen</u> Het Bermbesluit beoogt een natuurvriendelijk bermbeheer te stimuleren via een aangepast maaibeheer met daartoe geschikt materieel en met verbod tot gebruik van biociden.</p> <p>Het gebruik van biociden is verboden. Dit wordt nu bevestigd door het decreet van 21 december 2001 dat het gebruik van bestrijdingsmiddelen verbiedt op wegranden, bermen en andere terreinen van het openbare domein die deel uitmaken van de weg of erbij horen, autosnelwegen, waterwegen en spoorwegen inbegrepen. Ook op minder dan 6 meter van waterlopen zijn dergelijke middelen verboden. Begrasde bermen mogen niet voor 15 juni gemaaid worden. Een eventuele tweede maaibeurt mag slechts worden uitgevoerd na 15 september. Het maaisel moet worden verwijderd binnen 10 dagen na het maaien.</p> <p>Maaibeachter, met de hand of machinaal, moet worden uitgevoerd zonder de ondergrondse plantendelen en houtgewassen te beschadigen.</p> <p><u>Mogelijkheden voor natuurverweving</u> De actieve ecologische ontwikkeling van bermen moet worden aanzien als een belangrijke vorm van functionele verweving.</p> <p>3. ACTIEF Het Bermbesluit is een actief instrument aangezien het een natuurvriendelijk bermbeheer beoogt te stimuleren. Op die manier geeft het in zekere zin ook</p>	<table border="1" data-bbox="379 924 554 924"> <tr> <td data-bbox="379 924 484 924">Landbouw</td> <td data-bbox="484 924 554 924">XX</td> </tr> <tr> <td data-bbox="379 924 484 996">Industrie</td> <td data-bbox="484 924 554 996">RV-FV</td> </tr> <tr> <td data-bbox="379 996 484 1068">Wonen</td> <td data-bbox="484 996 554 1068">RV-FV</td> </tr> <tr> <td data-bbox="379 1068 484 1140">Recreatie</td> <td data-bbox="484 1068 554 1140">RV-FV</td> </tr> <tr> <td data-bbox="379 1140 484 1164">Bos</td> <td data-bbox="484 1140 554 1164">X</td> </tr> <tr> <td data-bbox="379 1164 484 1188"></td> <td data-bbox="484 1164 554 1188">RV-FV</td> </tr> </table>	Landbouw	XX	Industrie	RV-FV	Wonen	RV-FV	Recreatie	RV-FV	Bos	X		RV-FV
Landbouw	XX													
Industrie	RV-FV													
Wonen	RV-FV													
Recreatie	RV-FV													
Bos	X													
	RV-FV													

	<p>uitdrukking aan een ruimer geziene ruimtelijke/functionele verwevingsdoelstelling (behoud natuurelementen buiten de traditionele groene bestemmingen, zie verder).</p> <p>In die zin kan ook worden verwezen naar de bermbeheerplannen die de Vlaamse overheid opstelt inzake ecologisch bermbeheer. In deze plannen worden alle uitgangspunten naast elkaar gelegd: de visie uit landschappelijk oogpunt, het landschapsecologisch, het ecologisch en het verkeersstandpunt. Doordat bermen steeds een functie vanuit verkeersveiligheid hebben, is ecologisch bermbeheer op zich reeds te aanzien als een vorm van functionele verweving.</p>
	<p>4.NIET-BESTEMMINGSGEBOONDEN</p> <p>Het Bermbesluit is niet onderschikt gemaakt aan de ruimtelijke ordening. Het Bermbesluit is van toepassing op bermen en taluds langs wegen, waterlopen en spoorwegen, waarvan het (on)kruidbeheer toebehoort aan publiekrechtelijke rechtspersonen (openbare besturen, instellingen van openbaar nut). De Wet Natuurbehoud beperkte de toepassing van het Bermbesluit tot de zogenoemde 'landelijke ruimte', die op zich echter niet al te eng mag worden geïnterpreteerd. Het gaat om alle gebieden die niet bebost zijn en niet als stedelijke gebieden kunnen worden beschouwd. De beperking van het toepassingsgebied tot 'landelijke ruimte' wordt in de aanwezige rechtsleer dan ook sterk genuanceerd, mede verwijzend naar de toepassing van een aantal horizontale beschermingsinstrumenten uit het Decreet Natuurbehoud (bijv. natuurzorgplicht).</p>
	<p>5.AFDWINGBAARHEID</p> <p>De afdwingbaarheid van het Bermbesluit valt sinds de inwerkingtreding van het decreet van 30 april 2009 tot wijziging van het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid en tot wijziging aan diverse bepalingen inzake de milieuhandhaving (BS 25 juni 2009) onder het algemene handhavingsapparaat uit het Milieuhandhavingsdecreet.</p>
	<p>6.RELATIE MET RUIMTELIJKE ORDENING</p> <p>Doordat geen sprake is van enige koppeling aan groene en/of geelgroene gebieden (de principiële verouderde koppeling aan landelijke gebieden buiten beschouwing gelaten, zie hoger), biedt het Bermbesluit een belangrijke impuls voor verweving binnen gebieden waarbinnen normaal gesproken weinig ruimte zou zijn voor ecologische accenten.</p>

Conclusie Door zijn aard zelf is de bermregelgeving een belangrijke actieve stimulans voor actieve ruimtelijke en functionele verweving . Bermen worden op die manier ontwikkeld als beperkte ecologische toevluchtsplaatsen voor soorten en biotopen die in een verstedelijkte omgeving (bijv. (water)wegeninfrastructuur, industrie of havengebied) nogal eens onder druk staan. Het ecologisch beheer van bermen is in wezen ook een voorbeeld van functionele verweving (bijv. verweving tussen de verkeersveiligheidsfunctie en de ecologische functie). In bepaalde gevallen zal het ecologisch bermbeheer ervoor zorgen dat beschermde biotopen ontstaan en/of beschermde soorten zich er vestigen, zodat de mogelijke verweving verder juridisch kan worden verankerd via de verplichte toepassing van het biotoop- en/of soortenbeschermingsregime .	

RECHTSGEBIED SECTORAAL (NATUUR EN BOS)	INSTRUMENTEN INSTRUMENT 11: NATUURINRICHTING	DOELGROEPEN (BESTEMMINGEN) VOORNAAMSTE POTENTIES VOOR NATUUR	VOORNAAMSTE POTENTIES VOOR NATUUR																
	<p>1. WAT? Natuurinrichting is het projectmatig herstellen, ontwikkelen of behouden van waardevolle natuur door inrichtingswerken uit te voeren. De voor natuurbehoud bevoegde Vlaamse minister kan een natuurinrichtingsproject instellen en inrichtingswerken laten uitvoeren om waardevolle natuur in een gebied te behouden of om een geschikt milieu te laten ontstaan voor de fauna en de flora.</p> <p>2. KORTE OMSCHRIJVING EN RECHTSBRON</p> <ul style="list-style-type: none"> – Art. 47 Decreet Natuurbehoud. – Besluit van de Vlaamse Regering van 23 juli 1998 tot vaststelling van nadere regels ter uitvoering van het decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu. <p><u>Algemeen</u> Natuurinrichting kan aangewezen zijn voor het herstel van fauna en flora (bijv. in oude en diepe zandwinputten, op opgehoogde terreinen, op voormalige industrie gronden die een natuurbestemming krijgen), in gebieden waar bijzondere vormen van waterbeheer nodig zijn, op plaatsen waar dieren een weg moeten kunnen oversteken of in natuurgebieden waar recreatie best geordend wordt. Of een menselijke ingreep echt nodig is, wordt altijd goed overwogen, zeker als er al waardevolle natuur aanwezig is. Conform art. 47 Decreet Natuurbehoud kan de Vlaamse Regering voor bepaalde gebieden die ook voor de aanduiding als GEN of GENO in aanmerking komen, een natuurinrichtingsproject instellen. Een natuurinrichtingsproject kan ook worden ingesteld voor een speciale beschermingszone, maar kan naast de maatregelen op basis van artikels 13, 27, 28, 29 en 51 Decreet Natuurbehoud, slechts die maatregelen bevatten die nodig zijn voor de habitats of habitats van soorten waarvoor de speciale beschermingszone werd vastgesteld of aangewezen.</p> <p>Nadere regels m.b.t. de maatregelen binnen natuurinrichtingsprojecten kunnen worden teruggevonden in het Natuurbesluit. Deze maatregelen kunnen onder meer de volgende zaken inhouden:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kavelruit; 	<table border="1"> <tr> <td>Landbouw</td> <td>XX RV-FV</td> </tr> <tr> <td>Industrie</td> <td>O</td> </tr> <tr> <td>Wonen</td> <td>O</td> </tr> <tr> <td>Recreatie</td> <td>O (tenzij zonevereemd)</td> </tr> <tr> <td>Bos</td> <td>XX RV-FV</td> </tr> </table> <table border="1"> <tr> <td>Biodiversiteit</td> <td>XX</td> </tr> <tr> <td>Gemengde Natuur</td> <td>X</td> </tr> <tr> <td>Ecosysteemdiensten</td> <td>X</td> </tr> </table>	Landbouw	XX RV-FV	Industrie	O	Wonen	O	Recreatie	O (tenzij zonevereemd)	Bos	XX RV-FV	Biodiversiteit	XX	Gemengde Natuur	X	Ecosysteemdiensten	X	
Landbouw	XX RV-FV																		
Industrie	O																		
Wonen	O																		
Recreatie	O (tenzij zonevereemd)																		
Bos	XX RV-FV																		
Biodiversiteit	XX																		
Gemengde Natuur	X																		
Ecosysteemdiensten	X																		

	<ul style="list-style-type: none">• infrastructuur- en kavelwerken;• het opleggen van tijdelijke beperkingen aan het genot van onroerende goederen tijdens de uitvoering van het natuurinrichtingsproject;• uitbouw van natuureducatieve voorzieningen;• erfdienvaardigheden vestigen of afschaffen. <p>De ministeriële besluiten die de concrete maatregelen vaststellen voor de natuurinrichtingsprojecten geven tevens de concrete modaliteiten aan per maatregel. Een belangrijke rol is weggelegd voor het natuurinrichtingsprojectcomité, waardoor alle betrokkenen instanties en particulieren inspraak krijgen bij de concreet uit te voeren maatregelen in het betrokken gebied.</p> <p><u>Mogelijkheden voor natuurverweving</u></p> <p>Hoewel men op het eerste zicht zou vermoeden dat een natuurinrichtingsproject voornamelijk op een natuurbehoudsfunctie is toegespist, kunnen in het kader van dit instrument ook concrete verwettingsdoelen worden nagestreefd.</p> <p>Om tot een geheel van aaneengesloten gebieden te komen, worden immers, volgens de website van het ANB, waar nodig ook gronden met een andere bestemming opgenomen in het project.</p> <p>De inrichtingswerkzaamheden zijn altijd gericht op de bestemming die het gebied heeft. Zo kan lokaal bijv. een bepaald recreatiegebied beter worden ingericht, terwijl ook de recreatieve overlast in een nabijgelegen natuurgebied wordt aangepakt.</p> <p>Natuurinrichting realiseert dus niet enkel natuurdoelen. Ook de landbouw- of recreatieve structuur kan ertdoor verbeterd worden. Waar mogelijk kan dit dus ook aanleiding geven tot een functionele dan wel ruimtelijke verweving. Niettemin blijven de mogelijkheden voor een ruime verwevingstoepassing in zekere zin altijd beperkt door de koppeling aan groene en gele groene gebieden (zie verder).</p> <p>3. ACTIEF</p> <p>In het kader van een natuurinrichtingsproject kan een groot scala aan maatregelen en inrichtingswerken worden opgelegd en/of uitgevoerd die gericht zijn op een optimale inrichting van het gebied, met het oog op het behoud, het beheer en de ontwikkeling van natuur en natuurlijk milieu. Er is dus onbetwistbaar sprake van een actief instrument.</p>
--	---

4. BESTEMMINGSGEBONDEN Het natuurinrichtingsproject is in beginsel een bestemmingsgebonden instrument aangezien het in wezen gekoppeld is aan de groene en geelgroene bestemmingen waarbinnen GEN en/of GENO-gebieden kunnen worden afgebakend. Doordat het eveneens mogelijk is natuurinrichtingsprojecten te realiseren binnen speciale beschermingszones kunnen natuurinrichtingsprojecten worden ingesteld buiten de groene en/of geelgroene bestemmingen. Uit een consultatie van de website van het ANB kan worden afgeleid dat in de praktijk ook gronden met een niet-groene bestemming worden opgenomen in een natuurinrichtingsproject, hetgeen de koppeling aan de groene en geelgroene gebieden enigszins nuanceert.	5. AFDWINGBAARHEID De handhaving van de maatregelen voorzien in een natuurinrichtingsproject valt sinds de inwerkingtreding van het decreet van 30 april 2009 tot wijziging van het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid en tot wijziging aan diverse bepalingen inzake de milieuhandhaving (BS 25 juni 2009) onder het algemene handhavingsapparaat uit het Milieuhandhavingsdecreet. Conform art. 50 Decreet Natuurbehoud dient er ook een overlegcommissie te worden ingesteld. Deze overlegcommissie kan de minister adviseren bij de betwistingen inzake de uitvoering van een gewestelijk natuurrichtplan. Overeenkomstig art. 47bis Decreet Natuurbehoud neemt de vrederechter van het kanton waarin het grootste gedeelte van het natuurinrichtingsproject gelegen is kennis van de geschillen inzake natuurinrichting.

6. RELATIE MET RUIMTELijke ORDENING

De natuurinrichtingsprojecten haken mee in op het natuur- en ruimtelijk beleid dat de gemeenten voeren, en dat bijv. in het gemeentelijk ruimtelijk structuurplan of de gemeentelijke ruimtelijke uitvoeringsplannen vervat zit. Op die manier kunnen natuurinrichtingsprojecten ook een concrete invulling geven aan de ruimtelijke en/of functionele verweving (bijv. tussen landbouw en natuur) die in deze ruimtelijke instrumenten wordt voorgeschreven.

Conclusie

Hoewel natuurinrichtingsprojecten op de eerste plaats eenzijdig gericht lijken te zijn op actief natuurherstel en -ontwikkeling binnen bepaalde groene en geelgroene

	<p>degelijk de verweving ten goede kunnen komen, met name juist omwille van het grote scala aan actieve verwevingsmaatregelen dat mogelijk is.</p>

RECHTSGEBIED (NATUUR EN BOS)	INSTRUMENTEN	DOELGROEPEN (BESTEMMINGEN) VOOR NATUUR
<p>INSTRUMENT 12: BOSBEHEERPLAN EN CRITERIA VOOR DUURZAAM BOSBEHEER</p> <p>1. WAT? Een bosbeheerplan geeft op basis van een begininventaris aan waar een bos eigenaar heen wil met het beheer van zijn bos. Voor bepaalde bossen zal hierbij dwingend rekening moeten worden gehouden met de criteria voor duurzaam bosbeheer.</p> <p>2. KORTE OMSCHRIJVING EN RECHTSBRON</p> <ul style="list-style-type: none"> - Art. 10, 19 en 43 Bosdecreet. - Besluit van de Vlaamse Regering van 27 juni 2003 tot vaststelling van de criteria voor duurzaam bosbeheer voor bossen gelegen in het Vlaamse Gewest. - Besluit van de Vlaamse Regering van 27 juni 2003 betreffende de subsidiëring van beheerders van openbare en privébossen. <p><u>Algemeen</u> Op basis van art. 43, §5 Bosdecreet moet voor elk privébos van tenminste 5 ha door de bosbeheerder een beheerplan worden opgesteld. Voor bossen van kleiner dan 5 ha is dit niet verplicht, maar kan niettemin een beheerplan worden opgesteld. Daarnaast dient steeds een beheerplan te worden opgesteld voor alle domein- en openbare bossen.</p> <p>Een beheerplan geeft op basis van een begininventaris aan waar een bos eigenaar heen wil met het beheer van zijn bos. Het legt de ecologische, economische, sociale, educatieve en wetenschappelijke doelstellingen vast die een bosbeheerder wil bereiken. Daarnaast somt het ook alle werkzaamheden en handelingen op die nodig zijn om deze beheersdoelstellingen te bereiken.</p> <p>Voor privébossen van tenminste 5 ha die niet in het VEN liggen wordt een beperkt bosbeheerplan opgemaakt. Voor privébossen van tenminste 5 ha die gelegen zijn in een VEN-gebied moet een uitgebreid beheerplan worden opgemaakt.</p> <p>Voor elk openbaar bos moet een uitgebreid beheerplan worden opgemaakt. Alle bosbeheerplannen voor openbare bossen moeten voldoen aan de criteria inzake duurzaam bosbeheer. Conform art. 19 Bosdecreet moeten voor elk openbaar bos dat geheel of gedeeltelijk gelegen is in een speciale beschermingszone tevens de nodige instandhoudingsmaatregelen in uitvoering van art. 36ter, § 1-2 Decreet Natuurbehoud</p>		

	<p>worden genomen.</p> <p>Mogelijkheden voor natuurverweving</p> <p>Een bosbeheerplan streeft per definitie ruimtelijke en/of functionele verweving na aangezien het sowieso de nodige beheersdoelstellingen dient te bevatten op ecologisch, economisch, sociaal, educatief, milieubeschermend en wetenschappelijk gebied (zie ook bijlagen I en II bij het Bosbeheerplanbesluit). De bosbeheervisie erkent het belang en de cruciale rol van duurzaam bosbeheer en heeft aandacht voor de verschillende functies van het bos. De doelstelling is dan ook om al die functies op een duurzame manier met elkaar te verzoenen, zonder de draagkracht van het ecosysteem te bedreigen.</p> <p>Ook bij de elementen die verplicht dienen te worden opgenomen in een uitgebreid beheerplan zitten er enkele die nuttig zijn voor verweving (vooral recreatie/bos): bijv. 4.12 Beheersmaatregelen en richtlijnen met betrekking tot de toegankelijkheid (recreatie/bos); 4.12.2 Speelzones (zachte recreatie/bos); 4.12.3 Recreatieve infrastructuur (zachte-harde recreatie/bos). Merk overigens op dat ook toelagen kunnen worden verkregen voor het uitwerken van de educatieve en sociale functie van het bos (Besluit van de Vlaamse Regering van 27 juni 2003).</p> <p>De potenties voor verweving bij bosbeheerplannen worden verder benadrukt door de inwerkingtreding van de criteria inzake duurzaam bosbeheer, die met het Besluit van de Vlaamse Regering van 27 juni 2003 in werking zijn getreden. Deze criteria bepalen een inhoudelijk kwaliteitsniveau voor verantwoord bosbeheer en worden verplicht voor alle openbare bossen, als voor alle andere bossen (ook privébossen) die in het VEN zijn gelegen. Het uitgebreide bosbeheerplan geldt als instrument bij uitstek om deze criteria te realiseren. Als voor een bos een beheerplan moet worden opgesteld, bevat dat de maatregelen die moeten worden genomen ter naleving van de criteria voor duurzaam bosbeheer. Een andere Besluit van de Vlaamse Regering van 27 juni 2003 bevat een subsidieregeling ingevoerd voor het opmaken van een beheerplan dat voldoet aan de criteria voor duurzaam bosbeheer.</p> <p>De criteria voor duurzaam bosbeheer zijn ingedeeld in vijf groepen. Deze groepering lijkt de multifunctionaliteit van het bos (zie ook art. 5 Bosdecreet) opnieuw in de verf te zetten:</p> <ul style="list-style-type: none">- groep 1: het waarborgen van de socio-economische functies. Deze groep omvat criteria die onder meer aandacht schenken aan recreatieve en cultuurhistorische elementen.
--	---

	<ul style="list-style-type: none">- groep 2: het waarborgen van de productie- en economische functies. Deze groep omvat criteria die onder meer gericht zijn op het behoud van het bos en de standplaatskwaliteit, de capaciteit van natuurlijke regeneratie en de bosbeheer- en exploitatiemethoden.- groep 3 en 4: groep 3 bevat criteria voor het behoud en de bescherming van het milieu, terwijl groep 4 criteria omvat voor het behoud en de bevordering van de biodiversiteit in bosecosystemen. <p>Globaal gesproken kan worden gesteld dat het instrument van het (uitgebreid) bosbeheerplan al dan niet in combinatie met de toepassing van de criteria inzake duurzaam bosbeheer een nuttige kapstok vormt voor het bereiken van zowel ruimtelijke als functionele verweving binnen bossen. In zekere zin is het wel jammer dat bijvoorbeeld de toepassing van de criteria inzake duurzaam bosbeheer beperkt is tot openbare bossen en bossen gelegen in het VEN.</p> <p>Hoewel niet strikt gebonden aan bosbeheerplannen dient wel de nadruk te worden gelegd op de nieuwe toegankelijkheidsregeling die in werking is getreden met het Besluit van de Vlaamse Regering van 5 december 2008. In de op te maken toegankelijkheidsregeling voor de bossen (en natuurreservaten) kunnen onder meer bivakzones, speelzones, hondenzones en vrije toegankelijke zones (ligweiden, picknickweiden) worden aangeduid, hetgeen een concrete uitvoering kan inhouden van verwevingsdoelstellingen en multifunctionaliteit binnen bossen (recreatie/natuur/bos).</p>	<p>3. ACTIEF/PASSIEF</p> <p>Bosbeheerplannen moeten worden beschouwd als actieve instrumenten die de nodige beheersdoelen en -maatregelen moeten bevatten voor bossen. Op die manier kunnen zij een aanknopingspunt vormen voor het bereiken van verwevingsdoelen in openbare of privébossen. Dit sluit in elk geval perfect aan bij de filosofie achter de wijziging van het Bosdecreet in 1999, waarbij de multifunctionaliteit van toepassing is verklaard op het gehele bosareaal en waardoor het perfect mogelijk lijkt bepaalde bossen of bosgedeelten een specifieke functie toe te kennen (bijv. in kader natuurbehoud, recreatie).</p>	<p>4. NIET-BESTEMMINGSGEBONDEN</p> <p>De opmaak van een bosbeheerplan is niet-bestemmingsgebonden: zij geldt voor alle bosoppervlakten (privébossen pas verplicht vanaf 5 ha). Deze regeling speelt dus ook voor de categorie van de zogenaamde zonevreemde bossen (bijv. bossen in</p>
--	---	---	--

	<p>landbouwgebied, enz.). Wel is het zo dat voor bossen die gelegen zijn binnen een VEN-gebied een uitgebreid beheerplan moet worden opgemaakt.</p> <p>5. AFDWINGBAARHEID</p> <p>De afdwingbaarheid van de bepalingen inzake bosbeheerplanning uit het Bosdecreet valt sinds de inwerkingtreding van het decreet van 30 april 2009 tot wijziging van het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid en tot wijziging aan diverse bepalingen inzake de milieuhandhaving (BS 25 juni 2009) onder het algemene handhavingsapparaat uit het Milieuhandhavingsdecreet.</p> <p>Het ANB is de bevoegde instantie die zal overgaan tot het al dan niet goedkeuren van het (al dan niet gezamenlijk) ingediende bosbeheerplan. Indien het betrokken beheerplan niet voldoet aan de vereisten uit de bijlagen bij het Bosbeheerplanbesluit of geen acht slaat op de criteria inzake duurzaam bosbeheer, zal niet worden overgegaan tot de goedkeuring ervan.</p>	
	<p>6. RELATIE MET RUIMTELijke ORDENING</p> <p>Het instrumentarium inzake bosbeheerplanning staat los van de ruimtelijke ordening van een gebied aangezien dit van toepassing is op alle bossen die onder het toepassingsgebied van het Bosdecreet vallen (zie art. 3 Bosdecreet).</p>	<p>Conclusie:</p> <p>In de regelgeving inzake bosbescherming en -beheer wordt reeds sinds het begin van de jaren negentig de nadruk gelegd op de multifunctionaliteit, met een nieuwe, sterke nadruk op de ecologische functie van de bossen. Vooral verwerving naar occasioneel (recreatief) medegebruik en de sociale en educatieve functies komen in het Bosdecreet en zijn uitvoeringsbesluiten goed aan bod.</p> <p>Het hernieuwde Bosbeheerplanbesluit en de nieuwe regeling inzake de criteria voor duurzaam bosbeheer kunnen een nieuwe stap naar een meer duurzaam bosbeheer inhouden, waarin steeds de nodige aandacht aan de ecologische functie wordt geschenken. Verwijzing wordt dus binnen de bosregelingen gepromoed, maar er worden wel duidelijke (inhoudelijke) beperkingen aan gesteld (plannatige omkadering, enz.).</p>

RECHTSGEBIED (NATUUR EN BOS)	INSTRUMENTEN	DOELGROEPEN (BESTEMMINGEN)	VOORNAAMSTE POTENTIES VOOR NATUUR																								
<p>INSTRUMENT 13: ONTBOSING</p> <p>1. WAT? De regeling die is voorzien in het Bosdecreet ter vrijwaring van het bosareaal en het tegengaan van ontbossingen.</p> <p>2. KORTE OMSCHRIJVING EN RECHTSBRON Art. 90bis Bosdecreet.</p> <p><u>Algemeen</u> De regeling inzake ontbossing valt in twee luiken uiteen. Enerzijds zijn er de onthossingen die mogen uitgevoerd worden mits het bekomen van een stedenbouwkundige vergunning, anderzijds zijn er de onthossingen waarvoor zowel het bekomen van een ontheffing als een stedenbouwkundige vergunning is vereist.</p> <p>Een eerste luik somt drie uitzonderingen op waarin een onthossing wel mogelijk is, mits een stedenbouwkundige vergunning wordt verkregen met advies van het ANB. Een stedenbouwkundige vergunning tot onthossing kan niet worden verleend (wegen het onthossingsverbod), tenzij de onthossing noodzakelijk is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • met het oog op werkzaamheden van algemeen belang; • in zones met bestemming woongebied en industriegebied; • van de uitvoerbare delen in een niet-vervallen vergunde verkaveling. <p>Voor andere aanvragen tot onthossing kan de Vlaamse minister bevoegd voor Leefmilieu een ontheffing verlenen van het verbod tot het verlenen van een stedenbouwkundige vergunning tot onthossing, op individueel en gemotiveerd verzoek van degene die zo'n vergunning wenst te vragen.</p> <p>Met het oog op het behoud van een gelijkwaardig bosareaal wordt door de houder van een stedenbouwkundige of verkavelingsvergunning een compensatie voor de onthossing verleend. De compensatie kan in beginsel op twee manieren gebeuren: ofwel in natura, ofwel door storting van een bosbehoudsbijdrage.</p> <p>De compensatieplicht geldt echter niet voor gronden die spontaan bebost (verbost) zijn na de inwerkingtreding van het Bosdecreet, voor zover deze spontane bebossing de</p>	<table border="1"> <tr> <td>Landbouw</td> <td>X</td> <td>RV</td> <td>Biodiversiteit</td> <td>X</td> </tr> <tr> <td>Industrie</td> <td>X</td> <td>RV</td> <td>Gemengde Natuur</td> <td>XX</td> </tr> <tr> <td>Wonen</td> <td>X</td> <td>RV</td> <td>Ecosysteemdiensten</td> <td>X</td> </tr> <tr> <td>Recreatie</td> <td>X</td> <td>RV</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Bos</td> <td>XX</td> <td>RV</td> <td></td> <td></td> </tr> </table>	Landbouw	X	RV	Biodiversiteit	X	Industrie	X	RV	Gemengde Natuur	XX	Wonen	X	RV	Ecosysteemdiensten	X	Recreatie	X	RV			Bos	XX	RV			
Landbouw	X	RV	Biodiversiteit	X																							
Industrie	X	RV	Gemengde Natuur	XX																							
Wonen	X	RV	Ecosysteemdiensten	X																							
Recreatie	X	RV																									
Bos	XX	RV																									

	<p>leeftijd van 22 jaar niet heeft bereikt. Ook om sociale redenen kunnen uitzonderingen worden toegestaan in functie van de woningbouw in zones met bestemming woongebied.</p> <p>Voor het rooien van aanplantingen in agrarische gebieden is geen stedenbouwkundige vergunning vereist indien de rooi binnen 22 jaar na de aanplanting en binnen drie jaar na de laatste exploitatie gebeurt.</p> <p><u>Mogelijkheden voor natuurverweving</u></p> <p>De huidige regelgeving inzake ontbossingen is vrij strikt en kan een (eventueel) actief bosverwevingsbeleid in de weg staan. Zo is het niet helemaal ondenkbaar dat een bedrijf een (tijdelijk) braakliggend terrein dat niet meteen zal worden aangesneden als industriegebied al dan niet spontaan zou laten bebosser. Tot op heden moet echter worden vastgesteld dat de bestaande regelgeving dergelijke initiatieven – die <i>de facto</i> neerkomen op (tijdelijke) ruimtelijke verweving – niet afdoende promoot. Wanneer men zal overgaan tot de definitieve stedenbouwkundige ontwikkeling van het perceel wordt men immers – naargelang de feitelijke constellatie – geconfronteerd met een ontheffings- en/of vergunningsprocedure, die eveneens gepaard kan gaan met een compensatieplicht. Dit strikte kader schrikte wellicht heel wat bedrijven af.</p> <p>Ten einde dergelijke actieve ruimtelijke verweving van bos in industrie- en woongebied te promoten lijkt het aangewezen bijkomende flexibiliteit te voorzien voor dergelijke situaties (bijv. vrijstelling van de stedenbouwkundige vergunningsplicht voor tijdelijke aanplanten die zijn voorzien in vrijwillig beheerplan, enz.). Verder is het ook zo dat het bebosser van bepaalde percelen (natuur)vergunningsplichtig is, hetgeen een bijkomende procedurele hinderpaal kan vormen voor het bereiken van een ruimtelijke verweving.</p> <p>3. ACTIEF/PASSIEF</p> <p>Het ontbossingsregime vormt in wezen een passief beschermingsinstrumentarium ter vrijwaring van het bestaande bosareaal. Aan dit passieve beschermings-instrumentarium is wel een actieve compensatieplicht gekoppeld, althans indien wordt geopteerd voor de compensatie in natura. De specifieke regels hiervoor kunnen worden teruggevonden in het Besluit van de Vlaamse Regering van 16 februari 2001. In zekere zin is het wel betreurenswaardig dat steeds de keuze wordt gelaten tussen compensatie in natura en financiële compensatie (<i>i.e.</i> het storten van een bosbehoudsbijdrage).</p>	
--	--	--

	<p>Deze (eventuele) actieve compensatieplicht zou in voorkomend geval invulling kunnen geven aan een verwevingspolitiek, zeker nu niet alleen kan worden gecompenseerd binnen groene of geelgroene bestemmingsgebieden, maar eveneens binnen agrarische gebieden, recreatiegebieden, gebieden voor gemeenschapsvoorziening, enz. Zoals hoger reeds aangegeven, zal dan steeds rekening moeten worden gehouden met de vergunningsplichten die mogelijkkerwijs spelen.</p> <p>4. NIET-BESTEMMINGSGEBONDEN</p> <p>In beginsel speelt het ontbossingsverbod voor het gehele Vlaamse bosareaal, ongeacht de ruimtelijke bestemming van het gebied. Wel speelt een soepeler regime voor ontbossingen gelegen in bepaalde bestemmingsgebieden (industrie- en woongebieden).</p>	
	<p>5. AFDWINGBAARHEID</p> <p>De afdwingbaarheid van het ontbossingsverbod valt sinds de inwerkingtreding van het decreet van 30 april 2009 tot wijziging van het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid en tot wijziging aan diverse bepalingen inzake de milieuhandhaving (BS 25 juni 2009) onder het algemene handhavingsinstrumentarium uit het Milieuhandhavingsdecreet. Voor de ontbossing die zijn doorgevoerd zonder vergunning of in strijd daarmee werd een specifiek concreet geværzettingsdelict gereëerd (art. 16.6.3quater DABM). In voorkomend geval kunnen zelfs herstelmaatregelen worden opgelegd.</p>	
	<p>Aangezien het ontbossen van een terrein in elk geval steeds onderworpen is aan een stedenbouwkundige vergunningsplicht, zal ook het handhavingsregime uit het DRO spelen (strafsancties, herstelmaatregelen, stakingsbevel).</p> <p>6. RELATIE RUIMTELIJKE ORDENING</p> <p>Hoger is reeds ingegaan op de principiële bestemmingsongevoeligheid van de regelgeving inzake ontbossing.</p> <p>Daarnaast moet tevens worden benadrukt dat hoe dan ook nog steeds een stedenbouwkundige vergunning is vereist om over te gaan tot een ontbossing, waardoor steeds ook een procedureel integratiespoor aanwezig is tussen het Bosdecreet en de ruimtelijke ordeningswetgeving.</p>	

Conclusie
Van de regelgeving inzake bosbescherming en ontbossing gaat een passief karakter

	<p>uit. Toch zou het een misvatting zijn om te denken dat vanuit deze sector geen actieve stimulansen voor verweving kunnen komen. Hoger is gewezen op de mogelijkheden tot al dan niet spontane bebossing van (tijdelijke) braakliggende terreinen als een vorm van tijdelijke verweving. Er moet worden vastgesteld dat de strikte toepassing van het ontbossingsregime dergelijke actieve vormen van natuurontwikkeling en -verweving in de weg lijkt te staan.</p>

RECHTSGEBIED (WATER)	INSTRUMENTEN	DOELGROEPEN (BESTEMMINGEN)	VOORNAAMSTE POTENTIES VOOR NATUUR																								
<p>SECTORAAL</p> <p>1. WAT?</p> <p>De watertoets is een instrument om de mogelijk schadelijke effecten van plannen, programma's of vergunningbesluiten op het watersysteem te voorkomen of te beperken.</p> <p>2. KORTE OMSCHRIJVING EN RECHTSBRON</p> <ul style="list-style-type: none"> - Art. 8 Decreet Integraal Waterbeleid. - Besluit van de Vlaamse Regering van 20 juli 2006 tot vaststelling van nadere regels voor de toepassing van de watoets, tot aanwijzing van de adviesinstantie en tot vaststelling van nadere regels voor de adviesprocedure bij de watoets, vermeld in artikel 8 van het decreet van 18 juli 2003 betreffende het integraal waterbeleid (hierna: Watertoetsbesluit). <p><u>Algemeen</u></p> <p>De watertoets moet toegepast worden op vergunningen en plannen en programma's die schadelijke effecten kunnen hebben voor watersystemen. Een aantal hiervan (de meest gebruikelijke) zijn decretaal vastgelegd (bijv. ruimtelijke uitvoeringsplannen). Aan de Vlaamse Regering wordt evenwel de bevoegdheid toegekend om de decretale minimumlijst uit te breiden (positieve lijst) of bepaalde handelingen vrij te stellen (negatieve lijst). Van deze delegatiebevoegdheid werd nog geen gebruik gemaakt.</p> <p>Als schadelijk effect wordt verstaan: "<i>ieder betrekkelijk negatief effect op het milieu dat voortloopt uit een verandering van de toestand van watersystemen of bestanddelen ervan die wordt teweeggebracht door een menselijke activiteiten; die effecten omvatten mede effecten op de gezondheid van de mens en de veiligheid van de vergunde of vergund geachte woningen en bedrijfsgebouwen; gelegen buiten overstromingsgebieden, op het duurzaam gebruik van water door de mens, op de fauna, de flora, de lucht, het water, het klimaat, het landschap, het ontoerend erfgoed, alsmede de samenhang tussen een of meer van deze elementen</i>". Ook watergebonden natuurwaarden vallen hieronder, wat expliciet is bevestigd in de rechtspraak (zie o.m. RVS, Ooghe, nr. 157.464, 11 april 2006). De ruime omschrijving van het begrip 'schadelijk effect' geeft meteen ook een ruime reikwijdte aan de mogelijk op te leggen voorwaarden en/of herstel- dan wel</p>	<table border="1"> <tr> <td>Landbouw</td> <td>X</td> <td>RV-FV</td> <td>Biodiversiteit</td> <td>X</td> </tr> <tr> <td>Industrie</td> <td>XX</td> <td>RV-FV</td> <td>Gemengde Natuur</td> <td>XX</td> </tr> <tr> <td>Wonen</td> <td>XX</td> <td>RV-FV</td> <td>Ecosysteemdiensten</td> <td>XX</td> </tr> <tr> <td>Recreatie</td> <td>X</td> <td>RV-FV</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Bos</td> <td>X</td> <td>RV-FV</td> <td></td> <td></td> </tr> </table>	Landbouw	X	RV-FV	Biodiversiteit	X	Industrie	XX	RV-FV	Gemengde Natuur	XX	Wonen	XX	RV-FV	Ecosysteemdiensten	XX	Recreatie	X	RV-FV			Bos	X	RV-FV			
Landbouw	X	RV-FV	Biodiversiteit	X																							
Industrie	XX	RV-FV	Gemengde Natuur	XX																							
Wonen	XX	RV-FV	Ecosysteemdiensten	XX																							
Recreatie	X	RV-FV																									
Bos	X	RV-FV																									

	<p>compenserende maatregelen.</p> <p>De watertoets impliceert een beoordeling in verschillende trappen. De eerste vraag is: kan de te vergunnen activiteit (of plan of programma) een schadelijk effect aan het watersysteem veroorzaken? Indien er geen schadelijk effect te verwachten valt, kan de overheid haar beoordeling beperken tot die vaststelling. Als de voorgenomen activiteiten wel een schadelijk effect kunnen veroorzaken, dan volgt een uitgebreidere evaluatie die verloopt in verschillende stappen. Pas indien het niet mogelijk is het schadelijk effect te beperken, herstellen of compenseren, zal de vergunning, in laatste instantie, moeten worden geweigerd.</p> <p>De watertoetsregeling is gekoppeld aan drie specifieke toepassingsmodaliteiten. Er geldt soms een adviesplicht en er is tot slot ook een integratiepoor voorzien met de milieueffectenrapportage. Het Watertoetsbesluit bevat verder ook inhoudelijke beoordelingsrichtlijnen die door de vergunningverlenende overheid moeten worden gevuld bij het toepassen van de watertoets.</p> <p>Mogelijkheden voor natuurverweving</p> <p>De watertoets kan als actieve hefboom fungeren voor o.m. verwevingsoefenstellingen die toegespitst zijn op natuurbehoud en waterbeheer.</p> <p>Het feit dat de vergunningverlenende en/of planopmakende overheid de nodige voorwaarden dienen te voorzien om het schadelijk effect te voorkomen of te beperken, dan wel moet overgaan tot het opleggen van herstel- of compensatiemaatregelen kan een juridische hefboom zijn voor het realiseren van ruimtelijke verweving tussen watergebonden natuur (grachtenstelsels, ecologisch waardevolle waterlopen, bronnengebied) en andere functies (wonen, industrie, enz.).</p> <p>Er moet wel worden opgemerkt dat compensatiemaatregelen slechts kunnen worden opgelegd in twee types van schadelijke effecten aan het watersysteem, namelijk wanneer het schadelijke effect betrekking heeft op infiltratie van hemewater of op de vermindering van ruimte voor het watersysteem. In tegenstelling tot herstel-maatregelen kunnen compenserende maatregelen worden genomen op een andere plaats dan die waar de schade aan het watersysteem optreedt. Het valt natuurlijk te bezien in welke mate dergelijke compenserende maatregelen effectief nog zullen leiden tot ruimtelijke dan wel functionele verweving. Niettemin kan de aanleg van een natuurlijke buffervijver ter compensatie van een verkavelingsproject wel worden aanzien als een voorbeeld van</p>
--	---

	<p>functionele verweving (wateropvang/natuur).</p> <p>Dit potentie voor verweving komt nog meer tot uitdrukking nu de watoets een horizontaal instrument is, dat in alle bestemmingsgebieden moet worden toegepast (zie ook verder). Zo kunnen de op te leggen voorwaarden onder meer betrekking hebben op de wijze van bouwen en exploiteren (art. 2, § 2, 2 Watertoetsbesluit) wat onder meer kan leiden tot het realiseren van een ruimtelijke verweving in een kwelrijk gebied tussen watergebonden natuur (die behouden blijft) en zones die worden voorbehouden voor een woon- of industriefunctie.</p> <p>De mogelijkheden om de watoets in te zetten voor natuurverweving worden wel enigszins beperkt, niet alleen omdat ze in wezen 'conservatief' is georiënteerd (klemtouw op het vermijden van schadelijke effecten), maar ook omdat van de rechtspraak die is ontwikkeld door de Raad van State. Op grond van die rechtspraak kan de watoets niet worden ingezet ter verbetering van bestaande toestanden (RvS, Vadelkerkhoue, nr. 173.482, 12 juli 2007). Die rechtspraak is overigens wellicht transponeerbaar op de andere besproken toetsingsmechanismen. Om een bepaalde natuurkwaliteit te bereiken (o.m. via natuurverweving) zal dus een ander, actief instrument moeten worden ingezet.</p>
3. PASSIEF	<p>De watoets is in wezen een passief beoordelingsinstrument dat als doel heeft om schadelijke effecten van plannen, programma's en vergunningsbesluiten tegen te gaan. In die zin zal de watoets op de eerste plaats fungeren als passief beschermingsinstrument voor bijvoorbeeld bestaande watergebonden natuurwaarden of een natuurlijk overstromingsgebied gelegen in woongebied, en op die manier bestaande ruimtelijke en/of functionele verweving bevestigen.</p>
4. BESTEMMINGSGEBONDEN	<p>De watoets is bij uitstek een horizontale maatregel die overal geldt, ongeacht de planologische bestemming van het gebied in kwestie.</p>
5. AFDWINGBAARHEID	<p>Het Decreet Integral Waterbeleid voorziet zelf niet in een of andere toezichtsregeling voor de overtreding van de voorwaarden die werden opgelegd op basis van de watoets. Aangezien de watoets wordt geïntegreerd in de plan- en vergunningsstelsels van andere milieuwetgeving, verloopt het toezicht en de handhaving volgens de betrokken wetgeving (bijv. de ruimtelijke ordening).</p>

	<p>6. RELATIE MET RUIMTELIJKE ORDENING</p> <p>Uit wat hoger is besproken, volgt dat door toepassing van het instrument van de waternoets watergerelateerde aspecten (inclusief watergebonden natuurelementen) een belangrijke rol zullen spelen bij de ruimtelijke inrichting van een gebied. Met name de toepassing van de waternoets op planniveau biedt mogelijkheden om rekening te houden met bestaande watergebonden natuurwaarden bij de ruimtelijke inrichting van gebieden, zelfs indien het in hoofdzaak gaat om harde bestemmingen.</p>
	<p>Conclusie</p> <p>De waternoets fungeert in de eerste plaats als conservatief instrument, m.n. wil het de 'bestaande' watersystemen zoveel mogelijk vrijwaren van schadelijke ingrepen. Dit neemt niet weg dat bij de toepassing ervan bepaalde milderende voorwaarden dan wel herstel-en/of compenserende maatregelen kunnen worden opgelegd, die in de praktijk als herstel kunnen dienen voor verweving (bijv. creatie natuurlijk bufferbekken in woongebied ter compensatie inrichting grote verkaveling). Aangezien de waternoets een horizontaal instrument vormt dat zowel op plan- als op vergunningenniveau dient te worden toegepast, vormt het een nuttige hefboom voor (watergebonden) natuurverweving bij de ruimtelijke inrichting van een gebied. Het meer actieve waterbeheer zal vorm krijgen in de waterbeheerplannen, die overigens ook dienen te worden meegenomen bij de toepassing van de waternoets.</p>

RECHTSGEBOED	INSTRUMENTEN	DOELGROEPEN (BESTEMMINGEN)	VOORNAAMSTE POTENTIES VOOR NATUUR																					
SECTOR (WATER)	<p>INSTRUMENT 2: WATERBEHEERPLANNEN</p> <p>1. WAT? Planinstrument ter uitvoering van het integraal waterbeleid.</p> <p>2. KORTE OMSCHRIJVING EN RECHTSBRON</p> <ul style="list-style-type: none"> - Art. 32-48 en bijlagen I, III en IV Decret Integraal Waterbeleid (DIWB). - Besluit van de Vlaamse Regering van 9 september 2005 betreffende de geografische indeling van watersystemen en de organisatie van het integraal waterbeleid in uitvoering van Titel I van het decreet van 18 juli 2003 betreffende het integraal waterbeleid. <p><u>Algemeen</u> Er bestaan drie soorten waterbeheerplannen, naargelang van het niveau van het stroomgebied waarop ze betrekking hebben, namelijk de stroomgebiedbeheerplannen, debekkenbeheerplannen en de deelbekkenbeheerplannen. De onderlinge hiërarchische verhouding tussen de waterbeheerplannen is geregeld in het Decreet Integraal Waterbeleid. Zo mag het bekkenbeheerplan niet in minder strikte zin afwijken van de bindende bepalingen van een stroomgebiedbeheerplan, enz. Deze waterbeheerplannen worden gestuurd door een waterbeleidsnota.</p> <p>De waterbeheerplannen leggen de krachtlijnen vast van het integraal waterbeleid voor respectievelijk de stroomgebieden, de bekens en de deelbekens waarop zij van toepassing zijn. Het gaat om echte beleidsplannen, die niet alleen doelstellingen bevatten, maar ook de acties, maatregelen, middelen en termijnen die nodig zullen zijn om de vooropgestelde objectieven te realiseren.</p> <p>De eerste reeks bekkenbeheerplannen moest afgewerkt zijn tegen 22 december 2007, maar werd uiteindelijk pas op 30 januari 2009 vastgesteld. Het eerste stroomgebiedbeheersplan moet worden vastgesteld tegen 22 december 2009 (zie www.volvanwater.be).</p> <p>De waterbeheerplannen zullen nuttige informatie bevatten voor de overheden die op vergunningen- of planniveau een wettotoets moeten toepassen. Zij vormen immers een</p>	<table border="1"> <tr> <td>Landbouw</td> <td>XX</td> <td>RV-FV</td> </tr> <tr> <td>Industrie</td> <td>XX</td> <td>RV-FV</td> </tr> <tr> <td>Wonen</td> <td>XX</td> <td>RV-FV</td> </tr> <tr> <td>Recreatie</td> <td>XX</td> <td>RV-FV</td> </tr> <tr> <td>Bos</td> <td>X</td> <td>RV-FV</td> </tr> </table>	Landbouw	XX	RV-FV	Industrie	XX	RV-FV	Wonen	XX	RV-FV	Recreatie	XX	RV-FV	Bos	X	RV-FV	<table border="1"> <tr> <td>Biodiversiteit</td> <td>X</td> </tr> <tr> <td>Gemengde Natuur</td> <td>XX</td> </tr> <tr> <td>Ecosysteemdiensten</td> <td>XX</td> </tr> </table>	Biodiversiteit	X	Gemengde Natuur	XX	Ecosysteemdiensten	XX
Landbouw	XX	RV-FV																						
Industrie	XX	RV-FV																						
Wonen	XX	RV-FV																						
Recreatie	XX	RV-FV																						
Bos	X	RV-FV																						
Biodiversiteit	X																							
Gemengde Natuur	XX																							
Ecosysteemdiensten	XX																							

	<p>concretisering van het integraal waterbeleid.</p> <p>Mogelijkheden voor natuurverweving</p> <p>Waterbeheerplannen vormen de planmatige neerslag van het integraal waterbeleid. Nu dit integraal waterbeleid per definitie is gericht op een multifunctioneel gebruik van het watersysteem (art. 4 en 7 DIWB), zullen die waterbeheerplannen bij uitstek instrumenten zijn die uitgesproken kansen bieden voor (watergebonden) natuurverweving.</p> <p>De aldus in de plannen vastgelegde verwevingsobjectieven kunnen worden opgelegd aan de overheden en particulieren, dit via de bindende bepalingen van het plan en de verordende maatregelen opgenomen in debekkenbeheerplannen.</p> <p>Waterbeheerplannen kunnen bepalingen bevatten die bindend zijn voor de diensten en agentschappen die afhangen van het Vlaamse Gewest, de besturen, alsook de publiekrechtelijke en privaatrechtelijke rechtspersonen die in het Vlaamse Gewest belast zijn met taken van openbaar nut (art. 36, § 2 en art. 42, § 3 DIWB). Deze bindende bepalingen zullen dus doorwerken in het beleid van andere beleidsdomeinen, wat een hefboom kan zijn voor (watergebonden) natuurverweving. Dit geldt des te meer, nu de bindende bepalingen ook dienen te worden gerespecteerd door privaatrechtelijke rechtspersonen die zijn belast met taken van openbaar nut (bijv. Aquafin). Overigens is er een bijzondere doorwerking voorzien naar het beleidsdomein van de ruimtelijke ordening (zie verder).</p> <p>Bekkenbeheerplannen kunnen verordende maatregelen bevatten voor particulieren (art. 42, §1, tweede lid, DIWB), waaronder ook bijzondere maatregelen en erfdieststaartheden in oeverzones (art. 9, § 2 DIWB). Een eerste screening van de intussen vastgestelde bekkenbeheerplannen leert dat geen gebruik werd gemaakt van deze mogelijkheid. Niettemin kunnen deze maatregelen een juridische hefboom zijn voor (watergebonden) natuurverweving (op perceelsniveau). De overtreding van deze maatregelen is weliswaar niet gesanctioneerd in het Decreet Integraal Waterbeleid, zodat de afdringbaarheid eerder beperkt is. Bovendien geldt, behalve voor wat betreft de maatregelen in oeverzones en overstromingsgebieden, een planologische voorrangsclausule.</p>	<p>3. ACTIEF</p> <p>Zoals hoger ook aangegeven zijn waterbeheerplannen duidelijk actieve instrumenten. Zij bevatten niet alleen een situatieanalyse en visie maar tevens de acties en maatregelen</p>
--	--	--

	<p>die nodig zijn ter uitvoering van deze visie. Deze acties omvatten onder meer een overzicht van de binnen het desbetreffendebekken vereiste infrastructuur en inrichtingswerken, zowel bovenstroms als benedenstroms, in verband met de risico's op overstromingen die de veiligheid van vergunde of vergund geadachte woningen en bedrijfsgebouwen, gelegen buiten overstromingsgebieden, en de aanduiding van de met de uitvoering ervan belaste diensten en agentschappen die afhangen van het Vlaamse Gewest, de besturen, of de publiekrechtelijke en privaatrechtelijke rechtspersonen die in het Vlaamse Gewest belast zijn met taken van openbaar nut.</p> <p>Er werd ook al op gewezen dat de bekkenbeheerplannen rechtsstreeks werkende verplichtingen kan bevatten voor particulieren.</p> <p>4. NIET-BESTEMMINGSGEBONDEN</p> <p>Waterbeheerplannen zijn geen bestemmingsgebonden instrumenten, zij gelden over het gehele grondgebied van het betrokken niveau van het stroomgebied. In die zin kunnen zij eveneens fungeren als nuttige hefboom voor het behalen van verwevingsdoelen over het ganse grondgebied van het betrokken stroomgebied, bekken of deelbekken. Wel speelt een voorrangsclausule (zie verder).</p> <p>5. AFDWINGBAARHEID</p> <p>De waterbeheerplannen bezitten globaal beschouwd geen verordende kracht voor particulieren, hetgeen niet wegneemt dat ze voor de overheid een geschikt instrument zijn om de beoordelingen in het kader van de watoets door te voeren, reden waarom de bijzondere motiveringssplicht ook verplicht wordt betrokken op deze plannen. Uitzondering hierop zijn de maatregelen voor particulieren, waaronder bijzondere maatregelen en erfdienvoorzieningen in oeverzones (art. 9, § 2 DIWB), die in het kader van de bekkenbeheerplannen kunnen worden opgenomen. Deze zijn evenwel niet gesanctioneerd in het Decreet Integraal Waterbeleid, zodat de handhaafbaarheid en dus afdwingbaarheid beperkt is.</p> <p>De planopmakende overheden (bekkenbestuur, enz.) kunnen de onderdelen aanduiden van het waterbeheerplan die bindend zijn voor de diensten en agentschappen die afhangen van het Vlaamse Gewest, de besturen, alsook de publiekrechtelijke en privaatrechtelijke rechtspersonen die in het Vlaamse Gewest belast zijn met taken van openbaar nut. Misknelling hiervan kan aanleiding geven tot onwettigverklaring van de overheidsbeslissing in kwestie.</p>
--	---

	<p>6. RELATIE MET RUIMTELIJKE ORDENING</p> <p>De relatie tussen de waterbeheerplannen en de ruimtelijke ordening is dubbel.</p> <p>Zo kunnen de in het bekkenbeheerplan vervatte maatregelen beperkingen opleggen aan particulieren, maar deze mogen geen beperkingen vaststellen die absolut werkzaamheden of handelingen verbieden of onmogelijk maken die overeenstemmen met de plannen van aanleg of de ruimtelijke uitvoeringsplannen van kracht in de ruimtelijke ordening, noch de realisatie van die plannen en hun bestemmingsvoorschriften verhinderen, met uitzondering van de werkzaamheden of handelingen binnen overstromingsgebieden en overzones. Dit vormt een traditionele voorrangsslausule voor de sector van de ruimtelijke ordening, vergelijkbaar met art. 9 Decreet Natuurbehoud.</p> <p>Anderzijds kunnen de beheerplannen tevens de opmaak van ruimtelijke uitvoeringsplannen noodzakelijk maken. In dat geval kan onder bepaalde voorwaarden worden afgeweken van de bindende bepalingen van het betrokken beheerplan. Op die manier is er ruimte voorzien voor een mogelijke doorwerking van de concrete uitgangspunten van het integraal waterbeleid naar de sector van de ruimtelijke ordening (hetgeen natuurlijk voor een deel ook gebeurt via de toepassing van de watoets bij de ruimtelijke uitvoeringsplannen). Op die manier kunnen de waterbeheerplannen mogelijk fungeren als hefboom voor de opmaak van RUP's waarin wordt gestreefd naar ruimtelijke en/of functionele verweving tussen bijv. water, natuur en wonen/industrie.</p>	<p>Conclusie</p> <p>De waterbeheerplannen vormen de instrumenten bij uitstek om op het vlak van integraal waterbeleid aan (watergebonden) natuurverweving te doen. In elk geval blijkt uit de intussen vastgestelde of ontworpen waterbeheerplannen dat wel degelijk verwegingsdoelen worden meegenomen in de visie-onderdelen. Ook in de acties die worden vooropgesteld lijkt aandacht te zijn voor verweving, hoewel dit meestal slechts op impliciete wijze blijkt. Anderzijds blijkt wel dat de waterbeheerplannen weinig of geen rechtstreekse maatregelen bevatten inzake verweving voor particulieren. Deze maatregelen zullen wellicht indirect het gevolg zijn van de voorgenomen overheidsmaatregelen (bijv. verwerving oeverzones, overstromings- of infiltratiegebieden, enz.).</p> <p>Uit een screening van de maatregelen uit tweebekkenbeheerplannen (Liebeekken/Zenne- en Dijlebekken) is bijvoorbbeeld gebleken dat wel degelijk</p>	
--	---	--	--

	<p>aandacht wordt gegeven aan verweving, vooral met betrekking tot de waterconservering in de valleigebieden.</p> <ul style="list-style-type: none"> Zo wordt in de visie van het bekkenbeheerplan voor het Leiebekken sterk de nadruk gelegd op het bereiken van een verwevingsdoelstelling, o.m. bij het beschermen en het herstellen van waterconserveringengebieden: "We streven een optimaal waterpeil na in de valleigebieden waarbij een zo natuurlijk mogelijke afwatering wordt bekomen en rekening wordt gehouden met een maximale verweving met de typische openruimtefuncties natuur, bos, landbouw". Niettemin wordt gewaarschuwd om multifunctionaliteit van waterconservering met de sectoren van huisvesting en industrie niet te sterk na te streven. Men wenst vooral om niet-bebouwde zones in de gewestplanbestemmingen woongebied en industriegebied te vrijwaren, via de ruimtelijke planning (Bekkenbeheerplan Leibekken, p. 107). Doordat bekkenbeheerplannen geen handelingen kunnen verbieden die in overeenstemming zijn met de ruimtelijke bestemming van een gebied, kunnen zij zelf niet verder gaan. Ook in het Bekkenbeheerplan voor het Zenne- en Dijlebekken wordt aandacht besteed aan verwevingsdoelen. Zo wordt op pagina 78 opgemerkt dat tot op heden bij de inrichting en het beheer van overstromingengebieden te weinig kopelingen en verwevingen worden gemaakt met de functies natuur, landbouw en recreatie. Meer concreet wordt onder de deelvisies gesteld: "Vanuit de sector Natuur, bos en landschap dient er een belangrijke bijdrage te worden geleverd aan het behoud en de inrichting van infiltratiegebieden. Deze gebieden dienen niet altijd een hoofdfunctie natuur te krijgen; verweving, met andere functies (sommige vormen van recreatief medegebruik, agrarisch medegebruik) is wellicht mogelijk. Bij inrichting en beheer van deze gebieden naar natuur en bos moet de infiltratiefunctie meegenomen worden wanneer beheerskeuzes (vegetatietypen, ...) gemaakt worden". <p>Wel moet worden vastgesteld dat weinig concrete maatregelen expliciet worden gekoppeld aan een verwevingsdoelstelling. De volgende acties lijken wel aan te sturen op een ruimtelijke en wel functionele verweving (meestal gaat het om verweving waterconservering/natuur/landbouw):</p>
--	---

	<ul style="list-style-type: none">• Ontwikkeling van watergebonden terrestrische ecosystemen (Bekkenbeheerplan Leiebekken).• Studie en overleg met natuursector tot het aanleggen van een wachtbekken op de Goevelenbeek te Waregem (Bekkenbeheerplan Leiebekken).• Evaluatie naar effectief huidig bodemgebruik (en mogelijke alternatieven m.b.t. bestemming) voor een aantal zones gelegen in actueel of in potentieel waterbergingsgebied of in waterconserveringsgebied (Bekkenbeheerplan Leiebekken).• Mogelijkheden onderzoeken om vernatting te realiseren/verdroging tegen te gaan (Bekkenbeheerplan Zenne/Dijlebekken).• Aanleg van natuurvriendelijke oevers langsheets het Kanaal naar Charleroi (Bekkenbeheerplan Zenne/Dijlebekken).• Creëren van overzones tussen Florival en Werchter t.b.v. natuurontwikkeling (Bekkenbeheerplan Zenne/Dijlebekken).			

De waterbeheerplannen lijken dan ook in de eerste plaats te zijn opevat als visie- en actieprogramma's voor de betrokken overheden in een bepaald stroomgebied, bekken of deelbekken. Een deel van deze maatregelen streeft minstens impliciet een verwijdingsdoel na. De waterbeheerplannen zelf gaan echter niet over tot het opleggen van concrete erfdienvaardigheden voor particulieren.

RECHTSGEBIED	INSTRUMENTEN	DOELGROEPEN (BESTEMMINGEN)	VOORNAAMSTE POTENTIES VOOR NATUUR																					
SECTOR (WATER)	<p>INSTRUMENT 3: OEVERZONES</p> <p>1. WAT? Een oeverzone is een strook land vanaf de bodem van de bedding van het oppervlakewaterlichaam, die een functie vervult in de natuurlijke werking van watersystemen of het natuurbehoud of in de bescherming tegen erosie of inspoeling van sedimenten, bestrijdingsmiddelen of meststoffen. Binnen een oeverzone spelen bepaalde beschermingsvoorschriften.</p> <p>2. KORTE OMSCHRIJVING EN RECHTSBRON - art. 3, § 3, 43° Decreet Integral Waterbeleid (DIWB). - art. 9-10 Decreet Integral Waterbeleid (DIWB).</p> <p><u>Algemeen</u> Het Decreet Integral Waterbeleid bepaalt dat de oeverzone van elk oppervlakewaterlichaam, met uitzondering evenwel van de waterwegen, tenminste de taluds ervan omvat. Er kunnen bredere oeverzones worden ingesteld via de waterbeheerplannen, als zulks nodig is voor de natuurlijke werking van de watersystemen of het natuurbehoud, of de bescherming tegen erosie of inspoeling van sedimenten, bestrijdingsmiddelen of meststoffen.</p> <p>Binnen de afgebakende oeverzones kunnen in principe alle activiteiten plaatsvinden, voor zover ze bestemmingsconform zijn. Er gelden wel bepaalde voorschriften (erfdienstbaarheden van openbaar nut). Zo is elke vorm van bemesting en het gebruik van bestrijdingsmiddelen in beginsel verboden. Er mag in beginsel geen ruimingslib op deze oeverzone worden aangebracht, noch mogen er nieuwe bovengrondse constructies worden opgericht. Bij het uitvoeren van werken worden bij voorkeur en waar mogelijk de technieken van natuertechnische milieubouw gebruikt. Naast deze decretaal bepaalde minimumvoorschriften (art. 9, § 1 DIWB), kan de Vlaamse Regering alle andere noodzakelijke maatregelen vastleggen (art. 9, § 2 DIWB). Dit kan via de waterbeheerplannen (zie hoger).</p> <p><u>Mogelijkheden voor natuurverweving</u> Het naleven van de voorschriften in oeverzones kan op zich reeds tot een vorm van</p>	<table border="1"> <tr> <td>Landbouw</td> <td>XX</td> <td>RV-FV</td> </tr> <tr> <td>Industrie</td> <td>X</td> <td>RV-FV</td> </tr> <tr> <td>Wonen</td> <td>X</td> <td>RV-FV</td> </tr> <tr> <td>Recreatie</td> <td>X</td> <td>RV-FV</td> </tr> <tr> <td>Bos</td> <td>X</td> <td>RV-FV</td> </tr> </table> <table border="1"> <tr> <td>Biodiversiteit</td> <td>X</td> </tr> <tr> <td>Gemengde Natuur</td> <td>XX</td> </tr> <tr> <td>Ecosysteemdiensten</td> <td>XX</td> </tr> </table>	Landbouw	XX	RV-FV	Industrie	X	RV-FV	Wonen	X	RV-FV	Recreatie	X	RV-FV	Bos	X	RV-FV	Biodiversiteit	X	Gemengde Natuur	XX	Ecosysteemdiensten	XX	
Landbouw	XX	RV-FV																						
Industrie	X	RV-FV																						
Wonen	X	RV-FV																						
Recreatie	X	RV-FV																						
Bos	X	RV-FV																						
Biodiversiteit	X																							
Gemengde Natuur	XX																							
Ecosysteemdiensten	XX																							

	<p>functionele verweving leiden, vaak in relatie tot de landbouw en soms ook met recreatie, de scheepvaart of watergebonden industrie.</p> <p>In dit verband kan bijvoorbeld worden verwezen naar het bekkenbeheerplan Zenne-Dijle, waarin de creatie van een oeverzone langs de Dijle tussen Florival en Werchter wordt vooropgesteld, met als gevolg op vele plaatsen een functionele verweving tussen natuur (hoofdfunctie) en landbouw (ondergeschikte functie): "Om een oplossing te vinden die aanvaardbaar is voor landbouw en natuur wordt voorgesteld oeverzones of te bakenen langsheen de Dijle. Zo kan de Dijle vrij meanderen zonder particulaire eigendommen te bedreigen. Bovendien ontstaat er een bufferzone tussen de Dijle en de aanpalende akkerpercelen. Dit komt de stabilitet van de Dijleoever ten goede en voorkomt inspoeling van nutriënten uit de akkers. Talud en oever krijgen zo de nodige ruimte voor de ontwikkeling van een eigen ecosystem" (Bekkenbeheerplan Zenne/Dijlebekken, p. 198).</p> <p>Ook de nadruk op het gebruik van technieken van natuurtechnische milieubouw zorgt in zekere zin voor een functionele verweving tussen water(berging), natuurbehoud enerzijds en landbouw of andere functies anderzijds. Dergelijke technieken zullen in de praktijk immers kunnen leiden tot oever- en rivierherstel en tot het opheffen van migratieknotspunten.</p>
3. ACTIEF	<p>Het beschermingsregime voor de oeverzones is een actief beschermingsinstrument dat via het opleggen van verschillende, rechtstreeks geldende voorschriften het watersysteem wil beschermen tegen erosie, inspoeling van sedimenten, bestrijdingsmiddelen, enz.</p>
4. BESTEMMINGSGEBONDEN	<p>Het inrichten van oeverzones is op zich niet ondergeschikt gemaakt aan de ruimtelijke bestemming van een gebied (zie ook art. 42, § 1 DIWB). Het is dus een horizontaal instrument.</p>
5. AFDWINGBAARHEID	<p>Het Decreet Integraal Waterbeleid voorziet zelf niet in een of andere toezicht- of sanctieregeling voor de overtreding van de voorschriften die spelen in de oeverzones. Wel kunnen privaatrechtelijke handhavingsinstrumenten (bijv. milieustakingsvordering) worden ingezet wanneer de voorschriften die gelden in oeverzones zouden worden</p>

	<p>overtreden.</p> <p>6. RELATIE MET RUIMTELIJKE ORDENING</p> <p>Doordat het instrument van de oeversones niet ondergeschikt is aan de ruimtelijke bestemming van een gebied vormt het een interessant instrument om tot verweving over te gaan.</p>
	<p>Conclusie</p> <p>Het instrument van de oeversones biedt interessante kansen voor natuurverweving, temeer nu het een horizontaal toepassingsgebied heeft. Het beschermingsregime alleen al kan bepaalde verwevingsvormen tot gevolg hebben binnen bepaalde oeversones (bijv. natuur/landbouw). In bepaalde waterbeheerplannen voorziet men de afbakening en verwerving van oeversones ten einde aan waterloopherstel te doen, hetgeen in de praktijk zal resulteren in een verweving tussen natuur/waterbeheer (hoofdfunctie) en landbouw (ondergeschikte functie).</p>

RECHTSGEBIED	INSTRUMENTEN	DOELGROEPEN (BESTEMMINGEN)	VOORNAAMSTE POTENTIES VOOR NATUUR																				
SECTORAAL (MILIEU)	<p>INSTRUMENT 1: MILIEUEFFECTRAPPORTAGE</p> <p>1. WAT?</p> <p>Milieueffectrapportage wordt traditioneel omschreven als de procedure die al dan niet leidt tot het opstellen en goedkeuren van een milieueffectrapport over een voorgenomen plan, programma of project en in voorbeeld geval tot het gebruik ervan als hulpmiddel bij de besluitvorming over deze actie (art. 4.1.1, §1, 1° DABM).</p> <p>2. KORTE OMSCHRIJVING EN RECHTSBRON</p> <ul style="list-style-type: none"> - Titel IV Decreet Algemene Bepalingen Milieubeleid (DABM) - Besluit van de Vlaamse Regering van 10 december 2004 houdende vaststelling van de categorieën van projecten onderworpen aan milieueffectrapportage. - Besluit van de Vlaamse Regering van 12 oktober 2007 betreffende de milieueffectrapportage van plannen en programma's. <p><u>Algemeen</u></p> <p>Milieueffectrapportage biedt een instrument om een vanuit milieuverwegingen beter onderbouwde besluitvorming mogelijk te maken. Naast technische of sociaaleconomische aspecten wil men het milieubelang een evenwaardige plaats geven bij het nemen van beslissingen omtrent overheidsacties of privé-initiatieven. Aanvankelijk bestond milieueffectrapportage enkel op projectniveau. In een tweede fase is in uitvoering van nieuwe Europese regelgeving ook werk gemaakt van de zogenaamde strategische milieubeoordeling op plan- en programmaniveau.</p> <p><u>Mogelijkheden voor natuurverweving</u></p> <p>De m.e.r. moet het onderzoek naar milieuvriendelijke alternatieven en een systematisch onderzoek naar de effecten stimuleren, en ervoor zorgen dat deze informatie op een optimale manier wordt gebruikt in het latere besluitvormingsproces. M.e.r. moet leiden tot een beslissing die rekening houdt met alle betekenisvolle milieueffecten van een voorgenomen actie en haar alternatieven en die een keuze inhoudt voor de voor mens en milieu minst hinderlijke optie.</p> <p>Deze omschrijving geeft aan dat de toepassing van het instrument van de milieueffectrapportage heel wat mogelijkheden kan bieden voor verwerving, nu er</p>	<table border="1"> <tr> <td>Landbouw</td> <td>X</td> <td>RV-FV</td> </tr> <tr> <td>Industrie</td> <td>XX</td> <td>RV-FV</td> </tr> <tr> <td>Wonen</td> <td>XX</td> <td>RV-FV</td> </tr> <tr> <td>Recreatie</td> <td>X</td> <td>RV-FV</td> </tr> <tr> <td>Bos</td> <td>X</td> <td>RV-FV</td> </tr> </table> <table border="1"> <tr> <td>Biodiversiteit</td> <td>X</td> </tr> <tr> <td>Gemengde Natuur</td> <td>X</td> </tr> <tr> <td>Ecosysteemdiensten</td> <td>X</td> </tr> </table>	Landbouw	X	RV-FV	Industrie	XX	RV-FV	Wonen	XX	RV-FV	Recreatie	X	RV-FV	Bos	X	RV-FV	Biodiversiteit	X	Gemengde Natuur	X	Ecosysteemdiensten	X
Landbouw	X	RV-FV																					
Industrie	XX	RV-FV																					
Wonen	XX	RV-FV																					
Recreatie	X	RV-FV																					
Bos	X	RV-FV																					
Biodiversiteit	X																						
Gemengde Natuur	X																						
Ecosysteemdiensten	X																						

	<p>rekening dient te worden gehouden met de milieueffecten van een ingreep, hetgeen aanleiding kan geven tot het implementeren van de nodige milderende dan wel compenserende maatregelen. Vooral op planniveau kan dit heel wat kansen bieden voor verweving. Zo kan worden getracht de effecten op het natuurlijk milieu van de constructie van een nieuw industriegebied in een gebied met heel wat ecologische restwaarden te beperken door naar een ruimtelijke verweving te streven (bijv. rekening houden bij de implantatie van de gebouwen met de locatie van natuuruwaarden, creëren van ‘missing links’ tussen bestaande naturelementen doorheen de te construeren gebouwen, enz.).</p> <p>Niettemin mag de kracht van dit beoordelingsinstrument als hefboom voor verweving niet worden overschat:</p> <ul style="list-style-type: none">In tegenstelling tot instrumenten als de waternoets en de habitattoets (passende beoordeling) is de overheid in beginsel juridisch niet verplicht om rekening te houden met de uitslag en vaststellingen van een doorgaande milieueffectbeoordeling. Er is wel voorzien in een zekere vorm van inhoudelijke doorwerking (zie art. 4.1.7 D.A.B.M; 4.2.11, §3 DABM), doch het is volgens de rechtspraak niet zo dat de overheid nooit haar goedkeuring zou kunnen verlenen aan een plan louter op basis van een negatief uitvalleende milieueffectbeoordeling (RvS, Peirs e.a., nr. 183.356, 26 mei 2008). Het is wel degelijk zo dat de opmaak van een m.e.r. kan dienen als hefboom voor het inventariseren van verwevingsmogelijkheden bijvoorbeeld bij de aanleg van een industrieterrein, maar anderzijds zal de kracht van deze hefboomfunctie enigszins moeten worden gereduceerd op basis van de eerdere zwakke inhoudelijke doorwerking die is voorzien.Een tweede kanttekening bij de mogelijkheden voor verweving is het enigszins beperkte toepassingsgebied van dit instrument. Op projectniveau is het immers zo dat enkel relatief grote projecten (aanleg aardgasleiding, raffinaderijen, enz.) van rechtswege worden onderworpen aan een project-m.e.r.-plicht. Vandaar ook dat dit instrument minder geschikt is voor de doelgroepen landbouw, bos en recreatie, aangezien de meeste projecten uit deze doelgroepen niet boven de drempels zullen uitkomen. Voor zover het zou gaan om de ruimere categorie van de screeningsplichtige projecten moet worden vastgesteld dat de reikwijdte iets is verruimd (ook ruilverkavelingsprojecten, bebossingen, waterbeheersprojecten voor landbouwdoeleinden), maar niettemin lijken de gehanteerde kwantitatieve drempels nog steeds relatief hoog. Illustratief is bijvoorbeeld de vaststelling dat enkel
--	---

	<p>industrieterreinontwikkeling boven 50 ha wordt onderworpen aan de screeningsplicht. Bovendien, de vaststelling van een screeningsplicht betekent niet noodzakelijkerwijs dat per definitie zal worden overgegaan tot de opmaak van een m.e.r., nu kan worden geprobeerd een ontheffing te bekomen.</p> <p>Op plan-m.e.r.-niveau biedt de inwerkingtreding van het plan-MER-decreet bijkomende mogelijkheden, hoewel ook sprake is van een relatief beperkt toepassingsgebied: enerzijds plannen die het kader vormen voor een m.e.r.-plichtig project, anderzijds plannen waarvoor een passende beoordelingsplicht geldt. Er geldt weliswaar ook een screeningsplicht, met name voor meer kleinschalig opgevatte plannen, maar ook hiervan kan een ontheffing worden bekomen. Nochtans kan het instrument van de plan-m.e.r. net voor deze eerder kleinschalige planinitiatieven (een RUP voor een beperkt woon- of industriegebied) een interessante meerwaarde bieden, met name naar mogelijke potenties voor ruimtelijke en wel functionele verweving.</p>
	<p>3. PASSIEF INSTRUMENT</p> <p>Net als de meeste beoordelingsinstrumenten (wateroets, natuuroets, enz.) is de milieueffectrapportage in wezen een passief instrument aangezien het enkel zal spelen wanneer een aanvraag voor een project wordt opgemaakt dan wel een planvoorstel wordt uitgedacht. Er is dus geen sprake van een rechtstreeks werkende rechtsplicht die op zelfstandige basis natuurverwevingsverplichtingen zou kunnen opleggen aan particulieren dan wel overheden.</p>
	<p>4. NIET-BESTEMMINGSGEBONDEN</p> <p>In beginsel vormt het instrument van de milieueffectrapportage een horizontaal beschermingsinstrument en is het niet ondergeschikt aan de ruimtelijke bestemming van een gebied.</p> <p>Dit neemt echter niet weg dat bepaalde correcties hierop zijn aangebracht. Op de eerste plaats is er de vaststelling dat de plan-m.e.r.-plicht gedeeltelijk is vastgekoppeld aan plannen waarvoor de opmaak van een passende beoordelingsplicht geldt, m.a.w. plannen die een mogelijke betekenisvolle aantasting van een speciale beschermingszone kunnen veroorzaken. Op die manier is een deel van de plan-m.e.r.-plicht wel degelijk gekoppeld aan de speciale beschermingszones. Nu echter bij de afbakening van speciale beschermingszones geen rekening mag worden gehouden met de ruimtelijke bestemming van het betrokken gebied, is echter finaal geen sprake van een voorrang voor de sector van de ruimtelijke ordening. In elk geval geldt voor het overige deel van</p>

	<p>het toepassingsgebied van de plan-m.e.r.-plicht geen ruimtelijke link met een of andere bestemmings- of beschermingscategorie. Hoewel de project-m.e.r.-plicht in wezen horizontaal is, moet worden vastgesteld dat de project-m.e.r.-screenings-plicht in bepaalde gevallen wel is vastgekoppeld aan de ligging van het betrokken project in een beschermd gebied (bv. projecten voor het in gebruik brengen van niet in cultuur gebrachte gronden, zie Bijlage II, punt 1, b)).</p> <p>5. AFDWINGBAARHEID</p> <p>De verplichting om een milieueffectrapportagesprocedure te doorlopen alvorens een beslissing mag worden genomen over een vergunningsaanvraag of een plan, is een decretaal opgelegde verplichting. Scheidend ervan kan niet alleen leiden tot de onontvankelijkheid van de vergunningsaanvraag in kwestie maar eveneens tot de onwettigverklaring van de vergunning en het plan. De handhaving van deze decretale verplichting valt conform art. 16:1.1 DABM onder het regime van het Milieuhandhavingsdecreet.</p> <p>6. RELATIE MET RUIMTELIJKE ORDENING</p> <p>Ondanks de minder dwingende inhoudelijke doorwerking van de m.e.r.-regelgeving kan het belang ervan voor de sector van de ruimtelijke ordening moeilijk worden onderschat. De m.e.r.-regelgeving biedt het ideale kader om bij de opmaak van een plan of de beoordeling van een vergunning rekening te houden met de eventueel te verwachten milieueffecten en op die manier te kiezen voor het meest milieuvriendelijke uitvoerings-of locatie-alternatief.</p> <p>In elk geval is er wel sprake van een principiële kopeling tussen de instrumenten van het ruimtelijke uitvoeringsplan en de stedenbouwkundige vergunningsplicht met de m.e.r.-regelgeving. In de praktijk blijkt echter dat vooral eerder grootschalige projecten en plannen effectief m.e.r.-plichtig zijn, terwijl eerder kleinschalige plannen of projecten buiten het bereik zullen blijven van de m.e.r.-plicht. Dit ondermijnt in praktijk de mogelijke hefboomfunctie van de milieueffectrapportage voor verwevingsdoelen.</p>
	<p>Conclusie</p> <p>Net als de overige beoordelingsinstrumenten bezit ook de milieueffectrapportage een potentiële hefboomfunctie voor het bereiken of versterken van natuurverwevingsdoelstellingen op ruimtelijk plan en/of vergunningenniveau (bv. via opleggen van milderende en wel compenserende maatregelen). Deze hefboomfunctie is zeer belangrijk, gelet op het principiële horizontale</p>

	<p>toepassingsgebied van dit instrument. Niettemin moet de reikwijdte van de m.e.r. inzake verweving ook niet worden overschat. Zo blijken de toepassingsdrempels voor de m.e.r.-plicht soms vrij hoog te zijn (waardoor een deel van de eerder kleinschalige en middelgrote plannen en/of projecten aan de m.e.r.-plicht lijkt te ontsnappen). Ook de inhoudelijke doorwerking van de conclusies uit een m.e.r. is minder sterk dan bijvoorbeeld voorzien is bij de habitat- of watertoets.</p>

RECHTSGEBIED (MILIEU)	INSTRUMENTEN	DOELGROEPEN (BESTEMMINGEN)	VOORNAAMSTE POTENTIES VOOR NATUUR																								
<p>1. WAT? Het onderwerpen van de exploitatie en het veranderen van ingedeelde inrichtingen aan een vergunningsplicht of meldingsplicht.</p> <p>2. KORTE OMSCHRIJVING EN RECHTSBRON – Decreet van 25 juni 1985 betreffende de milieuvergunning (Milieuvergunningendecreet).</p> <ul style="list-style-type: none"> – VLAREM I. – VLAREM II. <p><u>Algemeen</u> Het stelsel van de milieuvergunning en de milieumelding beoogt de bescherming van de mens en het milieu in zijn algemeenheid. Ingevolge de integratie van de diverse sectorale vergunningen in één enkele milieuvergunning, is de werkingsfeer van dit stelsel zeer ruim.</p>	<table border="1"> <tr> <td>Landbouw</td> <td>XX</td> <td>RV</td> <td>Biodiversiteit</td> <td>X</td> </tr> <tr> <td>Industrie</td> <td>XX</td> <td>RV</td> <td>Gemengde Natuur</td> <td>X</td> </tr> <tr> <td>Wonen</td> <td>X</td> <td>RV</td> <td>Ecosysteemdiensten</td> <td>X</td> </tr> <tr> <td>Recreatie</td> <td>XX</td> <td>RV</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Bos</td> <td>X</td> <td>RV</td> <td></td> <td></td> </tr> </table>	Landbouw	XX	RV	Biodiversiteit	X	Industrie	XX	RV	Gemengde Natuur	X	Wonen	X	RV	Ecosysteemdiensten	X	Recreatie	XX	RV			Bos	X	RV			
Landbouw	XX	RV	Biodiversiteit	X																							
Industrie	XX	RV	Gemengde Natuur	X																							
Wonen	X	RV	Ecosysteemdiensten	X																							
Recreatie	XX	RV																									
Bos	X	RV																									

	<p>verlenen van een vergunning, mits motivering, bijzondere vergunningsvoorraarden opleggen met het oog op de bescherming van mens en milieu inzonderheid met het oog op de handhaving of het bereiken van milieukwaliteitsnormen. De bijzondere vergunningsvoorraarden vullen de voorwaarden van VLAREM II aan of stellen bijkomende eisen.</p> <p>Deze mogelijkheid om bijkomende voorwaarden op te leggen is door het nieuwe wijzigingsbesluit van titel I en II van VLAREM uitgebreid tot de meldingsplichtige inrichtingen. De gemeente kan echter niet eerder welke bijkomende voorwaarden opleggen aan een derde klasse-inrichting. Overeenkomstig de nieuwe versie van art. 3.3.0.2 van VLAREM I kan een gemeente slechts bijzondere voorwaarden opleggen aan een meldingsplichtige inrichting, mits motivering, met het oog op de bescherming van de mens en het leefmilieu in de directe omgeving, in zoverre deze geen emissiegrenswaarden betreffen en in zoverre deze niet afwijken van de beste beschikbare technieken.</p> <p><u>Mogelijkheden voor natuurverweving</u></p> <p>Hoewel misschien minder uitgesproken dan het instrument van de stedenbouwkundige vergunning – waaran het eveneens is vastgekoppeld – kan ook het instrument van de milieuvvergunning en -melding dienen als mogelijk instrument voor het opleggen van (beperkte) natuurverwevingsdoelen.</p> <p>De ruime doelstelling die verscholen zit achter het stelsel van de milieuvvergunning sluit het opleggen van bepaalde voorwaarden die eveneens gericht zouden zijn op het behalen van natuurverwevingsdoelstellingen niet uit. Het meest voor de hand liggende voorbeeld situeert zich op het vlak van de ruimtelijke verweving, met name het opleggen van de creatie van groenschermen met het oog op de bescherming van de mens en het leefmilieu in de directe omgeving. Het opleggen van dergelijke groenschermen binnen de context van een bedrijventerrein kan leiden tot een ruimtelijke verweving die ook natuurdoelen kan dienen. Zo kan worden opgelegd om bij het aanleggen van groenschermen inheemse boomsoorten te gebruiken en/of de aanleg ervan te laten aansluiten op bestaande naturelementen in de onmiddellijke omgeving, waardoor de natuurverbindingen kunnen worden gecreëerd.</p> <p>Men zou natuurlijk kunnen voorhouden dat het opleggen van voorwaarden voor natuurverweving via de milieuvvergunning of -melding eerder beperkt is, omdat er steeds een verband met milieuuhygiëne (beheersen milieuhinder) aanwezig moet zijn. Dit is een</p>
--	--

	<p>te beperkte invulling van het zogenaamde ‘specialiteitsbeginsel’, op grond waarvan de overheid (in beginsel, behoudens andersluidende bepaling) niet op andere beleidsterreinen mag komen bij het nemen van haar beslissingen binnen het beleidsdomain waarvoor zij bevoegd is.</p> <p>Bij de beoordeling van zowel een milieuvringsaanvraag als bij de -melding dient in voorkomend geval toepassing te worden gemaakt van de natuuroets van art. 16 Decreet Natuurbehoud (de watertoets speelt alleen bij een vergunningsaanvraag). In die zin is het wel degelijk mogelijk om de maatregelen inzake natuurverweving op te leggen via milieuvranging of -melding.</p> <p>Een gelijkaardige hefboomfunctie voor verweving kan eveneens worden bekomen door de doorwerking van de milieukwaliteitsnormen op het niveau van de milieuvranging (zie art. 30bis, § 4 VLAREM I; art. 2.1.1., § 2 VLAREM II). Er kan dan worden gedacht aan de (nog op te stellen) ecologische milieukwaliteitsnormen voor water die op vergunningsniveau niet alleen kunnen leiden tot het opleggen van bijkomende voorwaarden naar lozing en uitstoot, maar eveneens als hefboom kunnen dienen voor het opleggen van maatregelen van structuurherstel voor bestaande waterlopen in een bedrijventerrein (oeverherstel, berm-inrichting, enz.).</p> <p>De aldus opgelegde vergunningsvoorwaarden voor natuurverweving zijn niet noodzakelijk beperkt tot het individueel bedrijfsterrein. Hoewel tot op heden binnen de Vlaamse milieuregelgeving geen sprake is van een zogenaamde ‘stolovergunning’ (een vergunning voor een groep verschillende inrichtingen op één bedrijventerrein), is er wel sprake van een verruiming van het inrichtingbegrip. Die verruiming gebeurt door de notie ‘milieutechnische eenheid’ (art. 1.1.2., 8° DABM) waardoor verschillende ingedeelde inrichtingen als één geheel kunnen worden beschouwd met het oog op het beoordeelen van het nadeel dat zij kunnen berokkenen aan mens of milieu.</p> <p>Het feit dat dergelijke meer globale aanpak op bedrijfniveau niet mogelijk is op milieuvrangenniveau kan in bepaalde mate worden ondervangen op het niveau van de ruimtelijke planning (bijv. inrichting van een bedrijventerrein in een RUP). Op die manier zou kunnen worden gestreefd naar ‘milieuverzorging’ (aanduiden van milieuzones waaraan bepaalde voorwaarden worden gekoppeld). Het spreekt voor zich dat het voorzien van natuurelementen daarbij als buffer-elementen een cruciale vorm kunnen spelen. Aangezien de ruimtelijke planvoorschriften eveneens dwingend doorwerken naar het milieuvrangenniveau kunnen eventuele milieuzoneringmaatregelen (al dan niet</p>
--	--

	<p>gekoppeld aan natuurverweving) ook worden afgedwongen via de milieuvergunning.</p> <p>3. PASSIEF INSTRUMENT</p> <p>Het stelsel van de milieuvergunning en de milieumelding is in wezen een passief instrumentarium dat slechts als hefboom voor eventuele natuurverwevingsdoelstellingen kan dienen wanneer effectief een vergunningsaanvraag wordt ingediend dan wel wanneer een melding gebeurt.</p> <p>In de milieuvergunningsregeling is echter wel sprake van enkele rechtstreeks werkende verplichtingen met potenties en/of een weerslag naar natuurverweving. Op de eerste plaats dient melding te worden gemaakt van de milieuzorgplicht van art. 22 Milieuvergunningendecreet, die een rechtstreeks werkende milieuzorgplicht invoert voor de exploitant. Hoewel het weinig waarschijnlijk is dat op basis van deze zorgplicht een exploitant kan worden gedwongen tot het bereiken van bepaalde natuurverwevingsdoelstellingen, is dit niet volledig uitgesloten. Men kan bijvoorbeeld denken aan de exploitatie van een ingedeelde recreatieve inrichting in de buurt van een kwetsbaar natuurgebied (bv. exploitatie vliegveld met modelvliegtuigen in de nabijheid van een weidevoeggebied). Op die manier kan in bepaalde gevallen worden getracht eerder te komen tot functionele verweving. Daarnaast moet worden benadrukt dat bepaalde sectorale milieuvoorwaarden van het VLAREM II ook rechtstreeks natuurverwevingsdoelstellingen in de hand werken (bv. de noodzaak om een buffer te voorzien of afstandregels te respecteren) of in bepaalde gevallen verweving juist in de weg staan (zie verder).</p> <p>4. BESTEMMINGSGEBONDEN</p> <p>Het stelsel van de milieuvergunning en de milieumelding is in beginsel niet ondergeschikt aan de ruimtelijke bestemming van het gebied. Het speelt dus evenzeer binnen als buiten de bestemmingsgebieden op de ruimtelijke plannen die specifiek bedoeld zijn voor industrie, temeer nu de vergunnings- en meldingsplicht duidelijk verder gaat dan de traditionele industriële activiteiten (fabrieken), maar zoals gezegd ook ingrijpt op landbouwactiviteiten, recreatieve inrichtingen, enz.</p> <p>Ter gelegenheid van de beoordeling van een milieuvergunningsaanvraag moet het bestuur in ieder geval wel de voorschriften van de plannen van aanleg en ruimtelijke plannen toepassen (zie art. 21, § 2, 1° VLAREM I). Ook de vereisten van de goede plaatselijke aanleg moeten door de milieuvergunningverlenende instantie in aamering worden genomen (zie art. 21, § 2, 2° VLAREM I). Ook meldingsplichtige inrichtingen</p>
--	---

	<p>mogen enkel geëxploiteerd worden voor zover deze in overeenstemming zijn met de ruimtelijke bestemming van het betrokken gebied (zie art. 4.1.1.1. VLAREM II).</p> <p>In verband met bepaalde vormen van recreatie dient de doorwerking van de dwingende stedenbouwkundige voorschriften bij het beoordelen van een milieuvergunningsaanvraag enigszins te worden gereflecteerd, nu toepassing kan worden gemaakt van de regelgeving inzake recreatief medegebruik. Voorwaarde is wel dat sprake is van een beperkte impact op de ruimtelijke bestemming van het gebied, zodat harde recreatie in groene of geelgroene gebieden sowieso moeilijk wordt. Voor zachte recreatie lijken we heel wat mogelijkheden vorhanden. Ook de techniek van de clichering uit het nieuwe Decreet Ruimtelijke Ordening biedt wellicht mogelijkheden voor zonevrije (milieuvergunning- of meldingsplichtige) industriele of recreatieve activiteiten (zie hoger, fiches instrumenten RO).</p>
	<p>5. AFDWINGBAARHEID</p> <p>De afdwingbaarheid van het stelsel van de milieuvergunning en de milieumelding valt sinds kort onder het nieuwe Milieuhandhavingsdecreet (art. 16.1.1. DABM). Inzake handhaving zal dan ook toepassing moeten worden gemaakt van de bestuurlijke (bestuurlijke maatregelen, (eventueel exclusieve) bestuurlijke geldboeten) en strafrechtelijke handhaving zoals voorzien in het Milieuhandhavingsdecreet.</p> <p>6. RELATIE MET RUIMTELIJKE ORDENING</p> <p>De relatie van het stelsel van de milieuvergunning en -melding is voor een deel hoger reeds aan bod gekomen waar werd besloten dat, hoewel deze instrumenten niet-bestemmingsgebonden zijn, er steeds een pianologische toets zal dienen te gebeuren (bv. past de beoogde exploitatie in woongebied?).</p> <p>In dit kader moet ook stilgestaan worden bij de ruimtelijke dragwijdte van de algemene en sectorale milieuvoorwaarden uit VLAREM II. De sectorale voorwaarden omvatten soms afstands- en verbodsbeperkingen die refereren aan de bestemningsvoorschriften van de plannen van aanleg. Zo moeten bijvoorbeeld varkensstallen, oplaagplaatsen voor gevarenlijke stoffen, schietstanden, vliegvelden voor modelvliegtuigjes, motorcrossomlopen gelegen zijn op bepaalde afstanden van woongebieden, natuurgebieden, enz. Deze afstandregels vormen in bepaalde gevallen wellicht een nuttige hefboom voor het opleggen van concrete natuurverweefingsdoelstellingen in een vergunningscontext aangezien zij in de meeste gevallen juist een bufferfunctie lijken te beogen.</p>

Conclusie
Het stelsel van de milieuvergunning en de milieumelding is tot op heden wellicht niet het meest adequate instrument om natuurverwerkingsdoelstellingen te bereiken. Dit neemt niet weg dat, mede gelet op de ruime reikwijdte van deze regelgeving en de verplichte toepassing van de beoordelingsinstrumenten (natuurtoets, waterstoets, enz.), dit vergunnings- en meldingsstelsel wel degelijk dient kan doen als hefboom voor het bereiken of versterken van natuurverweving. In de eerste plaats kan dan worden gedacht aan de verweving van (al dan niet bestaande) groene infrastructuren bij de aanleg van een bedrijventerrein, hoewel dit wellicht beter globaal – en dus niet louter op inrichtingsniveau – wordt voorgeschreven in een ruimtelijk planinstrument (bv. RUP).

RECHTSGEBIED	INSTRUMENTEN	DOELGROEPEN (BESTEMMINGEN)	VOORNAAMSTE POTENTIES VOOR NATUUR																					
SECTORAAL (MILIEU)	<p>INSTRUMENT 3: MILIEUKWALITEITSNORMEN</p> <p>1. WAT? Het begrip milieukwaliteitsnormen is een verzamelnaam voor normen die worden gesteld in het belang van de bescherming van het milieu en die aangeven aan welke kwaliteit een onderdeel van het milieu moet voldoen op een bepaald tijdstip.</p> <p>2. KORTE OMSCHRIJVING EN RECHTSBRON</p> <ul style="list-style-type: none"> – Hoofdstuk II DABM. – Deel 2 VLAREM II. <p>Algemeen Milieukwaliteitsnormen zijn door de Vlaamse Regering vastgestelde normen die bepalen aan welke kwaliteitseisen de onderdelen van het milieu moeten voldoen binnen de termijnen die zij zelf bepalen (art. 2.2.1 DABM). Zij hebben in regel een Europeesrechtelijke rechtsgrond.</p>	<table border="1"> <tr> <td>Landbouw</td> <td>X</td> <td>RV-FV</td> </tr> <tr> <td>Industrie</td> <td>XX</td> <td>RV-FV</td> </tr> <tr> <td>Wonen</td> <td>XX</td> <td>RV-FV</td> </tr> <tr> <td>Recreatie</td> <td>X</td> <td>RV-FV</td> </tr> <tr> <td>Bos</td> <td>X</td> <td>RV-FV</td> </tr> </table>	Landbouw	X	RV-FV	Industrie	XX	RV-FV	Wonen	XX	RV-FV	Recreatie	X	RV-FV	Bos	X	RV-FV	<table border="1"> <tr> <td>Biodiversiteit</td> <td>X</td> </tr> <tr> <td>Gemengde Natuur</td> <td>XX</td> </tr> <tr> <td>Ecosysteemdiensten</td> <td>X</td> </tr> </table>	Biodiversiteit	X	Gemengde Natuur	XX	Ecosysteemdiensten	X
Landbouw	X	RV-FV																						
Industrie	XX	RV-FV																						
Wonen	XX	RV-FV																						
Recreatie	X	RV-FV																						
Bos	X	RV-FV																						
Biodiversiteit	X																							
Gemengde Natuur	XX																							
Ecosysteemdiensten	X																							

<p>Mogelijkheden voor verweving</p> <p>Hoewel de mogelijkheden die milieukwaliteitsnormen voor verweving kunnen bieden samenhangen met de juridische status die men deze toekent (resultaatsverbintenissen of inspanningsverbintenissen; rechtstreeks bindend voor de burger of niet), bieden milieukwaliteitsnormen in het algemeen beschouwd alleszins een hefboom voor het vrijwaren van bestaande natuurverweving dan wel de creatie van nieuwe verwevingsmogelijkheden. Zo zullen op het vlak van het integraal waterbeleid ecologische milieudoelstellingen worden bepaald door het Vlaamse Gewest, die onder meer een praktische relevantie kunnen hebben voor het behoud en herstel van watergebonden natuur, eveneens in de context van bedrijventerreinen of woongebieden.</p>	<p>3. ACTIEF INSTRUMENT</p> <p>De milieukwaliteitsnormen vormen een actief instrument waarop het beleid van de overheid dient te worden afgestemd (zie art. 2.1.2 DABM). Milieukwaliteitsnormen creëren evenwel geen rechtstreeks werkende rechtsplichten voor particulieren. Zij zullen in voorkomend geval wel worden geconcretiseerd door de vergunningverlenende overheid bij het beoordelen van milieuvergunningsaanvragen. De vergunningverlenende overheid kan immers bijzondere exploitatievoorraarden opleggen met het oog op de bescherming van mens en milieu of het bereiken van de milieukwaliteitsnormen (art. 3.3.0.1 VLAREM II).</p> <p>4. NIET-BESTEMMINGSGEBONDEN</p> <p>Milieukwaliteitsnormen zijn niet ondergeschikt gemaakt aan de ruimtelijke bestemming van een bepaald gebied, hetgeen nochtans niet uitsluit dat binnen bepaalde gebiedscategorieën (bijv. speciale beschermingszones) voor bepaalde milieuonderdelen (bijv. ecologische milieukwaliteitsnormen voor oppervlaktewateren) strengere normen kunnen gelden.</p> <p>5. AFDWINGBAARHEID</p> <p>Zoals gezegd moeten de milieukwaliteitsnormen in beginsel worden aanzien als resultaats-/inspanningsverbintenissen in hoofde van de betrokken overheden. Als uit de resultaten van de metingen zou blijken dat de milieukwaliteitsnormen niet worden gehaald, dan zullen in voorkomend geval herstelprogramma's moeten worden opgesteld. Dit herstelprogramma kan naast het verhogen van een investerings-inspanning of het afsluiten van milieubeleidsovereenkomsten, ook aanleiding geven tot de herziening van (milieu)vergunningen.</p>

Waar hoger reeds is aangeduid dat milieukwaliteitsnormen een nuttig aanknopingspunt kunnen bieden voor natuurverweving (vooral de ecologische waterkwaliteitsdoelstellingen) komt deze hefboomfunctie vandaag te weinig tot zijn recht omwille van **de (te) zwakke doorwerking naar het ruimtelijk beleid**.

Er bestaat geen enkele (juridische) koppeling tussen de milieukwaliteitsnormen en het ruimtelijk planningsskader. De m.e.r.-plicht, de passende beoordelingsplicht of de watoets blijkt alvast niet voldoende om deze koppeling juridisch mogelijk te maken. Deze problematische doorwerking is trouwens meermalen bevestigd door de Raad van State, die stelde dat de vaststelling dat een RUP of een stedenbouwkundige vergunning het bereiken van een kwaliteitsnorm onnogelijk zou maken, de betrokken overheid niet noodzakelijkerwijs verplicht om over te gaan tot het weigeren van zijn toestemming voor het betrokken plan of project (RvS, Peirs, nr. 183.358, 26 mei 2008).

Of de toekomstige ruimtelijkeordeningswetgeving daartoe meer ruimte biedt, is nog onzeker. Punt is alvast dat in art. 4.3.3 en 4.4.4 Codex RO een expliciete weigeringsgrond staat ingeschreven voor vergunningen indien uit een verplicht advies blijkt dat deze strijdig zijn met (al dan niet direct werkende) rechtsnormen uit andere beleidsvelden.

Conclusie

Het instrument van de milieukwaliteitsnormen kan een nuttig hefboominstrument vormen om bepaalde ecologische verwevingsdoelstellingen binnen te smokkelen op plan- en/of vergunningenniveau. Tot op heden moet echter worden vastgesteld dat de doorwerking enkel beperkt is tot het instrument van de milieuvergunning, en in elk geval eerder afgestemd lijkt op de lozingsproblematiek (chemische kwaliteitsdoelstellingen). Momenteel is immers geen doorwerking voorzien naar de sector van de ruimtelijke ordening, hetgeen een mogelijke ruimtelijke vertaling van dergelijke kwaliteitsnormen toch wel enigszins kan hypothekeren (tenzij dit alsnog zou worden geredimeerd via het instrument van het milieueffectrapport, dat echter niet steeds garant staat voor een sterke inhoudelijke doorwerking, of andere inhoudelijke beoordelingsinstrumenten).

RECHTSGERIJD INSTRUMENTEN	DOELGROEPEN (BESTEMMINGEN)	VOORNAAMSTE POTENTIES VOOR NATUUR															
SECTORAAL (MILIEU)	<p>INSTRUMENT 4: MILIEUBELEIDSPLANNEN</p> <p>1. WAT? Het milieubeleidsplan is een strategisch plan voor de middellange termijn, waarin de doelstellingen van het milieubeleid in verband met de te bereiken milieukwaliteit, de bijzonder te beschermen gebieden, de vereiste maatregelen tot beperking, sanering of herstel van het milieu en de maatregelen, middelen, termijnen en de daarbij geldende prioriteiten (d.m.v. een actieplan) worden vastgesteld. Het beoogt zowel externe integratie als interne integratie.</p> <p>Het natuurbeleidsplan maakt deel uit van het (gewestelijk) milieubeleidsplan.</p> <p>2. KORTE OMSCHRIJVING EN RECHTSBRON</p> <ul style="list-style-type: none"> - Afdeling 2 (gewestelijk), Afdeling 3 (provinciaal), Afdeling 4 (gemeentelijk) DABM. - Besluit van de Vlaamse Regering van 28 juli 1995 tot vaststelling van de nadere regels met betrekking tot het milieurapport en het gewestelijk milieubeleidsplan. - Besluit van de Vlaamse Regering van 14 juni 2002 betreffende de provinciale en gemeentelijke milieuplanning en de milieuraad, ter uitvoering van de artikelen 2.1.18, 2.1.14 en 2.1.22 van het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid. - Afdeling 3 Decreet Natuurbehoud. <p><u>Algemeen</u> Onder de noemer van (integrale) milieubeleidsplanning worden drie verschillende planningsinstrumenten vermeld: het milieurapport, het milieubeleidsplan en het milieujaarprogramma. Het milieurapport geeft een evaluatie van de bestaande toestand, daarop volgt de planning en de operationalisering ervan in een milieujaarprogramma.</p> <p>Milieubeleidsplanning is verplicht op gewestelijk vlak en facultatief op provinciaal en gemeentelijk vlak. Het milieubeleidsplan wordt opgesteld voor de duur van vijf jaar. Het eraan gekoppelde milieuprogramma wordt jaarrlijks opgesteld en het eraan voorafgaande milieurapport wordt tweejaarlijks opgesteld.</p>	<table border="1"> <tr> <td>Landbouw</td> <td>X</td> <td>RV-FV</td> </tr> <tr> <td>Industrie</td> <td>X</td> <td>RV-FV</td> </tr> <tr> <td>Wonen</td> <td>X</td> <td>RV-FV</td> </tr> <tr> <td>Recreatie</td> <td>X</td> <td>RV-FV</td> </tr> <tr> <td>Bos</td> <td>X</td> <td>RV-FV</td> </tr> </table>	Landbouw	X	RV-FV	Industrie	X	RV-FV	Wonen	X	RV-FV	Recreatie	X	RV-FV	Bos	X	RV-FV
Landbouw	X	RV-FV															
Industrie	X	RV-FV															
Wonen	X	RV-FV															
Recreatie	X	RV-FV															
Bos	X	RV-FV															

	<p>De algemene doelstelling van het milieubeleidsplan op elk van de drie niveaus bestaat in de bescherming en het beheer van het milieu in de ruime zin, met inbegrip van de natuur. Het beoogt de interne samenhang van het milieubeleid en de afstemming met de andere beleidsdomeinen te bevorderen.</p> <p>De bepalingen van het milieubeleidsplan zijn in beginsel indicatief, maar de bepalingen van het actieplan kunnen bindend worden verklaard voor de overheden en de publiekrechtelijke en privaatrechtelijke rechtspersonen die belast zijn met taken van openbaar nut.</p> <p>Mogelijkheden voor natuurverweving</p> <p>Gelet op het opzet en bijgevolg het breed toepassingsbereik van de (integrale) milieuplanning kan dit instrument een potentieel belangrijke hefboom zijn voor natuurverweving. Dit geldt des temeer nu op gewestelijk vlak het natuurbeleidsplan er een geïntegreerd onderdeel van uit maakt. Op lokaal vlak is er ook vaak afstemming met de zogenaamde GNOP's.</p> <p>De milieubeleidsplannen kunnen bindende bepalingen bevatten die gelden voor een ruim aantal overheden en rechtspersonen van publiek en privaatrecht, voor zover ze belast zijn met taken van openbaar nut. Deze bindende bepalingen zullen dus op basis van het integratiebeginsel doorwerken in het beleid van andere beleidsdomeinen, met inbegrip van de ruimtelijke ordening, wat een hefboom kan zijn voor natuurverweving.</p> <p>De potentiële kracht die van die bindende bepalingen uitgaat, moet nochtans worden gereduceerd. Uit de rechtspraak van de Raad van State moet alvast worden afgeleid dat die bindende bepalingen zich niet voordoen als een rechtstreeks bindende rechtsnorm en dat de vergunningverlenende overheid tegenover die bindende bepalingen een ruime beoordelingsmarge behoudt (RvS, vzw Zusters van de H. Vincentius A Paulo van Delftinghe, nr. 185.403, 15 juli 2008).</p> <p>De milieubeleidsplannen zijn uitgesproken plannen die zich tot de overheid richten. Zij hebben dus geen verordende kracht voor particulieren. In de parlementaire voorbereidingswerken wordt nochtans wel aangegeven dat particulieren onrechtstreeks kunnen worden gevat, nu overheden, gebruik makend van de verschillende bevoegdheden die hen in andere sectorale regelgeving zijn toegekend, maatregelen zullen treffen om de voor hen bindend verklaarde bepalingen te realiseren (Parl. St. VI. Parl. 1994-95, nr. 718/1, 50). Dit geldt natuurlijk ook voor wat acties die</p>
--	--

	<p>inzake de te realiseren natuurverweving zouden zijn bindend verklarend.</p> <p>Voor het overige geldt wat reeds werd gesteld voor de waterbeheerplannen (zie hoger, fiche waterbeheerplannen).</p> <p>3. ACTIEF</p> <p>Het milieubeleidsplan bevat een actieplan waarvan de bepalingen bindend kunnen worden verklard voor de overheid (of andere rechtspersonen belast met taken van openbaar nut) en dat verder wordt geoperationaliseerd in een milieujaarprogramma. Het plan bevat echter geen rechtstreekse verplichtingen voor de burgers. Voor het overige kan worden verwezen naar wat in dit kader werd gesteld bij de waterbeheerplannen (zie hoger, fiche waterbeheerplannen).</p>
	<p>4. NIET-BESTEMMINGSGEBONDEN</p> <p>Milieubeleidsplannen zijn niet gekoppeld aan een planologische clausule. De erin opgenomen acties kunnen dan ook betrekking hebben op alle bestemmingen in de ruimtelijke ordening.</p> <p>5. AFDWINGBAARHEID</p> <p>Milieubeleidsplannen hebben geen verordendende kracht en zijn dus niet afdwingbaar ten aanzien van particulieren. Het actieplan kan wel bindend worden verklard ten overstaan van de overheden en publieke en private rechtspersonen belast met taken van openbaar nut inzake milieu.</p> <p>6. RELATIE MET RUIMTELIJKE ORDENING</p> <p>Gelet op de beoogde integratie is er afstemming met de (beleidsvisie van de) ruimtelijke ordening. Door de bindendverklaring van de acties en het integratiebeginsel geldt dit ook in de omgekeerde orde.</p>

Conclusie

Milieubeleidsplannen bieden een belangrijke hefboom voor de beleidsmatige verankering van natuurverwevingsdoelstellingen. Via de bindendverklaring van de vooropgestelde acties en op basis van het integratiebeginsel zullen die acties ook

	<p>beïnvloed met het oog op het bereiken van verwettingsdoelstellingen. Dit vereist een verdere omzetting van de bindende bepalingen in rechtstreeks afdwingbare maatregelen.</p>

RECHTSGEBIED	INSTRUMENTEN	DOELGROEPEN (BESTEMMINGEN)	VOORNAAMSTE POTENTIES VOOR NATUUR																									
SECTORAAL (LAND)	<p>INSTRUMENT 1: LANDINRICHTING</p> <p>1. WAT?</p> <p>Landinrichting is een instrument voor de inrichting van de open ruimte. Landinrichting wordt omschreven als "het bevorderen, voorbereiden, integreren en begeleiden van maatregelen, handelingen en werken die uitgaan van de bevoegde overheden en gericht zijn op het vrijwaren, herwaarderen en het meer geschikt maken van landelijke gebieden (agarische gebieden, bosgebieden, groengebieden), recreatiegebieden, woongebieden met landelijk karakter en ontginningsgebieden overeenkomstig de gewestplannen of ruimtelijke uitvoeringsplannen" (art. 11 .eet van 21 december 1988 houdende oprichting van de Vlaamse Landmaatschappij).</p> <p>Deze algemene omschrijving geeft aan dat landinrichting een multifunctionele inrichting van de open ruimte beoogt, in de vermelde bestemmingsgebieden.</p> <p>2. KORTE OMSCHRIJVING EN RECHTSBRON</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hoofdstuk VII van het decreet van 21 december 1988 houdende oprichting van de Vlaamse Landmaatschappij. - Besluit van de Vlaamse Regering van 28 mei 2004 betreffende de procedure tot opmaak van landinrichtingsplannen. - Besluit van de Vlaamse Regering van 17 maart 1998 houdende subsidiëring van de landinrichtingswerken. - Ministerieel besluit 12 april 2006 houdende subsidiëring van landinrichtingswerken uitgevoerd door gemeenten of provincies. <p><u>Algemeen</u> De landinrichting wordt tot stand gebracht door een geïntegreerd beleid (art. 12 decreet van 21 december 1988 houdende oprichting van de Vlaamse Landmaatschappij), waarbij de beleidsplannen en actieprogramma's van het natuurbeleid een plaats krijgen naast die van o.a. het plattelandsbeleid, ruimtelijke ordeningsbeleid, landschapsbeleid, milieubeleid en waterbeleid.</p> <p>Bij landinrichting neemt het Vlaamse Gewest het grootste deel van de kosten op zich. De publiekrechtelijke of privaatrechtelijke rechtspersonen die bij de uitvoering</p>	<table border="1"> <tr> <td>Landbouw</td> <td>XX</td> <td>RV</td> <td>Biodiversiteit</td> <td>X</td> </tr> <tr> <td>Industrie</td> <td></td> <td></td> <td>Gemengde Natuur</td> <td>X</td> </tr> <tr> <td>Wonen</td> <td></td> <td></td> <td>Ecosysteemdiensten</td> <td>X</td> </tr> <tr> <td>Recreatie</td> <td>XX</td> <td>RV</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Bos</td> <td>X</td> <td>RV-FV</td> <td></td> <td></td> </tr> </table>	Landbouw	XX	RV	Biodiversiteit	X	Industrie			Gemengde Natuur	X	Wonen			Ecosysteemdiensten	X	Recreatie	XX	RV			Bos	X	RV-FV			
Landbouw	XX	RV	Biodiversiteit	X																								
Industrie			Gemengde Natuur	X																								
Wonen			Ecosysteemdiensten	X																								
Recreatie	XX	RV																										
Bos	X	RV-FV																										

	<p>betrokken worden, kunnen rekenen op een financiële tussenkomst van het Vlaamse Gewest.</p> <p>Mogelijkheden voor natuurverweving Landinrichting is een interessante hefboom voor het bereiken of versterken van natuurverwevingsdoelstellingen via een uitgebreid aantal (subsidiebare) maatregelen.</p> <p>Voorbeelden zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Maatregelen voor watersystemen: <ul style="list-style-type: none"> • het natuurvriendelijk inrichten van oevers; • het aanleggen van paaplaatsen langsheen waterlopen; • Maatregelen voor natuurherstel en -ontwikkeling: <ul style="list-style-type: none"> • het afgraven van gronden om de oorspronkelijke heidevegetatie te laten ontwikkelen; • het uitvoeren van gerichte aanplantingen, voornamelijk met streekeigen soorten; • de aanleg van poelen; • Maatregelen voor bos: <ul style="list-style-type: none"> • het aanplanten van bossen, bijvoorbeeld als uitbreiding van reeds bestaande bossen; • het omvormen van bosbestanden naar een meer duurzame soortsamensetting; • Maatregelen voor landbouw: <ul style="list-style-type: none"> • uitwerken van een vergoedingssysteem voor landbouwers voor opbrengstderving ten gevolge van een waterpeilaanpassing; • Kleinschalige milieuvverbeteringen: <ul style="list-style-type: none"> • het aanleggen van kleinschalige waterzuiveringssinstallaties (KWZI's) in kleine woonkernen. • het aanleggen van installaties voor de individuele behandeling van huishoudelijk afvalwater (IBA's); • Maatregelen voor landschapszorg: <ul style="list-style-type: none"> • de aanleg van groenstructuren met aandacht voor visuele impactverzachting, buffering; • het uitvoeren van erfbeplantingen. <p>Interessant is de subsidie (80 % van het totale bedrag) voor werken uitgevoerd door polders en wateringen die passen binnen integraal waterbeheer, zoals verhoging van de</p>
--	---

	<p>variatie van natuurlijke structuurkenmerken van de waterloop, het herstel en de bevordering van migratiemogelijkheden in en langs de waterloop en de verhoging van de natuurlijke variatie in oever- en onderwatermilieus. Ruilverkavelingscomités krijgen een financiering van 80 % voor werken i.v.m. integraal waterbeheer, natuurontwikkeling, natuurtechnische milieubouw, landschapszorg, e.d. Ook privaatrechtelijke rechtspersonen (bv. natuurverenigingen) en particulieren kunnen een subsidie (70 %) krijgen voor werken i.v.m. landschapszorg, natuurontwikkeling, natuurtechnische milieubouw en kleinschalige milieuvverbeteringen.</p> <p>3. PASSIEF INSTRUMENT</p> <p>Landinrichting is een passief instrument, gezien het een instellen van een landinrichtingsproject vereist.</p> <p>4. BESTEMMINGSGEBONDEN</p> <p>De landinrichtingsprojecten hebben enkel betrekking op de volgende decretaal bepaalde categorieën van gebiedsaanduiding en zijn dus duidelijk bestemmingsgebonden: de landelijke gebieden (agrarische gebieden, bosgebieden en groengebieden), de recreatiegebieden, de woongebieden met landelijk karakter en de ontginningsgebieden, of vergelijkbare gebieden volgens de plannen van aanleg of de ruimtelijke uitvoeringsplannen. De doelstelling van landinrichting is de inrichting van de gebieden te realiseren overeenkomstig de bestemmingen toegekend door de ruimtelijke ordening.</p> <p>5. AFDWINGBAARHEID</p> <p>De uitvoering wordt in principe opgedragen aan de VLM, maar ook provincies en gemeenten, publiekrechtelijke en privaatrechtelijke rechtspersonen, natuurlijke personen, particulieren, polders en wateringen en ruilverkavelingscomités kunnen bij de uitvoering betrokken worden. De VLM oefent controle uit op de uitvoering van het project. Ze brengt bij de minister verslag uit over de uitvoering.</p> <p>6. RELATIE RUIMTELIJKE ORDENING</p> <p>Landinrichtingsprojecten kunnen enkel worden uitgevoerd in bepaalde bestemmingsgebieden van het buitengebied.</p> <p>Landinrichting is gericht op het effectief realiseren van die ruimtelijke bestemmingen. De ruimtelijke bestemmingsplannen (plannen van aanleg en RUP's) zijn passieve instrumenten, die de eigenaar of grondgebruiker niet verplichten om de ruimtelijke</p>
--	---

	<p>bestemming effectief te realiseren (zie ook schema ruimtelijke ordening). De inzet van landinrichting kan een hefboom zijn om bepaalde vormen van grondgebruik die niet overeenstemmen met de bestemming te beëindigen (bv. stopzetten van strijdig grondgebruik in natuurgebied) en de bestemming effectief op terrein te realiseren (bv. natuurherstel in natuurgebied).</p> <p>Conclusie</p> <p>De landinrichting kan een belangrijke bijdrage leveren aan het realiseren van natuurverweving door uitvoering van diverse maatregelen o.a. op het gebied van watersystemen, natuurherstel en -ontwikkeling, bosaanplanting of -omvorming, aanleg van ecologische verbindingen, enz.</p> <p>Landinrichting kan voor blijvende natuurverweving op lange termijn zorgen in het buitengebied.</p> <p>De beperkingen van het instrument zijn echter het gebiedsgericht karakter en de lange doorlooptijd die aan de uitvoering voorafgaat (cf. ruilverkavelingsprocedure).</p>
--	--

RECHTSGEBOED	INSTRUMENTEN	DOELGROEPEN (BESTEMMINGEN)	VOORNAAMSTE POTENTIES VOOR NATUUR																					
SECTORAAL	<p>INSTRUMENT 2: LANDSCHAPZORGPLICHTEN -TOETS</p> <p>1. WAT? Algemene zorgplicht en beoordelingsinstrument met betrekking tot ankerplaatsen en erfgoedlandschappen.</p> <p>2. KORTE OMSCHRIJVING EN RECHTSBRON</p> <ul style="list-style-type: none"> - Art. 26 en 29 Landschapsdecreet. - Besluit van de Vlaamse Regering van 9 mei 2008 tot bepaling van nadere regels voor de zorgplicht betreffende definitief aangeduid ankerplaatsen en erfgoedlandschappen <p><u>Algemeen</u> Het Landschapsdecreet voert een specifiek beschermingsregime voor ankerplaatsen en erfgoedlandschappen in.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Art. 26 Landschapsdecreet voert voorerst een algemene zorgplicht in en bepaalt dat de administratieve overheid inzake een eigen werk of handeling, of inzake het verlenen van een opdracht daartoe, of inzake een eigen plan of verordening, die een ankerplaats nadelijk kan beïnvloeden, moet voorkomen dat vermeidbare schade aan een typisch landschapssymbool van een ankerplaats wordt veroorzaakt, door schadebeperkende maatregelen te nemen, en indien dit niet mogelijk is, de schade te herstellen en te compenseren. <p>De zorgplicht zal zo doorwerken naar ruimtelijke plannen, subsidiebesluiten voor bepaalde openbare projecten, enz. Zolang een ankerplaats niet werd opgenomen in een ruimtelijk uitvoeringsplan kan deze echter geen beoordelingsgrond vormen voor vergunningsaanvragen ingediend door particulieren (art. 25 Landschapsdecreet).</p> <p>Eens is overgegaan tot de afbakening van erfgoedlandschappen, speelt een veralgemeende zorgplicht, die niet alleen voor de overheid speelt, maar ook voor de burger.</p>	<table border="1"> <tr> <td>Landbouw</td> <td>XX</td> <td>RV-FV</td> </tr> <tr> <td>Industrie</td> <td>X</td> <td>RV-FV</td> </tr> <tr> <td>Wonen</td> <td>X</td> <td>RV-FV</td> </tr> <tr> <td>Recreatie</td> <td>X</td> <td>RV-FV</td> </tr> <tr> <td>Bos</td> <td>XX</td> <td>RV-FV</td> </tr> </table>	Landbouw	XX	RV-FV	Industrie	X	RV-FV	Wonen	X	RV-FV	Recreatie	X	RV-FV	Bos	XX	RV-FV	<table border="1"> <tr> <td>Biodiversiteit</td> <td>XX</td> </tr> <tr> <td>Gemengde Natuur</td> <td>X</td> </tr> <tr> <td>Ecosysteemdiensten</td> <td>X</td> </tr> </table>	Biodiversiteit	XX	Gemengde Natuur	X	Ecosysteemdiensten	X
Landbouw	XX	RV-FV																						
Industrie	X	RV-FV																						
Wonen	X	RV-FV																						
Recreatie	X	RV-FV																						
Bos	XX	RV-FV																						
Biodiversiteit	XX																							
Gemengde Natuur	X																							
Ecosysteemdiensten	X																							

	<ul style="list-style-type: none">Verder voert art. 29 Landschapsgescreet een specifieke landschapstoets in voor de vergunningverlende overheid. Zij mag in beginsel geen toestemming geven voor een activiteit met een mogelijke betekenisvolle impact op de landschapskenmerken van een erfgoedlandschap (tenzij toepassing is gemaakt van de afwijkingsprocedure).
	<p>Mogelijkheden voor verweving</p> <p>Deze instrumenten kunnen in de context van het landschapbeheer dienen als een hefboom voor het behoud (versterken) van bestaande (vooral ruimtelijke) verweving. Mogelijkheden voor ruimtelijke verweving zijn legio in deze context, vooral nu het behoud of het herstel van kleine landschapselementen veelal een determinerend landschappelijk kenmerk zal uitmaken.</p> <p>3. VOORNAMELIJK PASSIEF INSTRUMENT</p> <p>Het vermelde beschermingsinstrumentarium is in wezen passief van aard nu uit de bewoerdingen blijkt dat noch de zorgplicht, noch de landschapstoets zover gaan dat zij een actieve instandhoudingsverplichting creëren in hoofde van de particulieren of de administratieve overheden.</p> <p>In die zin moet worden vastgesteld dat voor de reeds afgerekende en nog af te bakenen ankerplaatsen en erfgoedlandschappen geen sprake is van een rechtstreeks actief instrumentarium dat vergelijkbaar is met de instandhoudingsverplichtingen uit art. 4, § 1 van het besluit van de Vlaamse Regering van 3 juni 1997 voor de beschermd landschappen. Dit neemt natuurlijk niet weg dat bij de toepassing van de landschapstoets maatregelen kunnen worden opgelegd met een uitgesproken actief karakter (bv. herstel of compenserende aanleg van haagkanten).</p> <p>4. BESTEMMINGSGEBONDEN</p> <p>Het vermelde beschermingsinstrumentarium is gebonden aan de afgebakende en nog af te bakenen ankerplaatsen en erfgoedlandschappen. Bij de afbakening van ankerplaatsen dient evenwel rekening te worden gehouden met de ruimtelijke voorrangsclausule van art. 24 Landschapsgescreet, op grond waarvan de aanduiding als ankerplaats enkel een verfijning van de stedenbouwkundige bestemming kan inhouden, maar de ruimtelijke bestemming op zich niet onmogelijk maken. Een bestemming als woongebied of agrarische zone zal dus in beginsel deze bestemming behouden, hetgeen onrechtstreeks ook aangeeft dat met de aanduiding van de ankerplaatsen (net als bij de beschermd landschappen) eerder wordt gestreefd naar een verweving van</p>

<p>de bestaande en nieuwe projecten, installaties, constructies en plannen met de landschappelijke waarden, dan naar een primaireit van het landschappelijk karakter van het gebied op alle overige functies.</p> <p>Het is wel zo dat de ruimtelijke reikwijdte van de ankerplaatsen ook veel ruimer is dan de tot op vandaag afgebakende beschermde landschappen, die eerder beperkt van oppervlakte zijn en slechts 2,7 % van de Vlaamse oppervlakte bedragen. Met de ankerplaatsen beoogt men te komen tot een afbakening die 16,25 % van de Vlaamse oppervlakte bestrijkt. Tot op heden zijn er reeds een kleine 20 ankerplaatsen met een relatief grote oppervlakte definitief aangeduid, terwijl een tiental ankerplaatsen voorlopig zijn aangeduid. Er is echter nog geen weet van de afbakening van erfgoedlandschappen via de ruimtelijke ordening (zie verder).</p>
<p>5. AFDWINGBAARHEID De afdwingbaarheid van het beschermingsregime in de ankerplaatsen en erfgoedlandschappen valt onder het handhavingssregime van art. 40 e.v. Landschapsdecreet.</p> <p>6. RELATIE MET RUIMTELIJKE ORDENING Zoals hoger reeds benadrukt mogen de ankerplaatsen de realisatie van de onderliggende ruimtelijke bestemming niet onmogelijk maken. Deze voorrangsclausule kan worden gezien als rem op het beschermen van landschappelijke waarden buiten de traditionele gele en geelgroene bestemmingen (zie ook RvS, Van Labek, nr. 132.902, 23 juni 2004), hoewel het niet uitgesloten is dat op die manier ook verwettingsdoelen worden nagestreefd.</p> <p>De afbakening van de erfgoedlandschappen (tweede stap na afbakening ankerplaats) gebeurt via de ruimtelijke ordening. Elk erfgoedlandschap dat in overdruk wordt afgebakend overeenkomstig de wetgeving inzake ruimtelijke ordening, wordt van rechtswege beschouwd als een erfgoedlandschap in de zin van het Landschapsdecreet. Erfgoedlandschappen vormen evenwel geen eigen bestemmingscategorie uit de RO; de basisbestemming waarop zij worden geënt blijft overkort gelden.</p>
<p>Conclusie Met het nieuwe instrumentarium inzake ankerplaatsen en erfgoedlandschappen beoogde de decreetgever landschapsbescherming een nieuwe stimulans te geven. Dit is deels gelukt mede gelet op de relatief grote oppervlakten aan ankerplaatsen</p>

	<p>die zijn afgebakend. Nu natuurelementen veelal een landschapstheatrale rol spelen, kan via het vermelde (hoewel eerder passieve) beschermingsinstrumentarium ook aan een natuurverwevingspolitiek worden gedaan.</p> <p>Van de beoogde integratie van de landschapszorg in de ruimtelijke ordening via het instrument van de erfgoedlandschappen is echter vooralsnog niet veel in huis gekomen, zodat tot op vandaag niet kan worden nagegaan welke verwevingspotenties zich hier situeren.</p>
--	---

RECHTSGEBIED SECTORAAL (LAND)	INSTRUMENTEN <u>INSTRUMENT 3: RUILVERKAVELING</u>	DOELGROEPEN (BESTEMMINGEN)	VOORNAAMSTE POTENTIES VOOR NATUUR																					
	<p>1. WAT?</p> <p>Ruilverkaveling is een instrument voor de inrichting van landbouwgebieden. De doelstellingen van ruilverkaveling zijn als volgt omschreven (art. 62 wet van 22 juli 1970 op de ruilverkaveling van landeigendommen): "Ruilverkaveling beoogt het vormen van aaneensluitende en regelmatige kavels die zo dicht mogelijk bij de bedrijfszetel zijn gelegen en een eigen uitweg hebben. Ruilverkaveling kan gepaard gaan met aanleg en verbetering van wegen, met waterbeheersingswerken, met grondverbeteringswerken, zoals drooglegging, bevoeling, effening en ontgining, met werken voor water- en elektriciteitsvoorziening, evenals met werken van landschapszorg en met andere maatregelen tot landinrichting."</p> <p>2. KORTE OMSCHRIJVING EN RECHTSBRON</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wet van 22 juli 1970 op de ruilverkaveling van landeigendommen uit kracht van de wet. - Wet van 11 augustus 1978 tot aanvulling van de wet van 22 juli 1970, op de ruilverkaveling van landeigendommen uit kracht van de wet met bijzondere bepalingen eigen aan het Vlaamse Gewest. - Besluit van de Vlaamse Regering van 20 juli 1994 tot vaststelling van de bijdrage van het Vlaamse Gewest in de uitgaven voor de werken uitgevoerd door de ruilverkavelingscomités. <p><u>Algemeen</u> De vroegere ruilverkavelingen veroorzaakten heel wat schade aan de natuur en de traditionele landschappen, door de harde cultuurtechnische ingrepen zoals nivellering, ontwatering, het recht trekken van waterlopen, het opruimen van de als landbouwtechnisch hinderlijk ervaren hagen, houtkanten, poelen en andere kleine landschapselementen. Dit leidde tot opeenvolgende wetswijzigingen tot bijsturing van de ruilverkavelingen en tot wat men noemt de ruilverkaveling-nieuwe-stijl of ruilverkaveling-met-verruimde doelstellingen.</p> <p>De ruilverkaveling-nieuwe-stijl koppelt de landbouweconomische voordelen aan de bescherming, het herstel of de aanleg van landschappelijke en ecologische waarden.</p>	<table border="1"> <tr> <td>Landbouw</td> <td>XX</td> <td>RV-FV</td> </tr> <tr> <td>Industrie</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Wonen</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Recreatie</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Bos</td> <td></td> <td></td> </tr> </table> <table border="1"> <tr> <td>Biodiversiteit</td> <td>X</td> </tr> <tr> <td>Gemengde Natuur</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Ecosysteemdiensten</td> <td>X</td> </tr> </table>	Landbouw	XX	RV-FV	Industrie			Wonen			Recreatie			Bos			Biodiversiteit	X	Gemengde Natuur		Ecosysteemdiensten	X	
Landbouw	XX	RV-FV																						
Industrie																								
Wonen																								
Recreatie																								
Bos																								
Biodiversiteit	X																							
Gemengde Natuur																								
Ecosysteemdiensten	X																							

	<p>De 'nieuwe stijl' staat op een accentverschuiving in de aanwendung van de middelen en op een andere wijze van uitvoering. Er wordt gezocht naar mogelijkheden om bij te dragen aan natuur- en landschapszorg, een zorg voor cultuurhistorisch en archeologisch erfgoed, recreatief medegebruik, enzovoort, in evenwicht met de landbouwkundige verbeteringen. Zo wordt bijvoorbeeld bij ingrepen aan waterlopen voor de waterafvoer, minder snel overgaan tot rechtstrekken van waterlopen en is er natuurechnische milieubouw aan de orde.</p> <p>Indien een ruilverkaveling geheel of gedeeltelijk is gelegen in een speciale beschermingszone is de ruilverkaveling tevens gericht op het realiseren van de maatregelen bedoeld in artikel 36ter, § 1 en 2 Decreet Natuurbehoud. Die worden opgenomen in het landschapsplan dat wordt opgemaakt terloops de ruilverkavelingsoperatie.</p> <p>Op basis van het voorlopig goedgekeurde ruilverkavelingsplan wordt een milieueffectrapport (MER) opgesteld, waarin indien nodig remedierende maatregelen worden opgenomen.</p> <p>In voorkomend geval worden ook de toepasselijke aanlegplannen of ruimtelijke uitvoeringsplannen aangepast.</p> <p>Bij ruilverkaveling neemt de overheid het grootste deel van de kosten op zich (Vlaams Gewest, provincies, gemeenten). De louter landbouweconomische ingrepen ontvangen slechts 30 % bijdrage van het Vlaamse Gewest, terwijl de werken voor natuur (bijv. beplantingen, natuurontwikkeling) voor 80 % gefinancierd worden door het Vlaamse Gewest en zelfs voor 100 % wanneer de werken uitgevoerd worden op kavels die bij het verlijden van de ruilverkavelingsakte eigendom worden of blijven van het Vlaamse Gewest.</p> <p><u>Mogelijkheden tot natuurverweving</u></p> <p>Hoewel de ruilverkaveling in de eerste plaats een middel is om de landbouw structureel te verbeteren en dus de economische uitbating van landeigendommen tot doel heeft, biedt dit instrument interessante mogelijkheden om te komen tot (functionele of ruimtelijke) natuurverweving.</p> <p>Dit gebeurt via het uitgebreide pallet van werken en maatregelen die bijdragen tot de multifunctionele inrichting van hoofdzakelijk agrarisch gebied.</p>
--	---

	<p>De werken die in het kader van een ruilverkaveling kunnen worden uitgevoerd zijn o.a. algemene infrastructuurwerken, afwatering, grondverbetering, kavelinrichting, aanleg van recreatieve voorzieningen en werken van landschapsinrichting, beplanting, natuurrherstel en -ontwikkeling (bijv. aanleg van poelen, houtkanten, bebossing, enz.). Er kunnen ook nieuwe natuurterreinen worden ingericht in het ruilverkavelingsgebied en de landbouwers kunnen worden aangezet om aan natuurbeheer en landschapszorg te doen via het afsluiten van een beheersovereenkomst (bijv. weidevogelbeheer, onderhoud van kleine landschapselementen). Bovendien zorgt de Vlaamse Landmaatschappij (VLM) voor een monitoring van natuurwaarden in recent uitgevoerde ruilverkavelingsprojecten, wat een belangrijke meerwaarde betekent.</p> <p>Problematisch is nochtans wel de complexe procedure die aanleiding geeft tot erg lange doorlooptijden (procedures van meer dan 10 jaar zijn geen uitzondering).</p> <p>3. PASSIEF INSTRUMENT</p> <p>Ruilverkaveling is een passief instrument, gezien het een instellen van een ruilverkavelingsproject vereist.</p> <p>4. BESTEMMINGSGEBONDEN</p> <p>Ruilverkavelingsprojecten worden uitgevoerd in gebieden met een hoofdzakelijk landbouwkundige bestemming. Meer dan een vijfde van de landbouwoppervlakte in Vlaanderen is reeds door een ruilverkaveling bewerkt. Met de projecten die nog in uitvoering of in de onderzoeksfase zijn, komt dit neer op zowat 225.000 ha of ongeveer een derde van het landbouwareaal in Vlaanderen.</p> <p>5. AFDWINGBAARHEID</p> <p>Voor de uitvoering van de werken wordt een ruilverkavelingscomité ingesteld, dat rechtspersonlijkheid bezit en de verantwoordelijkheid draagt voor de uitvoering van het ruilverkavelingsproject. Het wordt bijgestaan door de VLM.</p> <p>De VLM kan belast worden met de uitvoering van landinrichtingswerken en kan daarvoor een tussenkomst van het Vlaamse Gewest bekomen via de subsidieregeling landinrichting.</p> <p>Daarnaast kunnen er in landinrichtingsprojecten ook werken gepland worden die door andere partners uitgevoerd worden. Mits hun instemming kan de Vlaamse Regering provincies en gemeenten, publiekrechtelijke en privaatrechtelijke rechtspersonen, natuurlijke personen, particulieren, polders en wateringen en ruilverkavelingscomités</p>
--	--

	<p>bij de uitvoering van het landinrichtingsplan betrekken. Deze partners kunnen daarvoor een tussenkomst van het Vlaams Gewest ontvangen.</p> <p>6. RELATIE RUIMTELIJKE ORDENING</p> <p>Er is geen relevante relatie met de ruimtelijke ordening.</p>
	<p>Conclusie</p> <p>Hoewel het instrument van de ruilverkaveling in de eerste plaats een middel blijft om de landbouw structureel te verbeteren, kan de bijgestuurde ruilverkaveling-met-verruimde-doelstellingen een bijdrage leveren aan het realiseren van natuurverweving in landbouwgebieden. In tegenstelling met beheerovereenkomsten en subsidies voor bebossing van landbouwgronden, die slechts tijdelijke natuurverweving opleveren (zie schema privaatrecht), kan een ruilverkaveling voor blijvende natuurverweving op lange termijn zorgen.</p> <p>Een nadeel van de ruilverkavelingsprocedure is de lange tijd die ze in beslag neemt vooraleer de werken op het terrein kunnen worden uitgevoerd.</p>

C. PRIVAATRECHTELijke INSTRUMENTEN

PRIVAAAT RECHT	RECHTSGEBIED	INSTRUMENTEN	DOELGROEPEN (BESTEMMINGEN)			VOORNAAMSTE POTENTIES VOOR NATUUR
			Landbouw	xx	RV-FV	
		INSTRUMENT 1: BEHEEROVEREENKOMSTEN LANDBOUW				
		1.WAT? Een overeenkomst waarbij een landbouwer zich ertoe verbindt tegen een beheervoerdoing gedurende een bepaalde termijn een bepaalde prestatie te leveren gericht op het bereiken van een grotere natuur- of landschapskwaliteit.				
		2.KORTE OMSCHRIJVING EN RECHTBRON Europese regelgeving: - Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad van 20 september 2005 inzake steun voor plattelandsontwikkeling uit het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling. - Verordening (EG) Nr. 1975/2006 van de Commissie van 7 december 2006 houdende uitvoeringsbepalingen van Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad met betrekking tot de toepassing van controleprocedures en van de randvoorwaarden in het kader van de steunmaatregelen voor plattelandsontwikkeling. - Verordening (EG) Nr. 1974/2006 van de Commissie van 15 december 2006 tot vaststelling van uitvoeringsbepalingen van Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad inzake steun voor plattelandsontwikkeling uit het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling ELFPO. Vlaamse regelgeving: - Besluit van de Vlaamse Regering van 18 juli 2008 betreffende het combineren van agrarische maatregelen met toepassing van het Vlaams programma voor Plattelandsontwikkeling voor de programmaperioden 2007-2013. - Besluit van de Vlaamse Regering van 6 juni 2008 betreffende het sluiten van beheerovereenkomsten en het toekennen van vergoedingen ter uitvoering van Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad van 20 september 2005 inzake steun voor Plattelandsontwikkeling. - Ministerieel besluit van 11 juni 2008 betreffende het sluiten van beheerovereenkomsten en het toekennen van vergoedingen ter uitvoering van Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad van 20 september 2005	Biodiversiteit	xx		
			Gemengde Natuur			
			Ecosysteemdiensten	x		

	<p>inzake steun voor Plattelandsontwikkeling.</p> <p><u>Algemeen</u></p> <p>De Vlaamse Landmaatschappij sluit met individuele landbouwers beheerovereenkomsten, die uit een of meerdere beheerpakketten bestaan. Een beheerpakket omvat maatregelen en voorschriften die zijn gericht op het behoud of de verbetering van de kwaliteit van het milieu, de natuur of het landschap. In ruil voor het vrijwillig uitvoeren van de maatregelen krijgt de beheerder een vooraf bepaalde vergoeding.</p> <p>Rond de volgende beheedoelstellingen kunnen overeenkomsten worden afgesloten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>beheren van kleine landschapselementen:</i> herstellen, ontwikkelen en onderhouden van heggen, hagen, houtkanten, houtwallen en poelen; • <i>beheren van perceelsranden:</i> instappakket langs kwetsbaar element bijv. waterloop, bos) + pakket beschermingsstrook langs kwetsbaar element bijv. waterloop, bos); • <i>beheren van natuurwaarde in de beschermingsstrook;</i> • <i>bestrijden van erosie:</i> enkel in erosiegevoelige gebieden; • <i>soortenbescherming (weidevogels, akkervogels, hamster)</i> enkel in bepaalde gebieden; • <i>verminderde bemesting:</i> enkel in bepaalde gebieden (kwetsbaar gebied water). <p>Beheerovereenkomsten hebben een looptijd van vijf jaar. Ze starten altijd op 1 januari.</p> <p><u>Mogelijkheden voor natuurverweving</u></p> <p>Het instrument van beheerovereenkomsten is uitdrukkelijk gericht op het tot stand brengen van (tijdelijke) natuurverweving. Het gaat vaak om functionele verweving, maar het kan ook om ruimtelijke verweving gaan.</p> <p>3. PASSIEF INSTRUMENT</p> <p>Door hun vrijwillig karakter zijn beheerovereenkomsten een passief instrument, gezien ze afhankelijk zijn van de wil van de aanvrager. Beheerovereenkomsten veronderstellen voor het overige nochtans wel het treffen van actieve maatregelen (aanleg en onderhoud klein landschapselement, gebruik van bepaald grasmengsel, aanleg van</p>
--	--

	<p>grasstroken, maaibeheer, enz.).</p> <p>4. RELATIEF BESTEMMINGSGEBONDEN</p> <p>Beheerovereenkomsten worden gesloten op landbouwgronden, hoewel ze niet strikt gebonden zijn aan de bestemming landbouw volgens de ruimtelijke ordening.</p> <p>Eerder dan gekoppeld te zijn aan één bepaalde planologische bestemming, wordt het instrument wel gebiedsgericht ingezet. Er wordt gewerkt met zogenaamde beheergebieden. Dit is een ruimtelijk afgebakend deel van het Vlaamse Gewest waarbinnen die beheerovereenkomsten kunnen worden afgesloten. Die gebieden zijn wel vaak gekoppeld aan planologische bestemmingen, zoals groengebieden, bosgebieden, parkgebieden, agrarische gebieden, valleigebieden, brongebieden, maar ook in kwetsbare zones water of natuur of gebieden waar natuurrichtplannen van toepassing zijn of moeten worden opgemaakt. Landbouwgronden die in een natuur- of bosreservaat of een uitbreidingszone van een erkend natuurreservaat liggen, komen niet in aanmerking voor het sluiten van beheerovereenkomsten.</p> <p>5. AFDWINGBAARHEID</p> <p>Vrijwillig instrument. Een aantal contractmodaliteiten zijn geregeld in het uitvoeringsbesluit. Bij niet-naleving kunnen financiële sancties volgen (niet-betaling van de vergoeding en terugvordering van reeds betaalde vergoedingen). De VLM is belast met de controle op de naleving.</p> <p>6. RELATIE RUIMTELIJKE ORDENING</p> <p>Behoudens de (relatieve) koppeling aan de landbouwbestemming, is er geen relevante impact van de ruimtelijke ordening op de inzetbaarheid of de toepassing van het instrument.</p>	<p>Conclusie</p> <p>Beheerovereenkomsten zijn uitdrukkelijk gericht op het tot stand brengen van tijdelijke natuur in landbouwgebied. Het kan een nuttig instrument zijn voor het bereiken van tijdelijke natuurverweving op voorwaarde dat het gekoppeld is aan controle op het terrein. Door de beperkte looptijd van 5 jaar is het geen geschikt instrument voor het realiseren van natuurverweving op lange termijn in landbouwgebied.</p>
--	--	---

RECHTSGEBIED	INSTRUMENTEN	DOELGROEPEN (BESTEMMINGEN)	VOORNAAMSTE POTENTIES VOOR NATUUR																	
PRIVAAAT RECHT	<p>INSTRUMENT 2: SUBSIDIES VOOR BOSSEN EN BEBOSSING</p> <p>1.WAT? Het vrijwillig uitvoeren van bepaalde op bosbeheer gerichte handelingen wordt gesubsidieerd.</p> <p>2.KORTE OMSCHRIJVING EN RECHTBRON</p> <ul style="list-style-type: none"> - Art. 13, 48 en 87 Bosdecreet. - Besluit van de Vlaamse Regering van 27 juni 2003 betreffende de subsidiëring van beheerders van openbare en privébossen. - Besluit van de Vlaamse Regering van 14 november 2008 betreffende de subsidiëring van de bebossing van landbouwgronden ter uitvoering van Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad van 20 september 2005 inzake steun voor plattelandsontwikkeling uit het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling (ELFPO). <p>Algemeen Een groot aantal handelingen in verband met bosbeheer zijn subsidiebaar. Het gaat meer specifiek om de volgende handelingen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Subsidie voor <i>bebossing en herbebossing</i> van min. 0,5 ha met bepaalde boomsoorten. Het bedrag van de subsidie is afhankelijk van de boomssoort (hoogste klasse: zomereik en winterelk - 3200 euro/ha) en kan worden verhoogd met extra subsidies bij aanleg van een onderetage met bepaalde inheemse soorten (vlier, hazelaar, ...) en bij gebruik van beplanting met aanbevolen herkomsten. • Subsidie voor <i>openstelling</i>: jaarlijkse subsidie voor de openstelling van een privébos voor het publiek, als tegemoetkoming voor extra onderhoudskosten. • Subsidie voor de <i>befordering van de ecologische bosfunctie</i>: jaarlijkse subsidie voor beheerwerken in uitvoering van een bosbeheerplan dat voldoet aan de criteria voor duurzaam bosbeheer. Het bedrag van deze subsidie bedraagt 125 euro/ha voor natuurgebieden van bestendig bosvrije oppervlakten en voor bosbeheer van een bosnatuurdoeltype in overeenstemming met de bepalingen van het natuurrichtplan. Voor beheer van andere bosbestanden bedraagt de 	<table border="1"> <tr> <td>Landbouw</td> <td>X</td> <td>RV</td> </tr> <tr> <td>Industrie</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Wonen</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Recreatie</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Bos</td> <td>X</td> <td>RV</td> </tr> </table>	Landbouw	X	RV	Industrie			Wonen			Recreatie			Bos	X	RV	Biodiversiteit	X	
Landbouw	X	RV																		
Industrie																				
Wonen																				
Recreatie																				
Bos	X	RV																		

	<ul style="list-style-type: none">• subsidie 50 euro/ha.• Subsidie voor het opstellen van een bosbeheerplan dat voldoet aan de criteria voor duurzaam bosbeneen: basissubsidie van 200 euro per hectare. <p>Bovenstaande subsidies worden verleend aan de bosbeheerder, de bosgroep of de persoon die de bebossing wil uitvoeren.</p> <p>Er is ook een <i>afzonderlijke subsidie voor bebossing van landbouwgrond</i> die verleend wordt aan de eigenaar of pachter (mits toestemming van de eigenaar). De bedragen liggen hoger dan voor bebossing van andere gronden en er zijn ook meer subsidiemogelijkheden (bijv. hoogste klasse: zomerseik en winterseik: 3700 euro/ha i.p.v. 3200 euro/ha; ook subsidies voor aanplant van cultuurpopulier; landbouwers ontvangen gedurende 15 jaar een inkomencompensatie van 665 euro per ha/jaar voor bebossing met soorten uit klasse I tot en met IV, ...).</p>	<p>Mogelijkheden voor natuurverweving</p> <p>De eerste reeks subsidies is gericht op het bevorderen van natuurverweving in bossen. Dat blijkt o.a. uit de differentiatie van de bedragen (hogere bedragen voor beplantingen met een hogere natuurwaarde en voor natuurbeheer in bossen). Ook worden geen subsidies meer verleend voor bebossing met exoten, zijnde soorten die weinig of geen natuurwaarde hebben (behalve cultuurpopulieren in landbouwgebied). De subsidies voor bebossing in landbouwgebied zijn gericht op het tot stand brengen van (ruimtelijke) natuurverweving in landbouwgebied door het creëren van <i>tijdelijk bos</i> (omlooptijd van 22 jaar).</p> <p>3. PASSIEF INSTRUMENT</p> <p>Subsidieverlening is een instrument gebaseerd op vrijwilligheid en dus een passief instrument. De subsidies veronderstellen overigens een actieve inzet op het terrein (bebossing, herbebossing, beheer) of opmaak van een uitgebreid bosbeheerplan.</p> <p>4. NIET-BESTEMMINGSGEBONDEN</p> <p>Het subsidie-instrument is in beginsel een horizontaal instrument, nu 'bos' niet gebonden is aan bepaalde planologische bestemmingen. Voor welbepaalde subsidies (zie relatie met ruimtelijke ordening) is er wel een koppeling aan de bestemming bosgebied volgens de ruimtelijke ordening.</p>
--	---	---

	<p>5. AFDWINGBAARHEID De (sanctie)modaliteiten worden geregeld in de subsidiebesluiten. Bij niet-naleving of indien de bosaanleg geheel of gedeeltelijk mistuk is, kan de reeds betaalde subsidie worden teruggevorderd.</p> <p>Het ANB is belast met de controle.</p>
	<p>6.RELATIE RUIMTELIJKE ORDENING Er is in beginsel geen relevante relatie met de ruimtelijke ordening.</p> <p>Hierop gelden wel twee nuances:</p> <ul style="list-style-type: none">• De Vlaamse Regering kan subsidies verlenen aan publiekrechtelijke rechtspersonen die eigenaar zijn van een openbaar bos of die een openbaar bos wensen aan te leggen. Voor zover het gaat om kapitaalsubsidies gericht op de uitbreiding of ontwikkeling van het bosareaal, worden deze toegekend met het oog op bebossingen of herbebossingen op percelen die op grond van de wetgeving op de ruimtelijke ordening bestemd worden als bosgebieden (art. 48 Bosdecreet).• Voor de beplanting met houtachtige gewassen van gronden gelegen in agrarisch gebied is een vergunning vereist van het college van burgemeester en schepenen (artikel 35bis, § 5 Veldwetboek), evenals een eensluidend advies van de administratie bevoegd voor landbouw (art. 87 Bosdecreet). <p>Conclusie Zoals ook blijkt uit de bespreking van de regelgeving inzake bosbescherming en bosbeheer (zie schema natuur) wordt in het Bosdecreet de nadruk gelegd op de multifunctionaliteit, wat ook tot uiting komt in de subsidieverlening.</p> <p>De subsidie voor openstelling is gericht op verweving naar occasioneel (recreatief) medegebruik en de sociale en educatieve functies van het bos.</p> <p>De nieuwe regeling inzake de criteria voor duurzaam bosbeheer moeten een nieuwe stap naar een meer duurzaam bosbeheer inhouden waarin steeds de nodige aandacht aan de ecologische functie wordt geschonken. Dit komt tot uiting in de subsidies voor de bevordering van de ecologische bosfunctie en voor de optmaak van een</p>

<p>bosbeheerplan dat voldoet aan de criteria voor duurzaam bosbeheer. Natuurverweving wordt binnen de bosregelgeving gepromooot, maar er worden wel duidelijke (inhoudelijke) beperkingen aan gesteld (planmatige omkadering, enz.).</p> <p>De subsidies voor bebossing en herbebossing zijn eveneens gericht op het bevorderen van natuurverweving in bossen. Dat blijkt o.a. uit de differentiatie van de bedragen (hogere bedragen voor beplantingen met een hogere natuurwaarde) en de extra subsidies die kunnen verleend worden.</p> <p>De subsidies voor bebossing in landbouwgebied zijn gericht op het tot stand brengen van tijdelijk bos (omlooptijd van 22 jaar). De doelstelling van het bevorderen van natuurverweving blijkt o.a. uit de differentiatie van de bedragen afhankelijk van de boomsoorten, maar wordt minder afgedwongen dan in de algemene bebossingssubsidie, gezien ook cultuurpopulier in aanmerking komt voor aanplanting.</p>	

RECHTSGEBOED	INSTRUMENTEN	DOEIGROEPEN (BESTEMMINGEN)	VOORNAAMSTE POTENTIES VOOR NATUUR																			
<p>PRIVAAATRECHT</p> <p>INSTRUMENT 3: BEHEER- EN PROJECTSUBSIDIE VOOR BOSGROEPEN</p> <p>1. WAT? Een erkende bosgroep kan diverse subsidies krijgen die gericht zijn op (ecologisch) beheer van de bossen in kwestie.</p> <p>2. KORTE OMSCHRIJVING EN RECHTSBRON</p> <ul style="list-style-type: none"> - Art. 41bis Bosdecreet. - Besluit van de Vlaamse Regering van 27 juni 2003 betreffende de erkenning en de subsidiëring van bosgroepen en de wijze waarop leden van het Agentschap voor Natuur en Bos kunnen meewerken in erkende bosgroepen. <p><u>Algemeen</u></p> <p>De volgende subsidies zijn voorzien voor bosgroepen: een jaarlijkse basissubsidie (werkingssubsidië), een jaarlijkse beheersubsidie, projectsubsidiës en vormingssubsidiës.</p> <ul style="list-style-type: none"> • De beheersubsidie wordt toegekend ter stimulering van de ledenvervanging en ter ondersteuning van de werking inzake de bevordering van criteria duurzaam bosbeheer. Deze subsidie bestaat uit 2 gedeelten. Het eerste gedeelte van de subsidie bedraagt 5 euro/ha. Het tweede gedeelte van de beheersubsidie wordt berekend op basis van het aantal hectare bos met een goedgekeurd beheerplan dat voldoet aan de criteria duurzaam bosbeheer en bedraagt 20 euro/ha voor bos eigendommen kleiner dan of gelijk aan 1 ha, 10 euro/ha voor bos eigendommen groter dan 1 en kleiner dan of gelijk aan 5 ha, en 5 euro/ha voor bos eigendommen groter dan 5 ha. • De projectsubsidië wordt toegekend voor niet op economisch rendement gerichte projecten, o.a. bestrijding van Amerikaanse vogelkers en natuurbeheerwerken. Het bedrag van de subsidie wordt bepaald door het ANB. <p><u>Mogelijkheden voor natuurverweving</u></p> <p>De beheersubsidie wordt onder meer ingezet voor beheer dat voldoet aan de criteria duurzaam bosbeheer en is dus mede gericht op natuurverweving. De projectsubsidië kunnen worden ingezet voor natuurbeheerwerken en leveren eveneens een bijdrage aan</p>	<table border="1"> <tr> <td>Landbouw</td> <td></td> <td>Biodiversiteit</td> <td>x</td> </tr> <tr> <td>Industrie</td> <td></td> <td>Gemengde Natuur</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Wonen</td> <td></td> <td>Ecosysteemdiensten</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Recreatie</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Bos</td> <td>xx</td> <td>RV</td> <td></td> </tr> </table>	Landbouw		Biodiversiteit	x	Industrie		Gemengde Natuur		Wonen		Ecosysteemdiensten		Recreatie				Bos	xx	RV		
Landbouw		Biodiversiteit	x																			
Industrie		Gemengde Natuur																				
Wonen		Ecosysteemdiensten																				
Recreatie																						
Bos	xx	RV																				

	<p>natuurverweving in bossen.</p> <p>3. PASSIEF INSTRUMENT Subsidieverlening is een instrument gebaseerd op vrijwilligheid en dus een passief instrument. De beheersubsidie wordt verleend met het oog op de ledenwerving en het bevorderen van duurzaam bosbeheer. De projectsubsidie is gericht op een actieve ingreep.</p> <p>4. NIET-BESTEMMINGSGEBONDEN Het instrument is een horizontaal instrument, nu 'bos' niet is gebonden aan bepaalde bestemmingen.</p> <p>5. AFDWINGBAARHEID In geval van intrekking van de voorlopige of definitieve erkenning, worden de toegekende, maar nog niet-uitbetaalde subsidies voor het lopende werkjaar niet meer uitbetaald. De reeds uitbetaalde subsidies voor het lopende werkjaar moeten onmiddellijk teruggestort worden.</p> <p>6. RELATIE RUIMTELIJKE ORDENING Er is geen relevante relatie.</p>	<p>Conclusie De beheersubsidies voor bosgroepen zijn niet rechtstreeks gekoppeld aan natuurverweving en ondersteunen de algemene werking van de bosgroepen. Toch kunnen ze onrechtstreeks bijdragen aan natuurverweving, gezien ze onder meer worden ingezet voor beheer dat voldoet aan de criteria duurzaam bosbeheer. De projectsubsidies leveren een meer concrete en rechtstreekse bijdrage aan natuurverweving, voor zover ze worden aangevraagd voor natuurbeheerwerken.</p>
--	--	--

RECHTSGEBIED	INSTRUMENTEN	DOELGROEPEN (BESTEMMINGEN)	VOORNAAMSTE POTENTIES VOOR NATUUR																					
PRIVAAAT RECHT	<p>INSTRUMENT 4: PREMIES VOOR HET BEHEER VAN EEN BESCHERMD LANDSCHAP / ERFGOEDLANDSCHAP</p> <p>1.WAT? In een beschermd landschap worden premies verleend die gericht zijn op het onderhoud ervan. De premie wordt toegekend aan de persoon, die met goedkeuring van de betrokken eigenaars en houders van zakelijke of personlijke rechten (zoals een huurovereenkomst), de aangevraagde werken uitvoert.</p> <p>2.KORTE OMSCHRIJVING EN RECHTSBRON</p> <ul style="list-style-type: none"> - Art. 33 van het decreet van 16 april 1996 betreffende de landschapszorg. - Besluit van de Vlaamse Regering van 4 april 2003 tot instelling van een premiestelsel voor beschermde landschappen. <p><u>Algemeen</u> Er kunnen 2 soorten premies worden verleend in een beschermd landschap: een onderhoudspremie en een landschapspremie.</p> <ul style="list-style-type: none"> • De onderhoudspremie wordt toegekend voor diverse onderhouds- en instandhoudingswerken o.a.: <ul style="list-style-type: none"> - onderhoud en de instandhouding van kleine landschapselementen; - onderhoud en de instandhouding van beplantingen op percelen met een houtige begroeiing (zoals parkbossen, hakhout- en middelhoutbestanden, struweelen); - onderhoud en de instandhouding van open vegetatietypen (zoals historisch permanent grasland of heide), onder meer door begrazen, maaien, plaggen, met inbegrip van de afvoer van maaisel en plaggen, het plaatsen van veekeringen en schuilhokken; - het snoeien, knotten, leiden en verzorgen van bomen, struiken en hagen; - het opruimen van niet-verkoopbare delen van bomen, zoals het takhou en de boomstronken, in het kader van middel- en hakhoutbeheer en van omvormingsbeheer en in parkbossen; - wegaanpassingen ten behoeve van de fauna. 	<table border="1"> <tr> <td>Landbouw</td><td>X</td><td>RV-FV</td></tr> <tr> <td>Industrie</td><td></td><td></td></tr> <tr> <td>Wonen</td><td></td><td></td></tr> <tr> <td>Recreatie</td><td>X</td><td>RV-FV</td></tr> <tr> <td>Bos</td><td>X</td><td>RV-FV</td></tr> </table>	Landbouw	X	RV-FV	Industrie			Wonen			Recreatie	X	RV-FV	Bos	X	RV-FV	<table border="1"> <tr> <td>Biodiversiteit</td><td>X</td></tr> <tr> <td>Gemengde Natuur</td><td></td></tr> <tr> <td>Ecosysteemdiensten</td><td></td></tr> </table>	Biodiversiteit	X	Gemengde Natuur		Ecosysteemdiensten	
Landbouw	X	RV-FV																						
Industrie																								
Wonen																								
Recreatie	X	RV-FV																						
Bos	X	RV-FV																						
Biodiversiteit	X																							
Gemengde Natuur																								
Ecosysteemdiensten																								

	<p>De onderhoudspremie bedraagt 40 % van de aanvaarde kostenraming. Het maximaal bedrag van de onderhoudspremie bedraagt 20.000 euro. Per premienemer kan jaarlijks per beschermd landschap of per deel ervan met een uniform bodemgebruik slechts één onderhoudspremie worden toegekend.</p> <ul style="list-style-type: none">• De <i>landschapspremie</i> wordt toegekend voor:<ul style="list-style-type: none">- het opmaken van een landschapsbeheerplan;- het uitvoeren van instandhoudings- en onderhoudswerkzaamheden die vermeld zijn in een landschapbeheersplan, zoals het herstellen van kleine landschapselementen, van bossen en van open vegetatietypen; het verwijderen en bestrijden van onder meer bramen, duindoorn en niet-streekgebonden soorten, zoals Amerikaanse vogelkers; het herstellen en verbeteren van structuurkenmerken van waterlopen, onder meer door meandering, oeverherstel; het opruimen en verwijderen van storende elementen zoals weekendverblijven, caravans, door derden gestort materiaal; het plagen en afvoeren van plaggen, zoals het afsteken van zoden voor graslandbeheer in functie van het herstellen van historisch permanent grasland en voor heidebeheer; het aanpassen van wegen voor landschapsbeheer, zoals het maken van paddentunnels, het aanbrengen van wildrasters, verkeersdrempels enz.; het uitvoeren van ontsluitings-, onderzoeks- en voorlichtingswerkzaamheden die vermeld zijn in een landschapsbeheerplan, zoals het plaatsen van infrastructuur (rasters, afsluitingen, brugies, ...), van constructies (observatie- en schuilhutten, ...), het aanleggen van paden en wegen (knuppelpaden, leerpaden, ...), het plaatsen van voorlichtingsborden e.d.	<p>De premie van het Vlaamse Gewest voor het opmaken van het landschapsbeheerplan bedraagt 80 % van kosten voor het opmaken van het plan. De premie van het Vlaamse Gewest voor instandhoudings-, onderhouds-, herstelen en verbeteringswerkzaamheden bedraagt 70 % van de kosten; voor ontsluitings-, onderzoeks- en voorlichtingswerkzaamheden bedraagt de premie slechts 20 % van de kosten.</p>	<p>Het Landschapsdecreet maakt ook mogelijk dat premies in erfgoedlandschappen worden</p>
--	---	---	---

	<p>verleend, maar daarover bestaat nog geen uitvoeringsbesluit. Het decreet voorziet geen premies voor het beheer van ankerplaatsen.</p> <p>Mogelijkheden voor natuurverweving</p> <p>Het instrument van onderhouds- en landschapspremies is gericht op een actief beheer van een beschermd landschap. Wanneer het beschermde landschap natuurlijke elementen omvat die van belang zijn voor de waarde van het landschap, kunnen de premies dus worden ingezet voor het bevorderen van natuurverweving, nl. voor het beheren en het herstellen van deze natuurlijke elementen.</p>
3. PASSIEF INSTRUMENT	<p>Subsidieverlening is een instrument gebaseerd op vrijwilligheid en dus een passief instrument. Het instrument van onderhouds- en landschapspremies is voor het overige natuurlijk wel uitdrukkelijk gericht op een actief beheer van een beschermd landschap. De onderhouds-, instandhoudings- en herstelwerken veronderstellen een actieve inzet op het terrein (bijv. begrazen, maaien of plagen van open vegetatietypen, knotten van bomen, opruimen van afval, aanleggen van paddentunnel, ...).</p>
4. NIET-BESTEMMINGSGEBONDEN	<p>Hoewel het instrument op zich niet is gekoppeld aan planologische bestemmingen, wordt het wel uitgesproken gebiedsgericht ingezet. De premies worden enkel toegekend in beschermde landschappen.</p>
5. AFDWINGBAARHEID	<p>Uiterlijk binnen een termijn van 3 jaar na de toekenning van de premie moeten de werken zijn uitgevoerd en voorlopig opgeleverd, zo niet kunnen de betaalde voorschotten worden terugverordert.</p>
6. RELATIE RUIMTELIJKE ORDENING	<p>Geen relatie.</p> <p>Op basis van art. 33 Landschapsdecreet zouden de premies ook kunnen worden toegekend in erfgoedlandschappen (= ankerplaatsen als overdruk opgenomen in RUP's of plannen van aanleg), als daarvoor een uitvoeringsbesluit wordt vastgesteld.</p>
Conclusie	<p>De onderhouds- en landschapspremies zijn gericht op een actief beheer van een beschermde landschap. De subsidies kunnen worden ingezet voor de ondersteuning</p>

	<p>van een actieve inzet op het terrein voor natuurbeheer (bijv. begrazen, maaien of plagen van open vegetatietypen, knotten van bomen, ...). Wanneer er tevens een planmatige omkadering is (landschapsbeheerplan) kunnen de subsidies eveneens worden ingezet voor natuurherstel en -ontwikkeling (opruimen van aaval, verwijderen van oude caravans, herstellen van meandering, aanleggen van paddentunnel, enz.).</p> <p>De beperkende voorwaarde voor het verkrijgen van de subsidies is dat het besluit tot bescherming van het landschap dient te bepalen dat de natuurlijke elementen van belang zijn voor de waarde van het landschap.</p> <p>Het Landschapsdecreet maakt ook mogelijk dat premies in erfgoedlandschappen worden verleend, maar daarover bestaat nog geen uitvoeringsbesluit. Het decreet voorziet <i>geen</i> premies voor het beheer van ankerpaatsen.</p>

RECHTSGEBOED	INSTRUMENTEN	DOELGROEPEN (BESTEMMINGEN)	VOORNAAMSTE POTENTIES VOOR NATUUR																				
PRIVAAATRECHT	<p>INSTRUMENT 5: SUBSIDIES RUBICONFONDS</p> <p>1. WAT? Het Rubiconfonds financeert kleinschalige projecten die wateroverlast in bebouwde zones terugdringen en meer ruimte bieden aan water (bijv. aanleg van een overstromingsgebied of wachtbekken). Ook de bijhorende werken van natuertechnische milieubouw komen in aanmerking voor subsidie.</p> <p>2. KORTE OMSCHRIJVING EN RECHTSBRON Besluit van de Vlaamse Regering van 9 januari 2009 houdende vaststelling van de nadere regels betreffende de subsidiëring van projecten in het kader van het Rubiconfonds in het begrotingsjaar 2009.</p> <p><u>Algemeen</u> De projecten dienen in relatie te staan tot of uitvoering te geven aan een bekkенbeheerplan of deelbekkenbeheerplan, een goedgekeurd waterhuishoudingsplan en/of een goedgekeurd Dulo-Waterplan in uitvoering van de cluster Water van de samenwerkingsovereenkomst.</p> <p>De aanvragen worden beoordeeld op basis van drie toekenningscriteria:</p> <ul style="list-style-type: none"> - de mate waarin het project aansluit op de doelstellingen, vermeld in artikel 5, eerste lid, 4°, 5°, 6°, a) tot en met d), 9° en 10°, van het decreet van 18 juli 2003 betreffende het integraal waterbeleid; - de noodzaak, snelle uitvoerbaarheid en kostenefficiëntie van het project (bijv. terugdringen overstromingsrisico); - de mate waarin maatregelen van natuertechnische milieubouw in het project worden geïntegreerd. <p>De subsidie bedraagt 50 % van de subsidiabele kosten van het project. De subsidie kan aangevraagd worden door bepaalde besturen en instanties die betrokken zijn bij het waterbeleid (gemeenten, provincies, polders, intercommunales,).</p> <p><u>Mogelijkheden voor natuurverweving</u> Door de aandacht voor de doelstellingen van het Decreet Integraal waterbeleid en de</p>	<table border="1"> <tr> <td>Landbouw</td> <td>X</td> <td>RV-FV</td> <td>Biodiversiteit</td> </tr> <tr> <td>Industrie</td> <td>X</td> <td>RV-FV</td> <td>Gemengde Natuur</td> </tr> <tr> <td>Wonen</td> <td>X</td> <td>RV-FV</td> <td>Ecosysteemdiensten</td> </tr> <tr> <td>Recreatie</td> <td>X</td> <td>RV-FV</td> <td>Xx</td> </tr> <tr> <td>Bos</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </table>	Landbouw	X	RV-FV	Biodiversiteit	Industrie	X	RV-FV	Gemengde Natuur	Wonen	X	RV-FV	Ecosysteemdiensten	Recreatie	X	RV-FV	Xx	Bos				
Landbouw	X	RV-FV	Biodiversiteit																				
Industrie	X	RV-FV	Gemengde Natuur																				
Wonen	X	RV-FV	Ecosysteemdiensten																				
Recreatie	X	RV-FV	Xx																				
Bos																							

	<p>natuurtechnische milieubouw is dit subsidie-instrument geschikt om natuurverweving te realiseren bij de uitvoering van kleinschalige wateroverlastprojecten.</p> <p>3. PASSIEF INSTRUMENT Subsidieverlening is een instrument gebaseerd op vrijwilligheid en dus een passief instrument.</p> <p>4. NIET-BESTEMMINGSGEBONDEN De subsidies zijn niet gekoppeld aan een planologische clausule.</p> <p>5. AFDWINGBAARHEID Het subsidiebesluit bepaalt de sanctie bij niet-naleving.</p> <p>6. RELATIE RUIMTELIJKE ORDENING Geen.</p>	
		<p>Conclusie De toekenningscriteria voor de subsidies van het Rubiconfonds voor kleinschalige wateroverlastprojecten houden rekening met doelstellingen van integraal waterbeleid en integratie van maatregelen van natuertechnische milieubouw (NTMB). Daardoor is dit subsidie-instrument geschikt om een blijvende natuurverweving te realiseren bij de uitvoering van kleinschalige wateroverlastprojecten (bijv. aanleg van een wachtbekken, verbreding van beken, hermeandering, ...). De subsidiereglementering is momenteel op jaarbasis bepaald en kan dus jaarlijks wijzigingen ondergaan.</p>

RECHTSGEBIED	INSTRUMENTEN	DOELGROEPEN (BESTEMMINGEN)				VOORNAAMSTE POTENTIES VOOR NATUUR
		Landbouw	X	RV	Biodiversiteit	
PRIVAAATRECHT	INSTRUMENT 6: PROJECTSUBSIDIE VOOR WILDBEHEEREENHEID					
	1.WAT?					
	Een erkende wildbeheereenheid (WBE) kan een subsidie krijgen voor een project inzake natuur- en wildbeheer ter uitvoering van een wildbeheerplan. De maximumsubsidie per project bedraagt 1500 euro. Elke wildbeheereenheid kan per jaar slechts één project indienen.					
	2.KORTE OMSCHRIJVING EN RECHTSBRON					
	<ul style="list-style-type: none"> - Art. 12 Jachtdecreet. - Besluit van de Vlaamse Regering van 1 december 1998 houdende vaststelling van de voorwaarden waaronder afzonderlijke jachterreinen vrijwillig tot grotere beheereenheden kunnen worden samengevoegd en van de criteria waaronder beheereenheden kunnen worden erkend. 					
	Algemeen					
	Zie hoger onder punt 1.					
	Mogelijkheden voor natuurverweving					
	Dit instrument kan worden ingezet voor kleinschalige projecten die een bijdrage aan natuurbeheer en natuurverweving leveren (bijv. aanplanten van heggen). Een wildbeheerplan wordt geadviseerd door het INBO en beoordeeld door het ANB, wat de mogelijkheid geeft om het wildbeheerplan zodanig bij te sturen dat het kan dienen als basis voor projecten die bijdragen aan natuurverweving (bovendien is er een vertegenwoordiging van natuurverenigingen in de algemene vergadering van een WBE).					
	De impact van dit instrument is evenwel beperkt, gelet op de lage subsidiebedragen.					
	3. PASSIEF INSTRUMENT					
	Subsidieverlening is een instrument gebaseerd op vrijwilligheid en dus een passief instrument.					
	4. NIET-BESTEMMINGSGEBONDEN					
	Er is geen koppeling aan een planologische clausule.					

	<p>5. AFDWINGBAARHEID Bij het niet of onvoldig uitvoeren van het gesubsidieerde project wordt de subsidie door het Vlaamse Gewest geheel of gedeeltelijk teruggevorderd.</p> <p>6. RELATIE RUIMTELIJKE ORDENING Geen.</p>
	<p>Conclusie De projectsubsidies voor wildbeheerseenheden (WBE's) kunnen worden ingezet voor kleinschalige projecten die een blijvende bijdrage aan natuurverweving leveren (bijv. aanplanten van hagen). De impact van dit instrument is evenwel beperkt: het vereist een planmatig kader (wildbeheerplan), een combinatie van wild- en natuurbeheer en bovendien gaat het om lage subsidiebedragen.</p>

RECHTSGEBOED	INSTRUMENTEN	DOELGROEPEN (BESTEMMINGEN)	VOORNAAMSTE POTENTIES VOOR NATUUR																				
PRIVAAATRECHT	<p>INSTRUMENT 7: SUBSIDIES OPENLUCHTRECREATIEVE VERBLIJVEN</p> <p>1. WAT? Openluchtrecreatieve verblijven (campings, kampeerverblijfparken, vakantieparken en kampeerautoterreinen) kunnen subsidies verkrijgen voor de inrichting en modernisering van hun terreinen.</p> <p>De subsidies zijn vooral gericht op infrastructuur om te voldoen aan brandveiligheid, sanitaire normen, riolering en nutsvoorzieningen. Er is echter ook een subsidie voor groenafluitingen met inheemse soorten.</p> <p>De subsidie bedraagt 20 % tot 30 % van de kostprijs. De maximumsubsidie voor alle werken bedraagt 60.000 euro per periode van 2 jaar.</p> <p>2. KORTE OMSCHRIJVING EN RECHTSBRON</p> <ul style="list-style-type: none"> - Art. 6 decreet van 3 maart 1993 houdende het statuut van de terreinen voor openluchtrecreatieve verblijven. - Besluit van de Vlaamse Regering van 12 mei 2006 tot vaststelling van de voorwaarden waaronder premies kunnen worden toegekend aan terreinen voor openluchtrecreatieve verblijven. <p><u>Algemeen</u> Zie hoger onder punt 1.</p> <p><u>Mogelijkheden voor natuurverweving</u> Dit instrument draagt slechts in zeer beperkte mate bij tot natuurverweving, namelijk via een (beperkte) subsidie voor een streekeigen groenafluiting.</p> <p>3. PASSIEF INSTRUMENT Subsidieverlening is een instrument gebaseerd op vrijwilligheid en dus een passief instrument.</p> <p>4. NIET-BESTEMMINGSGEBONDEN Er is geen koppeling aan een planologische clausule.</p>	<table border="1"> <tr> <td>Landbouw</td> <td></td> <td>Biodiversiteit</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Industrie</td> <td></td> <td>Gemengde Natuur</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Wonen</td> <td></td> <td>Ecosysteemdiensten</td> <td>X</td> </tr> <tr> <td>Recreatie</td> <td>XX</td> <td>RV</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Bos</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </table>	Landbouw		Biodiversiteit		Industrie		Gemengde Natuur		Wonen		Ecosysteemdiensten	X	Recreatie	XX	RV		Bos				
Landbouw		Biodiversiteit																					
Industrie		Gemengde Natuur																					
Wonen		Ecosysteemdiensten	X																				
Recreatie	XX	RV																					
Bos																							

5. AFDWINGBAARHEID De premieaanvrager verbindt zich ertoe het bedrag van de premie terug te betalen als, zonder toestemming van Toerisme Vlaanderen, de bestemming van de aankopen of het werk verandert in de loop van een termijn van vijf jaar die ingaat op 1 januari van het jaar dat volgt op het jaar waarin de premie werd toegekend.	6.RELATIE RUIMTELIJKE ORDENING Geen.

Conclusie

De subsidies voor openluchtrecreatieve verblijven (campings, kampeerverblijfparken, vakantieparken en kampeerautotreinen) zijn gericht op inrichting en modernisering van de terreinen. Deze subsidies dragen slechts in zeer beperkte mate bij tot natuurverweving, namelijk enkel voor de aanleg van een groenafsluiting met inheemse soorten.

De overige subsidies zijn niet gericht op het bevorderen van natuurverweving, wat als een gemiste kans te beschouwen is, gezien openluchtrecreatieve verblijven vaak gelegen zijn in gebieden waar wel degelijk potenties zijn voor natuurverweving.

RECHTSGEBIED	INSTRUMENTEN	DOELGROEPEN (BESTEMMINGEN)	VOORNAAMSTE POTENTIES VOOR NATUUR																																								
PRIVAAATRECHT	<p>INSTRUMENT 8: ECOLABELS 'GROENE SLEUTEL' EN 'BLAUWE VLAG'</p> <p>1. WAT?</p> <p>De 'Groene Sleutel' is een internationaal keurmerk voor milieuvriendelijke toeristische accommodaties, o.a. campings, jeugdlogies, attracties, hotels en gasterkamers (www.groenesleutel.be). De Groene Sleutel wordt steeds uitgereikt voor één jaar. De accommodaties in Vlaanderen die het label hebben gekregen, zijn o.a. diverse campings, jeugdverblijven, twee vakantieparken (Center Parks) en ook enkele attracties (o.a. Domein Bokrijk, provinciaal domein De Nekker Mechelen, Groeningemuseum Brugge).</p> <p>De 'Blauwe Vlag' is een internationaal keurmerk voor duurzaam toerisme aan de kust en binnenwateren. Het kan worden uitgereikt aan jachthavens, stranden/zwembijvers en booteigenaars (www.blauwevlag.be). De Blauwe vlag wordt steeds uitgereikt voor één jaar. In Vlaanderen hebben momenteel 4 zwembijvers en 7 jachthavens dit label.</p> <p>2. KORTE OMSCHRIJVING EN RECHTSBRON</p> <p>De 'Groene Sleutel' en de 'Blauwe Vlag' zijn programma's van de FEE (Foundation for Environmental Education). In Vlaanderen worden de campagnes gecoördineerd door de Bond Beter Leefmilieu (BBL). Er bestaat nog geen juridische grondslag voor deze eco-labeling.</p> <p><u>Algemeen</u> Zie hoger onder punt 1.</p> <p><u>Mogelijkheden voor natuurreverwerving</u> De criteria voor het bekomen van het label 'Groene Sleutel' zijn vooral op milieubeheer gericht (energieverbruik, waterverbruik, sorteren van afval, e.d.). Er is slechts in beperkte mate aandacht voor natuur:</p> <ul style="list-style-type: none"> - nieuwe aanplantingen in of rond het domein bestaan uit streekeigen groen; - optioneel: de accommodatie neemt initiatieven tot natuurontwikkeling (aanleggen van nest- en broedgelegenheid voor vogels en zoogdieren, de aanleg van een poel,...). <p>De criteria voor het bekomen van het label 'Blauwe Vlag' zijn eveneens vooral op milieubeheer gericht. M.b.t. natuur beperken de criteria zich tot het verplicht</p>	<table border="1"> <tr> <td>Landbouw</td> <td>Biodiversiteit</td> </tr> <tr> <td>Industrie</td> <td>Gemengde Natuur</td> </tr> <tr> <td>Wonen</td> <td>X</td> </tr> <tr> <td>Recreatie</td> <td>Ecosysteemdiensten</td> </tr> <tr> <td>Bos</td> <td></td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> </tr> </table> <table border="1"> <tr> <td>Landbouw</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Industrie</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Wonen</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Recreatie</td> <td>XX</td> </tr> <tr> <td>Bos</td> <td>RV-FV</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> </tr> </table>	Landbouw	Biodiversiteit	Industrie	Gemengde Natuur	Wonen	X	Recreatie	Ecosysteemdiensten	Bos				Landbouw		Industrie		Wonen		Recreatie	XX	Bos	RV-FV			<table border="1"> <tr> <td></td> <td></td> </tr> </table>																
Landbouw	Biodiversiteit																																										
Industrie	Gemengde Natuur																																										
Wonen	X																																										
Recreatie	Ecosysteemdiensten																																										
Bos																																											
Landbouw																																											
Industrie																																											
Wonen																																											
Recreatie	XX																																										
Bos	RV-FV																																										

	<p>verstrekenen van informatie over nabijgelegen natuurgebieden. Er is slechts in zeer beperkte mate aandacht voor natuurverweving, meer bepaald m.b.t. jachthavens: "De jachthaven moet goed geïntegreerd zijn in de omringende natuurlijke en gebouwde omgeving".</p> <p>3. PASSIEF INSTRUMENT Een ecolabel is een instrument gebaseerd op vrijwilligheid en dus een passief instrument.</p> <p>4. NIET-BESTEMMINGSGEBONDEN Er is geen koppeling aan bepaalde planologische bestemmingen.</p> <p>5. AFDWINGBAARHEID Controle in het kader van de jaarlijkse toekeuring van het label (visuele controle).</p> <p>6. RELATIE RUIMTELIJKE ORDENING Geen.</p>	
	<p>Conclusie De jaarlijks uitgereikte ecolabels 'Groene Sleutel' en 'Blaauwe Vlag' zijn vooral op milieubehuur gericht (energieverbruik, waterverbruik, sorteren van afval, e.d.).</p> <p>De ecolabels geven slechts in beperkte mate aandacht aan natuur. De meest concrete bijdrage aan natuurverweving is dat de nieuwe aanplantingen in of rond het domein dat participeert aan de 'Groene Sleutel' dienen te bestaan uit streekeigen groen. Optioneel kunnen de domeinen die participeren aan de 'Groene Sleutel' ook initiatieven nemen tot natuurontwikkeling (aanleggen van nest- en broedgelegenheid voor vogels en zoogdieren, de aanleg van een poel, ...). De criteria voor het bekomen van het label 'Blaauwe Vlag' beperken zich m.b.t. natuur tot het verplicht verstrekken van informatie over nabijgelegen natuurgebieden. Er is slechts in zeer beperkte mate aandacht voor natuurverweving, meer bepaald m.b.t. jachthavens: "De jachthaven moet goed geïntegreerd zijn in de omringende natuurlijke en gebouwde omgeving".</p> <p>Deze ecolabels dragen dus nauwelijks bij tot het bevorderen van natuurverweving.</p>	

RECHTSGEBIED	INSTRUMENTEN	DOELGROEPEN (BESTEMMINGEN)	VOORNAAMSTE POTENTIES VOOR NATUUR																					
PRIVAAATRECHT	<p>INSTRUMENT 9: NATUURPROJECTOVEREENKOMSTEN</p> <p>1. WAT? Overeenkomsten i.v.m. lokale projecten in uitvoering van een natuurrichtplan, waarbij vergoedingen worden toegekend.</p> <p>2. KORTE OMSCHRIJVING EN RECHTSBRON - Art. 48, § 5 Decreet Natuurbehoud.</p> <p>Algemeen De minister van Leefmilieu kan natuurprojectovereenkomsten afsluiten in uitvoering van een natuurrichtplan waarbij vergoedingen worden toegekend.</p> <p>Mogelijkheden voor natuurverweving Deze projecten kunnen ook op het bereiken van ruimtelijke en functionele verweving gericht zijn, zo kan het bijvoorbeeld gaan om de aanleg van een informatief wandelpad (verweving zachte recreatie/natuur).</p> <p>3. PASSIEF INSTRUMENT Het afsluiten van natuurprojectovereenkomsten steunt op vrijwilligheid en is in die zin een passief instrument.</p> <p>4. BESTEMMINGSGEBOUNDEN Het instrument van de natuurprojectovereenkomst is een gebiedsgericht instrument aangezien het vastgekoppeld is aan natuurrichtplannen. Het zal dus enkel en alleen kunnen worden ingezet voor de beschermde gebiedscategorieën en de groene en geelgroene bestemmingsgebieden waarvoor reeds een natuurrichtplan is opgemaakt. Dit betekent dat er in verband met verweving wellicht vooral zal kunnen worden gewerkt met de ‘traditionele’ doelgroepen van de landbouw en de recreatie. Bovendien zal wellicht steeds ook de natuurfunctie sowieso de boventoon voeren.</p>	<table border="1"> <tr> <td>Landbouw</td><td>XX</td><td>RV-FV</td></tr> <tr> <td>Industrie</td><td></td><td></td></tr> <tr> <td>Wonen</td><td></td><td></td></tr> <tr> <td>Recreatie</td><td>XX</td><td>RV-FV</td></tr> <tr> <td>Bos</td><td>XX</td><td>RV-FV</td></tr> </table>	Landbouw	XX	RV-FV	Industrie			Wonen			Recreatie	XX	RV-FV	Bos	XX	RV-FV	<table border="1"> <tr> <td>Biodiversiteit</td><td>XX</td></tr> <tr> <td>Gemengde Natuur</td><td>XX</td></tr> <tr> <td>Ecosysteemdiensten</td><td>XX</td></tr> </table>	Biodiversiteit	XX	Gemengde Natuur	XX	Ecosysteemdiensten	XX
Landbouw	XX	RV-FV																						
Industrie																								
Wonen																								
Recreatie	XX	RV-FV																						
Bos	XX	RV-FV																						
Biodiversiteit	XX																							
Gemengde Natuur	XX																							
Ecosysteemdiensten	XX																							
	5. AFDWINGBAARHEID Problemen in verband met de uitvoering van natuurprojectovereenkomsten worden opgelost in een arbitragecommissie.																							

6. RELATIE MET RUIMTELIJKE ORDENING Zoals hoger reeds vermeld vormt de natuurprojectovereenkomst een gebiedsgericht uitvoeringsinstrument. De werken of projecten die in het kader van de natuurprojectovereenkomst worden beoogd, zullen natuurlijk wel vergunbaar dienen te zijn op basis van de regelgeving inzake ruimtelijke ordening. Gelet op het feit dat het meestal zal gaan om groene of geelgroene bestemmingsgebieden en om projecten ter uitvoering van een natuurrichtplan, zal dit geen groot probleem hoeven te vormen.	Conclusie Het instrument van de natuurprojectovereenkomst is gekoppeld aan de uitvoering van de natuurrichtplannen. Het is dus gebonden aan duidelijke beperkingen; het is een gebiedsgericht instrument dat bovendien een planmatig kader vereist. De natuurprojectovereenkomsten kunnen worden ingezet om bepaalde natuurverwegingsdoelstellingen in het gebied te realiseren. Wellicht zal vooral worden gewerkt met de 'traditionele' doelgroepen van de landbouw en de recreatie. Bovendien zal wellicht steeds ook de natuurfunctie de boventoon voeren.

RECHTSGEBIED	INSTRUMENTEN	DOELGROEPEN (BESTEMMINGEN)	VOORNAAMSTE POTENTIES VOOR NATUUR															
PRIVAAATRECHT	<p>MILIEUBELEIDSOVEREENKOMSTEN:</p> <p>1. WAT? Een milieubeleidsovereenkomst is een beleidsinstrument waarmee de overheid in samenwerking met de beroepsorganisaties en hun leden bepaalde milieudoelstellingen trachten te bereiken.</p> <p>2. KORTE OMSCHRIJVING EN RECHTSBRON Decreet van 15 juli 1994 betreffende de milieubeleidsovereenkomst (hierna: decreet Milieubeleidsovereenkomst).</p> <p><u>Algemeen</u> Een milieubeleidsovereenkomst of covenant is een overeenkomst tussen de Vlaamse overheid en een overkoepelende en representatieve beroepsorganisatie.</p> <p>Een milieubeleidsovereenkomst dient de volgende doelstelling te hebben: milieuvorentreiniging te voorkomen, de gevolgen te beperken of weg te nemen of een doelmatig milieubeheer te bevorderen. Vooral dit laatste aspect opent enigszins perspectieven voor natuurverweving.</p> <p>Zij beogen een alternatief te bieden voor de wetgeving: het gaat om vrijwillige afspraken die worden gemaakt tussen de overheid en het bedrijfsleven. Zo verbindt het bedrijfsleven zich ertoe bepaalde inspanningen op milieugebied te doen en in ruil onthoudt de overheid zich ervan wetgeving uit te vaardigen.</p> <p>Overeenkomstig het decreet van 15 juli 1994 kan een milieubeleidsovereenkomst de geldende wetgeving of reglementering niet vervangen, noch er in minder strenge zin van afwijken. Anderzijds kan het gewest in beginsel geen reglementering uitvaardigen die strengere eisen stelt dan de milieubeleidsovereenkomst. Het kan wel de inhoud ervan in reglementering omzetten.</p> <p><u>Mogelijkheden voor natuurverweving</u> Het instrument van de milieubeleidsovereenkomst lijkt op het eerste zicht niet echt geschikt voor het behalen van natuurverwevingsdoelstellingen. Het instrument lijkt op</p>	<table border="1"> <tr> <td><i>Landbouw</i></td> <td>X</td> <td><i>RV-FV</i></td> </tr> <tr> <td><i>Industrie</i></td> <td>XX</td> <td><i>RV-FV</i></td> </tr> <tr> <td><i>Wonen</i></td> <td>X</td> <td><i>RV-FV</i></td> </tr> <tr> <td><i>Recreatie</i></td> <td>X</td> <td><i>RV-FV</i></td> </tr> <tr> <td><i>Bos</i></td> <td>X</td> <td><i>RV-FV</i></td> </tr> </table>	<i>Landbouw</i>	X	<i>RV-FV</i>	<i>Industrie</i>	XX	<i>RV-FV</i>	<i>Wonen</i>	X	<i>RV-FV</i>	<i>Recreatie</i>	X	<i>RV-FV</i>	<i>Bos</i>	X	<i>RV-FV</i>	Biodiversiteit Gemengde Natuur Ecosysteemdiensten
<i>Landbouw</i>	X	<i>RV-FV</i>																
<i>Industrie</i>	XX	<i>RV-FV</i>																
<i>Wonen</i>	X	<i>RV-FV</i>																
<i>Recreatie</i>	X	<i>RV-FV</i>																
<i>Bos</i>	X	<i>RV-FV</i>																

	<p>de eerste plaats inzetbaar als alternatief voor (strenge) reglementering op het terrein van de afvalpreventie en -voorkoming. Buiten het toepassingsgebied van de afvalterugnameverplichtingen springt ook de milieubeleidsovereenkomst betreffende de invoering van een milieuorgsysteem bij bodemsaneringswerkzaamheden in het oog.</p> <p>Gelet op de brede doelstelling ervan zou men theoretisch gezien dit instrument kunnen inzetten voor natuurverweving op industrierreinen of voor bepaalde inrichtingen. Zo zou een bepaalde sector (bv. ontginningssector) zich ertoe kunnen verbinden om bepaalde doelen te halen in ruil voor het niet-uitvaardigen van nieuwe, striktere regelgeving op dit vlak. Punt is echter dat heel wat van de natuurregelgeving een dwingende Europese grondslag heeft zodat het sluiten van een milieubeleidsovereenkomst op dit punt wellicht minder evident is, hoewel niet (volledig) uitgesloten (aangezien een milieubeleidsovereenkomst op zich niet in minder strenge zin mag afwijken van de bestaande regelgeving). De vraag rijst verder ook welke bedrijven geneigd zullen zijn om milieubeleidsovereenkomsten inzake natuurverweving af te sluiten terwijl de bestaande regelgeving sowieso van toepassing blijft. Enkel in de hypothese dat er wel degelijk werk wordt gemaakt van een nieuw, streng regelgevend kader inzake natuurbehoud met een mogelijke weerslag op bepaalde sectoren, lijkt de hypothese van een milieubeleidsovereenkomst enigszins realistisch. Er zijn bovendien alternatieve (privaatrechtelijke) instrumenten vorhanden in het natuurbehoudsrecht, weliswaar niet op sectorniveau (beheerovereenkomsten, natuurproject-overeenkomsten).</p> <p>Er dient bijgevolg te worden besloten dat het instrument van de milieubeleidsovereenkomst wellicht niet echt een praktisch en realistisch instrument vormt voor het behalen van een verwegingsdoelstelling. Voor een soepelere toepassing van het natuurbehoudsrecht binnen de context van haven- en bedrijventerreinen voorziet men wellicht beter in meer flexibele toepassingsinstrumenten binnen het bestaande kader inzake natuurbehoud (bijv. soortenbeschermingsprogramma's), temeer nu het Europese kader op bepaalde punten wel degelijk afdoende marge hiervoor biedt.</p>	
	<p>3. PASSIEF INSTRUMENT Een milieubeleidsovereenkomst wordt pas inzetbaar op het ogenblik dat er daadwerkelijk bereidheid is bepaalde milieudoelstellingen te verwezenlijken.</p> <p>4. NIET-BESTEMMINGSGEBONDEN Het is niet gebonden aan de ene of de andere ruimtelijke bestemming en kan dus in</p>	149

beginsel over het gansse Vlaamse grondgebied worden ingezet.

5. AFDWINGBAARHEID

De contracterende partijen, de organisatie(s) en het Gewest die de milieubeleidsovereenkomst ondertekenden zijn hierdoor gebonden. De verbintenissen die zij vrijwillig hebben aangegaan, strekken hen tot wet (art. 1134 BW). Art. 5 decreet Milieubeleidsovereenkomst bepaalt dat de individuele ondernemingen die bij de contracterende organisatie zijn aangesloten verbonden zijn door de overeenkomst.

Voor wat betreft de handhaving legt art. 10 decreet Milieubeleidsovereenkomst aan de partijen de verplichting op om in de overeenkomst een controleprocedure te voorzien en de sancties te bepalen die mogelijk zijn bij niet naleving van de milieubeleidsovereenkomst.

6. RELATIE MET RO

Het instrument van de milieubeleidsovereenkomst heeft geen bijzondere band met het beleidsdomain van de ruimtelijke ordening. Hoger is er al op gewezen dat dit instrument vooral wordt gehanteerd in de sector van het afvalbeleid. Er is gebleken dat ook milieubeheersdoelen kunnen worden nastreefd, hetgeen het instrument misschien inzetbaar maakt voor bedrijventerreinen (bijv. verwerving van natuur in bedrijventerreinen), hoewel niet snel kan worden ingezien welke sectoren bereid zullen zijn hier een initiatief te nemen, temeer nu de bestaande regelgeving inzake natuurbehoud sowieso blijft spelen.

Conclusie

Het instrument van de milieubeleidsovereenkomst lijkt niet echt geschikt voor het bereiken van bepaalde verwachtingsdoelen. Theoretisch gesproken lijkt het evenwel niet uitgesloten om een milieubeleidsovereenkomst gericht op natuurverweving op bedrijventerreinen met een bepaalde sector af te sluiten (bv. ontginningssector). De vraag rijst echter of er wel bedrijven of sectoren geneigd zullen zijn op dit punt initiatieven te ontplooien, nu de bestaande regelgeving sowieso van kracht blijft (enkel het invoeren van nieuwe, strengere regelgeving wordt uitgesloten).

D. CONCLUSIES

De conclusies en aanbevelingen die worden gemaakt, bieden een antwoord op de volgende vragen:

1. Dragen de onderzochte instrumenten bij tot de mogelijkheid om op het terrein te komen tot/versterken van 'natuurverweving'? In dit onderdeel wordt een samenvatting gegeven van de deelconclusies die reeds bij de bespreking van de instrumenten in kwestie aan bod kwamen.
2. Zo neen, welke knelpunten worden vastgesteld? Specifiek voor de sectorale instrumenten moet bijzondere aandacht worden verleend aan de relatie met RO (de hoofdvraag daarbij is of RO belemmerend werkt op de verwevingsmogelijkheden die het sectorinstrument biedt, of, omgekeerd, of het sectorinstrument belemmerend werkt op de mogelijkheden die binnen RO worden geboden).
3. Welke verbeterpunten kunnen worden geformuleerd? Is daartoe een wettelijke ingreep vereist? Er is gepoogd om uit te gaan van een scenario waar geen wijziging van de regelgeving vereist is.
4. Zijn de instrumenten bruikbaar in het licht van de voorstellen van de doelgroepen (zie tweede tussentijds rapport)?

D.1. CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN RO

a) Samenvatting van de potenties voor verweving

Het instrumentarium van de ruimtelijke ordening bevat in beginsel alle noodzakelijke instrumenten om natuurverweving te realiseren of te versterken.

- De vergunningverlenende overheid kan bij het verlenen van een **stedenbouwkundige vergunning voorwaarden** van natuurverweving opleggen met het oog op een goede ruimtelijke ordening, of **lasten** opleggen (bijvoorbeeld om kosteloos een stuk grond aan de overheid af te staan voor de realisatie van natuurverweving/openbaar groen). De vergunningverlenende overheid kan de particulier zo verplichten tot het realiseren van natuurverweving.

De nieuwe Codex RO voorziet tal van **afwijkingsmogelijkheden** om stedenbouwkundige vergunningen te verlenen in afwijking van de bestemmingsvoorschriften. Dit is veelal ten nadele van de gemengde openruimtegebieden en ruimtelijk kwetsbare gebieden (vnl. bestendig zoneerende constructies en functiewijzigingen). Anderzijds kunnen de afwijkingsbepalingen ook voor vrijwillige natuurverweving worden ingezet in alle bestemmingsgebieden.

- Ook aan een **verkavelingsvergunning** kunnen **voorwaarden en lasten** verbonden worden die natuurverweving op het terrein mogelijk maken. Een belangrijke taak voor de vergunningverlenende overheid is het tijdig **bijsturen van het verkavelingsontwerp** vooraleer de aanvraag wordt ingediend.
- De **stedenbouwkundige verordeningen** bieden ruime mogelijkheden om stedenbouwkundige voorschriften m.b.t. natuurverweving op te stellen, vnl. met betrekking tot 'aanleg van groen en beplantingen' en 'het waarborgen van een adequate waterhuishouding'. Een verordening kan bovendien als een actief instrument worden ingezet, met name wanneer gebodsbepalingen worden opgelegd (bijv. verplichte groenaanleg in bepaalde gebieden).

- De standaardtypebepalingen voor gewestelijke **ruimtelijke uitvoeringsplannen (RUP's)**, zoals voorzien bij Besluit van de Vlaamse Regering van 11 april 2008, bevatten reeds diverse mogelijkheden voor natuurverweving. Deze typebepalingen bieden een rechtsgrond aan de vergunningverlenende overheid om de grondeigenaar te verplichten een bepaalde mate van natuurverweving te realiseren volgens de modaliteiten en normen die zijn opgelegd in een RUP. Bepaalde standaardtypebepalingen bieden ook een rechtsgrond om op basis van vrijwilligheid werken met het oog op natuurverweving uit te voeren. Bij de opmaak van een RUP kunnen de voorschriften worden aangevuld met gebiedsspecifieke stedenbouwkundige voorschriften. RUP's kunnen niet alleen bestemmingsvoorschriften bevatten maar tevens inrichtings- en beheersvoorschriften, wat voor natuurverweving nuttige instrumenten lijken te zijn. Een RUP kan ook een actief instrument zijn, nl. wanneer beheersvoorschriften worden opgelegd die een gebodsbeperking inhouden (bijv. de verplichting om wilgen te knotten, om een bepaalde waterstand op peil te houden, ...). De Vlaamse Regering kan bijkomende subcategorieën van gebiedsaanduidingen bepalen (bijv. overdrukken gericht op natuurverweving in andere bestemmingsgebieden, cf. tijdelijke natuur in industriegebied).
- **Ruimtelijke structuurplannen** kunnen de plannende overheid verplichten om maatregelen van natuurverweving te voorzien in RUP's (en/of stedenbouwkundige verordeningen). Het RSV zou dit kunnen opleggen aan alle plannende overheden (gewest/provincies/gemeenten). Het RSV is dus een potentieel 'centraal' instrument voor het bepalen van natuurverwevingsdoelstellingen en -instrumenten. De bepalingen in het vigerende RSV zijn – behoudens een kwantitatieve bepaling voor het afbakenen van 150.000 ha natuurverwevingsgebied op Vlaams niveau – opvallend vrijblijvend geformuleerd en in die zin weinig efficiënt. Structuurplannen kunnen in principe geen rechtsgrond vormen om vergunningsaanvragen te beoordelen. Omrechtstreeks kan het gewenste beleid uit het structuurplan worden toegepast op vergunningsaanvragen indien de motivering op zichzelf volstaat als beoordelingsgrond.

Samengevat:

- De instrumenten van ruimtelijke ordening dragen in de volgende mate bij tot natuurverweving:
- Stedenbouwkundige vergunningen: door het opleggen van voorwaarden en lasten + door aanvragen voor vrijwillige natuurverweving in alle bestemmingsgebieden.
 - Verkavelingsvergunningen: door het opleggen van voorwaarden en lasten, met inbegrip van een tijdige bijsturing van het verkavelingsontwerp.
 - Stedenbouwkundige verordeningen: diverse mogelijkheden, o.a. als actief instrument.
 - RUP's: diverse mogelijkheden, o.a. via gebiedsspecifieke bepalingen en subcategorieën, eveneens als actief instrument via beheersvoorschriften.
 - RSP's: diverse mogelijkheden als beleidsdocument.
 -

b) Knelpunten voor natuurverweving

Hoewel de ruimtelijke ordening in beginsel beschikt over alle nuttige instrumenten, zowel op plan- als op vergunningenniveau, moet worden opgemerkt dat zij niet allemaal even goed inzetbaar zijn voor de realisatie van natuurverwevingsdoelstellingen.

• **Stedenbouwkundige vergunningen en meldingen:**

- Meldingsplichtige handelingen: geen mogelijkheid tot bijsturing door opleggen van voorwaarden of lasten.
- De vergunning kan verleend worden ook al is de aanvraag in strijd met doelstellingen en/of zorgplicht uit het Decreet Natuurbehoud. Indien er geen verplicht advies van het ANB is voorgeschreven (wat de regel is in woon-, industrie-, landbouw- en recreatiegebieden, behalve indien dit gebied ook een beschermd statuut zou hebben als Habitatrichtlingebied), geldt ook geen verplichting voor de vergunningverlenende overheid om vergunningsvoorraarden op te leggen.

- Dit knelpunt moet wel enigszins worden genuanceerd omdat in voorbeeld gevallen wel de natuuroets of de verscherpte (gebiedsgerichte) effectbeoordelingen in het VEN of SBZ's dan wel de watertoets moeten worden toegepast (zie sectorale instrumenten).
- In heel wat bestemmingsgebieden is er geen verplicht in te winnen advies van het ANB i.v.m. de natuurspecten van de aanvraag, zodat bij de beoordeling van de aanvraag geen natuurgebonden aspecten doorweg via dit advies. Zoals hierboven al werd aangegeven dient dit enigszins te worden genuanceerd als gevolg van de werking van andere (sectorale) toetsingsmechanismen.
 - De afwijkingsbeoordelingen maken afwijkingen mogelijk ten nadele van natuur, zonder enige vorm van compensatieverplichting (bijv. verbouwen en wijzigen van de functie van gebouwen in natuurgebied).

• Verkavelingsvergunningen:

- De vergunning kan verleend worden ook al is de aanvraag in strijd met doelstellingen en/of zorgplicht uit het Decreet Natuurbehoud (geen bindend advies van het ANB, geen verplichting voor de vergunningverlenende overheid om vergunningsvoorraarden op te leggen).
- In heel wat bestemmingsgebieden (o.a. woongebieden) is er in beginsel geen verplicht in te winnen advies van het ANB i.v.m. de natuurspecten van de aanvraag. Zoals hierboven al werd aangegeven dient dit enigszins te worden genuanceerd als gevolg van de werking van andere (sectorale) toetsingsmechanismen (zie hierboven).
- Het is geen verplichting voor de aanvrager om een voorafgaande projectvergadering aan te vragen, zodat de vergunningverlenende overheid niet altijd de mogelijkheid heeft om het ontwerp tijdig bij te sturen (de overheid behoudt in dat geval natuurlijk wel de mogelijkheid om de aanvraag te weigeren).

• Stedenbouwkundige verordeningen:

- De decretale opsomming van de maten die bij stedenbouwkundige verordening kunnen geregeld worden, bevat o.a. 'aanleg van groen en beplantingen' en 'waarborgen van adequate waterhuishouding', maar niet explicet 'natuurverweving', zodat niet alle aspecten van natuurverweving noodzakelijk aan bod zullen kunnen komen (zoals een verordening die gericht is op soortenbescherming, bijv. plaatsen van nestkasten voor huiszwaluwen bij verbouwingen).
- Juridische onduidelijkheden m.b.t. de beperking van het toepassingsgebied van verordeningen:
 - o de verordeningen mogen enkel 'stedenbouwkundige voorschriften' bevatten en geen sectorale (bijv. een verwijzing naar milieukwaliteitsnormen); waar ligt de grens?
 - o de verhouding tussen de stedenbouwkundige verordening en andere wetgeving en tussen de verordeningen onderling moet steeds bewaakt worden.
- Het opleggen van voorwaarden van natuurverweving in verkavelingen en bedrijventerreinen (bijv. verplichte groennorm (%) in verkavelingen) heeft een prijsverhogend effect (verhoging prijs van verkoopbare kavels).

• Ruimtelijke uitvoeringsplannen:

- Gebiedsspecifieke typerbepalingen maken afwijkingen mogelijk die ten nadele van natuur kunnen zijn, zonder enige vorm van compensatieverplichting (bijv. bepaalde functiewijzigingen in landbouwgebied).
- Juridische onduidelijkheden m.b.t. 'beheervoorschriften': een RUP kan enkel 'stedenbouwkundige beheervoorschriften' bevatten en geen sectorale: waar ligt de grens?

• RSV:

- Vrijblijvend geformuleerde taakstellingen m.b.t. natuurverweving (met uitzondering van de kwantitatieve taakstelling voor de afbakening van 150.000 ha natuurverwevingsgebied).

- Onvoldoende uitvoering.

c) Verbeterpunten/voorstellen

- *Overweeg het inzetten van stedenbouwkundige verordeningen als instrument voor natuurverweving.*

Voorbeelden:

- aanleg groene ruimtes in verkavelingen (bijv. uitgedrukt in verplicht % aanleg van niet-private groene ruimte in verkaveling);
- behoud van natuurlijke waterlopen in verkavelingen (niet verleggen, beperkt overwelven, integreren in groene ruimte, ...);
- voorschriften voor aanleg/inrichting bedrijventerreinen: voorschriften die verplichten tot de aanleg groene ruimtes (bijv. uitgedrukt in verplicht %), behoud of herstel van waterlopen en andere landschapselementen (hagen, bomenrijen, poolen, bermen, enz.) bij aanleg van een bedrijventerrein;
- voorschriften voor inrichting van recreatiegebieden met weekendverblijven (hagen, bomenrijen, poolen, bermen, enz.) bij aanleg van groen langs wegen: verplichting voor overheid om bij openbare werken bepaalde groennorm te behouden/bereiken.

- *Overweeg het inzetten van (stedenbouwkundige) beheervoorschriften in RUP's en gebiedsspecifieke voorschriften in RUP's als instrument voor natuurverweving.*

- Alle aangelegenheden die kunnen worden geregeld in een stedenbouwkundige verordening, kunnen ook het voorwerp uitmaken van een stedenbouwkundig voorschrift van een RUP. Dit betekent dat RUP's onder meer voorschriften kunnen bevatten inzake een adequate waterhuishouding en de aanleg van groen en beplantingen. Een RUP kan bovendien nog andere stedenbouwkundige voorschriften bevatten dan de limitatieve decretale lijst m.b.t. verordeningen.
 - **'Inrichtingsvoorschriften'** zijn voorschriften over de 'ordening' van een gebied waar bepaalde functies en activiteiten toegelaten zijn, en voorschriften over 'morphologie en uitzicht (beeldwaarde)' van gebieden. Het aspect 'ordening' betekent onder meer dat via voorschriften de ruimtelijke voorwaarden kunnen worden gecreëerd voor een goede ontwikkeling van de functies en activiteiten die in een bepaald gebied toegelaten zijn. Voorbeelden hiervan zijn voorschriften over kavelgroottes, ontsluiting door wegeninfrastructuur, **ecologische infrastructuur, buffering, bebouwingsvrij houden van bepaalde zones**, enz. Voorbeelden van voorschriften in verband met de aspecten 'morphologie en uitzicht (beeldwaarde)' zijn: voorschriften over het al dan niet toegelaten zijn van bebouwing, over het type van bebouwing, over **reliefwijzigingen**, esthetische voorschriften i.v.m. bouwmateriaal, plaatsing van gebouwen, volumes, enzovoort.
 - 'Beheervoorschriften' zijn gericht op het behoud van de ruimtelijke voorwaarden voor het goed functioneren van functies en activiteiten in een bepaald gebied. Het omvat ook voorschriften over de bewaring van ruimtelijk karakteristieke elementen of eigenschappen van een gebied. Voorbeelden zijn voorschriften over reliefwijzigingen, een algemeen voorschrift over de bewaring van het landschappelijk of architectonisch karakter, op lokaal niveau de bewaring van een beeldbepalend groenelement in een bebouwde omgeving, enz.

- Toepassing van **subcategorieën met voorschriften inzake natuurverweving.**

Voorbeelden:

- Het voorschrift van de subcategorie 'Zone voor zeehaven- en watergebonden bedrijven' (gewestelijk RUP Waaslandhaven fase I) bepaalt o.a. "Daarnaast zijn alle werken, handelingen, voorzieningen, inrichtingen en functiewijzigingen voor de aanleg en het onderhoud van de ecologische infrastructuur toegelaten."

- Het voorschrift 'overdruk tijdelijke natuurcompensatie' (gewestelijk RUP Waaslandhaven fase I) bepaalt: "Het gebied met overdruk tijdelijke natuurcompensatie kan gebruikt worden voor een tijdelijke natuurcompensatie die nodig is om de bestemming zone voor zeehaven- en watergebonden bedrijven en zone voor waterwegeninfrastructuur te kunnen realiseren. De basisbestemming is de in grondkeur aangeduide bestemming. Alle werken, handelingen voorzieningen en inrichtingen die gericht zijn op de instandhouding, de vervanging, het herstel of de ontwikkeling van de natuur en het natuurlijk milieu en van de landschapswaarden die ingevolge de bepalingen over de speciale beschermingszones in het Decreet Natuurbehoud nodig zijn om de bestemming zone voor zeehaven- en watergebonden bedrijven en waterwegeninfrastructuur te kunnen realiseren, zijn toegelaten. Op het ogenblik dat alle voorwaarden voldaan zijn om de tijdelijke natuurcompensatie te vervangen door een natuurcompensatie op een andere plaats, vervalt de overdruk tijdelijke natuurcompensatie voor dit gebied."
- Toepassing van **gebiedsspecifieke voorschriften**, hetzij typevoorschriften, hetzij nieuwe voorschriften:
 - **Voorbeeld: typevoorschrift met betrekking tot waterbeheer** (bijlage bij het Besluit van de Vlaamse Regering van 11 april 2008):
 - "Voor zover ze de realisatie van de algemene bestemming niet in het gedrang brengen, zijn werken, handelingen en wijzigingen die nodig of nuttig zijn voor:
 - het behoud en herstel van het waterbergend vermogen van rivier- en beekvalleien,
 - het behoud en herstel van de structuurkennmerken van de rivier- en beeksystemen, de waterkwaliteit en de verbindingsfunctie,
 - het behoud, het herstel en de ontwikkeling van overstromingsgebieden, het beheersen van overstromingen of het voorkomen van wateroverlast in voor bebouwing bestemde gebieden,
 - het beweigen van vergund geachte bebouwing en infrastructuren tegen overstromingen toegelaten, voor zover de technieken van natuertechnische milieubouw gehanteerd worden. De werken, handelingen en wijzigingen in dit gebied kunnen slechts toegelaten worden voor zover ze vereinabaar zijn met de waterbeheerfunctie van het gebied en het waterbergend vermogen van rivier- en beekvalleien niet doen afnemen.
 - **Voorbeelden voor nieuwe gebiedsspecifieke voorschriften:**
 - Voorschriften m.b.t. het behoud en herstel van specifieke (geïnventariseerde) landschapselementen in het plangebied (holle wegen, krekken, merkwaardige bomen, ...).
 - Gebiedsspecifieke bepalingen kunnen ook gericht zijn op het toelaten van andere functies in de gebiedscategorie 'natuur en reservaat', bijvoorbeeld "Binnen dit natuurgebied zijn landbouw, bosbouw, landschapsonontwikkeling, natuureducatie, recreatief medegebruik, waterbeheersing, verbliffrcreatie en wonen ondergeschikte functies voor zover de hoofdfunctie natuur niet in het gedrang wordt gebracht." (zie gewestelijk RUP van 20 februari 2004 tot Afbakening van de gebieden van de natuurlijke en agrarische structuur: Onderdelen van de Grote Eenheid Natuur 'Hoge Kempen').
 - Indien een RUP in gebiedsspecifieke voorschriften 'harde' functies toelaat in ruimtelijk kwetsbaar gebied of openruimtegebied, kan dit verbonden worden aan een verplichte compensatie op dat plan niveau (bijv. functiewijzigingen toegelaten in zonevreemde gebouwen: compensatie binnen het plangebied).

d) Zijn de geanalyseerde instrumenten bruikbaar in het licht van de voorstellen van de doelgroepen?

Het tweede tussentijds rapport bevat voorstellen van de doelgroepen voor verweving met natuur in de eigen bestemming. Enkele specifieke situaties die het tweede tussentijds rapport vermeldt als voorstellen van verschillende doelgroepen zijn: het natuurlijk beheren van terreinen die (nog niet) in gebruik zijn genomen voor de eigen

functie, voorwaarden opleggen bij nieuwe ontwikkelingen of uitbreidingen en het afsluiten van overeenkomsten (bijv. met de overheid) voor natuurlijk beheer. Hieronder wordt per doelgroep kort aangegeven in welke mate de besproken instrumenten tot natuurverweving zouden kunnen bijdragen.

- **Doelgroep recreatie**

Vanuit de sector recreatie worden de meeste kansen voor verweving gezien bij de openluchtrecreatieve verblijven (campings, bungalowparken, e.d.) en de themaparken/attractieparken in open lucht. Hier kan men ook nog de zwemvijvers, stranden en jachthavens aan toe voegen (cf. doelgroep 'Blauwe Vlag'). De doelgroep ziet mogelijkheden voor meer natuurverweving via **privaatrechtelijke instrumenten**, met name subsidies, ecolabels, beheerovereenkomsten en convenanten.

Vanuit ruimtelijke ordening kan nochtans eveneens een bijdrage aan natuurverweving voor de doelgroepen tot stand worden gebracht. Het behouden, ontwikkelen en beheren van natuurelementen binnen een recreatiegebied kan in belangrijke mate worden afgedwongen op basis van stedenbouwkundige voorschriften van een gewestelijk, provinciaal of gemeentelijk **ruimtelijk uitvoeringsplan** (bestemmingvoorschriften die bepalen dat het gebied een bestemming recreatie met nevenfunctie natuur heeft, inrichtingsvoorschriften met o.a. verwevingsprincipes en NTMB, eventueel beheervoorschriften) en **stedenbouwkundige verordeningen** voor recreatiegebieden.

- **Doelgroep landbouw**

De doelgroep landbouw vraagt naar garanties (rechtszekerheid) voor de landbouwers (individueel en als sector). De voorstellen vanuit deze doelgroep verwijzen dus vooral naar de **beheerovereenkomsten** en naar instrumenten van ruimtelijke ordening, meer bepaald de **ruimtelijke structuurplannen en uitvoeringsplannen**. Ook de **convenanten** worden voorgesteld, als overkoepelend instrument voor meerdere landbouwers in eenzelfde regio.

Uit de analyse die in het kader van dit studieonderdeel werd uitgevoerd blijkt dat het planinstrumentarium van de ruimtelijke ordening goed inzetbaar is voor natuurverweving. De vraag rijst evenwel of de doelgroep landbouw kan instemmen met ruimtelijke uitvoeringsplannen die deze natuurverweving implementeren via ([naar landbouwers toe](#)) **gerichte beheersvoorschriften**. De mogelijke weerstand tegen het gebruik van deze juridische kritiek kan wellicht gedeeltelijk worden ondervangen door die behersvoorschriften te **koppelen aan subsidies of de beheerovereenkomsten**.

- **Doelgroep wonen**

De voorstellen van de doelgroep wonen, die ook uitgaan van een **planologische verankering** van de verwevingsdoelstellingen, houden een differentiatie in naar intensiteit van ruimtegebruik (stedelijk vs. landelijk wonen) en een onderscheid tussen nieuwe en bestaande situaties.

- **Landelijk wonen:** verweving met natuur is makkelijker;
- **Stedelijk wonen:** behoeft aan natuurverweving gekoppeld aan zachte recreatie (cf. project om 'groene vingers' de stad te laten indringen);
- **Nieuwe situaties,** bijv. de verplichting om vooraleer een woongebied in gebruik genomen wordt, het terrein natuurlijk in te richten. Een aantal juridische aspecten moeten wel uitgeklaard worden: het betreft bijvoorbeeld de status van het terrein (Is de grond op dat moment publiek terrein of privé? Kan of moet men omheiningen aanbrengen? Wie is aansprakelijk? Wie draagt de kosten voor beheer? Enz.). Binnen RUP's/bestemmingsvoorschriften zou de verplichting opgelegd kunnen worden om een bepaald aandeel van de oppervlakte een ecologische functie te geven.

Daarnaast bevatten de voorstellen van deze doelgroep ook voornamelijk **privaatrechtelijke instrumenten** (gemeenschappelijk beheer via parkmanagement; clausuleren van verwevingsdoelstellingen in koopcontracten), in **combinatie met economische instrumenten** (subsidies).

De voorstellen van deze doelgroep kunnen worden gekoppeld aan verschillende instrumenten van ruimtelijke ordening:

- Het aanduiden van '**groene vingers**' in woongebied gebeurt via de ruimtelijke planning (structuurplannen en RUP's). De functies natuur en recreatie kunnen in dergelijke gebieden verweven worden op basis van gepaste stedenbouwkundige voorschriften. De voorschriften voor het stadsrandbos te Gent zijn hier een voorbeeld van.
 - Via de planologische instrumenten zou een woongebied een overdruk **natuurverweving** kunnen krijgen (taakstellingen in structuurplannen, concrete overdruk natuurverweving in RUP). Dit zou dan een nieuwe subcategorie van gebiedsaanduiding zijn, vast te stellen door de Vlaams Regering, die niet hetzelfde kan zijn als de bestaande overdruk natuurverweving (voor landbouw, bos, recreatie), dit zowel omwille van de rechtsgevolgen die te vergaand zijn voor de werken die normaal moeten worden toegelaten in een woongebied als omwille van de koppeling tussen IVON en 'natuurverwevingsgebieden'. Het lijkt dan ook zinvolle om een andere term dan 'natuurverwevingsgebied' voor de gewenste subcategorie te ontwikkelen. Bovendien blijft de reeds vermelde vaststelling bestaan dat de afbakening van de natuurverwevingsgebieden, zoals vastgelegd in het RSV, niet van de grond komt.
 - Andere juridische mogelijkheden zijn het opstellen van **gebiedsspecifieke voorschriften** voor een woongebied (bijv. voorschrijven m.b.t. behoud van bepaalde kleine landschaps elementen, zoals een poel, een houtkant, een bosje – zie ook het voorbeeld uit GRUP Mechelen in de bijlage, met name 'voorbereidvoorschriften' m.b.t. behoud van een waterloop) en de opmaak van een **stedenbouwkundige verordening** (bijv. inzake aanleg en onderhoud van groen en beplantingen).
 - Om in de 'nieuwe situaties' tijdig met natuurverweving rekening te houden (bijv. om bij het ontwikkelen van een nieuw woongebied de bestaande natuurelementen te behouden, een ecologische verbinding doorheen het gebied realiseren enz.), bestaan er mogelijkheden door gebruik te maken van het instrument van de **verkavelingsvergunning** (met eventueel voorafgaande projectvergadering waar de vergunningverlenende overheid het ontwerp kan bijsturen), de **ruimtelijke uitvoeringsplannen** (gebiedsspecifieke voorschriften of een nieuwe subcategorie, zie hoger) en de **stedenbouwkundige verordeningen**.
 - **Doe groep industrie**
- De voorstellen van de doelgroep industrie focussen op 3 (geografische) niveaus, waarvoor men een mix van instrumenten ingezet ziet ter realisatie van natuurverweving:
- "1. Niveau van Vlaanderen: bijv. reserveren van nog niet in gebruik genomen (of niet meer gebruikte) industrie gronden voor natuurbeheer. Een minimumkwaliteit moet gewaarborgd worden door gebiedsgericht (en/of soortgericht) doelstellingen vast te leggen.
 - 2. Niveau van individuele bedrijfenterreinen:
 - Verplichting opleggen om nog niet in gebruik genomen percelen natuurlijk te beheren volgens bepaalde doelstellingen. Deze verplichtingen moeten dan opgelegd worden in de stedenbouwkundige voorschriften of in de verkoopscontracten.
 - Bufferzones: verplichting tot ecologisch beheer opleggen.
 - Subsidies voor 'natuurvriendelijke bedrijfenterreinen' (naar analogie met de CO₂-neutrale bedrijfenterreinen). Mogelijkheden om de natuurvriendelijke bedrijfenterreinen te realiseren zijn:
 - Productiewijze aanpassen tot een lagere 'footprint' (minder uitstoot, minder oppervlakte-inname, gebruik maken van natuurlijke materialen, ...) – i.e. om schade aan de natuur te beperken;

- Natuurbeheer op eigen terreinen: zowel voldoende oppervlakte als voldoende kwaliteit moet worden gerealiseerd – om de bestaande ‘footprint’ op eigen terrein te compenseren;
 - Betalen voor natuurbeheer – aan lokale natuurverenigingen – om de bestaande ‘footprint’ elders te compenseren.
- 3. Niveau individuele bedrijven:
 - Stimulerende maatregelen voor blyvoorbeld aanleggen van een groendak, plaatsen van nestkastjes.
 - De ontwikkelaar van het industrieterrein kan ecologische minimumcriteria opleggen voor de industrie die zich er wil vestigen. Een andere mogelijkheid is het uitschrijven van een wedstrijd. Ecologische criteria kunnen deel uitmaken van de selectiecriteria op basis waarvan de bedrijven worden geselecteerd.”

Indien men het voorstel wil volgen om **doelstellingen m.b.t. tijdelijke natuur** vast te leggen op nog niet in gebruik genomen bedrijventerreinen op **niveau Vlaanderen**, dienen deze doelstellingen te worden opgenomen in het (richtinggevend en/of bindend) deel van het **RSV**. Ook de wijze waarop men die doelstellingen wil bereiken dient dan verduidelijkt te worden (bijv. via RUP’s of via een sectorale verankering in de wetgeving). Deze doelstellingen kunnen vervolgens **gebiedsspecifiek verfijnd** worden in **RUP’s voor nieuwe regionale en lokale bedrijventerreinen**.

Het instrument van de **stedenbouwkundige verordening** kan worden ingezet om bepaalde vormen van natuurverweving op bedrijventerreinen op te leggen, bijv. voor **ecologisch bufferbeheer**.

- **Doelgroep bos**

De mogelijkheden voor natuurverweving voor de doelgroep bos vloeien reeds voor een groot deel voort uit het Bosdecreet en de ecologische functie van het bos. De voorstellen van de doelgroep bos omvatten het volgende:

- *Verplichting opleggen op niveau van het werkingsgebied van een bosgroep, om een bepaald aandeel van de oppervlakte in te richten als anderssoortige natuur.*
 - *Het vastleggen van doelstellingenafspraken met financiële vergoeding in de natuurrichtplannen.*
 - *Vastleggen van erfdienvoorwaarden in het natuurrichtplan, met een vaste vergoeding voor lange termijn.*

De voorstellen van de doelgroep zijn dus gericht op een aanpassing van de bosregelgeving (voorwaarden voor het werkingsgebied van een bosgroep) en de natuurrichtplannen.

De natuurverwevingspotenties in bos worden vertaald in de stedenbouwkundige voorschriften voor bossen. Er lijkt in dit kader **geen nood te zijn aan bijkomende inzet van instrumenten van ruimtelijke ordening**.

D.2. CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN SECTORALE WETGEVING

D.2.1. SECTORWETGEVING INZAKE NATUUR/BOS/WATER

a) Samenvatting van de potenties voor verweving

Vanuit de sector van de 'groene' en 'blauwe' milieuregelgeving moet worden vastgesteld dat heel wat potenties aanwezig zijn voor de realisatie of het versterken van natuurverweving.

• Horizontale en gebiedsgerichte toetsingsinstrumenten.

- Op de eerste plaats moet worden vastgesteld dat binnen de besproken sectoren (natuur, bos en water) heel wat instrumenten bestaan met een zogenaamde **horizontale dragwijkte**, met name instrumenten wiens toepassingsgebied niet beperkt is tot de traditionele groene en geelgroene bestemmingsgebieden. De natuur- en waternatuurtoets zijn hiervan de bekendste voorbeelden. Beide instrumenten zijn, samen met de gebiedsgerichte habitattoets, ook illustratief voor de potenties inzake natuurverweving voor een deel van het onderzochte beschermingsinstrumentarium.

Als toetsingsinstrumenten zijn het nochtans **passieve beoordelingsinstrumenten** die enkel zullen spelen wanneer er een planinitiatief wordt genomen (water- en habitattoets) of wanneer een vergunnings- of ontheffingsaanvraag wordt ingediend voor een (potentieel) schadelijke ingreep (water-, habitat-, VEN- en natuurnatuurtoets). Niettemin fungeren deze toetsingsinstrumenten niet alleen als beschermingsinstrumentarium voor 'bestaande' verweving (bijv. waternatuurtoets dient in principe schadelijke effecten aan watergebonden natuurwaarden door vergunningen en plannen ook binnen harde bestemmingen tegen te gaan) maar dienen ze ook als een **mogelijke hefboom voor het creëren van nieuwe ruimtelijke dan wel functionele verweving** via de op basis van deze toetsingsmechanismen op te leggen voorwaarden.

Deze hefboomfunctie vervullen de toetsingsinstrumenten vooral omdat bij het vergunnen of goedkeuren van een bepaalde schadelijke ingreep in voorkomend geval milderende, herstel- en/of compenserende maatregelen moeten worden opgelegd (op de locatie zelf of op een andere locatie dan die van de ingreep). Twee **voorbeelden** illustreerden dit treffend:

- Zo blijkt uit een eerste casus dat het ANB in het kader van de natuurnatuurtoets bij een vergunningsaanvraag voor de constructie van een serrecomplex een gunstig advies uitbracht op voorwaarde dat de exploitant ofwel 5 ha **weidevogelgebied** aankoopt ofwel 15 ha in het bezit van de exploitant als weidevogelgebied beheert.
 - Ook de toepassing van de habitattoets heeft in het Antwerpse havengebied reeds heel wat natuurontwikkeling en -verweving (onrechtstreeks) bewerkstelligd, denken we maar aan de hele rits van **tijdelijke compensatiegebieden** (deels als overdruk op industriegebied) die op de Antwerpse Linkeroever zijn ingericht ter compensatie van de aanleg van het Deurganckdok.
- Ook de **gebiedsgerichte toetsingsinstrumenten** (habitattoets, VEN-toets) kunnen een gelijkaardig effect hebben, maar door hun (relatief) beperkt toepassingsgebied zijn de mogelijkheden tot verweving voor harde, economische bestemmingen eerder beperkt (maar niet volledig uitgesloten nu bijvoorbeeld ook industrie- en woongebieden zijn afgebakend als speciale beschermingszone).

- De **natuurzorgplicht en de regeling uit het Bermbesluit** kunnen op een vergelijkbare wijze bijdragen tot het realiseren en, voor wat de zorgplicht betreft, vooral het versterken van de (bestaande) natuurverweving.
- **Horizontale beschermingsinstrumenten (biotoop- en soortenbescherming).**

Een gelijkaardig ‘verwevings’-effect wordt veroorzaakt door de toepassing van andere horizontale beschermingsregimes bijv. inzake biotoop- en soortenbescherming bij ruimtelijke ingrepen. Zo kan de toepassing van het **soortenbeschermingsregime** bij een verkavelingsproject leiden tot verweving, hetzij ruimtelijke (bijv. behouden van een poel met kamsalamanders in woongebied) dan wel functionele (bijv. compensatie van nieuwe weidevoeggebied).

Er moet wel worden vastgesteld dat momenteel deze eerder passief omschreven beschermingsregimes (verstoringsverboden met afwijkingsmogelijkheden) het creatief omgaan met dergelijke natuurwaarden binnen harde bestemmingen net lijken af te schrikken (zie ook verder). Een analoge conclusie lijkt eveneens gewettigd aangaande de strikte regimes inzake **bos- en biotoopbescherming**. De koppeling van de natuurvergunningsplicht aan in hoofdzaak groene en geelgroene gebieden is vanuit verwevingsoogpunt ook te betreuren (zie ook knelpunten).

- **Gebiedsgerichte beschermingsinstrumenten.**

- Het eerder gebiedsgerichte lukt inzake natuurbehoud bevat niet alleen een strikt beschermingsregime dat onrechtstreeks ook tot verweving zou kunnen leiden (bijv. functionele verweving door gebruik van bestrijdingsmiddelen voor landbouw uit te sluiten), maar ook actieve instrumenten die voor verweving kunnen worden ingezet. In de eerste plaats denken we dan aan het vaststellen van de **instandhoudingsdoelen, de opmaak van natuurrichtplannen en het uitvoeren van natuurinrichtingsprojecten**.

Bepaalde van deze instrumenten zijn echter strikt gekoppeld aan groene en/of geelgroene bestemmingsgebieden, hetgeen voor een deel samenhangt met de **principiële koppeling van het VEN en (deels ook) het IVON aan groene en geelgroene bestemmingen**. Het is die koppeling die een deel van de potenties voor verweving in het zojuist opgesomde planinstrumentarium impert (zie ook knelpunten).

Uit de consultatie van een (bestaand) natuurrichtplan is alvast gebleken dat inzake verweving vooral wordt ingezet op het **recreatief medegebruik**. In elk geval zal de verweving binnen het VEN in hoofdzaak blijven tot de twee traditionele sectoren van de recreatie en de landbouw, en dan ook nog eens deels met betrekking tot de zonevormende vormen ervan (bijv. landbouw in natuurgebied, recreatie in geelgroene bestemming).

Voor de speciale beschermingszones liggen de zaken iets anders, mede omdat de afbakening ervan niet ondergeschikt kan worden gemaakt aan de ruimtelijke bestemming van een gebied. Bijgevolg liggen hier ook meer kansen voor verweving, met name in traditionele harde, economische bestemming (havengebied, industriegebied, ontginningsgebied). Binnen dergelijke zones dienen de lidstaten sowieso bepaalde **instandhoudingsdoelstellingen** op te stellen voor bepaalde soorten en habitats. Dit proces zal wellicht de komende jaren worden geïnitieerd en zal ook keuzes inzake verweving noodzakelijk maken (bijv. voortzetting van schadelijke landbouwpraktijken in gebied met kwetsbare broedvogels; voortzetting van harde recreatie in een gebied met kwetsbare habitats en soorten). Inzake verweving zullen in het kader van het actieve instandhoudingsbeleid binnen de speciale beschermingszones dus de nodige keuzes moeten worden gemaakt, waarbij echter steeds de instandhoudingsdoelen als dwingend kader zullen gelden. Zowel functionele als ruimtelijke verweving zijn dus

mogelijk binnen dergelijke gebieden mits verenigbaar met de ecologische vereisten van de betrokken habitats en soorten. Deze keuzes zullen moeten worden doorgetrokken naar de in het natuurrichtplan op te stellen (eventuele) bindende maatregelen en instrumenten.

- In het Decreet Natuurbehoud is echter reeds voorzien in een specifieke gebiedscategorie voor verweving, met name de **natuurverwevingsgebieden** die samen met de natuurverbindingengebieden het **Integraal Verwevings- en Ondersteunend Netwerk (IVON)** vormen. Natuurverwevingsgebieden zijn opgevat als aaneengesloten gebieden waarin verschillende functies voorkomen die zijn verweven en verbonden met belangrijke natuurwaarden. Deze verweving kan tot uiting komen als een ruimtelijke afwisseling (bijv. landschapselementen tussen akkers en weiden) of als verweving op perceelsniveau (weidevogels). Het is de bedoeling de natuurgebieden en natuurwaarden te versterken zonder het functioneren van de overige activiteiten te verhinderen. Op zich zou de afbakening van IVON-gebieden een belangrijke stap kunnen vormen in het behalen van concrete verwevingsdoelen in functie van het natuurbehoud. In vergelijking tot de afbakening van het VEN (die overigens ook nog steeds niet volledig is afgelond, zie www.natuurindicatoren.be), staat de afbakening van het IVON echter nog in haar kinderschoenen, zodat van dit instrument vooralsnog weinig zichtbaar is in de praktijk (enkele uitzonderingen niet te na gesproken, zie verder).

- **Verweving in de bos- en waterregelgeving.**

- Verweving staat op de voorgrond bij de bosregelgeving. Niet alleen vertrekt het **Bosdecreet** zelf vanuit een **multifunctionele benadering** van het bosareaal (art. 5 Bosdecreet), dit werkt ook door in de uitvoeringsinstrumenten die hiervoor beschikbaar zijn.

Het gaat dan in de eerste plaats om de **bosbeheerplannen** en de daaraan gekoppelde **criteria voor duurzaam bosbeheer** die in 2003 hun intrede hebben gedaan. De verwevingsmogelijkheden in het bos worden op het niveau van de regelgeving goed uitgewerkt, zonder evenwel de ecologische functie van het bos te veronachtzamen. Het beheerplan lijkt het instrument bij uitstek te zijn om binnen duidelijk vooropgestelde beheerdeelten een bos zoveel als mogelijk multifunctioneel te benaderen, zonder daarin afbreuk te doen aan de eventueel dwingende eisen uit de sector van het natuurbehoud (bijv. de instandhoudingsdoelstellingen die zijn opgesteld in het kader van een natuurrichtplan). In elk geval is zowel in het Bosdecreet als in de uitvoeringsregeling voldoende de nadruk gelegd op de dwingende doorwerking van deze natureisen, hoewel op het vlak van de *privébossen* wellicht nog een grotere inspanning kon worden geleverd.
- Ook de regelgeving inzake **integraal waterbeleid**, die evenzeer vertrekt vanuit een **multifunctionele benadering** (art. 4 en 7 DIWB) bevat enkele interessante mogelijkheden inzake verweving. Er is niet alleen de toepassing van de watertoets die kan leiden tot verweving (via het opleggen van voorwaarden, herstelmaatregelen en compenserende maatregelen) ook een horizontaal beschermingsinstrument als de oeverszone biedt hier heel wat mogelijkheden, vooral dan naar landbouw en recreatie. De waterbeheerplannen die het integraal waterbeleid vorm geven nemen ook verwevingsdoelen als expliciet uitgangspunt mee in hun visievorming. Vooral inzake waterconservering en overstromingsgebieden lijkt te worden ingezet op concrete projecten die leiden tot verweving tussen verschillende functies (waterberging/natuur/landbouw).

Samenvat

De sectorale instrumenten die worden aangetroffen in de natuur-, bos-, en waterregelgeving dragen in de volgende mate bij tot natuurverweving:

- de weergegeven horizontale en gebiedsgerichte toetsingsinstrumenten en zorgplichten zijn een hefboom voor het bereiken van verweving n.a.v. een concreet project of plan, maar zij zijn wel steeds afhankelijk van één of ander plan- of projectinitiatief. Het zijn dus geen rechtstreeks werkende actieve verwevingsinstrumenten, hetgeen de potenties i.v.m. verweving wel enigszins relatieveert, temeer nu een deel van de toetsingsinstrumenten niet speelt op planniveau.
- de strikte toepassing van de regelgeving inzake soorten- en biotoopbescherming – vooral dan buiten de groene en geelgroene bestemmingen – kan aanleiding geven tot ruimtelijke dan wel functionele verweving in functie van een concreet project of plan. Beide regelgevingen bevatten tot op vandaag echter te weinig actieve aanzetten tot verweving.
- nu blijkt dat de afbakening van de natuurverwevingsgebieden niet van de grond komt, lijkt vooral te moeten worden ingezet op de opmaak van natuurrichtplannen o.m. voor speciale beschermingszones. De mate waarin dergelijke natuurrichtplannen in verwevingsdoelstellingen zullen kunnen voorzien, zal echter in belangrijke mate afhankelijk zijn van de gestrengheid van de op te stellen instandhoudingsdoelstellingen.
- zowel de regelgeving inzake bosbescherming als de regelgeving integraal waterbeleid heeft potenties voor verweving net omwille van het feit dat zij minder bestemmingsgebonden zijn en beide ook vertrekken van een multifunctionele aanpak van zowel water als bos.

b) Vastgestelde knelpunten inzake verweving

Ondanks de gunstige potenties voor verweving bij de horizontale beschermingsinstrumenten, moet worden vastgesteld dat de bestaande regelgeving op heel wat gebieden nog voor verbetering vatbaar is.

De voornaamste knelpunten zijn de volgende:

- Het is zo dat heel wat horizontale toetsingsinstrumenten kunnen fungeren als hefboom voor het realiseren van verwevingsdoelen buiten de traditionele groene en geelgroene bestemmingsgebieden. Dit neemt echter niet weg dat het steeds gaat om **passieve instrumenten**, die op zich aan particulieren niet verplichten om aan actieve verweving te doen (geen gebodsbeveling).

Ook de aanwezigheid van de rechtstreeks werkende natuurzorgplicht kan hier niet aan verhelpen. Niet alleen blijkt deze natuurzorgplicht moeilijk afwringbaar te zijn, de negatieve formulering maakt het wellicht moeilijk dit instrument als een actieve verwevingstool te hanteren. Het risico speelt dus dat deze instrumenten eerder zullen dienen als **conservatief beschermingsinstrument voor bestaande verweving**, dan als actief realisatie-instrument voor nieuwe verweving.

Deze vaststelling moet enigszins worden genuanceerd doordat de verplichte toepassing van bepaalde toetsingsinstrumenten op planniveau, het op een actieve wijze rekening houden met ruimtelijke verwevingspotenties mogelijk maakt (bijv. voorzien van ruimtelijke verweving in een RUP voor een bedrijventerrein dat doorsneden wordt door een waterloop). De **toepassing van de plan-m.e.r.-plicht vervult op dit vlak een belangrijke rol**.

- Bepaalde onderdelen van het natuurbehoudsrecht die eveneens een horizontale reikwijdte hebben – het gaat dan meer specifiek over het soorten- en biotoopbeschermingsrecht – zijn dermate strikt geformuleerd dat zij wellicht een **actieve verwevingspolitiek** in harde bestemmingen in de weg staan ('vermijdingsgedrag').

In de nieuwe soortenregelgeving wil men hieraan tegemoet komen door meer **actieve planinstrumenten** te introduceren. Het soortenbeschermingsprogramma vormt hiervan de meest opmerkelijke illustratie aangezien dit programma tijdelijke natuurontwikkeling binnen havengebieden mogelijk maakt zonder de toepassing te eisen van de verschillende stringentie afwijkingssprocedures bij het wegnemen ervan. Dergelijke actieve manieren om aan ruimtelijke en/of functionele verweving te doen, lijken eerder afwezig als het aankomt op biotoop- of bosbescherming (bijv. ontbossingsverbod). Het soortenbeschermingsprogramma vormt één van de weinige horizontale planinstrumenten uit de natuursector die inzetbaar lijken voor verweving buiten de groene of geelgroene gebieden.

- De strikte **koppeling van het VEN en (in mindere mate) ook het IVON aan de groene en gelgroene bestemmingsgebieden** beperken de mogelijkheden voor verweving sterk: hieruit vloeit een sterke ondergeschiktetheid van het natuurbeleid aan de sector van de ruimtelijke ordening voort. Verwevingspolitiek wordt in dergelijke context **gereduceerd tot het reguleren van bestaande zonevrije activiteiten**.
- Dat natuurverweving niet echt van de grond komt is ook in grote mate te danken aan het **gebrek aan politieke wil** om uitvoering te geven aan de doelen en instrumenten die het Decreet Natuurbehoud op dit punt zelf voorziet. Niet alleen is de vooropgestelde kwantitatieve doelstelling voor de VEN-afbakening nog steeds niet gehaald, wat het IVON betreft – het verwevingsinstrument bij uitstek – lijkt de vooropgestelde kwantitatieve doelstelling (150.000 ha natuurverwevingsgebied) al helemaal onhaalbaar. Enkele jaren geleden is wel een aanvang genomen met de opmaak van enkele uitvoeringsplannen waarin de afbakening van natuurverwevingsgebieden 'in overdruk' is voorzien. Het meest bekende voorbeeld hiervan vormt het RUP 'gecontroleerd overstromingsgebied met natuurverwevingsgebied' te Kruibeke. Ondanks de afbakening van enkele aanzienlijke gebieden natuurverwevingsgebied, lijkt het **weinig realistisch** te denken dat de bedoelde oppervlakte doelstelling van 150.000 ha uit het Decree Natuurbehoud überhaupt zal worden gehaald, nu tot op heden slechts een 1000-tal ha is afgebakend. Het is zelfs niet geheel duidelijk of op dit punt nog enige beleidsmatige ambitie bestaat, hetgeen meteen ook de opmaak van natuurrichtplannen (en de eraan gekoppelde maatregelenpakketten) op de helling zet. Overigens is het nog maar de vraag of het in hoofdzaak **stimulerend van aard** zijnde maatregelenpakket uit het Decree Natuurbehoud natuurverweving in het IVON echt mogelijk maakt.
- Binnen de bosregelgeving lijkt tot op vandaag reeds voldoende aandacht te zijn gegaan naar de multifunctionaliteit van het bosareaal, die zelfs decretaal is verankerd (zie o.m. art. 5 Bosdecreet). Het bereiken van deze duurzame multifunctionaliteit zonder afbreuk te doen aan de ecologische functie van het bos is o.m. afhankelijk van de opmaak van een uitgebreid beheerplan, met respect voor de criteria inzake duurzaam bosbeheer. In dat opzicht is het **beperkte toepassingsgebied** van zowel het uitgebreid beheerplan als de criteria inzake duurzaam bosbeheer toch wel betrekwaardig. Een groot deel van de privébossen valt immers niet onder deze nieuwe regeling.
- Binnen de sector van het integraal waterbeleid lijkt op het eerste zicht wel ruimte te zijn voor verwevingsdoelen, o.a. binnen de context van de waterbeheerplannen. Een eerste consultatie van enkele waterbeheerplannen heeft uitgewezen dat wel degelijk aandacht wordt gegeven aan vervening (natuur-/landbouw/recreatie) bij de visievorming (o.m. bij de creatie van overstromings- en waterconservieringsgebieden). Deze expliciete aandacht blijkt echter minder uit de voorgestelde maatregelen en/of acties, zodat het nog afwachten wordt in hoeverre waterbeheerplannen effectief zullen bijdragen aan ruimtelijke dan wel functionele verweving. Een bijkomend knelpunt – zeker ook bij de afdwingbaarheid van de strikte voorschriften die gelden in de oeverszones – is het

gebrek aan een effectief handhavinginstrumentarium in het Decreet Integraal Waterbeleid. Thans zit de watersector bovendien ook nog niet onder het toepassingsgebied van het nieuwe Milieuhandhavingsdecreet.

c) Verbeterpunten/voorstellen

- **Schep duidelijkheid over het lot van de beoogde 150.000 ha aan natuurverwevingsgebieden, waarvan op vandaag slechts een 1000-tal hectaren zijn afgebakend.**
- **Behoud en/of breid het ruimtelijk toepassingsbereik van een aantal instrumenten uit of voorzie minstens een sterk(er) onderbouwd toetsingsmechanisme.**

Zo lijkt het wenselijk de ruimtelijke **reikwijdte van het natuurvergunningssregime** uit te breiden (bijv. ook naar gewone agrarische gebieden) en de **ruimtelijke voorrangsclausule** van art. 9 Decreet Natuurbehoud te laten vallen of minstens te nuanceren (bijv. geen automatische toepassing in gebieden met ecologisch belang, hetzij op basis van het beschermingsstatuut uit het natuurbehoudsrecht of als overdruk in ruimtelijke plannen). Ook de ruimtelijke ondergeschiktheid bij de regionale soorten in het nieuwe Soortenbesluit lijkt verweving eerder in de weg te staan dan te bevorderen. In datzelfde opzicht moet de principiële koppeling van een deel van het Vlaamse gebiedsgerichte natuurbeleid (VEN en IVON) aan de groene en geelgroene bestemmingen in vraag worden gesteld, nu dit een (belangrijke) rem betekent op de mogelijkheden tot verweving.

Indien dit uitbreidingsscenario en de inperking van de planologische clausule onvoldoende (beleidsmatig) draagvlak heeft, lijkt het vanuit het oogpunt van natuurverweving van belang om de **bestaande (horizontale) toetsingsinstrumenten beter uit te werken**. De natuurtoets, die nochtans een interessante hefboom kan zijn voor de realisatie en het versterken van natuurverweving in alle mogelijke bestemmingengebieden, blijkt in de rechtspraktijk in vergelijking met de watoets slechts een beperkte impact te hebben³. Door de **natuurtoets een betere onderbouwing te geven**, door het uitwerken van beoordelingsschema's voor de vergunningverlener, het invoeren van een adviesverplichting (in bepaalde gevallen), een selectie te maken van de vergunningen waarop deze dient toegepast te worden (positieve en negatieve lijsten), het voorzien van een integratieSpoor met de milieueffectrapportage, en het toepassingsgebied ervan **uit te breiden tot (bepaalde) plannen en programma's of zelfs (stedenbouwkundige) verordeningen en attestensystemen (zie ook verder)**, kan dit instrument een volwaardige hefboom zijn voor natuurverweving (tot op perceelsniveau). Deze opmerking geldt ook voor de VEN-toets, maar deze toets is gelet op zijn beperkt territoriaal toepassingsbereik voor natuurverweving minder interessant dan de natuурtoets die als horizontale maatregel een grotere potentie heeft.

- **Zorg dat de toetsingsinstrumenten** als de natuur- en VEN-toets, die tot op heden enkel spelen op vergunningenniveau, eveneens **verplicht worden gesteld bij de opmaak van (ruimtelijke) plannen**. Op die manier kunnen zij wellicht op een actievere manier ingrijpen op de ruimtelijke ontwikkeling van een gebied, ook voor wat betreft verweving.
- **Ga na in welke mate bij het vaststellen van instandhoudingsdoelstellingen voor speciale beschergingszones rekening kan worden gehouden met concrete ruimtelijke dan wel functionele verwevingsmogelijkheden**, die in voorkomend geval verder kunnen worden omkaderd in een planinstrument (bijv. natuurrichtplan of door toepassing van de habitattoets bij ruimtelijk uitvoeringsplan).
- **Voorzie actievere horizontale planinstrumenten** (al dan niet gekoppeld aan financiële stimulansen) die ook tot actieve ruimtelijke dan wel functionele verweving kunnen leiden in harde bestemmingen.

Illustratief is het vraagstuk van tijdelijke natuur in het Antwerpse havengebied, zoals de rugstreeppad een pioniersoort die gebaat kan zijn met een flexibele habitatbescherming op havenniveau, dus ook binnen industriegebieden. Het soortenbeschermingsrecht – en met name de strikte formulering van de beschermingsvoorschriften – staat dergelijke vrijwillige aanpak momenteel eerder in de weg⁴. Het is dan ook bemoedigend dat in het nieuwe ontwerp-Soortenbesluit effectief werk is gemaakt van de actieve pijler van het soortenbeschermingsrecht.

Een gelijkaardige oefening kan ook worden gemaakt inzake biotoopbescherming, aangezien men hier in zekere zin met een gelijkaardig probleem wordt geconfronteerd. Tot op vandaag lijkt het immers in zekere zin meer verkeelijker een braakliggend terrein jaarlijks te maaien zodanig dat zich geen beschermenswaardig biotoop kan ontwikkelen, dan hier aan een vorm van **actieve biotooppontwikkeling** te doen. In het laatste geval kan men immers met bijkomende problemen (afwijkingen, ontheffingen, compenserende maatregelen) worden geconfronteerd bij de definitieve stedenbouwkundige ontwikkeling van het terrein. Ook binnen dit deeldomein wordt dan ook best werk gemaakt van het formuleren van actieve instrumenten die een planmatige, actieve aanpak op een hoger niveau mogelijk maken.

- *Versoepel de procedures van natuurrichtplannen.*

Ook op het vlak van het gebiedsgericht natuurbeleid is het de vraag in welke mate het bestaande natuurrichtplaninstrument een **voldoende efficiënt en werkbaar instrument** vormt om verwevingsdoelstellingen mee te realiseren. De logge totstandkomingsprocedure heeft er tot op vandaag voor gezorgd dat slechts een vijftal natuurrichtplannen afgewerkt zijn. Ook hier lijken dus de door de decreetgever vooropgestelde doelstellingen niet te worden gehaald. Het lijkt in dat punt wenselijk na te gaan in welke mate niet kan worden gestreefd naar een meer werkbaar planinstrument, dat toelaat om sneller resultaten op het terrein te bereiken.

- *Breid het toepassingsgebied van duurzame verwevingsinstrumenten uit het Bosdecreet uit*, zodanig dat zij ook verweving kunnen bewerkstelligen binnen privébossen.

d) Zijn de geanalyseerde instrumenten bruikbaar in het licht van de voorstellen van de doelgroepen?

Er is gebleken dat bepaalde van de besproken instrumenten uit de sector van het natuurbehoudrecht, bos- en waterregelgeving wel degelijk potenties bevatten voor natuurverweving. De vraag rijst nu in welke mate de besproken instrumenten ook effectief tegemoet zullen komen aan de mogelijkheden voor natuurverweving die zijn gesuggereerd door de doelgroepen in het tweede tussentijds rapport van de stuurgroep. Hieronder wordt per doelgroep kort aangegeven in welke mate de besproken instrumenten tot natuurverweving zouden kunnen bijdragen.

- **Doelegroep recreatie**

De doelgroep recreatie lijkt de natuurverwevingdoelstelling voornamelijk gerealiseerd te zien via privaatrechtelijke instrumenten (beheerovereenkomsten, convenanten), gekoppeld aan subsidiemechanismen. Dit betekent nochtans niet dat de instrumenten uit de sectorale wetgeving zonder meer betekenisloos zijn.

Het zijn vooral de horizontaal werkende instrumenten die hier een al dan niet actieve hefboomfunctie kunnen vervullen voor het bereiken van verwevingsdoelstellingen. Het behouden van de reeds bestaande verweven natuurelementen binnen een recreatiegebied zal in belangrijke mate kunnen worden gewaarborgd door de bestaande, **horizontale toetsingsinstrumenten** (water- en natuuroets), dan wel kunnen worden afgedwongen op basis van de algemeen werkende natuurzorgplicht. Een nog striktere afdwingbaarheid van natuурdoelen binnen recreatiegebied zal mogelijk zijn voor de recreatiegebieden die zijn aangeduid als een speciale beschermingszone. De concrete afweging hierbij zal onder meer dienen te gebeuren bij de opmaak van de concrete instandhoudingsdoelstellingen.

Voor wat betreft de *actieve stimulansen* inzake verweving lijken de mogelijkheden binnen de onderzochte instrumenten uit de natuur-, bos- en watersector eerder beperkt te zijn, behoudens indien sprake is van een Natura 2000-context. De toepassing van de water- en (eventueel) habitattoets of de doorwerking van bindende bepalingen van de waterbeheerplannen op het niveau van de ruimtelijke planning (bijv. opmaak RUP) bieden wel de mogelijkheid om over te gaan tot het voorschrijven van actieve verwevingsdoelstellingen in het kader van een RUP.

- **Doelgroep landbouw**

De doelgroep landbouw ziet natuurverweving vooral op planologisch niveau geregeld. Daarbij speelt de zorg om rechtszekerheid. Daarnaast wordt de vrijwilligheid, zoals de toepassing van de beheerovereenkomsten, of consensusgerichte afsprakenkaders aangewezen als cruciaal. Deze instrumenten staan buiten het kader van de besproken sectorale instrumenten. Niettemin kunnen deze laatste instrumenten een bepaalde rol blijven spelen.

De toepassing van de horizontale toetsingsinstrumenten in functie van natuurverweving in landbouwgebied zal wellicht minder effectief zijn nu heel wat traditionele agrarische activiteiten nog vrijgesteld zijn van een vergunningsplicht.

Het instrument van de soortenverweving biedt hier wel enigszins soelaas. De mogelijkheden om tot natuurverweving te komen op basis van een correcte toepassing van de (horizontale) **soortenwetgeving** – al dan niet in combinatie met de regelgeving inzake biotoopbescherming – zijn nochtans legio. Niettemin lijkt tot op vandaag nog steeds te worden geopteerd voor de vrijwillige benadering (bijv. beheerovereenkomsten hamsters, weidevoegelbeheer) of (gebiedsgerichte) afsprakenkaders. In dit verband zou veel kunnen worden verwacht van eerder **gebiedsgerichte planinstrumenten** als bijvoorbeeld het natuurrichtplan, dat vooral voor de in landbouwgebieden gelegen speciale beschermingszones afdoende (al dan niet bindende) maatregelen zal moeten voorstellen die het mogelijk maken om de nodige instandhoudingsdoelstellingen te bereiken. Gelet op het beperkte toepassingsbereik van de (nog voor een groot deel op te stellen) natuurrichtplannen moet worden vastgesteld dat er nood is aan een aangepaste verwevingsinstrumentarium voor de landbouwsector, zeker nu blijkt dat de afbakening van het IVON (o.m. in landschappelijk waarden vol agrarisch gebied) niet echt van de grond komt.

- **Doelgroep wonen**

De doelgroep wonen ziet de realisatie van natuurverweving ook vooral als een zaak van ruimtelijke planologie in combinatie met (gesubsidieerde) beheerovereenkomsten.

Binnen het aanbod van de hier besproken sectorale instrumenten zullen ook voor de doelgroep wonen de meeste verwevingspotenties zich situeren op het niveau van de **horizontale toetsings- en beschermingsinstrumenten**. Het spreekt voor zich dat de toepassing van de natuur- en waternota ertoe zou moeten leiden dat

de bestaande verweving in dergelijke gebieden bewaard blijft en – indien deze zou worden aangetast, dat er dan de nodige compenserende en/of herstelmaatregelen zouden moeten worden getroffen.

Voor deze doelgroep toont de toepassing van het **soortenbeschermingsrecht** goed aan welke mogelijkheden bestaan voor verweving. De bebouwing van een perceel waarop een poel met kamsalamanders aanwezig is, is in beginsel niet mogelijk. Wel mogelijk is het bebouwen van een deel van het perceel, met vrijwaring van de waardevolle poel (mits vrijwaring van de bestaande verbindingsfuncties). Op die manier kan de toepassing van dergelijke als hinderlijk ervaren regelgeving leiden tot ruimtelijke dan wel functionele verweving. Analoge oefeningen zijn eveneens mogelijk op basis van de biotoopregelgeving. Niettemin moet ook hier worden vastgesteld dat tot op heden te weinig actieve instrumenten aanwezig zijn om natuurverweving binnen woongebieden te promoten, hoewel deze vaststelling ook hier kan worden opgevangen door de toepassing van de toetsingsinstrumenten op planniveau. Jammer dat de natuuroets dan ook niet verplicht is gesteld op planniveau.

- **Doelegroep industrie**

De doelgroep industrie ziet voor de realisatie van natuurverweving soelaas in (relatief experimentele) instrumenten zoals tijdelijke natuur (waarvan de gebiedsgerichte of soortgerichte doelstellingen al dan niet planologisch worden vastgelegd) of het afsluiten van beheerovereenkomsten (al dan niet af te sluiten door/met het parkmanagement of de ontwikkelaar). Daarnaast worden de (planologisch gereserveerde) bufferzones beschouwd als een potentieel instrument in het kader van natuurbeheer.

De hoger gemaakte analyse voor woongebieden is voor een groot deel gelijklopend aan de problematiek van de industriegebieden. In dit verband kan echter worden gewezen op twee bijzonderheden. Op de eerste plaats bieden bepaalde industriegebieden de mogelijkheid om aan tijdelijke natuurontwikkeling te doen (bijv. tijdelijk inrichten van leefplaatsen voor rugstreppadden in een havengebied). Het ontbreekt echter vandaag aan voloende **flexible instrumenten in de soortenregelgeving** om de betrokken actoren hiervoor te stimuleren. Op dit punt zal de nieuwe soortenregelgeving wellicht verandering brengen nu zij o.m. de opmaak van een *soortenbeschermingsprogramma* mogelijk zal maken voor dergelijke situaties. Industriegebieden – vooral dan in havengebieden – zullen tevens aangebakend zijn als of in de nabijheid gelegen zijn van een speciale beschermingszone, waardoor de nodige hefbomen (bijv. opstellen *instandhoudingsdoelstellingen*) ook vanuit dat oogpunt aanwezig kunnen zijn om aan natuurontwikkeling te doen (bijv. behoud bepaalde delen van een industriegebied als broedplaats, inrichten van een industriegebied als tijdelijk compensatiegebied, enz.).

- **Doelegroep bos**

De doelgroep bos acht het bestaande instrumentarium voorzien in het Bosdecreet belangrijk in het kader van de realisatie/versterking van natuurverweving. Voor de doelstellingenafspraken wordt verwezen naar het natuurrichtplan.

De verwevingspotenties voor de doelgroep bos komen reeds voor een groot deel tot hun recht in de bestaande bosregelgeving. **Multifunctionaliteit** van het bosareaal vormt één van de uitgangspunten van het Bosdecreet en kan in de praktijk ten uitvoer worden gelegd door de toepassing van de criteria inzake duurzaam bosbeheer bij het **opstellen van (beperkte/uitgebreide) bosbeheerplannen**. In elk geval zal steeds de nodige aandacht dienen te gaan naar de ecologische doelstelling, zodat het behalen van verhalen van verweving met andere functies in beginsel nooit ten koste hoeft te gaan van de aanwezige natuurwaarden. Verder

zal ook toepassing kunnen worden gemaakt van de nieuwe regelgeving inzake openstelling (recreatief medegebruik). Ook dient melding te worden gemaakt van de vele subsidieregelingen die in dat verband bestaan.

D.2.2. SECTORWETGEVING MILIEU ALGEMEEN

a) Samenvatting potenties voor natuurverweving

Hoewel het onderzochte instrumentarium uit de eerste plaats is gericht op het tegengaan van milieuhinder bevat het bepaalde potenties inzake natuurverweving.

De voornaamste potenties zijn de volgende:

- Het **milieuvergunnings- en meldingsstelsel** kan net als de reeds vermelde vergunningsstelsels uit de sector van de ruimtelijke ordening en het natuurbehoud dienen als hefboom voor het opleggen van verwevingsdoelen. Hoewel eerder passief van aard, kan via het opleggen van bijzondere voorwaarden worden getracht natuurverwevingsdoelen te behalen. De ruime doelstelling die verscholen zit achter dit regime sluit het opleggen van bepaalde voorwaarden die eveneens gericht zouden zijn op het behalen van natuurverwevingsdoelen niet uit, temeer nu eveneens verplicht toepassing dient te worden gemaakt van de betrokken beoordelingsinstrumenten (natuur- en waternotaets). Niet alleen de vergunningverlenende overheid kan overigens overgaan tot het opleggen van bijzondere vergunningsvoorwaarden, ook ten aanzien van meldingsplichtige inrichtingen is dit mogelijk door de gemeente (evenwel binnen bepaalde perken).
- Het meest voor de hand liggende verwevingsvoorbeeld situeert zich op het vlak van de ruimtelijke verweving, met name de creatie van groenschermen met het oog op de bescherming van de mens en het leefmilieu in de directe omgeving. Aan deze groenschermen kan men dan ook een natuurbehoudsfunctie toekehnen (bijv. aansluiten op bestaande natuurpotenties die nog aanwezig zijn op een bedrijventerrein).
- De potenties van het milieuvergunnings- en meldingsstelsel worden vergroot door de ruime reikwijdte van het regime (bijv. industrie, (harde) recreatie, landbouwbedrijven, enz.) enerzijds en haar horizontaal toepassingsbereik anderzijds. Bovendien kunnen de afstandsregels uit VLAREM II in bepaalde gevallen ook natuurverweving in de hand werken.
- Dezelfde hefboomfunctie kan op het vlak van de milieuvergunningen eveneens worden bekomen door de doorwerking van de milieukwaliteitsnormen. Er moet dan in de eerste plaats worden gedacht aan de nog op te stellen ecologische **milieukwaliteitsnormen** voor water die op vergunningsniveau niet alleen kunnen leiden tot het opleggen van bijkomende voorwaarden inzake lozing en uitstoot, maar eveneens als hefboom kunnen dienen voor het opleggen van maatregelen van structuurherstel voor bestaande waterlopen, bijvoorbeeld in de context van een bedrijventerrein (oeverherstel, berminrichting, enz.). Het horizontale instrument van de milieukwaliteitsnorm biedt op die manier belangrijke potenties inzake natuurverweving, hoewel de doorwerking ervan zich tot op heden louter en alleen op milieuvergunningenniveau situeert.
- Aangezien **milieueffectrapportage** juist tot doel heeft om vanuit milieuverwegingen een beter onderbouwde besluitvorming mogelijk te maken, is het duidelijk dat dit instrument – zowel op plan- als op projectniveau – heel wat mogelijkheden kan bieden voor verweving. Het feit dat rekening moet worden gehouden met de milieueffecten van een bepaald plan of programma (cf. integratiebeginsel) kan immers aanleiding geven tot het implementeren op plan- of projectniveau van

de nodige compenserende dan wel mitigerende maatregelen. Ook hier kan men duidelijk weer een hefboomfunctie ontwaren voor natuurverweving. Dat dit instrument een in hoofdzaak horizontale werkingssfeer heeft en van toepassing kan zijn op een ruime waaier aan vergunningsplichtige activiteiten (projecten) enerzijds en plannen en programma's anderzijds. Zo vallen in beginsel zowel stedenbouwkundige vergunningen als ruimtelijke uitvoeringsplannen onder het toepassingsgebied van de regelgeving inzake milieueffectrapportage (zie ook verder).

- De **milieubeleidsplanning**, waarin ook natuurbeleidsplanning wordt geïntegreerd (formeel op gewestelijk vlak), biedt een belangrijke hefboom voor het beleidsmatig verankeren van verwettingsdoelstellingen die vervolgens via de bindendverklaringen van de bepalingen van het actieplan en het integratiebeginsel zullen doorwerken in andere beleidsdomineinen. Het instrument is evenwel niet rechtstreeks inzetbaar om particulieren te verplichten/stimuleren om natuurverettingsdoelen te realiseren, nu milieubeleidsplannen geen verordende kracht bezitten. Daarvoor is een verdere omzetting nodig (via de geëigende sectorale instrumenten) in rechtstreeks bindende normen of andere (stimulerende) maatregelen.

Samengevat

- Alle vier de weergegeven instrumenten (milieuvergunning/-melding; milieueffectrapportage; milieubeleidsplanning) kunnen een hefboom zijn voor het bereiken van verweving (n.a.v. een concreet project of een plan).
- Op het vlak van de milieuvergunning manifesteert dit zich onder de vorm van het opleggen van (bijzondere) voorwaarden.
- De op te stellen ecologische waterkwaliteitsnormen zullen in voorkomend geval een bijkomend kader bieden waaraan verwettingsdoelen kunnen worden vastgeknoopt.
- Het instrument van de milieueffectrapportage biedt het perfecte kader om verwettingspotenties op te lijsten en in voorkomend geval voor te stellen als milderende en/of compenserende maatregelen bij de tenultimoerlegging van een plan of vergunning.
- Het instrument van de milieubeleidsplanning kan verwettingsdoelstellingen beleidsmatig verankeren in een ruim aantal beleidsdomineinen van waaruit zij via het geëigende (sectoraal) instrumentarium verder kunnen worden omgezet in maatregelen die ook doorwerken naar particulieren toe.

b) Knelpunten voor natuurverweving

Ondanks de hoger weergegeven potenties voor verweving, is vastgesteld dat in de praktijk deze potenties i.v.m. natuurverweving nog te weinig tot uitdrukking komen. De voornaamste redenen hiervoor zijn de volgende:

- Wat de **milieuvergunning** (-melding) betreft speelt in de eerste plaats de vaststelling dat, ondanks de verplichte toepassing van de toetsingsinstrumenten (natuur- en watertoets), zij nog teveel wordt gezien als een instrument dat louter en alleen gericht is op het tegengaan van directe hinder voor mens en milieu, zodat natuuraspecten hier eerder marginaal aan bod komen (hetgeen echter deels wordt opgevangen door de koppeling aan het instrument van de stedenbouwkundige vergunning waar meestal meer aandacht zal (zou moeten) gaan naar ruimtelijke verweving (bv. goede inrichting van een bedrijventerrein)).

Verder zijn er ook de volgende knelpunten:

- Het milieuveggingsregime blijft in wezen een passief beschermingsregime dat slechts in een tweede fase (hefboomfunctie) zal kunnen dienen om natuurverettingsdoelen te realiseren.

- Het stelsel van de milieuvergunning is nog steeds vastgeklonken aan het eerder beperkte ‘inrichtingsbegrip’. Er is wel sprake van een vergunning – met name door de notie ‘milieutechnische eenheid’, maar dit speelt eerder op het niveau van de beoordeling van de hinder. Voor een globalere aanpak van verweving op het niveau van een bedrijventerrein lijkt het instrument van de milieuvergunning dus niet het meest geschikte instrument (hetgeen kan worden ondervangen op het niveau van de ruimtelijke planning).
- Hoewel de sectorale milieuvoorwaarden van het VLAREM II rechtstreeks natuurverwevingsdoelstellingen in de hand werken (bv. noodzaak om een buffer te voorzien of afstandsregels te respecten, werken zij in bepaalde gevallen ook natuurverweving tegen, met name bij bepaalde harde recreatievormen (bv. verbod harde recreatie in groene bestemmingsgebieden). Dit knelpunt lijkt echter minder van belang nu natuurverweving bij dergelijke harde recreatievormen sowieso niet evident lijkt.
- Het instrument van de **milieukwaliteitsnormen** heeft heel wat potenties, met name ook inzake natuurverweving. Niettemin moet worden vastgesteld dat tot op vandaag geen gebruik lijkt te worden gemaakt van de hefboomfunctie die vooral dan de ecologische milieukwaliteitsnormen lijken te bezitten. Dit valt te wijten aan de volgende knelpunten:
 - Het karakter van de resultaatverbintenis wordt te weinig juridisch vertaald in de regelgeving.
 - Hoewel een actief instrument (zie o.m. art. 2.1.2 DABM) moet worden vastgesteld dat het behalen van deze dwingende doelstelling veelal een kwestie van specifiek, sectoraal beleid blijkt te zijn (bijv. water, lucht).
 - Er wordt momenteel geen gebruik gemaakt van ecologische milieukwaliteitsnormen, behalve op die domeinen waar Europa dit verplicht heeft gesteld (bijv. Kaderrichtlijn water).
 - Er is een manifest gebrek aan doorwerking van milieukwaliteitsnormen naar de sector van het ruimtelijk beleid, hetgeen het behalen van bepaalde kwaliteitsnormen sterk op de helling zet (bijv. luchtkwaliteit). Deze problematische doorwerking is meermalen bevestigd door de Raad van State (RvS, Peirs, nr. 183.358, 26 mei 2008). Deze problematische doorwerking wordt slechts gedeeltelijk ondervangen door de vaststelling dat op het vlak van integraal waterbeleid wel is voorzien in een ruimtelijke doorwerking naar het vergunningenniveau en/of de toepassing van de respectieve beoordelingsinstrumenten (habitattoets, watertoets enz.).
- Ondanks de evidentie potenties die het instrument van de **milieueffectrapportage** inzake natuurverweving bezit, situeren zich ook hier enkele mogelijke knelpunten met een mogelijke impact op natuurverweving:
 - In tegenstelling tot instrumenten als de watertoets en de habitattoets is de planopmakende en/of vergunningverlenende overheid juridisch gezien niet verplicht om rekening te houden met de uitslag en de vaststelling van een doorgevoerde milieueffectbeoordeling. Er is wel voorzien in een zekere vorm van inhoudelijke doorwerking (zie o.m. art. 4.1.7 DABM), doch het is volgens de rechtspraak zeker niet zo dat de overheid nooit haar goedkeuring zou kunnen verlenen aan een plan louter op basis van een negatief uitvallende milieueffectbeoordeling (RvS, Peirs, nr. 183.356, 26 mei 2008). Deze zwakke inhoudelijke doorwerking kan een rem betekenen op de potenties inzake natuurverweving.
 - Hoewel er sprake is van een horizontaal instrument, dient wel degelijk te worden gewezen op het eerder beperkte toepassingsgebied van het instrument van de milieueffectrapportage. Op projectniveau is het immers zo dat enkel relatief grote projecten (aanleg aardgasleiding, enz.) van rechtswege m.e.r.-plichtig zijn. Daarom is ook vastgesteld dat dit instrument minder geschikt is voor de doelgroepen natuurverweving, bos en recreatie, aangezien de meeste projecten uit deze doelgroepen toch niet boven de gehanteerde drempels zullen uitkomen.

- Het instrument van de m.e.r.-screeningsplicht wordt – zowel op plan- als op projectniveau – eerder aanzien als een instrument om te ontsnappen aan de toepassing van de milieueffectrapportage dan als werkelijke integratietool. Illustratief voor het enigszins beperkte toepassingsgebied van de screeningsplicht is de vaststelling dat enkel industrieontwikkeling boven de 50 ha wordt onderworpen aan een screeningsplicht.
- De inwerkingtreding van het nieuwe plan-MER-decreet in 2007 biedt nieuwe mogelijkheden voor het hanteren van dit instrument, ook voor wat betreft natuurverweving. Ook hier moet echter worden vastgesteld dat voor plannen voor kleine lokale gebieden (bv. RUP voor beperkt woongebied) wordt besloten tot de niet-toepasselijkheid van het m.e.r.-regime (tenzij de aanwezigheid van aanzenlijke milieueffecten is vastgesteld), hetgeen heel wat potenties voor natuurverweving lijkt te ondergraven.

Samengevat

- De afwezigheid van een directe doorwerking van de milieuqualiteitsnormen naar de sector van de ruimtelijke plannen en vergunningverlening zet een belangrijke rem op natuurverweving.
- Het stelsel van de milieuvergunning en -melding is nog te weinig gekoppeld aan het concept van een bedrijventerrein, waardoor de potenties om op grotere schaal een nuttige natuurverweving te voorzien eerder beperkt zijn.
- Het stelsel van de milieuevergunning en -melding is niet alleen eerder passief van aard maar in de praktijk ook nog te zeer afgestemd op het tegengaan van rechtstreekse milieuhinder, hetgeen nogal wat potenties voor natuurverweving laat verloren gaan.
- Hoewel een potentieel heel interessant instrument voor natuurverweving, lijkt de zwakke inhoudelijke doorwerking van een m.e.r. haar gebruik ervan voor natuurverweving enigszins te hypothetiseren.
- Het instrument van de m.e.r. is in wezen een horizontaal instrument met een groot toepassingsbereik maar doordat het eerder vastgekoppeld is aan grote projecten/plannen (hoge drempels) lijkt juist het bereiken van natuurverweving voor kleine projecten/plannen (bv. RUP voor beperkte woonwijk) aan haar toepassingsgebied te ontsnappen, temeer nu op planniveau ook geen toepassing moet worden gemaakt van de natuuroots.

c) Verbeterpunten/voorstellen

- **Expliciteer dat bij een milieuvergunningsaanvraag of -melding de exploitant dient aan te geven welke mogelijkheden voor natuurbehoud (verweving) aanwezig zijn**, zoals in een vorige versie van VLAREM I was vereist. Conform art. 5, § 2, 11°, h) VLAREM I diende de exploitant vroeger melding te maken van de maatregelen waardoor de betrokken activiteit kan voldoen aan art. 14 en 16 Decreet Natuurbehoud.
- **Denk na over het introduceren van het instrument van de 'stopvergunning' of een herdefiniëring van het concept 'milieutechnische eenheid'** als mogelijkheid om milieuzonering/verweving op het niveau van een bedrijventerrein te benaderen (hoewel deze functie wellicht deels kan worden ingevuld door een RUP en/of stedenbouwkundige vergunning).
- **Voorzie op regelgevend vlak een directe doorwerking en/of koppling tussen het instrument van de milieukwaliteitsnormen enerzijds en de ruimtelijke planning anderzijds.** Of de toekomstige ruimtelijke ordeningswetgeving daartoe meer ruimte biedt, is nog onzeker. Punt is alvast dat in art. 4.3.3 en 4.4.4 Codex RO een expliciete weigeringsgrond staat ingeschreven voor vergunningen indien uit een verplicht advies blijkt dat deze strijdig zijn met (al dan niet direct werkende) rechtsnormen uit andere beleidsvelden.
- **Verken het instrument van de ecologische milieukwaliteitsnormen**, ook op domeinen waar dit niet dwingend is voorgeschreven door de Europese regelgeving.

- Voorzie een **meer dwingendere doorwerking van de conclusie(s) uit een doorgevoerde milieueffectrapportage naar vergunningen- en planniveau.**
- **Hanteer minder hoge drempels bij het vaststellen van de m.e.r.-plichtige projecten**, zodat ook meer kleinschalige plannen en projecten principieel onder het toepassingsgebied van de m.e.r.-regelgeving vallen (cf. 50 ha voor industrieontwikkeling). Het hanteren van absolute drempelwaarden voor het vaststellen van een m.e.r.-screenings-plicht is boven dien ook strijdig met de Europese MER-Richtlijnen (zie o.m. Hvl 24 oktober 1996, Kraaijeveld e.a., nr. 72/95). Het Hof van Justitie stelt immers dat het uitsloten is dat een lidstaat zijn drempelwaarden zo vaststelt dat in de praktijk een volledige categorie aan projecten bij voorbaat wordt onttrokken van de verplichting tot milieubeoordeling.
- **Zet het instrument van de milieubeleidsplanning (nog meer) in om verwettingsdoelstellingen beleidsmatig te verankeren en overweeg de bindendverklaring ervan.**

d) **Zijn de instrumenten bruikbaar in het licht van de voorstellen van de doelgroepen?**

Bij het doelgroepenoverleg zijn de inzetbaarheid van instrumenten op het domein van het milieu(hygiëne)recht en de vraag naar de wenselijkheid ervan in het kader van het realiseren/versterken van natuurverweving onbesproken gebleven.

Dit betekent niet dat dit instrumentarium betekenisloos is voor de doelgroepen. Er is gebleken dat de besproken instrumenten uit het milieuhygiënerecht wel degelijk potenties (kunnen) bevatten voor natuurverweving. De vraag rijst echter in welke mate de besproken instrumenten ook effectief tegemoet zullen komen aan de mogelijkheden voor natuurverweving die zijn gesuggereerd door de doelgroepen in het tweede tussentijds rapport van de stuurgroep. Dit is moeilijk traceerbaar, geliefd op het feit dat het niet aan bod kwam.

- **Doelgroep recreatie**

Door de ruime reikwijdte van het milieuhygiënerecht vallen ook heel wat recreatieve activiteiten principieel onder haar toepassingsgebied. Niet alleen zijn heel wat harde recreatieactiviteiten onderworpen aan een milieuvergunning- dan wel meldingsplicht, bepaalde grootschalige recreatieprojecten zijn eveneens m.e.r.-plichtig gemaakt. In die zin zullen beide instrumenten voor recreatie wel degelijk een hefboomfunctie kunnen vervullen voor het realiseren van natuurverwedingsdoelen. Wat betreft zachte recreatie lijken heel wat minder verwedingspotenties voorhanden op het niveau van het milieuhygiënerecht, hoewel de doorwerking van ecologische milieukwaliteitsnormen bij de ruimtelijke omkadering van dergelijke activiteiten hier wel soelaas zou kunnen bieden (zie hoger evenwel).

- **Doelgroep landbouw**

Het milieuhygiënerecht zal ook zijn functie als mogelijke hefboom voornamelijk kunnen realiseren bij de enigszins grootschalige landbouwactiviteiten die onder de reikwijdte van het regime van de milieuvergunning dan wel de milieueffectrapportage vallen (bijv. varkensstallen, waterbeheerprojecten voor landbouwdoeleinden). Op dit punt kunnen dan in het kader van de vergunningverlening in voorkomend geval de nodige voorwaarden i.v.m. natuurverweving

worden opgelegd. Een deel van de eerder kleinschalige landbouwactiviteiten ontsnapt echter aan de toepassing van het milieuhygiënerecht, bijvoorbeeld omdat bepaalde activiteiten eenvoudigweg niet vergunningsplichtig zijn gesteld. Hier zal het milieuhygiënerecht dan ook slechts een marginale rol spelen.

- **Doelegroep wonen**

De toepassing van het hoger besproken instrumentarium zal zich voor de doelegroep wonen hoofdzakelijk concretiseren in de toepassing van de m.e.r.-regelgeving op plannen en/of vergunningen voor grootschalige woonprojecten (stadontwikkelingprojecten, zie Bijlage II, punt 10, b) Besluit 10 december 2004). Ook hier is echter sprake van een vrij grote kwantitatieve drempel (1000 of meer woongelegenheden) zodat de praktische relevantie van het instrument van de m.e.r. voor de doelegroep wonen eerder (te) beperkt lijkt. Het stelsel van de milieuvergunning en -melding zal hier minder spelen nu in beginsel het aanleggen van woningen geen milieuvergunningsplichtige handelingen veronderstelt. Het zal dan ook voornamelijk het instrument van de stedenbouwkundige vergunning die hier als kapstok zal kunnen functioneren voor het behalen van verwevingsdoelen.

- **Doelegroep industrie**

In tegenstelling tot de hoger behandelde doelegroepen is het besproken instrumentarium wel degelijk relevant als kapstok voor het bereiken van verwevingsdoelen in de doelegroep industrie. Heel wat industriële activiteiten – ook van beperktere omvang – zijn immers milieuvergunningsplichtig dan wel meldingsplichtig gemaakt zodat de heffoomfunctie van het milieuvergunningsregime voor natuurverweving hier duidelijk kan spelen. Hetzelfde kan in beperktere mate worden gesteld voor het instrument van de m.e.r. De doorwerking van de milieukwaliteitsnormen gebeurt in dit geval in hoofdzaak via het instrument van de milieuvergunning (loizingsvoorraarden, uitstootvoorraarden).

D.2.3. SECTORWETGEVING LAND

a) Samenvatting potenties voor natuurverweving

- **Landinrichting.**

De landinrichting kan een belangrijke bijdrage leveren aan het realiseren van natuurverweving door uitvoering van diverse maatregelen o.a. op gebied van watersystemen, natuurherstel en -ontwikkeling, bosaanplanting of -omvorming, aanleg van ecologische verbindingen, enz. Landinrichting kan voor blijvende natuurverweving op lange termijn zorgen in het buitengebied.

- **Landschapszorgplicht en –toets.**

In principe kunnen deze instrumenten bijdragen tot natuurverweving d.m.v. het behoud (versterken) van bestaande (vooral ruimtelijke) verweving. Het behoud of het herstel van kleine landschapselementen zal veelal een determinerend landschappelijk kenmerk uitmaken. Deze instrumenten zijn van belang mede gelet op de relatieve grote oppervlakten aan ankerplaats die zijn of worden afgebakend (men beoogt een afbakening van 16,25 % van de Vlaamse oppervlakte, wat dus veel ruimer is dan de beschermde landschappen die slechts 2,7 % van het Vlaamse grondgebied bedragen).

In de praktijk zijn er nog geen erfgoedlandschappen afgebakend, zodat de landschapstoets niet operationeel is (zie knelpunten).

- **Ruilverkaveling.**

De bijgestuurde ruilverkaveling-met-verruimde-doelstellingen kan een bijdrage leveren aan het realiseren van natuurverweving in landbouwgebieden. In tegenstelling tot beheerovereenkomsten en subsidies voor bebossing van landbouwgronden, die slechts tijdelijke natuurverweving opleveren (zie schema privaatrecht), kan een ruilverkaveling voor blijvende natuurverweving op lange termijn zorgen.

b) **Knelpunten voor natuurverweving**

- **Landinrichting.**

De beperkingen van het instrument landinrichting zijn het gebiedsgerecht karakter (openruimtegebieden) en de lange procedure die aan de uitvoering voorafgaat (cf. ruilverkavelingsprocedure).

- **Ruilverkaveling.**

Het instrument van de ruilverkaveling blijft in de eerste plaats een middel om de landbouw structureel te verbeteren en is dus slechts in ondergeschikte orde inzetbaar voor het realiseren van natuurverweving.

Een bijkomend nadeel van de ruilverkavelingsprocedure is de lange doorlooptijd vooraleer de werken op het terrein kunnen worden uitgevoerd (procedures van meer dan 10 jaar zijn geen uitzondering).

- **Landschapszorgplicht en -toets.**

De landschapszorgplicht in ankerplaatsen richt zich naar de overheid en kan dus niet worden ingezet om natuurverweving te realiseren ten aanzien van particuliere eigenaars en grondgebruikers in een ankerplaats.

Zoals hoger reeds benadrukt mogen de ankerplaatsen de realisatie van de onderliggende ruimtelijke bestemming niet onmogelijk maken. Een bestemming als woongebied of agrarische zone zal dus in beginsel deze bestemming behouden, hetgeen onrechtstreeks ook aangeeft dat met de aanduiding van de ankerplaatsen (net als bij de beschermd landschappen) eerder wordt gestreefd naar een verweving van de bestaande en nieuwe projecten, installaties, constructies en gebiedsfuncties van het landschappelijk karakter van het gebied op alle overige functies.

Tot op heden zijn er nog geen erfgoedlandschappen aangeduid, zodat de veralgemeende zorgplicht, die niet alleen voor de overheid maar ook voor de burger geldt, nog niet van toepassing is. Bij gebrek aan erfgoedlandschappen is ook de landschapstoets nog niet van toepassing. Het gebrek aan uitvoering heeft dus tot gevolg dat de beoogde integratie van de landschapszorg in de ruimtelijke ordening via het instrument van de erfgoedlandschappen nog niet tot stand is gebracht.

c) Verbeterpunten/voorstellen

- **Verken oplossingen om de procedure van de landinrichting/ruilverkaveling te 'ontzetten'.** Om voldoende slagkrachtig te zijn als instrument om (o.a.) natuurverweving te realiseren dienen de procedures te worden aangepast zodat een kortere doorlooptijd wordt bereikt.
- **Duid erfgoedlandschappen aan.** Hiertoe is geen wettelijke ingreep vereist, wel planologische ingrepen (opmaak en herziening van RUP's).

d) Zijn de instrumenten bruikbaar in het licht van de voorstellen van de doelgroepen?**• Doelgroep recreatie**

Hoewel de doelgroep zelf het instrument van landinrichting niet naar voor schuift als instrument van natuurverweving, moet men vaststellen dat de juridische mogelijkheid bestaat om gebieden die als recreatiegebied zijn aangeduid op de plannen van aanleg of RUP's, mee op te nemen in een landinrichtingsproject en er diverse maatregelen van natuurverweving op het terrein te realiseren.

De toepassing van de gebiedsgerichte landschapszorgplicht in ankerplaatsen richt zich enkel naar de overheid en zal dus slechts in mindere mate van belang zijn voor de doelgroepen. Men kan hierbij denken aan recreatiedomen en bossen die beheerd worden door een overheid.

Bij aanduiding van erfgoedlandschappen zijn er meer mogelijkheden voor de doelgroepen. Bij de aanduiding van erfgoedlandschappen zal de relatie van de basisbestemming (bijv. agrarisch gebied, recreatiegebied) met doelstellingen van de landschapszorg vastgelegd worden in de stedenbouwkundige voorschriften van het RUP en kunnen dus eigendomsbeperkingen en inrichtings- en beheersvoorschriften worden bepaald.

• Doelgroep landbouw

Landinrichting en ruilverkaveling dragen zeker bij aan de voorstellen vanuit de doelgroep landbouw om garanties te geven voor wat betreft de landbouw, en meer bepaald om de doelstellingen m.b.t. natuur gebiedsgericht op te stellen, waarbij meerdere landbouwbedrijven in eenzelfde regio worden betrokken, i.p.v. een individuele benadering, en waarbij veel ruimte wordt gegeven aan overleg tussen de verschillende partijen.

Bij de aanduiding van erfgoedlandschappen zal de relatie van de basisbestemming (bijv. agrarisch gebied, recreatiegebied) met doelstellingen van de landschapszorg vastgelegd worden in de stedenbouwkundige voorschriften van het RUP en kunnen dus eigendomsbeperkingen en inrichtings- en beheersvoorschriften worden bepaald.

• Doelgroep bos

Bovenstaande conclusie m.b.t. landinrichting geldt ook voor de doelgroep bos. De toepassing van de landschapszorgplicht kan in voorkomend geval spelen voor bossen beheld door de overheid.

- **Doelegroep wonen**
Als instrumenten voor de inrichting van het buitengebied/landbouwgebied spelen de landschapsinrichting en ruilverkaveling geen rol van betekenis voor gebieden bestemd voor wonen.
- **Doelegroep industrie**
De conclusie geformuleerd voor de doelegroep wonen geldt ook voor de doelegroep industrie.

D.3. CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN PRIVAATRECHTELijke INSTRUMENTEN

a) Samenvatting van de potenties voor verweving

Diverse privaatrechtelijke instrumenten kunnen bijdragen tot natuurverweving. In het schema zijn 4 types van instrumenten vermeld:

- de beheerovereenkomsten (doelgroep: landbouw);
- de subsidies/premies (bos, landschap, kleinschalige waterprojecten, recreatie);
- ecolabels (doelgroep: recreatie);
- natuurprojectovereenkomsten.

Hieronder wordt samengevat uitgedrukt in welke mate deze instrumenten kunnen bijdragen tot natuurverweving.

• De beheerovereenkomsten (doelgroep: landbouw)

De beheerovereenkomsten zijn uitdrukkelijk gericht op het tot stand brengen van tijdelijke natuur in landbouwgebied. Het kan een nuttig instrument zijn voor het bereiken van tijdelijke natuurverweving op voorwaarde dat het gekoppeld is aan controle op het terrein. Door de beperkte looptijd van 5 jaar is het geen geschikt instrument voor het realiseren van natuurverweving op lange termijn in landbouwgebied.

• De subsidies en premies (bos, landschap, kleinschalige waterprojecten, recreatie)

- Zoals ook blijkt uit de besprekking van de regelgeving inzake bosbescherming en -beheer (zie schema natuur) wordt in het Bosdecreet de nadruk gelegd op de multifunctionaliteit, wat ook tot uiting komt in de **subsidieverlening voor bossen**.

De subsidie voor openstelling is gericht op verweving naar occasioneel (recreatief) medegebruik en de sociale en educatieve functies van het bos.

De nieuwe regeling inzake de criteria voor duurzaam bosbeheer moeten een nieuwe stap naar een meer duurzaam bosbeheer inluiden waarin steeds de nodige aandacht aan de ecologische functie wordt geschonken. Dit komt tot uiting in de subsidies voor de bevordering van de ecologische bosfunctie en voor de opmaak van een bosbeheerplan dat voldoet aan de criteria voor duurzaam bosbeheer. Natuurverweving wordt binnen de bosregelgeving gepromoot, maar er worden wel duidelijke (inhoudelijke) beperkingen aan gesteld (planmatige omkadering, enz.). De subsidies voor bebossing en herbebossing zijn eveneens gericht op het bevorderen van natuurverweving in bossen. Dat blijkt o.a. uit de differentiatie van de bedragen (hogere bedragen voor beplantingen met een hogere natuurwaarde) en de extra subsidies die kunnen verleend worden.

De subsidies voor bebossing in landbouwgebied zijn gericht op het tot stand brengen van tijdelijk bos (omlooptijd van 22 jaar). De doelstelling van het bevorderen van natuurverweving blijkt o.a. uit de differentiatie van de bedragen afhankelijk van de boomsoorten, maar wordt minder afgewongen dan in de algemene bebossingssubsidie, gezien ook cultuurpopulier in aanmerking komt voor aanplanting.

- De **beheersubsidies voor bosgroepen** zijn niet rechtstreeks gekoppeld aan natuurverweving en ondersteunen de algemene werking van de bosgroepen. Toch kunnen ze onrechtstreeks bijdragen aan natuurverweving, gezien ze onder meer worden ingezet voor beheer dat voldoet aan de criteria duurzaam bosbeheer.
- De **projectsubsidies voor bosgroepen** leveren een meer concrete en rechtstreekse bijdrage aan natuurverweving, voor zover ze door de bosgroep worden aangevraagd voor natuurbeheerwerken.

- De **onderhouds- en landschapspremies** zijn gericht op een actief beheer van een **beschermde landschap**. De subsidies kunnen worden ingezet voor de ondersteuning van een actieve inzet op het terrein voor natuurbeheer (bijv. begrazen, maaien of plagen van open vegetatietypen, knotten van bomen, ...). Wanneer er tevens een planmatige omkadering is (landschapsbeheerplan) kunnen de subsidies eveneens worden ingezet voor natuurherstel en -ontwikkeling (opruimen van afval, verwijderen van oude caravans, herstellen van meandering, aanleggen van paddentunnel, enz.).

De beperkende voorwaarde voor het verkrijgen van de subsidies is dat het Besluit van de Vlaamse Regering tot bescherming van het landschap dient te bepalen dat de natuurlijke elementen van belang zijn voor de waarde van het landschap.

Het Landschapsdecreet maakt ook mogelijk dat premies in erfgoedlandschappen worden verleend, maar daarover bestaat nog geen uitvoeringsbesluit. Het decreet voorziet geen premies voor beheer van ankerplaatsen.

- De toekenningscriteria voor de **subsidies van het Rubiconfonds** voor kleinschalige wateroverlastprojecten houden rekening met doelstellingen van integraal waterbeleid en integratie van maatregelen van natuertechnische milieubouw. Daardoor is dit subsidie-instrument geschikt om een **blijvende** natuurverweving te realiseren bij de uitvoering van kleinschalige wateroverlastprojecten (bijv. aanleg van een wachtkolkken, verbreding van beken, hermeandering, ...). De subsidie reglementering is momenteel op jaarras is bepaald en kan dus jaarlijks wijzigingen ondergaan.
- De **projectsubsidies voor wildbeheerseenheden** (WBE's) kunnen worden ingezet voor kleinschalige projecten die een blijvende bijdrage aan natuurverweving leveren (bijv. aanplanten van hagen). De impact van dit instrument is evenwel beperkt: het vereist een planmatig kader (wildbeheerplan), een combinatie van wild- en natuurbeheer en bovendien gaat het om lage subsidiebedragen.
- De **subsidies voor openluchtrecreatieve verblijven** (campings, kampeerverblijfparken, vakantieparken en kamperautoterreinen) zijn gericht op inrichting en modernisering van de terreinen. Deze subsidies dragen slechts in zeer beperkte mate bij tot natuurverweving, nl. enkel voor de aanleg van een groenafluiting met inheemse soorten. De overige subsidies zijn niet gericht op het bevorderen van natuurverweving, wat als een gemiste kans te beschouwen is, gezien openluchtrecreatieve verblijven vaak gelegen zijn in gebieden waar wel degelijk potenties zijn voor natuurverweving.

- **De ecolabels (doelgroep: recreatie)**

In Vlaanderen zijn er diverse accommodaties die het ecolabel 'Groene Sleutel' hebben gekregen, waaronder heel wat campings en jeugdverblijven, twee vakantieparken (Center Parks) en ook enkele attracties (o.a. Domein Bokrijk, provinciaal domein De Nekker Mechelen, Groeningemuseum Brugge). In Vlaanderen hebben momenteel 4 zwembuvers en 7 jachthavens het ecolabel 'Blauwe Vlag'.

De jaarlijks uitgereikte labels 'Groene Sleutel' en 'Blaauwe Vlag' zijn vooral op milieubeheer gericht (energieverbruik, waterverbruik, sorteren van afval, e.d.). De ecolabels geven slechts in beperkte mate aandacht aan natuur. De meest concrete bijdrage aan natuurverweving is dat de nieuwe aanplantingen in of rond het domein dat participeert aan de 'Groene Sleutel' dienen te bestaan uit streekeigen groen. Optioneel kunnen de domeinen die participeren aan de 'Groene Sleutel' ook initiatieven nemen tot natuurontwikkeling (aanleggen van nest- en broedgelegenheid voor vogels en zoogdieren, de aanleg van een poel, ...). De criteria voor het bekomen van het label 'Blaauwe Vlag' beperken zich m.b.t. natuur tot het verplicht verstreken van informatie over nabijgelegen natuurgebieden. Er is slechts in zeer beperkte mate aandacht voor natuurverweving, meer bepaald m.b.t. jachthavens: "De jachthaven moet goed geïntegreerd zijn in de omringende natuurlijke en gebouwde omgeving".

Deze ecolabels dragen dus nauwelijks bij aan het bevorderen van natuurverweving.

- **De natuurprojectovereenkomsten**

Het instrument van de **natuurprojectovereenkomst** is gekoppeld aan de uitvoering van de natuurrichtplannen. Het is dus gebonden aan duidelijke beperkingen: het is een gebiedgericht instrument dat bovendien een planmatig kader vereist. De natuurprojectovereenkomsten kunnen worden ingezet om bepaalde natuurverwevingsdoelstellingen in het gebied te realiseren. Wellicht zal vooral worden gewerkt met de 'traditionele' doelgroepen landbouw en recreatie. Bovendien zal wellicht steeds ook de natuurfunctie de boventoon voeren.

Samengevat:

De bijdrage aan natuurverweving van de privaatrechtelijke instrumenten loopt sterk uiteen.

1. ten aanzien van de doelgroep **'landbouw'** is er een aanbod van instrumenten voor het creëren van **tijdelijke natuur** (beheerovereenkomsten + bebossing van landbouwgrond);
2. ten aanzien van de doelgroep **'bos'** is er een aanbod van instrumenten voor natuurverweving op **lange termijn** (subsidies gericht op o.a. opmaak van bosbeheerplannen, criteria duurzaam bosbeheer);
3. ten aanzien van de doelgroep **'recreatie'** worden de mogelijkheden niet ten volle benut en is er veel meer mogelijk dan enkel streekeigen groenafluitingen;
4. wat de Rubiconsubsides betreft, kan men stellen dat de **doelgroep** de door de overheid uitgevoerde **infrastructuurwerken** betreft, meer bepaald de kleinschalige wateroverlastprojecten; deze maken natuurverweving op lange termijn mogelijk;
5. **specifieke gebiedsgebonden subsidies** bestaan voor **beschermde landschappen**; deze subsidies kunnen door alle doelgroepen benut worden (vooral 'landbouw', 'recreatie' en 'bos', maar ook 'wonen' en 'industrie' komen in aanmerking, zelfs infrastructuurprojecten);
6. een ander **specifiek gebiedsgebonden** instrument zijn de **natuurprojectovereenkomsten** ter uitvoering van een natuurrichtplan: dit instrument kan in principe door alle doelgroepen benut worden (vooral 'landbouw', 'recreatie' en 'bos', maar ook 'wonen' en 'industrie' komen in aanmerking, zelfs infrastructuurprojecten).

b) Vastgestelde knelpunten inzake verweving

De besproken privaatrechtelijke instrumenten, die zijn gebaseerd op de vrijwilligheid van de actoren in kwestie, kunnen een belangrijke bijdrage leveren tot natuurverweving.

We spreken ons hierbij niet decisief uit over de vraag of deze instrumenten op zich voldoende zijn om (voldoende) natuurverweving te bereiken of te versterken, dan wel of zij moeten worden geclusterd aan meer regulerende instrumenten die zijn gebaseerd op verplichtingen. Uiteraard laat het zich vanuit juridisch oogpunt alvast aanvoelen dat met deze instrumenten alleen de beoogde natuurverweving niet (voldoende) zal kunnen worden bewerkstelligd en voor zover de natuurverweving samenhangt met Europese regelgeving (bijv. Natura 2000) beslist precair is/kan zijn.

En belangrijke 'succesfactor' is wel dat deze instrumenten ook daadwerkelijk zijn gericht op natuurverweving en het aanbod van deze instrumenten voldoende ruim is en is afgestemd op specifieke behoeften van de doelgroepen. In dit opzicht blijken de besproken instrumenten vaak onvoldkommen te zijn uitgebouwd. In dit verband wordt verwezen naar onderstaand overzicht van het bestaande aanbod van 'privaatrechtelijke instrumenten' over diverse doelgroepen/sectoren.

	horizontaal		gebiedsspecifiek
	Tijdelijke natuurverweving Natuurverweving op lange termijn (LT)	Beschermde landschappen: LT	Gebieden met natuurrichtplannen: LT
landbouw	-Beheerovereenkomsten -Subsidies bebossing landbouwgrond	Onderhouds- en landschapspremie	Naturuprojectovereenkomst
industrie		Onderhouds- en landschapspremie	Naturuprojectovereenkomst
wonen		Onderhouds- en landschapspremie	Naturuprojectovereenkomst
recreatie		Onderhouds- en landschapspremie	Naturuprojectovereenkomst
bos	Subsidies bos	Onderhouds- en landschapspremie	Naturuprojectovereenkomst
Infrastructuur-projecten	Subsidies Rubicon	Onderhouds- en landschapspremie	Naturuprojectovereenkomst

Hieruit blijkt alvast dat het bestaand aanbod **opvallende leemten** vertoont:

Ontbrekend aanbod:

- Tijdelijke natuur voor andere doelgroepen dan landbouw (industrie, ...);
- Landbouw: natuurverweving op lange termijn;
- Recreatie: weinig mogelijkheden voor zowel tijdelijke natuur als voor natuur op lange termijn;
- Wonen: geen beheerovereenkomsten voor ecologisch beheer.

Ook gebiedsspecifiek kunnen meer instrumenten voor natuurverweving ontwikkeld worden, bij voorkeur voor natuurverweving op lange termijn.

c) **Verbeterpunten/voorstellen**

Evalueer het bestaande aanbod en breid dit uit in functie van specifieke behoeften (tijdelijke natuur, ecologisch beheer in woongebieden, enz.) en continuïteit (lange termijnovereenkomsten).

Het zou nuttig zijn om voor zowel ‘tijdelijke natuur’ als voor ‘natuurverweving op lange termijn’ een overzicht te maken van de mogelijke instrumenten voor de categorieën landbouw, industrie, wonen, recreatie en bos en waar mogelijk leemten te remedieren.

De volgende privaatrechtelijke instrumenten lijken alvast nuttig te kunnen zijn voor natuurverweving:

- **Doelgroep landbouw**

Ontwikkelen van instrumenten voor het realiseren van natuurverweving op lange termijn:

Inspiratie is te vinden bij o.a. de privaatrechtelijke instrumenten voor bossen (projectsubsidies, beheersubsidies) en de landschapspremies in beschermd landschappen en permanent maken van huidige beheerovereenkomsten in ‘lange termijnbeheerovereenkomsten’.

Voorbeelden:

- Subsidies voor opmaak van natuurbeheerplan voor landbouwgronden;
- Projectsubsidies voor natuurprojecten op landbouwgronden ter uitvoering van een landbouwbeheerplan (bijv. aanleg KLE's, aanleg ecologische verbindingen doorheen of langs landbouwgronden, ...);
- ‘Lange termijnbeheerovereenkomsten’ (bijv. voor instandhouding van soortenrijke graslanden op lange termijn).

- **Doelgroep industrie:**

- Tijdelijke natuurverweving op bedrijventerreinen:

Inspiratie hiervoor kan men vinden bij de privaatrechtelijke instrumenten voor tijdelijke natuur in de landbouwsector (beheerovereenkomsten en bebossing landbouwgrond).

Voorbeelden:

- beheerovereenkomsten voor braakliggende bedrijventerrein (soortenbeheer, beheer van rietlanden, graslanden, ...);
- subsidie voor het (tijdelijk) in beheer geven van braakliggende bedrijventerreinen aan natuurvereniging;
- subsidies voor tijdelijke bebossing/ tijdelijke aanleg van KLE's op braakliggende bedrijventerreinen.

- Natuurverweving op lange termijn:

Inspiratie te vinden bij o.a. de privaatrechtelijke instrumenten voor bossen (projectsubsidies, beheersubsidies) en (gemeentelijke) subsidies voor aanleg van groendaken.

- Voorbeelden:**
 - o projectsubsidies voor natuurprojecten op bedrijventerreinen en/of gebouwen (bijv. aanleg KLE's, ecologische verbindingen doorheen of langs bedrijventerreinen, ...);
 - o subsidies voor opmaak van natuurbeheerplan voor bedrijventerrein.
- **Doelgroep recreatie**

Ontwikkelen van instrumenten voor natuurverweving op lange termijn op recreatieve terreinen:

Inspiratie is te vinden bij o.a. de privaatrechtelijke instrumenten voor bossen (projectsubsidies, beheerssubsidies), landschapspremies in beschermde landschappen en (gemeentelijke) subsidies voor aanleg van groendaken.

De sector recreatie is ruim en omvat onder andere: de openluchtrecreatieve verblijven (campings, kampeerverblijfparken, vakantieparken en kampeerautoverblijven); de attractieparken (cf. 'Groene Sleutel'): domein Bokrijk, provinciale domeinen, pretparken; de jachthavens en zwembijvers; de visvijvers; de sportterreinen, enz. Een grondige voorbereiding van de kenmerken en de behoeften van al deze deelsectoren lijkt noodzakelijk voor het welslagen van de beoogde natuurverweving.

- Voorbeelden:**
 - o projectsubsidies voor natuurprojecten op recreatieve terreinen (bijv. aanleg KLE's, ecologische verbindingen doorheen of langs recreatieve terreinen, enz.);
 - o subsidies voor opmaak van natuurbeheerplan op recreatieve terreinen.
- **Doelgroep infrastructuurwerken**

Naar analogie met de Rubiconsubsidies kan ook voor andere infrastructuurwerken die worden uitgevoerd door (semi-)overheden een subsidie worden verleend voor het stimuleren van natuurtechnische milieubouw en natuurverweving op lange termijn.

- **Doelgroep wonen**
- Voor deze doelgroep zijn geen specifieke privaatrechtelijke instrumenten ontwikkeld, behalve de (gemeentelijke) subsidiestelsels voor kleine landschapselementen en natuurprojecten (aanleg houtkanten, poelen, groendaken, het natuurvriendelijk inrichten van oevers). Naar analogie met de sector landbouw kan worden overwogen om ook beheerovereenkomsten te ontwikkelen.

d) Zijn de geanalyseerde instrumenten bruikbaar in het licht van de voorstellen van de doelgroepen?

Hieronder wordt per doelgroep kort aangegeven in welke mate de besproken instrumenten tot natuurverweving zouden kunnen bijdragen.

- **Doelgroep recreatie**

De doelgroep ziet mogelijkheden voor meer natuurverweving via **privaatrechtelijke instrumenten**, met name subsidies, ecolabels, beheerovereenkomsten en convenanten.

Uit de conclusies en aanbevelingen m.b.t. de privaatrechtelijke instrumenten, blijkt dat er inderdaad nog veel mogelijkheden voor actieve stimulansen voor natuurverweving gevonden kunnen worden in een **uitbreiding van de bestaande instrumenten van subsidierichting van streekeigen soorten** (thans wat natuurverweving betreft beperkt tot subsidies voor groenafsluitingen met streekeigen soorten) **en de criteria die gebruikt worden voor het toekennen van het ecolabel 'De Groene Sleutel'**. Ook het ecolabel 'Blauwe Vlag' kan op dit punt uitgebreid worden, eventueel kan ook een instrument van subsidies voor natuurverweving in de jachthavens en zwemvijvers worden ontwikkeld.

De **beheerovereenkomsten** zijn nu enkel beschikbaar voor de doelgroep landbouw. Gezien beheerovereenkomsten specifiek gericht zijn op het tot stand brengen van tijdelijke natuurverweving, zijn ze **weinig geschikt** om de doelstelling natuurverweving te realiseren ten aanzien van de doelgroep recreatie. Hier is immers geen tijdelijke maar wel een permanente natuurverweving de doelstelling.

Wel kan er gedacht worden aan andere privaatrechtelijk instrumenten, meer specifiek **projectsubsidies en beheerssubsidies** (cf. subsidies in de bossfeer en in beschermd landschappen), al dan niet gekoppeld aan een verplicht planmatig kader (natuurbeheertplan).

Een specifiek voorstel van deze doelgroep m.b.t. natuurbeheer is om een camping (of andere vorm van logies) gelegen naast een natuurgebied het beheer van het natuurgebied (of een deel ervan) op zich te laten nemen. Het natuurgebied kan dan ook (al dan niet in beperkte mate) opengesteld worden voor de verblijfsrecreat. Dit voorstel kan verder onderzocht worden naar juridische haalbaarheid. Een gelijkaardig instrument van overdracht van beheer aan een privaatrechtelijke rechtspersoon is te vinden in het Bosdecreet (overdacht van het beheer van een openbaar bos aan een natuurvereniging).

- **Doelgroep landbouw**

De voorstellen vanuit deze doelgroep verwijzen vooral naar de **beheerovereenkomsten** en naar instrumenten van ruimtelijke ordening, meer bepaald de **ruimtelijke structuurplannen en uitvoeringsplannen**. Ook de **convenanten** worden voorgesteld, als overkoepelend instrument voor meerdere landbouwers in eenzelfde regio.

Het instrument van de **beheerovereenkomsten** levert inderdaad tijdelijke natuurverweving op in landbouwgebied. Als aanvulling op dit tijdelijk instrument zou ook verder moeten worden ingezet op meer permanente vormen van natuurverweving in het landbouwgebied. Een 'overkoepeling' van de inzet van beheerovereenkomsten op niveau van een landbouwregio is een interessante methode om de aanwending van de beheerovereenkomsten efficiënt en doelgericht in te zetten. Dit gebeurt overigens reeds door o.a. de gebiedsgerichte inzet van 4 van de 6 beschikbare types van beheerovereenkomsten (botanisch beheer, soortenbescherming, verminderde bemesting, bescherming tegen erosie). Ook via de landinrichtingsprojecten kan het aanbieden van beheerovereenkomsten aan landbouwers op een gebiedsgerichte wijze worden ingezet.

- **Doelegroep wonen**

Momenteel zijn er weinig actieve instrumenten om natuurverweving binnen woongebieden te promoten.

De voorstellen vanuit de doelgroep zijn alvast zinvol en kunnen verder onderzocht worden, o.a. om na te gaan welke **decreetwijzigingen en uitvoeringsbesluiten vereist zijn voor subsidies voor 'buurtnatuurbeheer'** (cf. systeem van parkmanagement) en **subsidies voor natuurontwikkeling in woongebieden**. Wellicht kunnen de provinciale en gemeentelijke niveaus hier een rol in spelen (cf. subsidiereglementen kleine landschapselementen en natuurprojecten).

Hier valt wel bij op te merken dat het ontwikkelen van een beleid rond 'natuur in de stad' reeds een doelstelling was bij de vaststelling van het Decreet Natuurbewoud in 1997, maar dat er tot op heden geen werk van is gemaakt, wellicht omdat dit niet als een prioriteit wordt ervaren.

- **Doelegroep industrie**

Momenteel zijn er weinig actieve instrumenten om natuurverweving binnen woongebieden te promoten.

De voorstellen vanuit de doelgroep zijn alvast zinvol en kunnen verder onderzocht worden, o.a. **subsidies voor 'natuurvriendelijke bedrijventerreinen' en subsidies aan individuele bedrijven**.

Voor het realiseren van 'tijdelijke natuur' op industrieterreinen zijn de voorstellen gericht op het opleggen van een verplichting via RUP's en verkoopcontracten. Naar analoge met de **beheerovereenkomsten voor landbouw**, kan er ook voor bedrijventerreinen gezocht worden naar stimulerende maatregelen voor bedrijven om tijdelijke natuur te (laten) ontwikkelen en beheren op hun terreinen (bv. tijdelijk inrichten van leefplaatsen voor rugstreepadden in een havengebied, onderhoud van rietlanden, ...).

- **Doelegroep bos**

Voor de doelgroep bos bestaan reeds vele subsidieregelingen die natuurverweving aanmoedigen (o.a. voor opmaak uitgebreid bosbeheerplan, projectsubsidies, bebossing, enz.). Ze werden in het kader van deze studie uitgebreid in kaart gebracht.

Kliniekstraat 25, 4de verdieping, 1070 Brussel
tel. 02 558 01 30 - fax 02 558 01 31
info@minaraad.be www.minaraad.be